Estudis Musicals

XVI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears
XVI Trobada de Documentalistes Musicals

Fundació Cultural Coll Bardolet
Valldemossa

OCTUBRE / OCTOBER / OKTOBER
NOVEMBRE / NOVIEMBRE / NOVEMBER
DESEMBRE / DICIEMBRE / DECEMBER / DEZEMBER

ILLES BALEARS 2009

Mallorca
Illes Balears

Concerts d'Orgue / Conciertos de órgano
Organconcerts / Orgelkonzerte

Alcúdia, Búger, Campanet, Campos, Colònia de Sant Pere, Eivissa, Inca, Llucmajor, Montuïri, Moscari, Muro, Palma, Pollença, sa Pobla, Santa Maria del Camí, Santanyí.

AJUNTAMENT D'ALCÚDIA

AJUNTAMENT D'ARTÀ

AJUNTAMENT DE BÚGER

AJUNTAMENT DE CAMPANET

AJUNTAMENT DE CAMPOS

CONSELL D'EIVISSA I FORMENTERA
Conselleria de Cultura

Ajuntament d'Inca

Ajuntament de Llucmajor

Estudis Musicals

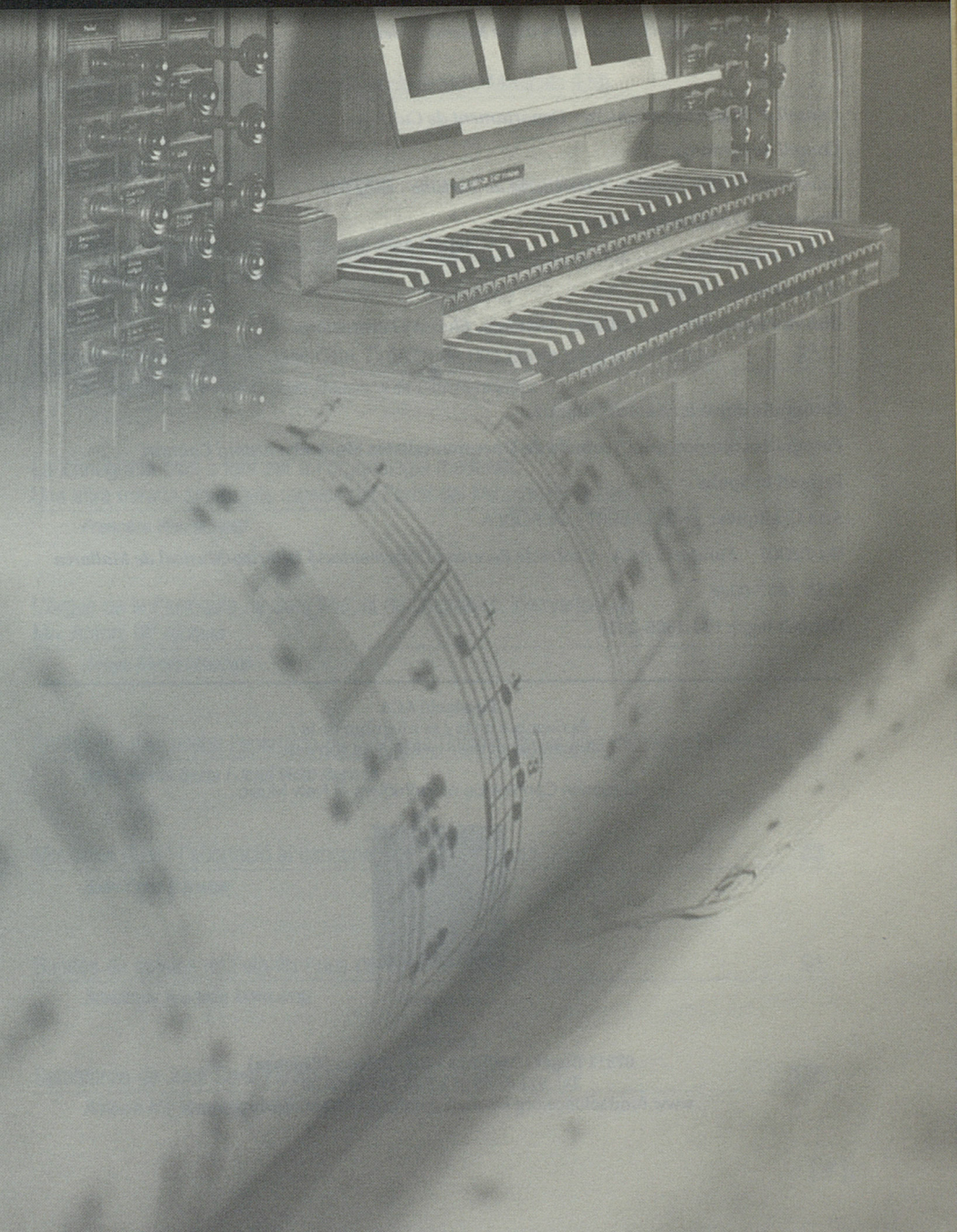

Col·laboren Ajuntaments de:

Alcúdia, Andratx, Artà, Banyalbufar, Búger, Calvià, Campanet, Campos, Eivissa, Inca, Lloseta, Llucmajor, Manacor, Muro, Palma, Petra, Pollença, Porreres, sa Pobla, Santa Maria del Camí, Santanyí, Selva (Associació de veïnats de Moscari), Sencelles.

Consell d'Eivissa i Formentera - Departament de Cultura.

Consell de Menorca.

Govern de les Illes Balears - Conselleria de Turisme - IBATUR.

Foment del Turisme Mallorca.

Hivern a Mallorca.

"Fundació Sa Nostra".

Bisbats i Parròquies de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

•

Fotografia coberta: *Antoni Caimari*

Fotografies Simpòsium i Trobada de Documentalistes Musicals: *Antoni Caimari*

Printed in Spain

Arts Gràfiques: GELABERT - SA POBLA

© i ®2006 Fundació ACA - Centre de Recerca i Documentació Hitòrico-Musical de Mallorca

ISSN 1887-0848

Depòsit legal: PM-1395-2010

Fundació ACA
és membre de la / es miembro de la /
is member of the / ist Mitglied von der:

European Conference of Promoters of New Music

Informació:
ACA
Son Bielí
07311 Búger • Mallorca • Illes Balears (Espanya)
Tel. 971 51 65 01 • Fax: 971 51 65 02
www.fundacioaca.org • e-mail: fundacioaca@fundacioaca.org

Índex

Nota dels coordinadors d'aquesta col·lecció Estudis Musicals (EM) 7

Presentacions 11

Al voltant de la figura i obra de Jaume Mas Porcel 15
Miquel Estelrich i Serralta

Leonardo Balada y Camilo José Cela. Crónica de una opera creada en Palma 25
M. Àngels Ferrer Forés i Juan Francisco de Dios Hernández

La iconografia com a font per a l'organologia medieval.
Una altra mirada als àngels músics del Portal del Mirador de la Seu 45
Francesc Vicens Vidal

L'órgue de la Parròquia de Sant Miquel de Llucmajor: Intervenció de
Mn. Antoni Mª Alcover 63
Antoni Mulet i Barceló

Cantorals i cançoners: l'aportació de l'Església Catòlica de les Illes Balears a la música 69
Joan Parets Serra i Jordi Vidal Reynés

Mn. Joan Gual i l'aportació al cançoner religiós mallorquí 83
Joan Pons Payeras

Bandes de música de Felanitx I des de 1800 a 1939 91
Bartomeu Rosselló Monserrat

Semblanza de Juan Sans Llinás, Palma 1906 - 1996 135
Antonio Mir Marqués i Irina Capriles González

A l'entorn de La Sibil·la II 141
Miquel Pons

Mateu Servera Riera "Fena" 185
Jaume Cabrer Fito

Miquel Fuster Picó "Mosca", va néixer el 24 de febrer de 1931 a Artà 189
Jaume Cabrer Fito

LListat de vinils que es troben en el centre de recerca i documentació
històrico musical de Mallorca II 191
Pere Roig Massanet

Mossèn Joan Parets i Serra, Prevere i Documentalista Musical 199
Mn. Pere Fiol i Tornila, Pvre.

Nota dels coordinadors d'aquesta col·lecció *Estudis Musicals (EM)*

L'any 1994, tenia lloc a sa Pobla la celebració de les *I Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua. Simposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca.* D'aquesta manera naixia el número 1 de la present col·lecció ja que les trobades s'han continuat en anys successius. Es tracta, per tant, d'una publicació anual de tema musical.

A la trobada de sa Pobla seguí el *Simpòsium sobre els orgues històrics de Mallorca i Trobada de documentalistes musicals* celebrat a Inca el 1995, i després seguiren les trobades d'Alcúdia el 1996, i Muro el 1997.

Continuà el 1998 a Pollença amb el títol *Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. Trobada de documentalistes musicals.* I així se celebraren altres trobades fins a l'actualitat.

Aquesta publicació és fruit de lliçons inaugurals, ponències, comunicacions i altres treballs que han presentat els seus autors al llarg d'aquesta dècada a les esmentades trobades, organitzades per l'Àrea de Creació Acústica (ACA), Amics de l'Orgue. Balears, i el Centre de recerca i documentació històrico-musical de Balears.

A hores d'ara la col·lecció està formada per 13 volums, que són els següents:

1 – *I Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua. Simposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca.* Sa Pobla 1994, p. 111.

2 – *II Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca.* Inca 1995.
II Trobada de Documentalistes Musicals. Llucmajor 1991, p. 249.

3 – *III Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca.*
III Trobada de Documentalistes Musicals. Ciutat d'Alcúdia 1996, p. 216.

4 – *IV Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca.*
IV Trobada de Documentalistes Musicals. Vila de Muro 1997, p. 295.

5 – *V Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears.*
V Trobada de Documentalistes Musicals. Pollença 1998, p. 408.

6 – *VI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VI Trobada de Documentalistes Musicals.* Artà 1999, p. 462.

7 – *VII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VII Trobada de Documentalistes Musicals.* Campos 2000, p. 333.

8 – *VIII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VIII Trobada de Documentalistes Musicals.* Manacor 2001, p. 293.

9 – *IX Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històrics de les Balears. IX Trobada de Documentalistes Musicals.* Muro 2002, p. 357.

10 – *X Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. X Trobada de Documentalistes Musicals.* Palma de Mallorca 2003, p. 343.

11 – *XI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XI Trobada de Documentalistes Musicals.* Búger 2004, p.304

12 – *XII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XII Trobada de Documentalistes Musicals.* Felanitx 2005, p.416

13 – *XIII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XIII Trobada de Documentalistes Musicals.* Campanet 2006, p.308

14 – *XIV Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XIV Trobada de Documentalistes Musicals.* Santanyí 2007, p.304

15 – *XV Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XV Trobada de Documentalistes Musicals.* Palma de Mallorca 2008, p.272

Nota: La *I Trobada de Documentalistes Musicals a les Balears* tingué lloc a la Fundació Pública de les Balears per la Música, el 16 de desembre de 1989 i es publicà (1991) a la revista "Estudis Baleàrics" núm. 39.

A partir d'ara la col·lecció tendrà el nom genèric d'*Estudis Musicals* (EM) i en són coordinadors Joan Parets i Serra, i Ramon Rosselló Vaquer.

XVI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears

XVI Trobada de Documentalistes Musicals

Valldemossa

ILLES BALEARS

2009

6 – *VI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VI Trobada de Documentalistes Musicals*. Artà 1999, p. 462.

7 – *VII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VII Trobada de Documentalistes Musicals*. Campos 2000, p. 333.

8 – *VIII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. VIII Trobada de Documentalistes Musicals*. Manacor 2001, p. 293.

9 – *IX Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. IX Trobada de Documentalistes Musicals*. Muro 2002, p. 357.

10 – *X Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. X Trobada de Documentalistes Musicals*. Palma de Mallorca 2003, p. 345.

11 – *XI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XI Trobada de Documentalistes Musicals*. Ciutadella 2004, p. 304.

12 – *XII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XII Trobada de Documentalistes Musicals*. Felanitx 2005, p. 416.

13 – *XIII Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XIII Trobada de Documentalistes Musicals*. Campanet 2006, p. 302.

14 – *XIV Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XIV Trobada de Documentalistes Musicals*. Sant Antoni 2007, p. 301.

15 – *XV Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears. XV Trobada de Documentalistes Musicals*. Palma de Mallorca 2008, p. 272.

Nota: La *I Trobada de Documentalistes Musicals a les Balears* tingué lloc a la Fundació Pública de les Balears per la Música, el 15 de desembre de 1989 i es publicà (1991) a la revista "Recerts Balàrics" núm. 5.

A partir d'ara la col·lecció *recerts* el nou periòdic d'*Estudis Musicals* (EM) i en sòc coordinador Joan Parets i Serra, i Bartomeu Rosselló Vaquer.

La música és una de les manifestacions artístiques més riques i variades que existeixen i també un important patrimoni cultural que hem de respectar i transmetre. És precisament através de jornades musicals com les que organitza la Fundació ACA com podem contribuir no només a posar en coneixement tot aquest patrimoni artístic sinó, a més, facilitar una projecció de Mallorca com una destinació turística amb una increïble oferta cultural. Mallorca acull una nova edició del Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears, un esdeveniment que acosta a l'illa el millor de la música d'orgue dins uns escenaris inigualables i que enguany compta amb un homenatge al compositor mallorquí Jaume Mas Porcel. Des de la Conselleria de Turisme acollim orgullosos aquesta nova edició del 'Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears', amb la confiança que sigui novament un èxit de participació. I volgués també felicitar a la Fundació ACA, per tot l'esforç realitzat per fer d'aquest certamen musical un esdeveniment unic dins del panorama cultural i musical de les Illes Balears.

Joan Sastre
Director General de Promoció Turística

Hydraulis amb acompanyament de trompa en un mosaic romà.

Com ja és habitual, tornam a tenir dins el calendari cultural de les Illes Balears, un nova fita marcada a les nostres agendes: es tracta d'una nova edició, la que fa XVI, del *Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears,* i la *XVI trobada de documentalistes musicals* que organitza la *Fundació ACA*, i que enguany ha triat la localitat de Valldemossa per fer aquest encontre, motiu pel cual, com a batle d'aquest municipi, m'onple d'una gran satisfacció.

Com negar-se a una petició com aquesta!!!..., es tot un orgull poder col·laborar, i afegir *Valldemossa*, en aquesta variada llista de pobles i ciutats a les que tendran lloc, tot un seguitde concerts d'orgue, amb uns destacats interprets de renom internacional, que son els que formen part del variat i extensiu programa que ha preparat la *Fundació ACA,* i que tendràlloc durant els tres messos que finalitzen l'any 2009, un any difícil per la situació de crisi que estam vivint i que per desgràcia també arriba al mon cultural.

Dins el simpòsium hi haurà una lliço al voltant de la figura i obra de *Jaume Mas Porcel,* compositor, pianista, clavicembalista i organista mallorquí, dins l'any en que conmemoram el centenari del seu naixament. *Jaume Mas Porcel,* va tenir una relació especial ambValldemossa, ja que era el secretari del també organista i compositor mallorquí, *Joan MªThomas,* quan al 1930 fundà el *Comité Pro-Chopin* a Mallorca, creant i constituint l'*associació Festival Chopin,* que avui en dia encara manté viva la flama i esencia del ja conegut i prestigios *Festival Chopin* de *Valldemossa*.

Motiu principal del fil conductor que ens ha duit a *Valldemossa*, poble d'una gran riquesa cultural, que enguany té el gran honor de formar part d'aquesta edició, i col·laborar per que juntament amb la *Fundació ACA*, no es perdi mai la gran labor de transmetre i donar aconeixer una part important del patrimoni cultural de les illes i sigui a la vegada, un reclam per a interessats de la investigació musical de tot arreu.

No em queda res mes que convidar a tothom a venir i gaudir d'una ocasió com aquesta a *Valldemossa*, sereu tots benvinguts i estaré encantat de rebreus. Gràcies i enhorabona a la *Fundació ACA*.

Xisco Mulet Jiménez
Batle de Valldemossa

ACA, Àrea de Creació Acústica és, sens dubte, una de les institucions culturals de l'illa que, entre d'altres objectius, s'ha destacat per la defensa del nostre patrimoni musical.

És evident que trenta anys d'*Encontres de Compositors* i setze edicions del *Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears* i setze *Trobades de Documentalistes Musicals* avalen una trajectòria d'aportacions i investigacions imprescindibles per a la vida del nostre poble.

Igualment és significatiu que aquest any recordem la figura i l'obra d'un dels més importants músics illencs com és *Jaume Mas Porcel,* en el centenari del seu naixement.

Amb gratitud, he acceptat llegir la Lliçó inaugural d'aquest *XVIè Simpòsium* que durà el títol *"Al voltant de Jaume Mas Porcel",* compositor al qual he dedicat molts d'anys d'estudi, investigació, edició, interpretació i enregistrament de les seves obres, que al meu parèixer mereixen un lloc al cim de la creació musical a les Illes, i un lloc destacat a la música mediterrània del segle XX.

No és casualitat que aquest *Simpòsium* i *Trobada* de documentalistes es realitzi enguany a *Valldemossa*. Aquesta vila de la Serra de Tramuntana ha estat clau en el desenvolupament de la nostra música. *Joan Maria Thomàs* i els seus col·laboradors com *Mas Porcel* crearen el 1930 el *Comitè Pro-Chopin* que realitzà una tasca de primer ordre que encara avui es valorada pels pianistes i músics més importants del passat i d'aquest segle. A *la Cartoixa* es va organitzar el primer *Festival Chopin* del mon, un dels primers concursos internacionals per a piano, estrenes i encàrrecs d'obres de molts de compositors com *Manuel de Falla,* etc.

Avui en dia, aquesta flama thomasiana es manté encesa per l'*Associació Festivals Chopin* que duu a terme el *Festival Chopin* i pel *Museu Chopin i George Sand* que s'ha preocupat de recollir nombrosa documentació de primer ordre musicològic com partitures manuscrites originals, la quasi la totalitat de les edicions, cartes, i objectes personals del gran compositor polonès.

El pintor *Josep Coll Bardolet,* enamorat de la música, me va contar moltes vegades alguns d'aquests episodis musicals amb l'admiració i amistat que sentia per *Thomàs* i *Mas Porcel.* Estic ben segur que s'alegraria d'acollir aquesta trobada a la seva Fundació.

Per acabar, me vull adherir al reconeixement ben merescut que la *Fundació ACA* ha fet a *Joan Parets i Serra*, impulsor i ànima de la recerca de la documentació musical a les *Illes Balears.*

Miquel Estelrich i Serralta

PITAGORAS

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 15-24

Al voltant de la figura i obra de Jaume Mas Porcel

Miquel Estelrich i Serralta
Pianista

Senyores i senyors:

Dins aquest any en què celebram el centenari del naixement de Jaume Mas Porcel, les institucions musicals i els músics han organitzat nombroses activitats per tal de commemorar aquest esdeveniment. En resum, podem destacar: la proclamació de Mas Porcel com a Fill Il·lustre de l'Illa, màxima distinció atorgada pel Consell de Mallorca; els Jardins Jaume Mas Porcel concedits per l'Ajuntament de Palma; el concert i l'exposició del Festival Chopin de Valldemossa; l'estrena d'obres com la *Suite Mallorquina* per a piano, a càrrec de Bartomeu Jaume a Santander; l'estrena de la *Suite Mallorquina*, a càrrec de l'Orquestra Simfònica del Conservatori Superior; l'edició de *Cançons*, per a veu i piano, Edicions del Conservatori Superior; l'edició de *Obres per a piano* a càrrec del Consell de Mallorca i l'Editorial Piles; l'edició de la partitura i l'enregistrament de la *Suite simfònica del Castell d'iràs i no tornaràs* amb la col·laboració de l'Orquestra Simfònica de Balears i l'Orquestra de Joves Intèrprets dels Països Catalans; l'enregistrament de tota l'obra simfònica a càrrec de l'Orquestra Simfònica de Balears, que properament sortirà a la llum; el *Concert del Centenari,* realitzat el passat dia 4 de setembre al Castell de Bellver, a càrrec dels més destacats intèrprets illencs; aquest concert es va enregistrar en CD amb la col·laboració d'ACA i el patrocini del Govern de les Illes Balears. També l'Institut d'Estudis Baleàrics ha patrocinat l'enregistrament d'un CD de Cançons de compositors mallorquins a càrrec de la prestigiosa mezzosoprano Maria José Montiel on figura el cicle *Chansons amoureuses* de Mas Porcel. I per arrodonir aquests actes, amb el patrocini de l'Institut Ramon Llull, l'Orquestra de Joves Intèrprets dels Països Catalans interpretarà i enregistrarà a Lisboa el *Nocturn per a piano i orquestra* del compositor.

Tots aquests actes, conferències, seminaris, taules rodones, concerts, enregistraments, edicions de les partitures, han contribuït sens dubte, al reconeixement definitiu de la figura i l'obra del músic.

Jaume Mas Porcel (Palma 1909 – Alacant 1993), compositor, pianista, i pedagog, és per la seva trajectòria artística i humana, un referent de la nostra cultura del s. XX. A més d'aquestes tasques artístiques, va ser un excepcional animador de la vida musical a Mallorca. Col·laborà de manera important a la creació i al desenvolupament d'institucions de tanta importància com ara el Comitè pro Chopin de Valldemossa, la Capella Clàssica de Mallorca, l'Orquestra Simfònica de Mallorca, o el Conservatori de Música de les Illes Balears.

Jaume Mas Porcel va néixer dia 5 de setembre de 1909, al carrer dels Horts, número 40 de Palma. S'inicià en el món de la música de la mà dels mestres Joan Capó i Miquel Negre, deixebles de Miquel Tortell i Josep Balaguer respectivament.

Als desset anys obtingué por oposició una beca i es traslladà a Madrid per estudiar amb el mestre Josep Tragó, alumne de Mathias, deixeble de Chopin i professor de grans músics com Albéniz, Falla o Turina. Allà, al Reial Conservatori de Madrid, va aconseguir el Primer Premi de Fi de Carrera en l'especialitat de piano.

La Diputació Provincial de Balears li va concedir una beca per estudiar a l'estranger. Es va matricular a l'École Normale de París, una de les institucions musicals de referència a Europa. Allà va treballar amb Juliard de Guéraldi i amb el gran pianista Alfred Cortot amb qui va completar la seva formació pianística. Simultàniament va estudiar amb la prestigiosa clavecinista Wanda Landowska a Saint Leula-Fôret.

Tal com va succeir amb la majoria de compositors de l'àmbit mediterrani de la primera meitat del s. XX, l'estada a París marcà clarament la seva estètica i el seu pensament musical.

Una vegada completada la seva formació musical a la capital francesa, l'any 1930 retornà a Mallorca, on participà en activitats musicals de l'Illa i col·laborà activament amb les institucions musicals més significatives, durant aquests anys va ser també una etapa intensa com a concertista a diferents indrets d'Espanya i d'Europa.

El 1933, actuà a la Salle Cortot de París amb un programa dedicat íntegrament a la música mallorquina amb obres de Bartomeu Torres, Antoni Noguera, Baltasar Samper i algunes obres seves. Aquest mateix any va ser nomenat secretari del comitè pro Chopin a Mallorca, creat l'any 1930 per Joan Maria Thomàs. Va escriure les seves primeres obres: *Tonades i Balls populars de Mallorca.*

Jaume Mas Porcel estava molt interessat amb la idea de la Capella Clàssica de Mallorca que havia fundat i dirigit Joan Maria Thomàs. Hi va participar activament com a col·laborador amb nombroses ocasions.

L'octubre del 1933, es reprengueren les activitats musicals a la Reial Capella del Palau de l'Almudaina, després de mig segle d'estar tancada. Mas Porcel hi estrenà el *So de pastera* per a cor al Primer Festival de Música Mallorquina. En aquest mateix concert, un dia ben assenyalat dins la nostra música, el mestre Falla acceptà el títol de Director d'Honor de la Capella Clàssica de Mallorca.

Les col·laboracions esmentades assenyalen que el retorn de Mas Porcel a Mallorca significà tot un compromís amb les manifestacions culturals de l'illa. El 1933 va fer una conferència a l'Ateneu amb el títol *Les melodies populars de l'illa de Mallorca.* La seva presència als diversos esdeveniments era constant i a la vegada augmentava la seva producció com a compositor.

L'any 1935 es va crear el "Conservatorio Regional de Música de Baleares". Mas Porcel va ser nomenat professor fundador de l'especialitat de piano.

El compromís amb els moviments culturals de l'Illa anà més enllà i al 1936 signà la famosa "Resposta als catalans", popularment més conegut com el "Manifest", anava adreçat als intel·lectuals catalans.

Un altre caire de la personalitat humanística de Mas Porcel és la de divulgador científic. S'ha d'esmentar que, el 1948, l'Editorial Labor li va publicar el llibre *La Regla de Cálculo.* D'aquest llibre, se'n va fer una segona edició, el 1956, i una reimpressió el 1962. I cap als anys cinquanta en va preparar un segon volum que s'havia de publicar amb el títol *Introducción al estudio de las matemáticas superiores.*

Mas Porcel sentia vertader interès vers la divulgació científica en general i per la matemàtica en particular. El 1970 va ser premiat a Ginebra pel seu treball sobre programes d'ordinadors titulat *Acústica i so.*

Durant els anys cinquanta, trobam un Mas Porcel molt engrescat com a concertista, va fer moltes actuacions tant per l'Estat espanyol com per diverses ciutats europees: França, Suïssa, Àustria, Itàlia, etc. Aquesta gira marcaria l'inici dels primers reconeixements, premis i estrenes interessants com a músic. El 17 de desembre de 1951 actuà com a solista amb l'Orquestra Simfònica de Mallorca sota la direcció d'Eaktai Ahn i va estrenar el *Nocturn* per a piano i orquestra.

El 1954 guanyà el primer premi instaurat pel Consell Superior d'Investigacions Científiques amb l'obra *Cantata Lul·liana* basada en el *Llibre d'Evast e Aloma e de Blanquerna son fill.*

El 1954 va rebre un encàrrec de la Comissió de l'Orgue per realitzar un estudi exhaustiu per dur a terme la reforma de l'orgue de Santa Maria de Maó. No va ser fins l'agost del 1955 que l'orguener Salvador Aragonés va realitzar la restauració i la reforma seguint les instruccions de Mas Porcel. Va ser en aquest mateix any que fou nomenat vocal de la comissió de l'orgue de Santa Maria de Maó.

Va fer diversos enregistraments d'obres de Chopin, Albéniz, Bach, Mas Porcel, etc. amb segells discogràfics com La Voz de su amo, Polidor i Emi.

El 27 de maig del 1957 s'estrenà parcialment la seva obra mestra. Ens referim a l'òpera *El castell d'iràs i no tornaràs* amb text de Miquel Forteza Pinya. La interpretaren la Capella Clàssica de Mallorca i l'Orquestra Simfònica de Mallorca dirigida per Eaktay-Ahn.

El 4 de febrer de 1959 va actuar com a solista de l'Orquestra Simfònica de Mallorca amb Eaktay-Ahn com a director, amb l'obra per a piano i orquestra *Noches en los jardines de España* de Manuel de Falla.

El 1960 va ser el promotor del Primer Concurs Internacional Frederic Chopin a Valldemossa, organitzat per Joventuts Musicals en commemoració del 150è aniversari del naixement del compositor.

Aquest mateix any va guanyar per oposició la Càtedra de piano de l'Institut Musical Oscar Esplà d'Alacant, aleshores centre de referència nacional a nivell música. Entre els membres del jurat hi havia músics com Frederic Mompou, Oscar Esplà, Fernando Remacha o Antonio Iglesias. El mestre Esplà el designà director adjunt, càrrec que desenvolupà fins a la seva jubilació. Instal·lat definitivament a Alacant, va dedicar els darrers trenta anys de la seva vida a l'ensenyament musical. El 1970 va aconseguir la càtedra de clavicèmbal, la primera a tot l'Estat espanyol.

Durant anys, Mas Porcel es dedicà a realitzar conferències per tot l'Estat espanyol de temàtiques variades: La interpretació i l'ornamentació de la música barroca, La música de Béla Bartók, La música de Chopin composta a Mallorca, etc.

El 23 de març de 1983 li varen concedir la medalla d'Alfons X el Savi. I un any més tard es varen crear el Concurs Orquestral Jaume Mas Porcel i el Concurs de clavicèmbal Jaume Mas Porcel.

El 22 d'octubre de 1987 viatjà per darrera vegada a la seva estimada Mallorca en motiu de la presentació del llibre *Compositors Mallorquins.*

Àlbum per a piano de Miquel Estelrich Serralta. L'acte tingué lloc al Teatre Principal de Palma. Va ser homenejat i els catedràtics Perfecto García Chornet i Ramon Coll, interpretaren algunes obres del mestre.

Morí el 2 de març de 1993 a Alacant.

A Alacant el 18 d'abril de 1994 el batle d'aquella ciutat inaugurà l'avinguda Catedràtic Jaume Mas Porcel, lloc on està adreçat el nou Conservatori Superior de Música d'Alacant.

El dies 1 i 2 de març de 2004, en motiu del Dia de les Illes Balears, el Conservatori Superior de Música de les Illes Balears va produir l'estrena definitiva de la seva òpera *El Castell d'iràs i no tornaràs.* Hi formaren part solistes de prestigi, el cor del Teatre Principal, l'Escolania Vermells de la Seu i l'Orquestra Simfònica de les Illes Balears sota la direcció de Francesc Perales. L'adaptació escènica va ser a càrrec de Jaume Martorell i la direcció artística de Miquel Estelrich.

Com a compositor és autor d'un significatiu catàleg d'obres per a piano entre les quals s'han de destacar: la *Suite Mallorquina, Méteores, Hommage à Ravel, 16 Sonatines, Deu sintonies o Balada per a dos pianos.* Nombroses cançons per a veu i piano sobre poemes de Paul Verlaine, Miquel Forteza Pinya, Joan Sunyol, etc. Obres corals i obres per a orquestra: *Cantata Lul·liana, Konitenci, Hommage à Ravel, Nocturn per a piano i orquestra* o *la Suite Mallorquina.* Igualment és el compositor d'una de les obres més importants de la música balear, l'òpera *El Castell d'iràs i no tornaràs* amb text de Miquel Forteza Pinya.

En relació a Jaume Mas Porcel existeixen nombrosos testimonis dins el món musical que valoren molt positivament la seva figura i la seva obra. Nombroses crítiques musicals i testimonis de les persones que el tractaren de la talla de Manuel de Falla, Frederic Mompou, Joaquin Rodrigo, Baltasar Samper i compositors de la generació del 27, donen la seva visió del músic com a persona humil, honesta, sensible, amb molta personalitat i amb un gran sentit de l'humor.

El pianista Nelson Delle-Vigne, professor de l'Ecòle Normal de París, el defineix molt bé quan afirma: *"He podido descubrir un formidable compositor-músico de un evidente <métier>, inspirado y extremadamente reservado, elementos que a mi entender favorecen su profundidad y autenticidad. Maître de la pequeña forma quizás el mejor ejemplo son las Deu sintonies, momentos de una simplicidad y bellezas dignas de los más grandes maestros. Sin dudas una joya en su género. Finalmente creo digno de concluir con una frase del gran Claude Debussy aplicable a la estética de Mas Porcel: "La música está en todas partes.... Ella está en los bosques, en el mar, en el aire..." Jaume Mas Porcel lo había bien comprendido..."*

El pianista Bartomeu Jaume, bon coneixedor de la música mallorquina, afirma: *"Després de molt de temps de conviure amb la música de Jaume Mas Porcel, puc dir, que es troba al cim absolut de la creació i interpretació balear. L'únic enregistrament que he pogut escoltar d'ell, los sonates de Fréderic Chopin, em semblen senzillament immillorables. Pel que fa a l'aspecte creatiu, la seva òpera El Castell dìràs i no tornaràs crec que és l'obra simfònica més important escrita mai a les Illes.*

És ben clar igualment el testimoni de la presidenta dels Festivals Chopin, Rosa Capllonch, institució molt lligada a la figura de Mas Porcel, diu: *"En escriure sobre la importància de la figura de Jaume Mas i Porcel per als Festivals Chopin de Valldemossa, i per tot un seguit d'activitats chopinianes posteriors, em ve a la memòria la persona, abans que l'artista. Un bon dia, la notícia que comunicava que en Jaume marxava a Alacant va ser tema de conversació a ca nostra; record perfectament que quan vaig demanar per què marxava, jo tenia llavors deu anys, la resposta de l'àvia va ser contundent: Marxa perquè no pot suportar l'atmosfera asfixiant i hipòcrita d'aquesta societat mallorquina.*

El deixeble més reconegut i estimat de Mas Porcel és sens dubte el pianista menorquí Ramon Coll i afirma: *"Otro aspecto musical que no podemos olvidar de Jaime, es su obra como compositor, en donde vemos claramente la influencia de sus raíces natales, y el ascendiente que ejerció*

en él, sus años de estudiante en París y la nueva tendencia de la música francesa impresionista. La obra pianística de Mas Porcel es extremadamente interesante y rica en su contenido, que refleja claramente la luminosidad, naturalidad y sencillez de Jaime.

Sin duda alguna, Mas Porcel, ha sido un gran hombre y un gran músico, que a través de un trabajo constante y callado, ha difundido a sus discípulos y alumnos lo mejor de su sapiencia, con toda honradez, claridad, transparencia y dedicación, sin regatear esfuerzos ni esperar recompensas. Solo deseaba transmitir el mensaje del amor y la sinceridad hacia la música, para que esté siempre presente en la mente y en el corazón de los jóvenes intérpretes. Constantemente le escuché decir "La música es el reflejo del corazón y la sinceridad es el brillo del alma".

Conclusions de l'estudi de l'obra de Jaume Mas Porcel

"Es tracta d'una música que s'emmarca en els corrents musicals pianístics espanyols del moment, tenint a Fréderic Mompou com a referent més pròxim. És una música influïda directament per la música francesa del moment, especialment per Ravel. És evident, d'una manera més vetlada la influència del piano de Chopin.

El tractament de la música tradicional i popular, i la influència de la música antiga són també una constant en la seva producció i en la música dels compositors de la seva generació, El domini del teclat i de les possibilitats tímbriques del piano determinen en gran forma el desenvolupament del seu discurs. Una producció creada, pensada i imaginada des del so del piano.

La passió per les matemàtiques i la fotografia es veu reflectida a la seva obra amb la concreció d'idees i la utilització de la petita forma.

El resultat final és d'una senzillesa, puresa i perfecció cristal·lina, producte d'una depuració de materials, mai fruit de la improvisació.

Sens dubte, les Sonatines, Hommage à Ravel, Méteores i, sobretot, Deu Sintonies són les seves obres pianístiques més rellevants. El compositor afirmava que aquestes eren el seu "testament musical".

El Castell d'Iràs i no Tornaràs és la seva obra mestra, i potser sigui l'obra més important de la música balear, per les dimensions, pel material temàtic, per l'ús de la música popular, pel tractament de les veus, per la riquesa del text, i per la seva inspiració i sinceritat.

Pens que Jaume Mas Porcel, amb Joan Maria Thomàs i Baltasar Samper, suposen el cim de la creació musical a Mallorca".

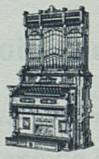

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 25-44

Leonardo Balada y Camilo José Cela. Crónica de una ópera creada en Palma de Mallorca.

Mª Àngels Ferrer Forés
Juan Francisco de Dios Hernández

Palma-Nueva York-Madrid. Son los tres ejes sobre los que gravitó uno de los estrenos más polémicos de la reciente ópera contemporánea española. La obra: *María Sabina*. La fecha: entre 1965 y 1970. Los creadores: Camilo José Cela y Leonardo Balada. Los lugares: Universidad de Nueva York; La Bonanova de Palma de Mallorca; Carnegie Hall de Nueva York y Teatro de la Zarzuela de Madrid.

Sólo el cosmopolitismo cultural que la isla de Mallorca disfrutaba a mediados de la década de 1960, tan alejado de la grisura peninsular, podía configurarse como escenario privilegiado para un flujo de energías creativas destinadas a crear una de las obras más singulares, polémicas e importantes de la literatura musical española de los últimos cuarenta años. Palma y La Bonanova fueron los lugares que inspiraron durante tres veranos consecutivos (1967, 1968 y 1969) la composición de la tragifonía *María Sabina*, arropada por una importante cadena de cartas en busca de un estreno mundial para la obra.

Los espacios condicionan las creaciones y a sus creadores, tal como afirman los seguidores de las teorías estético-geográficas, y es por ello que en las siguientes páginas les mostramos una de esas historias que por desconocidas y cercanas oscurecen injustamente su importancia real. Los personajes de esta historia son ilustres y no lo son menos sus espacios, que imprimen un carácter excepcional a una creación igualmente excepcional. Camilo José Cela, Leonardo Balada, *los Papeles de Son Armadans*, María Sabina, Robert Graves, Joan Miró, La Bonanova, Nueva York, Carnegie Hall, Madrid, Teatro de la Zarzuela, ópera y *tragifonía*. Estos son los actores y los espacios de la génesis de una obra que bajo un tratamiento

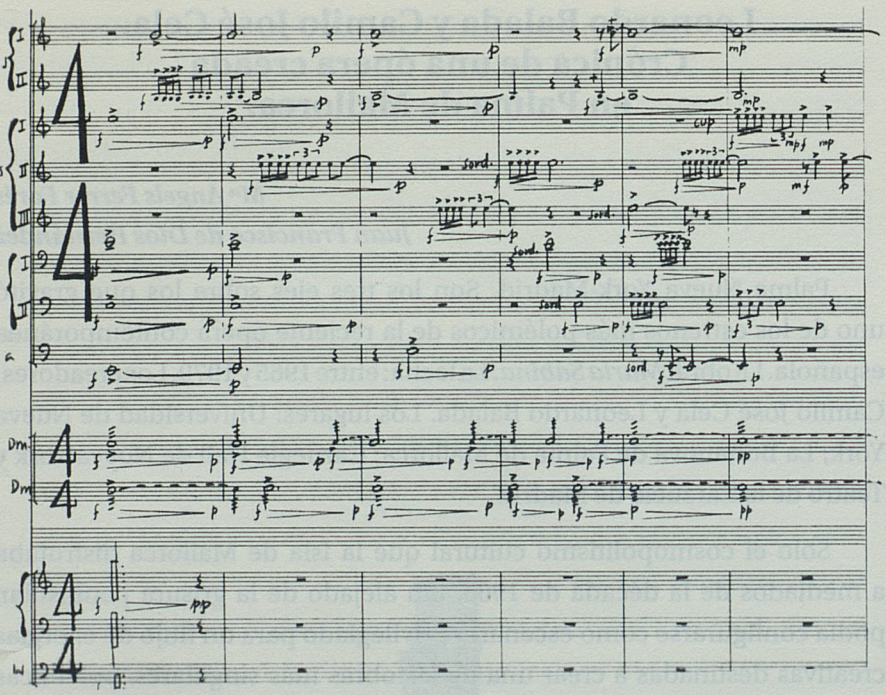

Partitura manuscrita de María Sabina, de Leonardo Balada y Camilo José Cela (Palma de Mallorca, 1969).

operístico fue pionera en la creación escénica contemporánea de una España mortecina y alcoholizada aún por las revistas, las viejas zarzuelas grandes y las representaciones operísticas de mírame que yo no miro.

Nuestro objeto de estudio es *María Sabina*, tragifonía en cinco melopeas para actores, coro y orquesta, con texto de Camilo José Cela y música de Leonardo Balada, cuya génesis se hace a caballo entre Nueva York y Palma de Mallorca entre 1966 y 1970 y cuyo impacto rompió fronteras estéticas y físicas.

Génesis

No era del todo extraño que grandes personalidades de la cultura hispana se dejasen caer, de vez en cuando, por Nueva York para dar alguna que otra conferencia o en su caso alguna exposición o concierto. La

comunidad española allí residente, compuesta en su mayoría por ilustres exiliados que poco a poco plegaban velas ideológicas ante la angustia de no volver a ver sus atardeceres infantiles, promovía y respaldaba cualquier motivo de generar patria. Corría el año 1966 cuando el departamento de Filología hispánica de la Universidad de Nueva York anunció una conferencia del literato español Camilo José Cela. Era Cela por aquel entonces una figura ya importante dentro de la literatura española y pese a su poliédrica ideología, su categoría era indiscutible. Cela tampoco era un desconocido en Estados Unidos pues, dos años antes, la Syracuse University le había otorgado el título de Doctor Honoris Causa de la institución, de modo que su figura literaria y su presencia estética estaban siendo divulgadas en América.

Como decíamos arriba, la asistencia de estos actos por parte de la comunidad española en Nueva York solía ser masiva. No era extraño encontrar por tanto, entre las repletas sillas de las salas de conferencias, a un joven compositor que pocos años antes había llegado a la gran manzana con una beca de un dólar al día y el sueño de convertirse en compositor. Leonardo Balada, ya en 1966 había completado sus estudios en la Juilliard School y trabajaba como profesor de música en el United Nations International School (UNIS), un centro escolar donde acudían los hijos de los dignatarios y funcionarios de la Organización de Naciones Unidas. En aquellos momentos, Balada estaba inmerso en un cambio estético importante, pues pasaba del neoclasicismo atonal a las vanguardias más extremas, con un interés especial por las texturas, evidentes en algunas obras de singular importancia, como *Guernica* o *Geometría nº1*. Ya hacía algún tiempo que Balada venía barruntando una gran composición en forma de cantata profana y semiescénica para orquesta, solistas y coro con un argumento centrado en alguno de esos temas peliagudos y mordaces que apelaban a la conciencia del ser humano. Frente a Cela, Balada se encontró cómodo y cercano desde un principio, de modo que tras las presentaciones de rigor, el joven compositor se lanzó a comentarle al escritor su proyecto compositivo, quien se mostró

muy interesado. Preguntó el escritor quién se haría cargo del libreto, a lo que Balada respondió que él mismo, pues había trabajado como crítico y periodista. Cela espetó con gran solemnidad: "Zapatero a tus zapatos", y seguidamente se prestó a ofrecerle un texto adecuado al sentir estético del joven compositor. Al final del encuentro, Cela invitó a Balada a su casa, en La Bonanova de Palma de Mallorca, con el fin de mostrarle la obra teatral que ya había finalizado y que se proponía publicar en breve. Era *María Sabina*, el principio de un proyecto tan apasionante como tortuoso.

En el verano de 1967, Cela ya tenía terminada y a punto de publicarse su primera obra teatral, una obra que formalmente difería del teatro al uso y que se adentraba en un espacio al límite de lo escénico. La obra versaba sobre la por entonces archifamosa María Sabina[1], curandera, chamán o "chjota chjine" (la que sabe), experta en hongos alucinógenos en la zona de Oaxaca. Poco tiempo después John Lennon y George Harrison, miembros de The Beatles, la visitaron en México en busca de nuevas experiencias con drogas naturales, convirtiendo a la pequeña indígena en todo un icono hippie. Cela había comenzado a escribir esta obra en 1965, y la propuesta de Balada le permitió orientar el texto hacia un nuevo uso escénico que bautizó como *tragifonía*.

Si tuviésemos que tirar del hilo sobre el cómo y el por qué Cela llegó a trabar conocimiento del personaje de María Sabina, seguramente iniciaríamos el viaje con Robert Graves, ya que el escritor británico era vecino y amigo de Cela en La Bonanova. Sólo desde el espíritu cosmopolita y liberal de una isla como Mallorca y de una ciudad como Palma se podría justificar una obra del cariz de *María Sabina,* cuyo lenguaje directo, ofensivo e incluso escatológico sería imposible en el entorno peninsular del regreso a los años más duros de la autarquía franquista[2]. No se limitó

(1) María Sabina Magdalena García (1894-1985) era una indígena analfabeta que gracias a una serie de estudios en la década de 1940 sobre los hongos alucinógenos saltó a la palestra del mundo del chamanismo. Muchos libros se escribieron sobre ella, destacando sin duda la recreación iconográfica de Cela y el libro biográfico de Álvaro Estrada publicado bajo el título de *María Sabina, la sabia de los hongos*, Siglo XXI, 1989. ISBN: 9682315182.

(2) Este ambiente está perfectamente tratado por José Carlos Llop en su obra *En la ciudad sumergida*, RBA editores, Barcelona, 2010.

Cela a contar la vida de la indígena o sus avatares chamánicos, sino que extrapoló el personaje a un proceso judicial en el que una sentencia condenaba a muerte a María Sabina por pertenecer a un mundo diferente al oficial, por ser libre, por reclamar su espacio más allá de la realidad circundante. Un fuerte carácter reflexivo se transmitía sobre el ser humano, sobre la justicia, la trascendencia y la multiplicidad de lo divino yendo así más allá del simple evento teatral. Con *María Sabina*, el escritor revisitaba nuevamente a un personaje quijotesco, en versión femenina, moderna y cargada de simbolismo. Cela nunca renunció a esa visión y ya en la dedicatoria del texto publicado en la editorial Destino se significa al respecto con las siguientes palabras: "*A los niños que fuman flores de magnolio. Con fundada esperanza.*" Tenemos el derecho a pensar que como en otras ocasiones, Cela se posicionaba en un lugar polémico como si de una pose se tratara, por esa sutil querencia hacia la provocación que sólo alguien casi intocable se podía permitir. De cualquier modo la obra estaba allí y como tal nos ha quedado.

Atendiendo a la invitación neoyorquina, Leonardo Balada y su primera esposa, la actriz de origen irlandés Mónica MacCormack, llegaron a la isla de Mallorca en el verano de 1967. Allí les recibieron tanto Cela como su esposa, María del Rosario Conde, con todo género de agasajos y atenciones. Fue la primera visita de Balada a Palma, inaugurándose así el trabajo en la residencia de Cela, algo que se repitió los dos veranos siguientes, hasta 1969. Durante los días que permanecieron los Balada en La Bonanova, la esposa de Balada se significó como un elemento importante en el proceso de gestación y trabajo. La obra mantuvo la estructura original de Cela, con un pregón y cinco melopeas, aunque debido a las aportaciones musicales, había crecido de forma excesiva. El particular transcurso del tiempo musical suponía que la obra se acercaría a las dos horas de duración, pese a lo cual Cela no se mostró dispuesto a sacrificar ni una sola línea. El eterno conflicto entre texto y música reapareció como un fantasma de entre las tinieblas. Las palabras de Mónica, que solía interpretar la parte de María Sabina, eran apuntadas con rigor por Cela de cara a la versión

definitiva y publicación de la obra, lo que no hacía sino crecer el texto primitivo. ¿En qué medida se alteró o mejoró el texto? Es de suponer que poco o nada a juzgar por el texto original editado en 1967 dentro de las ediciones de los *Papeles de Son Armadans* y posteriormente en la editorial Destino, aunque sí el texto de la versión musical.

Tras cada comida, Cela se retiraba a dormir la siesta, mientras Leonardo y Mónica disfrutaban de la luz mediterránea y las bondades de la isla. Para valorar el grado de cercanía del que gozaron ambos creadores será suficiente una anécdota. Desde que entró Mónica en La Bonanova quedó prendada de un tapiz que colgaba orgulloso del salón de los Cela. Hemos de apuntar, pese a que es bien conocido, la gran cantidad de arte que engalanaba las paredes de aquella casa, que en palabras de Camilo José Cela Conde, no contaba con menos de 30.000 libros, además de cuadros de Benjamín Palencia, Pablo Ruiz Picasso, Joan Miró, Antonio Saura o Antoni Tàpies. Tal fue el interés que debió mostrar Mónica Balada en él, que, antes de irse, el propio Camilo le preguntó si le gustaba para acto seguido descolgar el tapiz y regalárselo al instante. Fue así como los Balada salieron de Mallorca con un "libreto operístico" prácticamente cerrado, un organigrama de relaciones establecido para el estreno y un tapiz.

La creación

Los días de La Bonanova gestaron el primer gran proyecto de ópera contemporánea que se hacía en España desde hacía años. La importancia de contar con un personaje influyente como Cela se hizo visible cuando puso en marcha toda la maquinaria de sus influencias en busca de un estreno con luz y taquígrafos, olvidando los pequeños espacios y las salas de conveniencia tan habituales para los héroes de las jóvenes generaciones musicales[3]. *María Sabina* sería el primer gran espaldarazo, la primera

(3) Estrenar obras, incluso de cámara, en la España de las décadas de 1960 y 1970 era algo complicado, lo que llevó a la formación de entidades y grupos de compositores e intérpretes a poner en circulación la música en vivo. Debemos recordar aquí al Grupo Nueva Música, Alea, ZAJ, Sonda o Nueva Generación entre otros con Ramón Barce, Tomás Marco o Luis de Pablo, como los compositores a la cabeza.

gran apuesta, la prueba de fuego de la estética contemporánea sobre un gran escenario. Durante el proceso de gestación de la obra, Cela se dejó cautivar por la vanguardia del joven matrimonio y saltó los límites del teatro convencional, incluso del más vanguardista del momento, mientras que Balada ya escuchaba las notas y veía las estructuras formales de su ambiciosa obra.

Durante el II Festival América-España de 1967, que tuvo lugar en Madrid, Balada ya componía frenéticamente la partitura de *María Sabina*, labor que le llevó poco más de año y medio. Desde el principio, el compositor se topó con un problema inherente a la aportación del escritor gallego. El texto original carecía por completo de puntuaciones, ya fuesen comas o puntos, lo que dificultaba la vía de la inteligibilidad argumental. Sólo la presencia de mayúsculas indicaba a ciencia cierta el principio de cada verso. Ese trabajo de desenmascarar las líneas del discurso fue importante durante las entrevistas en Mallorca, pero añadieron un punto de vanguardia literaria a la obra, si bien esa aportación estaba condenada a perderse en la versión definitiva, tanto si era en forma de teatro hablado o cantado.

El proceso creativo de la cantata[4] puso por primera vez a Balada ante la escritura vocal frente a la gran orquesta. Una serie de elementos requería de su atención profunda, como por ejemplo, la certeza de que las texturas densas debían clarificarse para que las voces solistas, que no iban a ser cantantes sino actores, resultasen comprensibles incluso dentro del selvático y complejo entramado orquestal y coral. El texto de Cela, cuyo empuje dramático era muy directo, debía ser inteligible en todo momento y Balada asumió la responsabilidad de dirigir sus esfuerzos y recursos técnicos en aras de dicho objetivo. Así se tomó la decisión: María Sabina declamaría con el recurso técnico y expresivo del *sprechgesang*[5], mientras que el coro se definiría por medio de motivos melódicos repetidos, muy

(4) En el texto publicado por Cela en 1967, el escritor gallego se refiere a *María Sabina* con el término Oratorio y fue escrito entre el 13 y 17 de octubre de 1965, es decir, antes del inicio del trabajo con Balada.

(5) Término alemán utilizado por Arnold Schönberg para definir un "hablar cantando".

cromáticos y atonales, pero utilizando la homofonía como garante de inteligibilidad cuando citasen el nombre de la protagonista y algunas palabras clave para la comprensión del sentimiento popular. Finalmente *María Sabina* respiraría también un discreto pero muy evidente componente étnico, no sólo por el uso de tambores indios bien marcados rítmicamente, sino precisamente por propio recurso del ritmo en las intervenciones corales y solistas, algo anatemizado por los *filisteos* de la cultura sonora contemporánea.

La avalancha de versos de la versión inicial de Cela hizo que la partitura se fuese alargando exponencialmente. Las soluciones al problema de la duración podrían ser múltiples, pero siempre desde la misma premisa: la integridad del texto era innegociable. Fue así como Balada optó por vaciar de contenido musical buena parte de las intervenciones de la protagonista, con lo cual se ganaría en tiempo sin perder un ápice del impacto teatral de la obra de Cela. Pero se ataba una cuerda para desatar otra, pues dicha solución generó otro problema. *María Sabina* era una obra eminentemente musical y el público que la juzgaría iría a escuchar música, no únicamente teatro; de modo que los largos parlamentos de María Sabina podrían resultar en su desnudez demasiado largos sin apoyo sonoro alguno. He aquí una de las causas que pesaron en la reacción del público ante el estreno madrileño.

Ya en 1968, *María Sabina* tomaba forma y se acercaba lentamente a su final. El nombre técnico utilizado, *Tragifonía*, fue un término lo suficientemente explícito para calificar lo que la obra implicaba. Funcionaba como una cantata que admitía escena, ya fuese estática o puramente teatral, de modo que se convertía sin pretenderlo en aquel género tan complicado para la creación viva del momento: la ópera. Para Tomás Marco[6], *María Sabina* es sin duda la primera ópera de Balada por el sentido puramente dramático que destila la obra desde el principio. Tanto en los estrenos neoyorquino y madrileño, se le dio

(6) El texto al que nos referimos apareció como artículo en el programa de mano de *Hangman, Hangman!* y *The Town of Greed* en el Teatro de la Zarzuela de Madrid, temporada 2007-2008.

tratamiento de ópera y ciertamente el recorrido escénico y argumental que sigue así lo indican. Naturalmente que bajo el concepto de ópera ya no necesariamente tenemos que referirnos al esquema romántico, sino a una apuesta más compleja y dinámica en la que las relaciones escenario, orquesta, público, quedan inevitablemente truncadas. Esta duplicidad fue sabiamente utilizada para gestionar los estrenos de la obra y la publicidad de los mismos. Y sí, hablamos de estrenos, pues *María Sabina* se estrenó en Nueva York y Madrid de forma bien diferente y casi simultánea, algo realmente extraño incluso en la actualidad. El proceso de gestión de los estrenos fue ciertamente extraño. El caso español fue mucho más complejo de lo que podría imaginarse, mientras que el neoyorquino con apoyos privados, siguió unos derroteros más lógicos.

Los estrenos

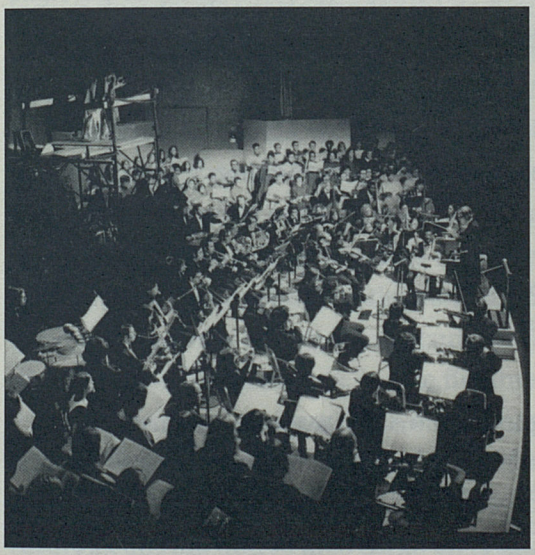

Leonardo Balada dirigiendo el estreno de María Sabina en el Carnegie Hall (Nueva York, 1970). Fotografía: Carles Fontseré.

La primera audición de *María Sabina* en Nueva York se gestionó desde la Hispanic Society of America, a cuyo frente estaba por entonces Theodore I. Beardsley, que años después escribiría en los *Papeles de Son Armadans*[7] acerca de la obra. Durante los años anteriores, Balada había disfrutado de contactos en dicha sociedad por diversas vías, de modo que la propuesta de patrocinio fue bien recibida. Las primeras

(7) Beardsley, Theodore, "El estreno mundial de María Sabina. Apuntes bibliográficos", en *Los Papeles de Son Armadans*, nº 180, pág. 371, marzo de 1971.

noticias que tenemos del futuro estreno aparecieron en el diario ABC del 31 de mayo de 1968, cuando una reseña de un concierto de música española en Nueva York donde se interpretaban obras del propio Balada, se señalaba de soslayo la composición de *María Sabina* e incluso se aventuraba como fecha de estreno en la Gran Manzana la primavera de 1969.

Pese al ascendente de Cela dentro de la política oficial española, del otro lado del Atlántico las cosas fueron algo más complejas. Cela era el primer interesado en gestionar un gran estreno para su primer salto dramático. Aquel proceso de reinvención para el novelista excelso suponía un tipo de trabajo distinto, pues el escenario requería de una movilización mucho más importante que la propia de una novela. Cela se vio instado a acudir a sus amistades más políticas para encontrar un espacio para *María Sabina*. La intervención de Manuel Fraga como ministro del ramo cultural fue importantísima para que la obra viera su estreno. El cruce de cartas es significativo.

A continuación transcribimos parcialmente el cruce de cartas inéditas que se produjo con motivo del estreno de *María Sabina*.

Dramatis personae

Palma de Mallorca, 9 de marzo de 1969

Excmo. Sr. D. Manuel Fraga Iribarne

Ministro de Información y Turismo

Madrid

Querido Manolo:

...Leonardo Balada, músico español residente en Nueva York, muy moderno y varias veces premiado en los Estados Unidos, ha puesto música a mi oratorio – nuestra "tragifonía", *María Sabina*, que es probable que se estrene en octubre en el Carnegie Hall de aquella ciudad.

A él y a mí, claro es, nos gustaría representarla en España, sueño imposible, absolutamente imposible, sin el apoyo oficial y sin la orquesta y coros de la Radio y Televisión Española, que, al decir de Balada, son magníficos. Y a ti recurro, por si estimas conveniente apoyar lo que te pido.

Su duración es de 75 a 80 minutos. Los coros requieren un mínimo de 80 voces, y la orquesta, otro mínimo de 52 intérpretes. Hace falta una primera actriz

dramática (no cantante) y tres personajes masculinos (tampoco cantantes). La obra te aseguro que va a ser sonada, en el mundo entero. Tú tienes la palabra.
Un fuerte abrazo de tu amigo

Camilo José Cela

Madrid, 17 de marzo de 1969
Excmo. Sr. D. Camilo José Cela
Palma de Mallorca
Mi querido amigo,
...Me alegra la noticia de que a tu "tragifonía" "María Sabina" le haya puesto música Leonardo Balada, conocido y admirado por nosotros.
Paso este asunto a mis inmediatos colaboradores para estas cuestiones... Entiendo que será factible...
Te envía un fuerte abrazo tu buen amigo.

Manuel Fraga Iribarne

Independientemente de los tratos más o menos amigables, de la lectura de estas dos cartas podemos deducir que el apoyo de Camilo José Cela para la programación de *María Sabina* en Madrid fue hilar muy fino. Era evidente que Cela estaba bien informado de la obra, lo que le honraba habida cuenta del escaso interés que los escritores españoles habían tenido y tienen de los creadores musicales. Durante todo el año siguieron circulando cartas entre Cela, Balada y el subdirector del ramo, que para aquellos avatares recibía el nombre de Subdirector General de Cultura Popular, dependiente del Ministerio de Información y Turismo. Es interesante señalar que en el transcurso de las gestiones se produjo el cese de uno de los subdirectores, lo que finalmente no fue un gran problema, y que el proceso siempre estuvo supervisado, muy directamente, por Manuel Fraga, Enrique de la Hoz y Antolín de Santiago y Juárez asumieron la responsabilidad, junto al Jefe de la Sección de Campañas Culturales, Álvaro León Ara, que se hizo cargo en el interregno.

Con respecto al contenido de aquellas cartas, las primeras cuestiones giraron en torno a la definición de la obra como género, con el fin de ubicarla en uno u otro festival o temporada. Desde luego la primera reacción fue genuinamente española, alegando a la práctica imposibilidad de lograr

un estreno o una fecha adecuada. Seguidamente, definido el concepto casi teatral de "tragifonía", la obra pudo entrar a formar parte del Festival de Ópera de Madrid que solía celebrarse cada año entre abril y junio, con sede en el único teatro musical hábil de la capital, el Teatro de la Zarzuela. Si atendemos al perfil de las temporadas anteriores del festival, era la cultura de repertorio lo que primaba, ya que era la única oportunidad de ver y escuchar óperas en la capital madrileña, y poco o nada se arriesgaba. Como muestra el botón de la temporada de 1970, en el que se programó el estreno de *María Sabina: Fidelio, Loengrin* (sic.), *Fausto, La Boheme, Otelo* (sic.) y *La Sonámbula*. Las aportaciones atemporales fueron *Bomarzo* de Alberto Ginastera y el programa especial de *María Sabina* y *La Púrpura de la Rosa* de Torrejón de Velasco, primera ópera americana de la historia. Siendo el festival una propuesta operística, parecía obvio que la obra debía ser necesariamente escénica, para lo cual se propuso como director de escena a Adolfo Marsillach mientras que el propio Balada dirigiría la orquesta. En carta del 27 de febrero de 1970, el nuevo subdirector informó a Balada que Marsillach no podría hacerse cargo de la dirección escénica y que lo haría en su lugar Cayetano Luca de Tena.

El estreno mundial se produjo el 17 de abril de 1970 en Nueva York. La expectación ante un estreno especialmente singular para el mundo hispano en el corazón de Manhattan se dejó notar en el Carnegie Hall. Se trataba del primer estreno absoluto de una obra española en Nueva York desde *Goyescas* de Granados en el antiguo Metropolitan Opera House en la infausta fecha de 1916[8]. Los meses previos habían sido de un esfuerzo inusitado para Leonardo Balada, que trabajó de forma intensa con la Orquesta de la Manhattan School y la combinación de los coros de la New York University y una parte de su propio coro de la United Nations International School (UNIS). En aquel coro se encontraban algunos alumnos que serían años después figuras muy significativas del universo musical estadounidense, como el compositor y músico de jazz John Zorn

(8) Habida cuenta del éxito de la obra, se le propuso a Granados aplazar su viaje de regreso a España, cambio que trajo consigo encontrarse en medio de la Guerra Mundial, el bombardeo y posterior hundimiento de su barco y la trágica muerte del compositor y su esposa.

y como ayudante de dirección y pianista el premiado creador Steven Hartke. Obviamente, como por otra parte sucede al hilo de todo estreno absoluto, pese a las horas invertidas y dado que no era una partitura sencilla, determinados detalles no estaban por completo seguros. La tendencia vanguardista del minucioso trabajo de orquestación y la dificultad de la parte coral obligaban a ensayos serios y muy precisos. Todo lo aprendido en los cursos de dirección de la Juilliard School y, en 1966, en el curso de dirección de Santiago de Compostela junto a Igor Markevitch, afloraron entonces como una balsa salvadora en medio del océano. Unos días antes del estreno, Cela llegó a Nueva York y, tras asistir al ensayo general, quedó muy satisfecho con la obra. Balada, en cambio, no. La razón era muy sencilla, la obra era extremadamente larga. Pregón y cinco melopeas, una hora y media de obra, que no de música, con una repetición excesiva de las estructuras gramaticales dichas por la protagonista, que cubría el espacio de cómo lo decía que no de lo que decía, pues el lenguaje de Cela era tan duro y veraz que mientras que en Nueva York, entre el desconocimiento de la lengua castellana y la libertad podría pasar desapercibido, que temblase Madrid, porque venía tormenta.

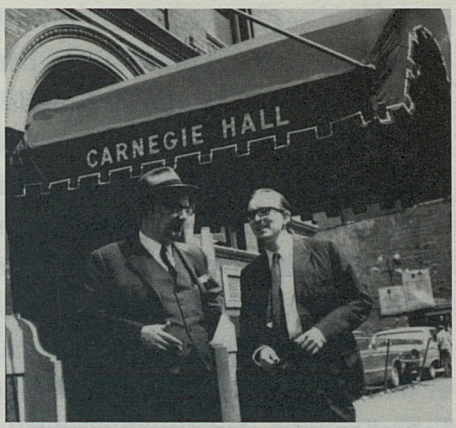

Camilo José Cela y Leonardo Balada en la entrada de artistas del Carnegie Hall (Nueva York, 1970). Fotografía: Carles Fontseré.

Y la serie de anécdotas sólo había comenzado. Los preparativos al concierto neoyorquino fueron saludablemente normales. Con el frac enfundado, llegó Balada al camerino del Carnegie Hall apurando ese ambiente de momento único. Era sin duda el punto álgido de su carrera, o al menos el primero de muchos otros. Cuando el jefe de sala le indicó que quedaban pocos minutos para comenzar Balada buscó a su ayudante, a la sazón Steven Hartke y le pidió partituras y batuta, y lo primero sobraba,

pero de lo segundo ni rastro. No había batuta. La obra era ya de por sí complicada, pero es que además, para el estreno se había construido una plataforma sobre la que se situaría María Soledad Romero, actriz que interpretaba a María Sabina, y a ambos lados de ella se situaba el coro junto a una orquesta enorme, un piano y órgano electrónico. En definitiva: nadie veía a nadie y sólo el director concertaba el tumulto. Según nos cuenta Balada y corrobora Hartke, mientras uno salía como un cohete en busca de una batuta, el otro descubría que una percha colgada en el vestidor podría hacer las veces de bastón de mando musical. Finalmente el jefe de sala hizo acto de presencia con tres batutas en las manos. Sobraban tres... las dos de reserva... y la nueva y pre-patentada percha-batuta. Premonición o no, todo marchó de forma extraordinaria. El éxito fue significativo. La sala al completo se rindió ante la potencia expresiva de Cela y el magistral despliegue sonoro de Balada. El eco del estreno sirvió para que la obra ocupase la portada del magazine dominical del diario mexicano *Excelsior*.

Con semejante suceso bajo el brazo llegaron a Madrid compositor, escritor y protagonista pocos días después del espaldarazo americano. Para aquella ocasión contarían con nueva orquesta y nuevo coro. Aquello prometía mejores resultados aún, y tal sucedió al inicio del trabajo con la Orquesta y el Coro de Radio Televisión Española. Sin duda la formación del estreno español era más profesional que la neoyorquina y lo mismo sucedía con el coro, mejores ingredientes... ¿mejor plato? La solista era la única que repetía, María Soledad Romero era una actriz puertorriqueña que desplegaba esa magia americana que se le suponía a la protagonista y tenía muy bien trabajado el papel. Los ensayos fueron perfectos al igual que el entendimiento con el director de escena, Cayetano Luca de Tena. Con la orquesta en el foso y el coro sobre el escenario, María Sabina, el pregonero, el alguacil y el verdugo, aquello parecía realmente toda una ópera, incluida la duración, por supuesto. Era escalofriante pensar que tras *María Sabina*, con una duración cercana a las dos horas, se representaría una ópera barroca con todas sus arias da capo y sus consabidos aplausos

tras cada una de ellas. Una noche maratoniana que se estrenaría el jueves 28 de mayo y tendría una segunda representación el sábado 30. Y llegó el gran día. La *Sinfonía en Negro* del propio Leonardo Balada, estrenada en 1968, había conquistado incluso al ruidoso y reaccionario público de los jueves de la Orquesta de Radio Televisión Española. Ahora con la ópera mallorquina *María Sabina*, era el momento de la confirmación de su alternativa. El éxito de Nueva York solo llenaba de buenos augurios aquel estreno en casa, pero ni Cela ni Balada contaban con que en el Carnegie Hall, el público apenas entendió el texto, mientras que en Madrid podía resultar excesivamente audaz. Definitivamente, las palabras no sonaron igual en el salón de La Bonanova mallorquina que en el Teatro de la Zarzuela madrileña.

Cuando comenzaron los primeros acordes se produjeron algunos murmullos y movimientos de disgusto entre la sección más impermeable de la sala. Cuando María Sabina comenzó a decir que era una puta, una hija de puta, "una mujer que cría víboras y helechos en el sobaco" o "una mujer con seis pezones como las perras", el murmullo se convirtió en un silbido continuado y un pateo sonoro en toda regla. Balada, con extremada paciencia, paró a la orquesta y al coro y esperó a que remitiesen los gritos y los abandonos en la sala. Prosiguió la representación, y las disonancias sonaban como cuchillos mientras María Sabina decía:

"Oye, rata del sumidero – mientras algunos salían indignados de la sala –.
Oye, zángano,
Oye, ramera mimosa que te dejas chupar la sangre por el zángano...
Me río de vuestra impaciencia".

Y de nuevo el nivel de decibelios provocados en el patio de butacas hacía insostenible continuar con la representación. Balada levantó la mano y paró de nuevo a la orquesta. Esperó pacientemente a que el ruido fuese tolerable y la protagonista prosiguió:

"Sabéis que soy una mujer que os escupe a la cara
Sabéis que soy una mujer que mea con ruidoso entusiasmo...
Sabéis que soy una mujer que vomita de asco sobre vuestras cabezas".

Y llegaba el momento clave en el que a Leonardo le tocaba temer por su integridad física. En la partitura estaba escrito que, tras el ajusticiamiento de María Sabina, el coro simularía arcadas, vómitos y toses tremebundas. Habida cuenta que no estaba el horno para bollos, aquella opción se anuló y sólo se pudo escuchar, en Madrid, años después y en su versión inicial grabada para el sello discográfico Naxos. Con un final espectacular terminó la obra y con todo lo que había llovido no era poco. La reacción del público marcó una división de opiniones para todos. Leonardo divisó a Cela en uno de los palcos que daba al proscenio y le instó a salir a recoger el chaparrón, pero según el compositor, Don Camilo dijo que no, que no salía. Cela, tiempo después, contó su versión de los hechos en *La vanguardia,* el 26 de septiembre de 1974 y afirmaba que:

> *"...Allí se armó la de Dios; había que ver a las señoras con los abrigos de visón y los collares de perlas Majorica dando voces y pateando la mar de irritadas. Eso sí, no me apeaban el tratamiento; una gritaba desaforada: "¡Más respeto, señor Cela!" Yo saludaba desde el palco, de pie y muy fino, para que se viera que estoy educado. Como había lo que se dice, división de opiniones, llegaron hasta las manos, y entre unas cosas y otras estuvo parada la función más de un cuarto de hora. La verdad es que yo tenía otra idea de los felices burgueses que van a la ópera, no se por qué, pero tenía otra idea..."*

Parece que un gran escándalo como aquel es la clave para ser llamado al cielo de los grandes. Pocos se libraron de ello, ya fuese en las críticas o en el aplauso-abucheo-chillido del público. Mozart, Beethoven, Chopin, Liszt, Wagner, Puccini, Stravinsky, Schönberg, Bartok... Leonardo Balada ya era uno de esos ilustres y *María Sabina* una obra excepcional.

Cuando la crítica saltó a los rotativos, la cosa no fue mejor y bien en forma de crónica del suceso, bien en forma de crítica con cierto grado de implicación emocional, la aparecida en el diario *ABC* fue especialmente molesta para Cela. Fue Leopoldo Hontañón quien, el 30 de mayo de 1970, se hizo cargo de la publicación de la crítica de *María Sabina*, elogiosa con Balada y dura contra Cela –que a la postre era colaborador del diario monárquico–. Hontañón, sin duda bien documentado, lanzó la insinuación de que parte del escándalo vino provocado por la actividad

de la censura sobre el texto (Cela mantuvo que no hubo tal censura frente al testimonio de Balada que afirma que sí la hubo). La reacción de Cela no se hizo esperar y respondió a la crítica de Hontañón en el mismo diario días después. No obstante, lo más interesante de la crítica no era dicha polémica, sino la acusación directa al aparato cultural franquista según la cual sólo la presencia de figuras de alto renombre nacional posibilitaba el estreno de obras contemporáneas.

Acabada la representación madrileña, Balada le comentó a Cela que la obra resultaba demasiado larga. El futuro Premio Nobel, defraudado por el escaso éxito de la obra, le dijo que sí, que la obra era suya y que hiciese lo que quisiera. La tijera, literalmente, comenzó a actuar pocos días después, eliminando dos melopeas y muchas repeticiones y pasajes digamos que comprometidos. Así *María Sabina* se quedó en su versión definitiva en algo más de treinta y cinco minutos de música y es, hoy en día, la versión que circula por todo el mundo en forma de concierto y grabación. Regresar a la partitura original, imponente y extensa, nos muestra los recortes y las zonas cegadas o alteradas en busca de unas dimensiones lógicas para un trabajo excepcional que se tuvo que adaptar a una idea literaria preconcebida y por lo tanto inflexible a las reglas del juego escénico musical. La obra cuenta con una orquestación auténticamente magistral –apartado en el cual Balada es bien reconocido – y contiene un concepto de pulso dramático poco habitual en la música contemporánea de aquellos años.

María Sabina, en su versión reducida, ha disfrutado de un éxito importante y ha ratificado el adagio no escrito según el cual una obra silbada en su estreno, pasa a ser una obra aplaudida años después. La parte de María Sabina ha sido magníficamente interpretada por grandes voces, pero seguramente una de las más significativas fue la realizada con motivo de la retrospectiva a la figura de Leonardo Balada que se organizó en el Auditorio Nacional de Música de Madrid, en noviembre de 1995, con la Orquesta y Coro Nacionales de España y Nuria Espert en la parte narrada. El propio Cela estuvo presente en la representación y

Leonardo Balada, Nuria Espert y Camilo José Cela tras la exitosa función de María Sabina en el Auditorio Nacional de Música (Madrid, 1995). Fotografía: Archivo personal de Leonardo Balada.

seguramente quedó mucho más contento que con la primera versión madrileña.

Seguramente uno de los últimos grandes éxitos-escándalos de la escena española, gestado entre Palma de Mallorca y Nueva York, es hoy en día una obra ya clásica, pero que necesitaría un estreno justo en la ciudad que la vio nacer. Con esta investigación confirmamos que la creación de una obra de vanguardia hacia el año 1965, solo era posible en un lugar "aislado" como Mallorca (grandes artistas residentes, interculturalidad, sensación de libertad, etc.) Deseamos reivindicar la vigencia mundial de esta obra y proponer su estreno en Mallorca, bien sea en versión escenificada o concierto; completa o reducida).

María Sabina fue el primer gran paso para la normalización de la ópera española contemporánea y abrió caminos internacionales sembrando lo que hoy en día recogemos.

Bibliografía seleccionada sobre Leonardo Balada

Entrevistas personales realizadas con Leonardo Balada en Pittsburgh, Barcelona y Madrid, entre los años 2006 y 2009.

AA.VV.; voz: "Balada Leonardo", edición internacional de *Who's Who in Music.* Cambridge, Great Britain.

AA.VV.; Programa para *Hagman, Hangman!* y *The Town of Greed*, Teatro de la Zarzuela de Madrid, 2007.

AA.VV.; *Estreno mundial de Zapata (Imágenes para orquesta), de Leonardo Balada*, entrevista en "Revista Ritmo" nº 588, mayo de 1988, año LIX, pág. 18.

CURESES, Marta; voz: Balada, Leonardo, vol. II, pág. 74-79; en (Casares, Emilio, dir.): *Diccionario de la Música Española e Hispanoamericana.* 10 vols. Madrid, SGAE, 2002. ISBN (obra completa): 84-8048-303-2.

De Dios Hernández, Juna Francisco; *Leonardo Balada y la certeza. Un apunte biográfico.* Fundación Juan March, 2007, DL: M-520-2007, Madrid.

De Dios Hernández, Juan Francisco; *Leonardo Balada. Aula de reestrenos.* Revista mensual de la Fundación Juan Mach, mayo, 2008, Madrid.

Marco, Tomás; Historia de la música española. Madrid: Alianza Música, 1988, vol. 6. ISBN: 84-206-8506-2.

McIntire, Dennisk; voz: "Balada, Leonardo", en *Baker's Biographical Dictionary of Musicians,* Stone, P.E., *Leonardo Balada's First Half Century,* en "Symphony Magazine" nº XXXIV/3, 1983.

Wright, David; voz: "Balada, Leonardo" en *The New Grove Dictionary of American Music.* (Stanley Sadie, ed.) Londres y Nueva York, Macmillan Press. Ltd., 1986. ISBN: 0-333-23111-2.

Veiga, Marisella; *Colón: el hombre y la ópera, en Aboard,* 1989.

Wright, David; voz: "Balada, Leonardo", en *The New Grove Dictionary of Opera.* ISBN: 978-1561592289

Internet

http://www.andrew.cmu.edu/user/balada/espanol.htm

http://www.filomusica.com/filo20/entrevis.html

http://www.naxos.com/composerinfo/Leonardo_Balada/24784.htm

http://www.meetingconcert.com/

PITAGORAS

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 45-62

La iconografia com a font per a l'organologia medieval. Una altra mirada als àngels músics del Portal del Mirador de La Seu.

Francesc Vicens Vidal

La imatge de la música esdevé una de les fonts principals per a l'estudi dels instruments musicals de l'època medieval. La problemàtica de dita font està oberta al debat de com hem d'entendre la imatge organològica. Els diferents posicionaments al respecte no arriben al consens d'un criteri unificat que ens permeti interrogar la imatge de la música de la mateixa manera. En aquest article presentem un intent d'acostar principis metodològics aparentment enfrontats a partir de l'estudi de cas dels àngels músics del Portal del Mirador de la Seu. Per això hem dividit l'exposició en tres apartats: estat actual dels posicionaments musicològics respecte la iconografia musical, la lectura iconogràfica-iconològica del conjunt i la determinació de l'interès del conjunt en relació a l'organologia medieval.

Segons Howard Mayer Brown[1] una de les finalitats de la iconografia musical és la d'ajudar al coneixement de la història i a la construcció d'instruments musicals per tal d'aproximar-se al món de la interpretació musical amb rigor històric. A partir d'aquesta premissa, la iconografia musical és entesa com una disciplina auxiliar de la musicologia que serveix per desxifrar i interpretar les representacions de la música, dels músics i dels instruments musicals en les obres d'art. D'aquesta manera, les representacions artístiques esdevenen una font col·laborativa per a la música en el sentit que pot ajudar a conèixer la naturalesa dels instruments com objectes per a la interpretació dels repertoris medievals i renaixentistes.

Tot estudi musical que parteix de la representació plàstica com a principi d'aproximació a la font organològica requereix un posicionament reflexiu previ. Iconògrafs i organòlegs qüestionen la imatge de la música

(1) Brown, H.M. "Iconography of Music" a *The New Grove. Dictionary of Music and Musicians IX* (1980) p.11-18

centrant el debat en dos posicionaments aparentment contraposats: per una banda, els primers prenen l'enteniment de la imatge de l'instrument com a concepte metamusical que sobrepassa la realitat del mer instrument, mentre que els organòlegs veuen en la representació plàstica de l'instrument la realitat de l'objecte organològic que representa.

La comunitat científica de la musicologia és testimoni dels ja coneguts posicionaments i discussions fetes al respecte que podem sistematitzar en dos corrents: pràctic (o "musical") i teòric (o "historicista").[2] Pel que fa al primer grup, pràctic, hem de destacar la tasca portada a terme per *luthiers* de construir rèpliques d'instruments a partir d'alguns models iconogràfics medievals que als ulls de l'espectador esdevenen més fiables pel seu aparent realisme i bon estat de conservació.[3] A partir de la dècada dels anys vuitanta emergiren tota una sèrie de projectes col·lectius per tal de fer front la rigorosa tasca de reconstrucció de programes iconogràfics musicals complets. El del Pòrtic de la Glòria de la catedral de Sant Jaume de Galícia és l'exemple pioner que ha donat lloc a tot un corpus teoricopràctic extens per tal de legitimar la delicada tasca de reconstruir els instruments musicals que hi apareixen.[4] A partir d'aquest projecte se'n derivaren d'altres tant per millorar les qualitats sonores de les primeres reconstruccions com per investigar altres fonts iconogràfiques d'àmbit gallec.[5] Pel que fa al segon grup, teòrics, la imatge representada respon a criteris que s'allunyen de qualsevol objecte real i fan passar per tela de

(2) López Calo, J.L., "El tratamiento organológico en Espanya en el siglo XX. Principales aportaciones y líneas de investigación" a *Actas del Encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p. 39-69

(3) Auguste Tolbecque (1830-1919) fou un dels primers constructors d'instruments en fer rèpliques basades en models iconogràfics de les portades franceses de Moissac, Amiens o Saintes. Posteriorment cal destacar la reconstrucció dels instruments de la sala alta del castell de Puivert (Aude), alguns instruments del Portail Royal de Chartres i els de la portalada de Moissac editats, aquests darrers per A. Calvet a CALVET, A., *De la pierre au son. Archéologie musicale du tympan de Moissac,* Paris, 1999

(4) López Calo, J. *La Música Medieval en Galicia,* A Coruña, 1982 / Idem. (ed.), *Los instrumentos del Pórtico de la Gloria. Su reconstrucción y la música de su tiempo,* A Coruña, 1994, 2 / VILLANUEVA, C., (ed.), *El Pórtico de la Gloria. Música, Arte y Pensamiento,* Universidade de Santiago, 1988.

(5) Rault, Ch., *Instruments à cordes du Moyen Age, Actes du Colloque de Royaumont,* CERIMM, Fondation Royaumont, 1999, p.8-16 / PÉREZ, L. (ed.), *Instrumentos de corda medievais,* Lugo, 2000 / *Reconstrucción dos Instrumentos do Pórtico do Paraíso da Catedral de Ourense, Obradoiro de Instrumentos,* Orense, 1993, [textos de Miguel Ángel González, Celia Fernández Castaño, Manuel Brañas Méndez y Javier Garbayo]

judici qualsevol intent de reconstrucció amb finalitats verídiques. Dins aquesta línia cal destacar la ponència de Cristina Bordas al *V Congreso de la Sociedad Española de Musicología* en la qual anuncià la necessitat d'aprofundir en aspectes extraorganològics d'altres àmbits per arribar a interrogar de manera adequada les imatges d'instruments musicals.[6] Aquests aspectes passen per l'estudi de les mentalitats de l'època, les vies d'influència cultural, l'anàlisi dels models iconogràfics, els procediments de treball dels artistes, etc. I advertia de la perillositat de concebre les representacions plàstiques com objectes reals tot i que suposen un avanç per a les tècniques de *lutheria* medieval. No obstant això, aquesta visió de la metodologia iconogràfica pren vigència en les propostes de treball de la musicologia anglosaxona des dels anys 70;[7] aquestes aportacions proposen posicionaments d'anàlisi iconogràfic que van més enllà de la imatge per tal d'arribar al significat de l'obra. La vigència d'aquests debats s'ha vist en el *I Encuentro sobre instrumentos musicales. El sonido de la piedra*.[8] En aquest encontre s'ha apuntat pel treball interdisciplinar, tot i que la ponència de José López Calo deixà constància de les dificultats donades a l'hora d'apropar postures entre iconògrafs i organòlegs.[9] En tot cas, propostes com les d'Sverre Jensen o John Wright donen llum i solucions concretes en el diàleg entre la iconografia i l'organologia.[10]

---

(6) Bordas, C., "Una presentación y otra mirada al Pórtico de la Gloria" a *Actas del V Congreso de la Sociedad Española de Musicología. Barcelona 25-28 octubre 2000,* (ed. Begoña Lolo), Barcelona, Sedem, 2001, p.1227-1242

(7) Baldassarre, A., "Reflections on methods and methodology in Music Iconography *a Music in Art* XXV/1-2 (2000), p.33-38 / MAYER BROWN, H., "Iconography of music" a *The New Grove Dictionary of Music and Musicians,* (ed. Stanley Sadie) IX (1980), p.11-18 / MCKINNON, J., "Musical Iconography: a definition" a *Ridim/Newsletter* II/2 (1977), p.15-17 / Ibidem., *Iconography, Musicology in the 1980: Methods, goals,* New York, 1982, p.79-93/ SEEBAS, T., "Music Iconography" a *The New Grove Dictionary of music and musicians,* (ed. Stanley Sadie) XXII (2001), p.54-71 / WINTERNITZ, E., *The Iconology of music: potentials and Pitfalls,* New York, 1972, p.80-90.

(8) Villanueva, C. (ed.), *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* Santiago de Compostela, 2005

(9) López (2005), *opus cit.*, p.41-42

(10) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

En tot cas, tota imatge musical interrogada amb interès musicològic topa amb un seguit de dificultats que comporta la imatge plàstica medieval: des de l'adequació de la figura al marc arquitectònic, l'habitual visió unilateral o bidimensional de la figura, l'estat de conservació, possibles alteracions en processos de restauració, etc. Tot això fa que la qualitat i la precisió tècnica dels models organològics que presenten les obres sigui sovint desigual. Això ens convida a emprendre l'anàlisi iconogràfic amb cautela i a no ser taxatius amb totes les representacions d'instruments de la mateixa manera. Dit això, centrarem aquest article en un estudi de cas basat en el cicle d'àngels músics del Portal del Mirador. "Per la simplicitat de línies i la bona factura" - diu Jaume Sastre - "lluny del corrent decoratiu dels models francesos l'obra ha estat motiu d'interès per a arquitectes, escultors i historiadors de l'art, no només perquè s'hi conjuguen perfectament ambdues vessants artístiques, sinó perquè en la construcció intervingueren els més prestigiosos i destacats artistes gòtics que actuaren a les Illes".[11] Seguint amb les directrius de l'autor esmenat hem de dir que el ric repertori organològic del conjunt del Mirador també ha suscitat l'interès de musicòlegs i estudiosos de la música per ser, segurament, el millor mostrari d'instruments musicals medievals que podem trobar a l'escultura gòtica mallorquina.[12] Els instruments musicals que en aquest conjunt es representen difícilment els podem associar als tipus d'agrupacions conegudes a l'època medieval ja que no era habitual que els compositors especifiquessin el tipus d'instrumentació amb què havien de ser interpretades les obres. Així, la sorprenent precisió dels models que en el Portal del Mirador es representen ens conviden a plantejar-nos si podrien estar inspirats en models reals. Així i tot, la identificació de cada instrument a partir de la descripció formal de l'objecte creiem que no pot ser aïllada del seu context iconogràfic, perquè és allà on resideix el

(11) Sastre, J. *La Seu de Mallorca* (1390-1430). *La prelatura del bisbe Lluís de Prades i d'Arenós*, Palma, 2007, p.226

(12) Carbonell, X., "La música a la Seu" a *La Seu de Mallorca. Aina Paqual (coord.)*, Palma, 1995, p.297-325 / Idem., *La imatge de la música en les Illes Balears*, Palma, 2004, p.94-103 / ESTEVE, J.J & MENZEL, C., "Iconografía musical de los siglos XIV y XV en la catedral de Mallorca" a *Music in Art* XXVII (2002), p.68-78 / ROTGER, J. & ALONSO, J.I., *De Joglars e Ministrils*, Palma, 2007, p.197-211

veritable sentit de la representació. Durant l'època gòtica és sabut que la importància de l'instrument musical molt sovint resta en el simbolisme de les formes geomètriques de determinats models que presenten rosasses ornamentals, com és el cas del llaüt o el saltiri tipus trapezoïdal. Aquest valor es desprèn de la numerologia medieval que dota de contingut teològic la forma triangular així com el nombre 3, o el nombre 10.[13] Per tant, alguns dels instruments musicals que aquí estudiem són susceptibles d'una doble lectura: per una banda com objectes organològics, i per l'altra com a conceptes teològics.

El cicle iconogràfic del Portal del Mirador ens presenta un programa inspirat en el simbolisme sonor de tipus apocalíptic la concepció musical del qual ve protagonitzada per dues imatges sonores contraposades: els àngels amb les seves trompetes que obren els cataclismes apocalíptics, i els àngels portadors de cordòfons i aeròfons com a signe de lloança celestial i eterna.

El primer grup, obra de Jean de Valenciennes,[14] està format pels set àngels trompeters (sonadors de quatre botzines i tres trompetes) els trobem situats entre els murs laterals del Portal i a la part superior, tres a cada costat, i un darrer àngels ubicat discretament a la part superior de les arquivoltes sense trencar l'asimetria del nombre (3+1+3). Més a baix, just a la zona del timpà, l'escena del Sant Sopar sota una representació de Déu com arquitecte apareix flanquejat per sis àngels. És a cada banda d'aquesta escena que observem l'arquivolta dels àngels músics formant una autèntica orquestra divina amb tot tipus d'instruments, mostrant-nos una lògica distribució entre instruments cordòfons i aeròfons. Els cinc àngels de la dreta són tots sonadors d'instruments de vent (fent

(13) Aquests valors numèrics els veurem directament relacionats amb instruments com el saltiri de 10 cordes *(psalterium decem cordarum)*. Així, les fonts dels Sants Pares ens mostren com les 10 cordes del saltiri són una referència als deu manaments.

(14) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra*, (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales*, p.281-304

la lectura de dalt a baix tenim flauta travessera o xabeba si utilitzem la nomenclatura de l'època, flauta dolça de tub cilíndric, el següent instrument ha desaparegut, el següent porta una xeremia o cornamusa, i el darrer també ha desaparegut però presenta uns trets idèntics als del tercer àngel instrumentista). En canvi, al costat esquerre trobem cinc àngels més, quatre porten cordòfons i el cinquè un orgue (el primer porta un llaüt, el segon una viola de braç, el següent sembla que faci sonar un salteri gòtic de grans proporcions, el penúltim àngel músic porta un llaüt i el darrer du un orgue del qual s'ha perdut tres quartes parts). El cicle continua al mainell amb la representació de Maria amb el Nin, Nostra Dona de la Seu, i a la part inferior del mainell trobem el tercer conjunt d'àngels músics del Portal. Aquesta part, esculpida per Pere Morey c.1380-1393[15], ens presenta una agrupació instrumental formada per quatre cordòfons i un instrument de percussió. D'esquerra a dreta tenim en primer lloc un àngel sonant una mandora de tapa piriforme i cinc cordes visibles, a continuació un instrumentista de rabell de petites dimensions tocat en posició ascendent, a continuació un llaüt de tapa oval, el penúltim subjecta un cercle sense membrana amb plaques circulars vibràtils i el darrer sona un instrument tipus llaüt.

Als costats de la porta i del mateix autor, a la mateixa alçada de Maria els sants Pau i Pere tanquen el programa iconogràfic.

La distribució del programa del Portal en dos espais ha portat a Xavier Carbonell a veure-hi una divisió entre l'humà i el diví. "A l'espai inferior, regit per Maria i especialment per la redempció de Jesús, el nou home o nou Adam, es fa present mitjançant l'Eucaristia fins als temps escatològics finals. Per damunt, l'espai diví - Maria i l'Eucaristia són els intercessors entre ambdós àmbits -, l'indret on "viuen" i celebren eternament gloriosos els precursors, sants i, sobretot, les entitats angèliques orgànicament

(15) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

jerarquitzades a l'entorn de la presència divina".[16] Aquesta confrontació musical entre espai humà i diví, ens situa davant la tradició exegètica que veu en la tuba la crida al Judici de les ànimes, vers l'adoració de l'Anyell místic, representat en el timpà en l'escena del Sant Sopar, dels àngels amb els seus instruments musicals de la lloança divina. El text apocalíptic ens explica que amb cada toc de trompeta esdevenia un cataclisme (Ap.VIII,6). D'aquesta manera la tuba apocalíptica està associada a esdeveniments negatius que bíblicament s'inspiren en les plagues d'Egipte.[17] A cada toc es desencadenaran cataclismes, senyals inequívocs que la fi és a les portes. Igualment, la tuba crida la totalitat de l'Església - representada a l'arquivolta interior pels patriarques David, Ezequiel, Jeremies, Isaïes i Daniel, i els profetes Moisés, Saül, Isaac, Jonàs i Abraham - a rendir comptes al Judici mentre els àngels entonen càntics de lloança per alabar El primer redimit que, pel sacrifici de l'Anyell, ha estat glorificat. El so de la paraula divina equiparat a una tuba -com veiem a Ap.IV,1 ... et vox prima quam audivi tamquam tubae loquentis - traspassà el significat justicier de l'escena per establir una relació entre paraula de Déu i tuba com a símbol de la predicació i la revelació.[18] En aquest sentit, la diversitat tipològica d'instruments que porten els àngels músics de l'arquivolta del Mirador ens situen davant diferents tipus de lectura que ens permet relacionar el conjunt amb diferents tradicions artístiques: en primer lloc el sentit literari d'arrel exegètica, en segon lloc la tradició iconogràfica de la lloança celestial, i en darrer terme la funció social del fet d'honorar extrapolada al plànol diví. Pel que fa a la primera lectura hem de dir que el pensament

(16) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

(17) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

(18) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

medieval, cap al segle XIII, promocionà un canvi espiritual a partir de l'apropament de la imatge divina, representada de manera idealitzada i naturalista que possibilità uns codis de representació que testimoniaven la joia espiritual a la terra.[19] D'aquesta manera, els cors angelicals es convertiren en un autèntic miratge de l'alegria interior sistematitzada pels tractats d'angeologia que des de sant Dionís i sant Gregori arribaren al segle XIV de la mà de Ramon Llull (Ars Angelica, 1227) i Francesc Eiximenis (Llibre dels Àngels, 1392). Aquest darrer autor fa al·lusions a la jerarquia que segueix l'ordenament social dels homes com a conseqüència dels àngels segons el qual, els àngels estan classificats en ordres superiors i inferiors, i entre ells circula una corrent cinèrgica que es denomina "harmonia". En aquest sentit l'harmonia es presenta de manera abstracta com la manifestació sensible d'un món basat en l'ordenació classificatòria dels diferents ordres. L'ordenació jeràrquica que ens exposen aquests dos tractats situen els àngels músics en els darrers graons de l'ordre còsmic, precedit pels Serafins, Querubins, Trons, Principats i Arcàngels. En aquests tractats els àngels són presentats com els encarregats de lloar la divinitat de Déu i de Maria mitjançant el cant i la música. És per això que molt sovint les representacions marianes es representen amb estols angelicals sonant tots tipus d'instruments.[20] Molt sovint veim com aquest valor d'adoració divina mitjançant la música celestial que caracteritza els cors d'àngels, es tradueix iconogràficament en un tipus de representació idealitzada que es dóna com a constant iconogràfica en totes les figures del Portal. A la segona meitat del segle XIV la tradició de contingut moral i la de contingut social conflueixen en una cultura lletrada i el contingut platònic se suma a l'escolàstic i a l'aristotèlic. Al segle XIV trobem una insistència en presentar àngels músics. Aquest fet és atribuït a un gran

(19) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

(20) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

moviment de divulgació dels valors clericals en els medis urbans laics sobretot gràcies a l'acció de les ordres mendicants. Des d'aquests medis urbans es difon cap a les capes socials més elevades un tipus d'art religiós en el qual les figures protagonistes estableixen una relació directa i íntima amb el fidel. Aquestes tenen un caràcter humanista, intimista i anecdòtic que estaria directament relacionat amb els àngels músics del Mirador dels quals no n'hi ha cap d'igual. Cada escultura està treballada de manera individual amb trets personificadors cosa que ens apropa al naturalisme i exemplifica el caràcter humanista d'aquella societat. En aquest sentit, l'exegesi bíblica i la tradició iconogràfica italiana jugà un paper decisiu en la concepció mística del cor fent dels àngels músics un prototipus ideal de lloança. La veu de l'alegria suposa l'estat de gràcia que ve concedida als estaments superiors manifestant la joia de l'alegria interior. Per a Hug de Sant Víctor hi ha goig quan l'esperit concep una alegria inefable; d'aquí que sovint passem del jubilus del cor (laetitia) al jubilus del cant (exultatio).[21] Això explicaria que algunes de les imatges dels àngels músics del Portal, com els portadors de cordòfons especialment de llaüt i viola d'arc, ens les mostren amb un somriure un tant amanerat.[22] L'expressió plàstica d'aquest "esdevenir" es tradueix a partir de dos convencionalismes: la inquietant dinàmica del naturalisme iconogràfic i l'estatisme idealitzat de l'amanerament dels rostres. Ambdues propostes són el testimoni que els àngels participen de la gràcia divina en una funció laudatòria. Pel que fa a la segona lectura, la diversitat organològica com a signe d'alabança eterna pren el seu referent més immediat en la iconografia davídica. David, com a profeta es representa amb l'arpa a la primera dovella de l'arquivolta de patriarques. David ens proposa un model de lloança en base a un concepte iconogràfic de variació tipològica del terme cithara, que alhora

(21) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

(22) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

és l'instrument que el llibre dels salms ens presenta com instrument de lloança eterna. Aquest terme és interpretat per l'artista medieval com un genèric d'instrument musical on totes les famílies organològiques hi tenen cabuda per donar-hi forma. Aquest tipus de representació té la seva justificació al salm 150,2-7. En aquest text apareix una gran diversitat d'instruments musicals en un context on la finalitat dels quals és la lloança divina.[23]

La diversitat organològica és un signe inequívoc de lloança que d'un plànol social s'equiparen a una funció laudatòria divina. D'aquesta manera veiem com les manifestacions d'alegria més habituals que apareixen a la Bíblia després d'una gran victòria es corresponen amb la mateixa imatge del salm.[24] Així, David el gran lloador de Déu, segons l'Ap. V,5, se'ns presenta com el rebrot que obrirà els set segells.

Finalment, la tercer lectura ens situa en la formació simbòlica del cor celestial que ens porta a establir paral·lelismes amb la funció social que tingué la música en els principals esdeveniments polítics. Des de la segona meitat del segle XII música i poder esdevenen un binomi estretament vinculat. Dulce Ocón ens fa notar com la música esdevé part essencial de la noció de cort en el món medieval desenvolupant una funció simbòlica; així, com major era el nombre de músics que acompanyaven qualsevol esdeveniment cortesà més importància i honor se li atribuïa. Aquesta autora, continua dient que d'acord amb els poetes medievals el binomi música-alegria és un vertader axioma ja que representen amb la música i el ball l'alegria i l'honor.[25] Si acceptem els pressupòsits d'Ocón, l'escena

(23) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

(24) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales,* p.281-304

(25) Jensen, S., "Instrumentos medievales e instrumentos populares europeos, diálogo técnico y conceptual" a *Actas del encuentro sobre instrumentos musicales en el Camino de Santiago. El sonido de la piedra,* (ed. Carlos Villanueva), Santiago, 2005, p.325-346 / WRIGHT, J., "Mediaeval fiddles, the lost voices restored? A worthwhile illusion" a *Actas*

laudatòria dels àngels músics que alaben a Déu i a Maria, esdevindria una extrapolació al plànol diví de la manera cortesana d'entendre el fet d'honorar i de lloar. Així, mentre David, sens presenta com a model de lloança divina, pertinent a la genealogia de Crist, els àngels amb instruments són el seguit de músics que alaben al Senyor dels Senyors i la totalitat de l'Església representada a les arquivoltes interior pels patriarques i profetes. D'aquesta manera la temàtica dels àngels amb els seus instruments vers els profetes i patriarques es manifesta mitjançant un discurs iconogràfic basat en la juxtaposició. Així, la jerarquia angelical queda plasmada en l'ordre còsmic corresponent entre la divinitat de Déu Pare i la preceptora Nostra Dona de la Seu.

En darrer terme podem observar com la narrativitat del discurs iconogràfic crea un sistema de significats a partir de la juxtaposició de les imatges. El conjunt esdevé una imatge divina de la Victòria celebrada per la lloança dels cors celestials. Crist redimit pel memorial del Darrer Sopar és glorificat per Maria i els sants i per la cort celestial de precursors i profetes. Cada un d'aquests registres inclou la seva pròpia orquestra celestial dins una narrativa iconogràfica de juxtaposició espacial: Maria amb el Nin és aclamada per cinc àngels músics ubicats a la part inferior del mainell, mentre que la representació de Déu arquitecte i l'escena del Darrer Sopar, que alberga el timpà, està custodiada per l'arquivolta d'àngels músics fent al·lusió a la música mundana i instrumental de la coneguda divisió boeciana.

Una vegada feta la lectura iconològica del conjunt ens disposem a interrogar els instruments musicals que hi apareixen des d'una perspectiva pragmàtica. Això és possible si triangulem les diferents formacions organològiques que al Portal es representen amb els testimonis literaris de l'època i amb els estudis d'historiografia medieval. La identificació dels instruments musicals de l'arquivolta del Portal del Mirador – que podem

del encuentro sobre instrumentos musicales, p.281-304

veure a l'annex I - ens porta a sistematitzar tres tipus d'agrupacions: en primer lloc, trompetes o tubes (aeròfons de doble llengüeta), en segon lloc aeròfons de bisell i en darrer terme cordòfons. Relacionat amb aquesta distribució Carmen Rodríguez relaciona les agrupacions instrumentals dels àngels amb la pràctica instrumental de l'època. Concretament, al seu estudi sobre els àngels músics en les representacions marianes d'alletament, la disposició instrumental més habitual correspon a un orgue portatiu i diversos cordòfons com per exemple la mandora, el llaüt o la fídula. Relaciona aquesta agrupació amb el verset del salm 150, *Laudate eum in chordis et organo;* i basant-se amb Durand de Mende anomena la tradicional associació de l'orgue al cor d'àngels per la seva representació del "principi concertant de la forces naturals".[26] La seva argumentació sobre la determinada agrupació d'aquests instruments, però, no queda determinada aquí sinó que s'agafa a la dicotomia d'*instruments de música baixa* vers *instruments de música alta* coneguda a l'època medieval. En aquest sentit, els instruments de *música baixa*, els cordòfons, eren els de sonoritat limitada, per ser sonats en espais de reduïdes dimensions i per exercir una funció social de privacitat i de cambra. I els *instruments de música alta*, els aeròfons, serien aquells d'una sonoritat més forta i dura, destinats a funcions civils, d'entreteniment i gaudi o militars, per ser sonats en espais oberts i amplis. De manera que la disposició organològica de l'instrumentari dels àngels músics del Mirador podríem dir que pren coherència amb determinades pràctiques musicals i que podríem associar amb el tipus de repertori propi tant de la *música alta* com de la *música baixa*. En aquest sentit, Mª.Carmen Gómez, al seu estudi sobre la música a la Corona Catalano-Aragonesa fa una descripció de la situació musical en el període comprès entre 1336 i 1442, període que coincideix amb el de la projecció i realització del Portal de Mirador. Les seves aportacions resulten de gran interès perquè basant-se en documents oficials de l'època constata aquesta divisió instrumental entre cordòfons i aeròfons, així com

(26) Rodríguez Suso, M.C. "Un ejemplo de iconografía musical: María Lactans y los ángeles en la Cataluña bajomedieval" *Cuadernos de sección Múscia* IV (1998), p.7-34

les funcions a les quals aquests s'associen.[27] Per altra banda, l'estudi de Josep Rotger sobre els joglars al Regne de Mallorca reitera l'existència de les mateixes formacions de famílies instrumentals que apareixen al Portal anomenant.[28]

En aquest sentit tot apunta que la imatge de l'instrument musical respon a una realitat de la pràctica instrumental, o si més no, que les tipologies dels instruments que es representen assumeixen funcions socials concretes.

Arribats en aquest punt hem de dir que la identificació iconogràfica de l'objecte organològic, en el cas del Portal del Mirador no contradiu la pròpia realitat simbòlica intrínseca al context de representació. En la nostra opinió, l'instrument alberga lectures complementàries que ens obliguen a interrogar l'instrument musical des d'un punt de vista interdisciplinari. La descripció detallada de la plàstica dels instruments musicals i de les posicions dels seus intèrprets sens dubte donarien pistes al constructor d'instruments i al luthier, però la definició de l'objecte organològic es troba amb una notable limitació, i és que la imatge, únic referent de l'objecte organològic, només se sustenta en base a l'ús de l'evidència artística o imatge plàstica.[29] De manera que el vertader significat de l'obra, i per tant de l'objecte organològic, resta en el seu context de representació.[30]

---

(27) Gómez, M.C., *La Música en la Casa Real Catalano-Aragonesa. 1336-1442*, Barelona, 1979

(28) ROTGER & ALONSO (2007), *opus cit.*, p.197-211

(29) Mayer Brown recorda a l'estudiant d'organologia que ha d'estar alerta en usar l'evidència artística, tot i que encara ho ha d'estar més quan es tracta de l'època medieval, ja que el material artístic depèn enterament de la noció de realitat contemporània que l'artista vol representar; veure BROWN (1980), *opus cit.*, p.11-18

(30) Per a un estudi de la tradició medieval de les temàtiques musicals que ens permeten veure la relació de significats d'un mateix instrument en relació al seu context de representació veure VICENS VIDAL, F., *Diabolus in Musica. Formes de pecat i redempció a la iconografía musical del romànic hispànic*, Palma, 2008

Annex I. Descripció iconogràfica dels instruments musicals[31]

MURS LATERALS	
1 Trompa	Aeròfon de la família del corn en forma de banya allargada; presenta una embocadura rudimentària i mostra el perfil hemisfèric.
2. Trompeta	Instrument aeròfon de secció tubular allargada i recte. Acaba en un pavelló en forma d'embut.
3. Botzina	Idem. Núm. 1
Trompeta	Aeròfon de tub cònic acabat en l'extrem més ample amb un regruix quasi esfèric. En la zona central del canó presenta una anella gruixuda. Presenta la posició de les mans sostenint l'instrument
1 Trompa	Idem. Núm. 1
2 Trompeta	Idem. Núm. 2
3. Botzina	Idem. Núm 1

	ARQUIVOLTA (secció dreta)
1. Flauta travessera	Instrument de tub cilíndric bastant gruixat. Probablement li manca un terç de la seva llargària. L'obertura del buf no està en la mateixa línia que la dels forats d'acció digital, segons ho demostren els dits i la posició de les mans del músic. Presenta unes mans amb els dits molt estilitzats, gairebé desproporcionats.
2. Flauta de bec	Instrument de tub cilíndric fragmentat i esquemàtica. Podem apreciar el l'orifici rectangular de l'embocadura i la inclinació del bisell. Una lleugera forma de bec s'insinua a l'extrem del bufador.

(31) Per a la identificació organològica del Portal del Mirador hem seguit els estudis de Xavier Carbonell; veure CARBONELL (1995), *opus cit.*, p.297-325 i especialment CARBONELL (2004), *opus cit.*, p.94-103

 3. Instrument desaparegut	-
4. Xeremies o cornamusa.	Instrument conservat de manera parcial. Presenta un bufador de grans proprcions lleugerament cònic i unit al sac sense el regruix característic de la nou. El sac presenta acaba en un coll gruixut i retorçut trencat en el punt on seria el braguer, que ja s'insinua amb un petit anell extremer. L'amplària del coll fa pensar que originàriament existien un bordó i fillols. L'absència de la nou en la part inferior del sac destinada al grall suggereix que aquest formava part del conjunt de tubs connectats amb el braguer. Així, bordons i roncadors compartirien amb el grall un mateix distribuïdor del vent. L'àngel està representat amb les galtes inflades mostrant l'acció de bufar.
 5. Instrument desaparegut	- ARQUIVOLTA (secció esquerra)
6. Llaüt	Aquest primer cordòfon presenta una caixa piriforme allargada que s'estreny frontalment vers el claviller tot creant un espai trapezoïdal llarg com a mànec. La part inferior de la caixa presenta una tapa harmònica plana sobresortint del mànec. El trapezi del mànec no mostra cap traç perpendicular que mostri la presència de trasts. El claviller està bastit formant amb el mànec un angle quasi de noranta graus i és un poc corbat en forma de falç, acabant a l'extrem amb una testa tallada. Les clavilles estan inserides lateralment, mentre que les cordes no estan representades, però, ateses les dimensions del pont, creim que no podien superar el nombre de quatre. A la part inferior de la tapa harmònica podem veure mig tapat per la mà dreta de l'instrumentista un pont, frontalment rectangular i lleugerament arquejat. A la secció inferior de la caixa destaca un botó, peça que feia la funció de cordal on eren lligades les cordes. El cos inferior de la figura i el suport s'han perdut, resta el buit al marès. La figura resta entronitzada per dues ales estàtiques cosa que li dóna un aspecte molt majestuós.

7. Viola de braç

La seva caixa té una forma rectangular corbada en els cantons, més estreta en la zona propera al mànec i lleugerament entallada en els costats, més llargs, dels laterals. El mànec neix de la caixa tot formant en la seva cara un espai trapezoïdal. El final del mànec està trencat, fet que ens impedeix estudiar el claviller. Els riscles que enrevolten la tapa harmònica mostren l'existència d'una tapa dorsal més o menys plana. Per damunt de les entalladures de la caixa podem veure ben marcades dues obertures, una per a cada costa, retallades en forma de mitja lluna i encarades per les puntes. Sota les boques acústiques, ja molt a prop de les entalladures, queden les restes fragmentades de l'arc, gairebé desaparegut. Un petit pont rectangular està esculpit pròxim a la base de la caixa, la qual mostra un perfil conformat per la superposició de dos àmbits trapezoïdals. Tres incisions representen un triple ordre de cordes que acaben lligades a un botó que sobresurt en el riscle inferior.

8. Cordòfon tipus salteri

Instrument de grans dimensions per cobrir bona part del pit i de l'abdomen de l'instrumentista. La caixa, formada per un fons pla i una tapa harmònica té la forma característica dels salteris europeus del segles XIV i XV. Això és, un salteri en forma de T per la superposició de dos cossos geomètrics: la part superior rectangular i la inferior trapezoïdal amb els costats laterals allargats de manera corbada vers l'eix central de l'instrument. La tapa harmònica exhibeix dues obertures cobertes per rosetons calats amb un mateix disseny i de dimensions idèntiques. Al costat esquerre de la caixa està representada una doble filera de clavilles d'extrems tallats amb la forma troncopiramidal. Simètricament oposats sobresurten els botons de subjecció de les cordes, que curiosament no estan representades. Segons el nombre de clavilles podem suposar un nombre de devuit cordes desplegades horitzontalment i en angle respecte a l'eix de l'instrument. La mà esquerre situada damunt la part superior de la tapa harmònica presenta subjecta entre els dits anular i índex un objecte allargat i cònicament afilat a l'extrem proper a les cordes. No hi ha dubte que es tracta d'una forma poc freqüent de plectre amb mànec toca una viola de braç, l'arquet de la qual s'ha perdut. És un instrument elaborat de manera molt subtil amb gran nombre de petits detalls.

9. Llaüt

La part frontal de la caixa és de silueta piriforme. El revers s'insinua bombat, mentre que la tapa i el mànec formen una unitat clara. La part que correspon al braç de l'instrument mostra frontalment una figura trapezoïdal. El mànec acaba en sec tot doblegant-se el claviller en un angle molt tancat quasi recte. La tapa harmònica no mostra cap obertura de ressonància i en el mànec no podem apreciar trasts. En canvi queda clarament manifest un cordal pont a l'extrem inferior de la tapa. L'àngel està esculpit en el moment d'afinar, punteja l'instrument.

10. Orgue de coll	Aquest instrument s'ha perdut tres quartes parts. Unes corretges gruixudes pengen del clatell del músic, una d'elles amb sivella, ben reforçades i destinades a sostenir amb unes anelles l'instrument col·locat perpendicularment al pit de l'àngel instrumentista. De l'orgue només resta la part més propera al cos del sonador, la part superior dels quatre darrers tubs. Aquests, en dues fileres, estan en ordre decreixent. La caixa que guarda els salmers i altres mecanismes segurament tenia un perfil en forma de L. La base d'aquesta secció mobiliària de l'instrument no era plana sinó acabada en quatre peus, segons es pot deduir de l'extrem inferior del cos conservat.

MAINELL

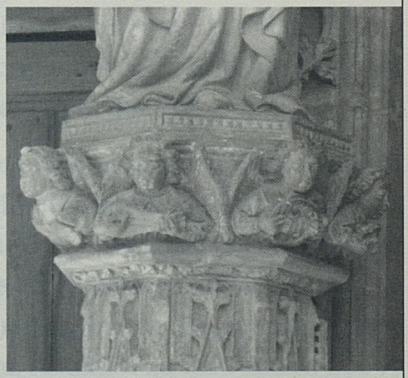

1. Mandora	Cordòfon de tapa piriforme amb mànec curt acabat amb el claviller girat enrere, tot formant un angle pronunciat. Sobre la tapa estan clarament marcades en relleu quatre cordes en canvi no presenta cap indici d'obertura de ressonància.
2. Rabell	Cordòfon de petites dimensions en posició ascendent. En la secció més baixa l'instrument ens mostra un pontet rectangular, no estan marcades les cordes, cap obertura a la tapa ni conserva l'arc. La part dorsal de la caixa és clarament bombada.
3. Llaüt	Cordòfon de sis cordes puntejades de tapa oval lleugerament ametllada. Amb part del mànec mutilat podem deduir gràcies a la posició de l'àngel instrumentista que no n'hi manca gaire tros. La mà esquerra del sonador tapa els ponts cordals i presenta, agafada entre els dits polze índex i anular, un llarg plectre.
4. Cercle	Instrument construït a partir d'una circumferència sense membrana, amb plaques circulars instal·lades dins el marc.
5. Llaüt	Idem. Núm. 3

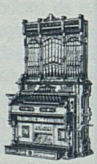

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 63-68

L'órgue de la Parròquia de Sant Miquel de Llucmajor: Intervenció de Mn. Antoni Mª Alcover

Antoni Mulet i Barceló

Síntesi històrica

L'Orgue de la parròquia de Llucmajor prové de la parròquia de santa Eulàlia de Palma, on estava situat al mateix lloc que l'orgue romàntic actual. A principis de segle XX el bisbe Campins, fill d'un organista i amant de la música, dins el moviment d'aplicació del "Motu proprio" de Pius X, va propiciar la construcció i renovació d'orgues a la seva diócesi, començant per la primera parròquia ciutadana: Santa Eulàlia. Així pel mes de novembre de 1910 s'inaugura l'orgue del cor[1] i el 12 de febrer de 1912 l'orgue major, ambdós construïts per Lope Alberdi[2].

L'orgue vell fou venut a la parròquia de Llucmajor on va esser instal·lat per Antoni Cardell baix la direcció del P. Miquel Cardell. Amb aquest trasllat l'instrument va sofrir alguns canvis, començant per la façana que va esser modificada pel Rd. Miquel Salvà. L'obra de fusteria va anar a càrrec de mestre Biel Mir Contestí, ebenista. L'orgue va esser modificat amb l'afegitó d'alguns registres de l'orgue de Llucmajor, resultant un instrument que va esser molt lloat.

L'orgue fou construït per Ludwig Scherrer a 1804. Aquest mestre suís, descendent d'una important dinastia d'orgueners, tenia el taller a Barcelona i havia construït instruments importants a Catalunya, dels quals avui només queda el d'El Vendrell, restaurat per Blancafort sota el

(1) Setmanari "Sóller", 20 novembre 1910.

(2) Lope Alberdi (Guernica 1870 – Barcelona 1948) orguener basc, deixeble d'Aqilino Amézua. Va esser operari, director i posteriorment propietari de la fàbrica Alberdi a Barcelona. El seu primer treball a Mallorca és l'orgue del cor de Montision construït a 1908. El seu fill Antonio (*1894) va participar el 12 de febrer de 1912 en el concert inaugural del nou orgue de Santa Eulàlia, juntament amb l'organista titular, Mn. Melcior Massot. Lope Alberdi és l'itroductor de l'orgue romàntic francés, i ensems del teclat de pedals, a Mallorca.

mecenatge de Pau Casals, el pare del qual n'havia estat organista. També va fer els orgues dels convents del Carme (1782) i de Jesús (1794), tots dós a Maó i desapareguts, com els del principat, durant la guerra civil[3]. A Mallorca hi va treballar en diferets ocasions: A 1785 apareix citat a la Seu, a 1798 construeix l'orgue de la parròquia de Sóller i al mateix temps degué fer també el del convent de la mateixa ciutat[4]; finalment a 1801 el trobam arreglant l'orgue de Lluc[5].

Els instruments de Scherrer es distingeixen a primera vista per la incorporació de castells de talla curvilínia a la façana, pròpis de l'escola francesa del XVIII i desconeguts anteriorment a la nostra illa. Pel que fa a la disposició, Scherrer es manté fidel a l'escola franco-suïssa (absència de partició, diferents registres de Nasard que abarquen tot el teclat, Cornetes que començen al Do central, ect). adoptant al mateix temps els jocs de trompeteria horitzontal ibèrics.

La intervenció de Mn. Alcover

Mn. Antoni Mª Alcover, l'autor de les "Rondaies" i el Diccionari, era canonge de la Seu i Vicari General i va dur a terme la benedicció de l'orgue instal·lat a Llucmajor l'11 d'agost de 1912. Foren padrins la Srta. Francesca Socias, filla del diputat provincial Francesc Socias Clar i D. Nicolau Villalonga, fill dels marquesos de Ca'n Desbrull. Es va cantar la missa de P. Aulí i va estrenar l'orgue D. Nicolau Bonnín, organista de Sant Jaume[6].

El clergat de Llucmajor, amb una visió més pragmàtica que artística, no era partidari d'instal·larar un orgue vell i va escrire al bisbe protestant del trasllat: *"Alguien con perfecta inteligencia del caso ya había prevenido que el instrumento reformado vendria a resultar más caro que otro nuevo. Entre los trabajos preparatorios y la colocación duraron las obras más de un*

(3) Gabriel Julià: "Els orgues de Menorca", colecció Nura.

(4) Antoni Mulet i Arnau Reynés: "Orgues de Mallorca", 2001 J. J. de Olañeta, Editor.

(5) P. Rafel Juan: "Hojas de Lluc", N. 27, 1980.

(6) Bartomeu Font Obrador: "Historia de Llucmajor".

año, y por tanto un gasto extraordinario. Para la compra del nuevo órgano se extrajeron de la Caja parroquial cinco mil pesetas, de las que cuatro mil pertenecían a los fondos de la Obreria de San Antonio, setecientas y tantas a la del Santísimo Sacramento y las restantes a la de San Miguel"[7]. Per aquest motiu el rector de Llucmajor, Mn. Mas, no va creure oportú carregar més les finances parroquials amb les despeses del muntatge i es va endeutar a títol personal, amb el beneplàcit del bisbe, per pagar aquests traballs. Al cap de poc temps aquest rector fou traslladat a Sineu i reclamà al bisbat perquè la parròquia de Llucmajor li pagàs el deute.

Mentrestant el bisbe Campins, que havia impulsat el traslat de l'orgue a Llucmajor, va morir a 1915... Mn. Alcover quedà com a Vicari Capitular "sede vacante" i com a tal va intervenir, amb els seu peculiar llenguatge i ortografia, per mediar entre el rector vell i el nou. Pareix que la cosa es va arreglar amb un dinar dels tres mossens... al cap i a la fí "tots eren manacorins", com diu la cançó de Guillem d'Efak.

El document

Gobierno Eclesiástico de laDiocesis de Mallorca
Sede Vacante
Palma, 24 juny 1915
A Mn. Andreu Pont, Rector de Lluchmajor.

Amic estimat: l'altre dia vaig anar a Sineu, i el Rector me parlà del deute de l'orga de Lluchmajor. Aquest orga diu ell que el va comprar per consell del Bisbe, al cel sia, aprofitant l'avinentesa del de Sta. Eularia. Diu en Mas que presentà an el Bisbe una llista de les cantidats que cada any li entraven a la parroquia de Lluchmajor i que eren de lliure aplicació i que pujaven 2452'43 pess. (de sobrant de funerals 347'13 pess.; de sobrant de distribucions de l'escolà, 334'58; de distribucions que se destinen a l'obra, 419'90; de la bassina que passava ell per dins l'esglesia els diumenges i festes de l'obra 200 pess.; de distribucions extraordinaries, 400; d'interessos d'algunes obreries, 100; de una subvenció de Pòsit, 250 pess.; de llimosna procedent de la Butla que el Bisbe l'autoriza per aplicar-hi 400 pess.) Dui ell que tal cantidat no ès exagerada, sino que ès un promedi de lo que ell va treure una partida d'anys, i que amb cantidats d'aqueixa procedencia feu ell

(7) ADM: 18/10/7.

casi tota l'obra que feu sensa treure de la caixa cap castic. Lo qual crec jo que havia d'esser així. Ara bé, si ell poria replegar cada any, per sà per llà, aqueixes cantidats, lo mateix has de porer replegar-les tu i aplicarles a matar tal deute de l'orga. La parroquia de Lluchmajor té tal orga; molt just ès que el pac i que fassa un sacrifici per pagar-lo. En Mas l'hauria pagat, pero com fonc l'hora, vengué la provisió de les Rectories, i se'n hagué d'anar de Lluchmajor, i quedà sensa aquelles fonts d'entrades anyals. Mentres tant ell havia manllevat per pagar; i, com se pogué refer d'aquelles entrades, el manlleu pesà i pesa damunt ell, lo qual no ès just. Ell mentres manetjà els fondos de la Caixa Rural de Sineu, poria tirar endavant, ara que ho hagué de deixar (31 desembre 1914), se troba oprimit per tal deute. Acudí an el Bisbe a veure si s'arreglaría, el Bisbe li digué que sí, pero dins breus dies se posà malalt, i se morí. Mn. Guillem Puigcerver, que va intervenir an això confirma que el bisbe regoneixía que ell havia aprovat de paraula que se fés tal deute i que pertocava refer a Mn. Mas la cantidat que ell havia bastreta i manlleveda per l'orga. Jo en vaig perlar a la Secretaria de la Cambra an el sentit de que la Secretaria pagàs Mn. Mas i llevò la Parroquia de Lluchmajor pagàs la Secretaria; però aquesta contestà que era més propi que la parròquia de Lluchmajor pagàs directament Mn. Mas ara mateix, i se anàs refent de tal cantidat amb les entrades anyals de lliure aplicació que diu Mn. Mas que hi ha a la vostra parroquia. Efectivament aqueixa ès la solució més raonable. El bastreure la Secretaria ofereix l'inconvenient, entre altres, que quant venga el Bisbe novell, ens poria fer càrrecs perque gravàrem així els fondos de la Mitra, i tendria raó. Això que ho hagués fet el Bisbe mort, el Bisbe novell ho passaria més; pero que ho fés el Vicari Capitular, ja hi hauria més que dir. Per tal motiu convé que arbitrem un medi per entregar a Mn. Mas tota la cantidat del Deute de l'orga, i llevò a poc a poc vos ne poreu refer amb aquelles entrades anyals mencionades. Sembla que la Parroquia de Lluchmajor té fondos i que no li ha d'esser dificil porer-ho arretglar. Mn. Mas me donà una llista dels fondos nous que en temps seu entraven dins la caixa i que pujen a 16.160'16 pessetes. De manera que durant l'economat de Mn. Mas, lluny de mancabar els fondos de la Parroquia, tengueren tot aquest aument. Estudiau, idò, una manera habil i prudent d'arretglar això ben prest, i estigueu segur de que fareu una bona obra. Me sap greu que entre dos amics meus de cor i Manacorins, tu i Mn. Mas hi haja d'aver aquesta cosa pendent. En pots parlar an els clavers i dir-los que jo trob que hi ha que fer un esfors i un sacrifici, i que còme Vicari Capitular donaré totes les facilitats que puga per que això s'arretgli quant més prest millor.

El dia de St. Pere, en haver fet el sermó, en porem parlar. Per això desde ara te convit a dinar tal dia plegats i així en porem rallar extensament.

Comendacions a N'Antoni Jusep i a les germanes.

Ton afectissim

Antoni Mª Alcover

Apèndix:
L'orgue de la parròquia de Sant Miquel de Llucmajor, avui

Es tracta d'un instrument de tres teclats de 51 notes (Do 1 – re 5) dotat de 30 registres, la majoria originals de Scherrer. Es troba situat sobre el portal lateral de la dreta.

El muntatge de l'orgue a 1912 a càrrec dels Cardells, degut als incovenients de l'època, no va esser el que es mereixia un instrument barroc de categoria. L'enfonsament de les finances de l'Església després de les desamortitzacions del sagle XIX, havien fet desapareixer practicament l'art de l'orgueneria. Els Cardell eren els darrers orgueners que quedaven a l'illa, mancats de tradició eren pràcticament autodidactes i es limitaven a mantenir els orgues, "sols que soni", com es deia aleshores. Eren homes "unius libri", només coneixien el "Manual del organero" de Tafall. Intuïen que l'orgue barroc havia passat però no sabien que era l'orgue romàntic.

Dins aquest "terreny de ningú" va esser instal·lat l'orgue a Llucmajor: El cos de la Cadireta no es va muntar al balcó, com estava originalment, sinó dins una caixa expresiva amb la consegüent pèrdua de sonoritat. Les Contres de 16' del Pedal substituïren al Flautat Major, funcionant amb un repetidor pneumàtic molt rudimentari.

En aquest context és un vertader miracle que a l'orgue de Llucmajor encara hi quedin tres Plens, tres Cornetes i cins Nasards!

L'orgue va esser parcialment restaurat per Gerhard Grenzing a 1984. Per manca de diners no es va poder plantejar una restauració integral de l'instrument.

Malgrat que es utilitzat habitualment, el seu funcionament i el seu resultat sonor tenen molt que desijar. Els Flautats són pobres perquè contenen molts canons de fusta, mentre que la gran majoria de tubs de la façana, que comença amb un Sol de 16' (més de 4 metres de llargada), resten incomprensiblement muts.

Convé recordar que aquest orgue a principis de XIX, com el de la parròquia de Sóller, va crear escola. Algunas de llurs característiques: els secrets diatònics, l'extensió del teclat, el pedaler de 12 Contres, la forma de les peanyes, foren rapidament assimilades pels orgueners mallorquins de la primera meitat del segle XIX.

L'orgue de Llucmajor és important per molts motius: Per la seva categoria de "obra major", perquè conserva la gran majoria d'elements originals (secrets i més d'un 80% de la tuberia sonora), perquè reuneix en un sol instrument les característiques de l'orgue barroc ibèric (importància dels Nasards i de la Llengüeteria de Batalla) i de l'escola clàssica francesa (equilibri dels jocs solistes, preponderància dels jocs de Tèrcia, Nasards que abarquen tot el teclat) i, sobretot, perquè, exceptuats els dos orgue de Sóller, bastant més maltratats pel temps i per les modes, és l'únic dels tres instruments construïts a l'illa per un gran mestre com Lluís Scherrer que ha arribat als nostres dies en condicions d'esser recuperat i comprovar com sonava un orgue barroc tardà d'aquestes característiques.

Per acabar vull expresar la mava convicció que l'orgue de Llucmajor, ben restaurat, podria estar a l'altura de l'orgue de Santa Maria de Maó, de la mateixa època, escola i característiques.

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 69-82

Cantorals i cançoners: l'aportació de l'Església Catòlica de les Illes Balears a la música.

Joan Parets Serra

amb la col·laboració de Jordi Vidal Reynés

Empram les veus cantoral i cançoner de la *Gran Enciclopèdia Catalana* (GEC):

Cantoral: llista de cants religiosos de format manual

Cançoner: recull de poesies d'un o diversos autors, sobretot de caire líric o amorosos, però també polític, moral, religiós i satíric.

Amb aquestes dues definicions presentam aquestes fitxes bibliogràfiques de fulls, fulletons i llibres que duen solament les lletres de les cançons per ser cantades o seguides o enteses.

Per als cantorals i cançoners amb música vegeu Balearica 2, Baleàrica 3 i Baleàrica 4.

Veim que la llengua emprada abans del Motu Proprio (1903) i Concili Vaticà II, és quasi sempre la llatina.

Totes aquestes publicacions, si no deim el contrari, es troben al Centre de Recerca i Documentació històrico musical de Mallorca (Rectoria de Campanet).

Agrupament Escolta Tomir. Pollença

Cançoner popular per a Pollença I, Mallorca / per l'Agrupament Escolta Tomir, Boys-Scouts.- Pollença: l'Agrupament, [1980].- 56 p.

Associació Diocesana d'Escultisme- Escoltes de Menorca – MSC

Cançoner Escolta. Menorca: Impr. Gràfiques DIAC, Vic [1996].- 273 p.
Recull de cançons i notació musical: Nito Martí
Moviment Escolta i Guiatge de Menorca

El Auxiliar del coro para el pueblo cristiano que alterna con el clero en los cánticos sagrados.- Inca: Tip. De Pedro A. Pieras, [1910].- 167 p.
Textos en llatí

Bauzà i Terrassa, Antonio
Para uso del pueblo, en el canto de: Tercia, Oficio y Vísperas (Palma: Impr. Vda de S. Pizá [19-- ?]
(Res. Juan Maria Sabater Simó en: Son Rapinya. Cien años de Historia (1980) p. 63

Bonafé i Barceló, Francesc, M.SS.CC. Cançoneret mallorquí de Nadal. - Palma: imp. SS.CC. 1952.-16 pàg.

Cançoner.- Artà: Parròquia d'Artà, [s.d.].- 82 p.

Cançoner.- Establiments: Parròquia de la Immaculada Concepció, [1999?].- 53 p.

Cançoner.- Ruberts: Centre d'Animació, [s.d.].- 33 p.

Cançoner.- Son Carrió: Parròquia de Son Carrió, [s.d.].- 82 p.

Cançoner.- L'església a Llucmajor. Convent de sant Bonaventura [Mallorca] [s.n.] [199- ?].- 33 p.

Cantau al Senyor: aplec de cants per a la Litúrgia Eucarística, per a la celebració d'exèquies i per a comunitats juvenils / música: A. Martorell.- Palma de mallorca: PPC, 1972.- 14 p. ; 16 cm

Cantem tots units: Parròquia de Sant Miquel de Campanet. Campanet [Palma: Taller Gràfic Eugeni] [19-- ?].- 17 p.

Cantem germans: cantoral para uso privado.- Manacor: Arciprestazgo [s.d.].- 30 p.
Textos en castellà i català

Cantemus Domino. Imp. La Esperanza- Lonjeta 11. -74 pàg
Textos en català, llatí i castellà. Biblioteca Balear.

Cánticos religiosos, por las madres de Manacor, 1880.- Palma de Mallorca. Imp. Guasp.- 4 p. 15 cm
Bib. Lluís Alemany

Cánticos de Misión: Cuaresma de 1940. Palma: Impr. Amengual i Muntaner, 1940 [4] p.
Textos en català, llatí i castellà

Cánticos espirituales: Cuaresma de 1927: Santa Misión de Palma de Mallorca.- Palma de Mallorca: Impr. La Esperanza, 1927.- 34 p.
Textos en català i castellà

Cánticos religiosos para uso del pueblo- Palma de Mallorca: Patronato Obrero (Palma: Impr. La Esperanza), 1930.- 40 p.
Textos en català i castellà

Càntics a llaor de Ntra. Sra. del Refugi del Castell d'Alaró / lletra de Mn. Bartomeu Guasp.- [Palma]: Tip. de F. Pons, [193- ?].- [4] p. ; 16 cm

Càntics de missió.- [Palma]: Impr. Católica Vda. S. Pizá, [1933?].- [2] p.; 21 cm

Càntics missionals.- Palma de Mallorca: [s.n.], 1975?.- 4 p.
Textos en català i castellà

Càntics per la pelegrinació franciscana a Petra. [Palma]: Imp. Católica de S. Pizà [19-- ?].- [4] p.

Càntics: record de la peregrinació franciscana al santuari de la Mare de Déu de Consolació del poble de Sant Joan: 13 maig de 1917.- Manacor: Tip. Viuda de B. Rosselló, [1917]

Cantoral.-[Palma?]: [s.n.] [1970].- 1 v. Recull, 148 cants

Cantoral.- [Palma?]: [s.n.], [1970?].- 1 v., 108 p.
Textos en català i castellà

Cantoral.- [Palma?]: [s.n.], 1993.- 14 p.
Textos en català i castellà

Cantoral: Parròquia Sta. Ma. de Rubines: per a ús intern.- Binissalem: Parròquia de Santa Maria de Rubines (Palma: taller Gràfic Eugeni), [1999].- 71 p.

[Cantoral de Maria de la Salut].- [S.l]: [s.n.], [s.d.].- 37 p.

Cantoral: San Cayetano.-[Palma]: Colegio San Cayetano, 1991.- 13 p.
Textos en català i castellà

Cantoral Parroquial: Parroquia de la Nativitat de la Verge de Lloseta [s.d.] 1973.- 58 p.
Textos en català i castellà

Cantos de las comunidades de Fátima (El Ejido Santiago) (Impr. Amigo del hogar) 1982.- 42 p.
[Coordinador: P. Jaume Reynés]
Textos en castellà, català i llatí

Cantos religiosos: Colegio de Ntra. Señora de Montesión S.J.Palma de Mallorca. Imp. Mossén Alcover, 1952.- 110 p.
Textos en castellà, català i llatí

Cants per Setmana Santa i Pasqua.- Lloret de Vista Alegre: Parròquia de Ntra. Sra. de Loreto, 1979 [sp]
Text en castellà i català. Recull de 35 cants.

Celebrem el Senyor.- Palma de Mallorca: P.P.C. ; Llibreria Selecta, 1977.- 164 p.
Ed. Promoguda per les Comissions Bíblica i Litúrgica de Mallorca

Convivencias: 8º E. G. B..- [Mallorca]: [s.n.], [198- ?]
Inclou 48 cançons

Els cristians celebren la fè.- [Lloseta]: [Parròquia de Lloseta], [s.d.].- 24 p.

Diada de germanor.- Comissió Diocessana de la Infància, Palma: Gràfiques Miramar, 1971.- 24 p.

Diada de germanor: Missa.- [Palma?]: [s.n.], [197- ?].- 19 p.
Textos en català i castellà

Escolania de Lluc. Navidad en Lluch. Coplas que suelen cantarse. Palma: Imp. SS. Corazones [1945].- 16 p.
Textos en català, castellà i llatí

Escolania de Lluc. Navidad en Lluch. Coplas que suelen cantarse. Palma: Imp. SS. Corazones [1946].- 15 p.
Textos en català, castellà i llatí

Escolania de Lluc. Nadal a Lluch. [Palma]. Impr. Dels SS Cors [19-- ?].- 19 p.
Textos en català i llatí

Escolania de Lluc. Setmana santa a Lluc. Part de la escolania. Palma de Mallorca: Impr. Dels SS Cors. [19-- ?].- 39 p.
Textos en català i llatí

Església Catòlica. Missal
Cantoral de Missa dominical.- [Mallorca]: Diòcesis de Mallorca i Eivissa. Comissió Diocesana de Litúrgia de Mallorca, Centre de Pastoral Litúrgica (Barcelona: Gràfiques Marina), 1972.- 191 p.

Església Catòlica. Missal
Orde de la missa: llibre dels feels.- Palma: Gràfiques Miramar, 1969.- 31 p.

Església Catòlica. Missal
Respostes dels feels a la Santa Missa. Palma: Gràfiques Miramar, 1966.- [4] p.

Església Catòlica. Missal
Respuestas de los fieles en la Santa Misa. Palma: Gráficas Miramar, 1966.- [4] p.

Església Catòlica. Missal
Cantoral. Església de Mallorca: Comissió Diocesana de Música de Mallorca. (Palma: Gráficas Son Espanyolet), 1981.- 277 p. [A cura de Rafel Umbert i Sureda]
Textos en català i llatí

Església Catòlica. Missal
Cantoral. Església de Mallorca: Comissió Diocesana de Música de Mallorca (Palma: Gráficas Son Espanyolet) 1981.- 348 p.

Edició idèntica a l'anterior i seguida de Textos de la misa i Cantos en Castellano [A cura de Rafel Umbert i Sureda]
Res.: Teodor Ubeda, bisbe de Mallorca i Joan Parets i Serra: Un Cantoral per a l'Església de Mallorca. *Full Dominical Església de Mallorca*, 21 (24.5.1981) [4]. Bulletí Oficial del Bisbat de Mallorca 121 (1981) 286-287

Església Catòlica. Missal
Cantoral. Església de Mallorca. Comissió Diocesana de Música de Mallorca.- 2ª Edició (Palma: Gràfiques Miramar) 1985.- 262 p. [A cura de Sebastià Salom i Mas]
Textos en català, castellà i llatí
Res: Notes a la segona edició del cantoral, en: *Full Dominical*, 41 (1985) p. [4]

Església Catòlica. Missal
Cantoral. Església de Mallorca. Comissió Diocesana de Música de Mallorca.- 3ª Edició (Palma: Gràfiques Miramar) 1989.- 262 p. [A cura de Sebastià Salom i Mas]
Textos en català, castellà i llatí

Església Catòlica. Missal
Cantoral. Església de Mallorca. Comissió Diocesana de Música de Mallorca.- 4ª Edició (Palma: Gràfiques Miramar) 1995.- 328 p. [A cura de Joan Parets i Serra]
Textos en català, castellà i llatí
Res: Josep Estelrich, en Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca 136 (1996) p. 103
Res: Sebastià Salom Mas: La música i el cant en les celebracions. Diario de Mallorca, 21.1.1996 p. 22

Església Catòlica. Missal
Cantoral. Església de Mallorca. Comissió Diocesana de Música de Mallorca.- 5ª Edició (Palma: Gràfiques Miramar) 2000.- 328 p. [A cura de Joan Parets i Serra]
Textos en català, castellà i llatí

Església Catòlica. Missal
[Cantoral Diocesà, Menorca] [s.n.].- [19-- ?].- 342 cants

Església Catòlica. Missal
Cantoral Diocesà. Església de Menorca. Imp. Ed. Menorca S.A., 2002.- 346 p.

Església Catòlica. Missal
Ordinari de la Missa (Text aprovat oficialment).- Sóller: Impr. Marqués, 1965.- [4] p.

Església Catòlica. Ofici de Difunts
Laudes i vespres: Ofici de difunts = Laudes y vísperas: Oficio de difuntos.- Palma de Mallorca: Hermanas de la Caridad de San Vicente Paul, 1965.- 22 + 24 p.
Textos en català i castellà

Església Catòlica. Ofici de Nadal
Oficio de Navidad.- Palma de Mallorca: Impr. Guasp, 1936.- 27 p.
Textos en llatí

Església Catòlica. Ofici de Nadal
Oficio de Navidad.- 2ª ed.- Palma de Mallorca: Impr. Guasp, 1937.- 27 p.
Textos en llatí

Església Catòlica. Ofici Diví
Vespres: Litúrgia de les Hores.- [Mallorca]: [Tercera Ordre Regular]. [2002?].- 234 p.

Església Catòlica. Ofici Diví
Para la participación litúrgica del pueblo en el oficio divino: [Laudes, Tercia, Vísperas y Completas].- Palma de Mallorca: Imp. Guasp, 1936; 2ª ed. 1939.- 40 p.
Textos en llatí

Església Catòlica. Ofici Diví
Litúrgia de les hores. Hora d'entre el dia.- Tercia. Delegación Diocesana de Litúrgia, Pregària i Religiositat popular del bisbat de Mallorca (Palma: Taller Gràfic Eugeni), 2004.- 114 p.

Església Catòlica. Ofici Diví
Vespres de Santa Pràxedis. Patrona de Petra: Parròquia de Sant Pere, Petra: Impr. Apóstol y Civilizador, 1979.- 12 p.

Església Catòlica. Ofici Diví
Vespres: Temps de Quaresma.- [Santa Margalida]: Parròquia de Santa Margalida, [s.d.].- 62 p.

Església Catòlica. Ofici Diví
Salms de vespres per la celebració comunitària de l'Eucaristia [Parròquia de Sant Feliu de Llubí] [1996].- 70 p.

Església Catòlica. Salteri del Breviari Romà. Versió Litúrgica oficial. Text litúrgic oficial en llengua catalana amb adaptacions per l'ús de les diòcesis de Mallorca, Menorca i Eivissa. Comissió diocesana de Litúrgia de Mallorca [Mallorca] [s.l.] 1968.- 260 p.

Esplai de Lloseta [200.] 46 p.
Textos en català, castellà, llatí i anglès

Esplai de Lloseta. Campament 2007. Colònia de Sant Jordi, 45 p.
Textos en català i castellà

Estol Vidalba. Cantoral, 1ª ed. Mallorca [s.l.] 1994.- 36 p.

Estol Vidalba. Cantoral. 2ª ed. Mallorca [s.l.] 2003.- 55 p.

Exercici del Cristià per cada dia ab un breu compendi de la Doctrina cristiana y altres pràctiques devotes per exercitar la pietat dels fiels en les santes missions. Palma. Tip. De J. Villalonga, 1886.- 40 p.

Exercici del Via Crucis.- Manacor: Impr. Catòlica, [1930?].- [4] p.

Ferrer i Alemany, Joan
Cantemus Dominico: Manual para el coro. Colección de cánticos religiosos para las funciones religiosas usuales.- Palma de Mallorca: Librería Religiosa Selecta.- Vilafranca de Bonany (Palma: Talleres Gráficos Establecimientos Victoria) 1953.- 135 p.
Textos en llatí

[Fiol i Tornila, Pere]
Oracional. Església de Mallorca (Petra: Imp. Apóstol y Civilizador, 1981.- 35 + 21 p.
Textos en català i castellà
Des de 1981 es publiquen uns 3.000 exemplars per any

Isern i Serra, Joan
Cançoner. Seminari Menor de Mallorca, 25.2.2005 s.p. 148 cants
Textos en català i castellà

Llompart i Moragues, Gabriel
Oracional.- Palma: Daedalus, 1966.- 92 p.

Massot i Muntaner, Joan
Lloem-lo estimant / Joan Massot i Muntaner.- Tarragona: [s.n.], 2001.- 148 p.

Massot i Muntaner, Joan
Lloem-lo estimant: - Ús privat.- Tarragona: Parròquia de Sant Pau, [s.d.].- 1 v.
Sense menció d'autoritat

[Mateu i Caimari, Bartomeu]
Con Dios y su sombra-2-. Digamos la misa todos. 40 p. Misioneros de los Sagrados Corazones. Virgen del Sagrario, 22. Madrid. B. Balear.

Misioneros de los SS. Corazones Cantos. El Egido, Santiago RD 1989. 30 cantos

Misioneros de los SS. Corazones. Cancionero. Cantos sobre Jesús de Nazaret. Santiago (Rep. Dominicana) 1997. 20 pag.

Missa dirigida.- Palma: Comissió Diocesana del Apostolado Litúrgico. Palma: Gráficas Miramar, 1957.- 12 p.

Modo popular y práctico de participar en la Santa Misa.- [1ª ed.]- Barcelona: Luis Gili, 1952.- 32 p.

Modo popular y práctico de participar en la Santa Misa.- 2ª ed.- Barcelona: Luis Gili, 1954.- 32 p.

Inclou: Presentación / Juan [Hervás], Obispo de Mallorca, Palma de Mallorca 26 febrero 1952

Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca
Un grapat de cançons: cançoner escolta, 150 més de cançons amb els acords per guitarra.- Palma: Gràfiques Rubines, 2004.- 205 p.
A cura de Pilar Muntaner, Tomeu Dalià i Sònia Amengual.
Ed. promoguda per la Fundació Maria Ferret

Nadal a Lluch. [Palma] Imp. dels SS Cors [19-- ?].- 19 p.

Navidad en Lluch. Coplas que suelen cantarse. Palma: Imp. SS. Corazones [1945].- 15 p.
Textos en català, castellà i llatí

Navidad en Lluch [1946].- 15 p.

Navidad en Lluch [1947].- 12 p.

Navidad en Lluch [1949].- 12 p.

Navidad en Lluch [1950].- 12 p.

Parròquia Corpus Christi [Palma. Cantoral] 99 p.
Textos en català i castellà

Parròquies d'Artà, Cala Ratjada, Capdepera, Colònia d'Artà, Porto Cristo, San Lorenzo, Son Carrió i Son Servera. Guia de la Asamblea Cristiana. Artà: Imp. La Actividad, 1970.- 34 p.
Textos en català i castellà

Paròquies de Sineu, Llubí, Sencelles i Costitx
Cançoner de catequesis infantil [2006]
Recull de 24 cançons

[Pericàs i Alemany, Bartomeu, MSSCC]
Oracional litúrgico (Palma: Imp. SS. Corazones, [1952-1953].- 20 p.

Planells i Bonet, Josep / Ribas i Vich, Joan
Celebrem l'Eucaristia: Església d'Eivissa / preparat pels preveres Josep Planells Bonet i Joan Ribas Vich.- Eivissa: Església d'Eivissa, 1991.- 24 p.

Pregàries i cançons.- Llucmajor: Col·legi de Sant Bonaventura, [s.d.].- 83 p.

[Reynés i Matas, Jaume, M.SS.CC.] Misioneros de los Sagrados Corazones. Himnos, preces, oraciones, cantos. Cuadernos Muracho nº16. Santo Domingo, 1997-2ª ed. 34 pag.

[Sacanell Garí, José]
Oración de la noche.- Palma: Imp. A. Giménez, [196- ?].- 24 p.
Textos en llatí i castellà

Santa Missió.- [Palma]: Missioners dels SS. Cors, [s.d.].- 16 p.
Textos en català i castellà

Santa Missió.- [Palma]: Missioners dels SS. Cors, [s.d.].- 20 p.
Textos en català i castellà

Serra i Llodrà, Miquel
Alabad, siervos a Dios, Aleluya [Palma]: [l'autor], [196- ?] s.p.

La Sibila / Navidad 1951
Navidad 1951. Programa, Villancicos y Cantores. Iglesia de los SS. Corazones.- [12 p.]
Textos en català i castellà

Setmana Santa a Lluch / Part de l'Escolania.- Palma de Mallorca: Imp. dels SS. Cors [19-- ?].- 39 p.
Textos en català i castellà

Setmana Santa a Lluch / Part de l'Escolania.- Palma de Mallorca: Imp. dels SS. Cors [1954].- 26 p.
Textos en català i castellà

Setmana Santa. Triduum Pasqual. Santuari de la Mare de Déu de Lluc (Mallorca): Impremta Molinos d'Inca, 2005.- 27 p.

III Congreso eucarístico comarcal. Inca
Manual litúrgico [Inca]: Imp. Vich, 1960.- 20 p.
Textos en català, castellà i llatí

Bibliografia

AMENGUAL i BATLE, Josep; M.SS.CC. *Vers un acostament a la renovació litúrgica preconciliar a Mallorca, en el s. XX. Una nota bibliogràfica.* p 22-53. En *Els amics al Pare Llompart. Miscel·lania in honoren* / Amics del Museu de Mallorca. 2009.

BOVER, Jaume; PARETS, Joan. Balearica 2: Música impressa 1506-1906. Mallorca: Miquel Font, 2002.

BOVER, Jaume; PARETS, Joan. Balearica 3: Música impressa 1997-2002. En prensa.

BOVER, Jaume; PARETS, Joan. Balearica 4: Música impressa 2003-2008. En prensa.

bre pajas le veréis. - Temblando de frío llora - en el pesebre mi Dios; - porque el mundo está tan frio, - El viene a darle calor.

9 FUM FUM FUM. A vint i cinc de desembre. - Fum, Fum, Fum, - ha nascut un Minyonet - ros i blanquet, - fill de la Verge Maria, - n'és nat en una establía. - Fum, fum, fum. - Aqui dalt de la muntanya - si n'hi ha uns quants pastorets - abrigadets - amb la pell i la simarra - mengant ous i botifarra. - A vint i cinc de desembre, - ès el dia de Nadal, - molt principal. - En sortint de les matines - farem bones restolines. - Dèu nos dó unes santes festes! - Fum, fum, fum. - Faci fret, faci calor, - será el millor - de Jesús fer gran memória - perqué ens vulgui dalt la Glória. - Fum, fum, fum.

10 EL DIMONI ESCUAT. Allá sota una penya - n'és nat el Jesuset, - nuet, nuet, - que és fill de Mare Verge - i està mig mort de fret, - nuet, nuet, - i está mig mort de fret. - Pastors hi arribaven - allá a la mitja nit, - cri cric, cri cric, - veient que tots hi anaven - del gran fins al mès xic, - cri cric, cri cric, - del gran fins al mès xic. - A prop d'allí passava - un dimoni escuat, - patrip patrap; - sentint tanta gatzara - a dins se n'és ficat, - patrip, patrap, - a dins se n'és ficat. - Els pastorets al veure'l - s'hi tiren al damunt, - patim, patum. - i tantes n'hi mesuren - que el deixen mig difunt, - patim, patum, - que el deixen mig difunt. - La llenya d'en Banyeta - ha estat oli en un llum, - ferum, ferum; - ja hi ha només el rastre - de sofre, foc i fum, - ferum, ferum, - de sofre, foc i fum.

Pàgina solta de "cantoral", editat a l'Imp. Roig-Campos i que no hem pogut localitzar.

11 SOM UN PETIT PASTORET. Som un pobre pastoret, - cansadet de molt camí; - venc amb el meu gaitet - a adorar Jesús Divi. - Xerrampim, xerrampim, - xerrampim, xerrampim, xarrampó, - xerrampim, que Josep i Maria - tenen un petit minyó. - He portat la cantimplora - tota plena de vi blanc, - i una llarga llangunissa - per Jesús el bell infant.

12 PASTORETS DE LA MUNTANYA. Pastorets de la muntanya - que viviu amb gran resel - despertau veniu depressa - Que n'es nat el Rei del Cel. - En rompre el dia - canta i refila - toca Pasqual - repica el timbal rampataplam - tot son festes d'alegría - Santes Pasques de Nadal. - Que es aquest renou que sento - en aquesta hora en el corral, esperau qui si jo baixo - bé sabreu qui és En Pasqual. - Ai, Pasqual, no t'hi enfadis - que som un ángel del Cel, - que aquí venc a anunciar-te - que n'és nat el Rei del Cel.

13 DIME NIÑO. Dime, Niño, de quien eres, todo vestido de blanco? - Soy de la Virgen María y del Espíritu Santo - Dime Niño de quien eres y si te llamas Jesús? - Soy amor en el pesebre - y sufrimiento en la cruz. - Resuenen con alegría - los cánticos de mi tierra - y viva el Niño Dios que nació en la Noche buena. - La Noche buena ya viene - tururu - la Noche buena se va, - y nosotros nos iremos, - tu ru ru, - y no volveremos más.

Imp. Roig - Campos

Part de darrera de l'anterior.

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 83-90

Mn. Joan Gual i l'aportació al cançoner religiós mallorquí

Joan Pons Payeras

Si féssim un recorregut per les nostres viles i ens endinséssim en la vida de molts de preveres a la primera meitat del segle XX, i no parlem de molt més enrere, ens trobaríem que darrera molts d'ells hi ha escolanies que acompanyen a les celebracions litúrgiques, colles d'homes, sobretot, que aprenien a tocar instruments musicals, piano, orgue...

Cap d'ells havia estudiat a escoles superiors, havien rebut els seus coneixements musicals d'altres capellans i d'organistes durant l'infantesa, i de manera altruista oferien aquelles lliçons que donaven color festós a no pocs aplecs populars. Altres donaven una passa més, escrivint partitures musicals –gairebé sempre de manera anònima- a peces que havien llegit o sentit, o après d'ancians venerables.

Qui és Mn. Joan Gual?

El proppassat més de setembre, la vila de Búger, celebrà el setantè aniversari del seu traspàs[1], qualificat per no pocs autors, com a conseqüència dels "disgusts i crítiques dels feixistes del poble" durant la Guerra del 36[2]; tenia aleshores, 58 anys.

Un bugerró, fill únic de Pere Gual i Margalida Siquier, nascut el dia 22 de maig de l'any 1881.

---

(1) *Diari de Búger* (setembre 2009), pàg. 8

(2) Albertí, Jaume – Rosselló, Ramon, *Història de Costitx. 1868-1979* (1999). Pàg. 150. Textualment diu: *"Des del punt de vista polític, el rector Gual era moderat i, per aquest motiu, amb l'esclat de la Guerra Civil, rebé algunes crítiques i burles per part dels feixistes del poble. Per aquest motiu, dia 12 de desembre de 1937, renuncià al càrrec de rector i sen'anà al seu poble nadiu de Búger on fou nomenat rector. Poc temps després morí, segons diuen, "del disgust".* Pons, Joan P. *"Joan Gual, un capellà reconciliador"*. Búger (2009).

Des de ben jovenet s'inclinà pel sacerdoci, estudià com a alumne extern del Seminari i cap als 17 anys hagué de demanar dispensa per a postular al Col·legi de La Sapiència; col·legi fundat a Palma pel Canonge Bartomeu Llull, l'any 1635, a la plaça de st. Jeroni.

Ens consta que a les primeries de novembre de l'any 1898 signà l'oposició a les col·legiatures vacants[3]. Una vegada entrat al Col·legi hi romangué fins a l'any 1906, que renuncià tot just abans de l'ordenació de diaca.

Participà en el Segon Certamen Científic Literari del Seminari convocat pel bisbe Campins dia 23/5/1900 i treballà el tema: *"Estudio en latín, catellano o mallorquín, sobre la referencia que hacen a Baleares los autores griegos y romanos",* que fou publicat a la tipo-litografia de Amengual y Muntaner. Palma de Mallorca 1900.

Coneixements musicals

El jovenet Joan Gual passà els primers 13 anys a la seva vila, Búger. Rebé les primeres lliçons de les monges agustines (1876-1970), així com del mestre Sebastià Tomàs i sobretot del seu fill Mn. Gabriel que passà els primers anys de sacerdoci a Búger (1877-1888), treballant com a mestre auxiliar, organista i mestre de solfeig. El nin Joan Gual, que estava emparentat amb ell, serà un més d'aquelles colles aprenents les primeres lliçons musicals[4].

En el Seminari Conciliar de Mallorca, els anys 1896, 97, ben segur que assistí a les escoles de música que donaven els professors: Mn. Joan Albertí i Arbona (1850-1916) i Antoni Josep Pont Llodrà (1852-1931)[5].

---

(3) A.D.M. Libro de Oposiciones y elecciones de colegiales 1846, foli 179. El dia 11/11/1898, dels set que si presentaren en resultaren elegits dos: Antoni Juan i Ripoll d'Inca i Joan Gual i Siquier de Búger.

(4) Pons, Joan P. *Presbiterologi de Búger (2007)* inèdit, pàg. 72

(5) Gran Enciclopèdia de Mallorca Tom I, pàg. 71 i T. XIII, pàg. 312 J. Parets, P. Estelrich, B. Massot, *"Diccionari de compositors. Segles XV-XIX"*. Mallorca (1987). Pàgs. 19 i 95.

Però sobretot en els seus darrers anys de Seminari, el jove candidat al sacerdoci visqué ben d'aprop la recepció a la diòcesi del "Motu Propio" de Pius Xè, "Inter pastoralis officii sollicitudines", publicat el mes de novembre de l'any 1903, en que manifestava el Papa que "la font primera i insubstituïble de l'esperit cristià és la participació activa en els sants misteris i en l'oració pública i solemne de l'Església"[6]. La nostra Diòcesi a la vegada estava prou preparada, doncs des de l'any 1898 era guiada pel bisbe Pere Joan Campins, "enamoradíssim de la litúrgia"; aleshores cal pensar que com a església local estàvem ben preparats per a acollir aquests aires renovadors que convidaven a que el cant religiós fos mesurat i digne. Es més, com molt bé deia Mn. Pere J. Llabrés, a la trobada de l'any 2003: *"El 5 de novembre, pocs dies abans del "Motu Propio" que commemoram, arribà a Mallorca el framenor P. Eusebi Clop de Solimiers, que més endavant seria membre de la comissió pontifícia per a l'edició oficial del cant gregorià; ell residí alguns mesos al Seminari per impartir lliçons als alumnes i al clero sobre el cant gregorià"*[7]. Per aquest temps el seminarista es trobava al penúltim any de carrera i el nostre Joan Gual fou un d'aquells que a les aules del Seminari escoltaren, prengueren notes i s'enriquiren del mestratge del P. Eusebi.

Les càtedres de Costitx i Búger

Ordenat de prevere el mes de setembre de l'any 1906, i després de passar un any a la seva vila, el bisbe Pere Joan Campis ho nomenà vicari de Deià i una de les empremtes que deixà va ser precisament la d'home impulsor i promotor del cant. A les oposicions de l'any 1913 guanyà la rectoria de Costitx on hi va romandre fins a l'any 1937; ell va ser el director espiritual de la Serventa de Déu, Margalida Cativa i a la vegada el seu primer biògraf. Després de 24 anys de fecund ministeri renuncia de rector i es jubila a Búger, com a rector 1937-1939, amb una salut precària.

---

(6) Llabrés M, Pere J. *"El Motu Propio de sant Pius X sobre música sacra (1903): contingut, abast i recepció en l'Església llatina i a Mallorca"*. X Trobada de Documentalistes Musicals. Palma de Mallorca (2003). Pàgs. 13-36.

(7) Llabrés M, Pere J. *"El Motu Propio de ..."*, o. c. pàg 26

Dia 10 de setembre de l'any 1939, mentres els costitxers en plenes festes patronals beneïen un monument al Cor de Jesús a la plaça de l'Església per a celebrar una victòria i els bugerrons es preparaven per a enllestir l'aixecament de la "Cruz de los Caídos", just al costat de l'església[8], cap a les 20 h. d'aquell diumenge, moria Mn. Joan Gual. Tota victòria en la guerra, s'ha de celebrar amb el ritu d'un funeral

Mn. Joan Gual, elogiat de manera exagerada per les feligresies on passà, donat el seu temperament bondadós d'acostament als sectors marginals de la vila, preocupat per l'educació de l'infantesa, i sobretot la capacitat que tenia per a acostar-se a les famílies desavengudes exercí el ministeri de la reconciliació, començà un calvari el dia 18 de juliol de l'any 1936, tot just començada la Guerra quan estols de jovençans s'afiliaren a la Falange, posant-se indumentària militarista i proveïts d'armament, distorsionaren la vida social amb persecucions contra tots els qui feien olor a republicans, coaccionant i reprimint esposes, infants,...

El zelós capellà no s'explicava com ciutadans que manifestaven la fe cristiana amb l'acompliment de manaments que convidaven a l'estimació, a l'acollida, al perdó,.. fossin capaços de cometre tals abominacions; Amb Déu, no s'hi juga!. Fins i tot fou víctima d'una encoberta persecució, com molt bé ho expressa el periodista i escriptor, Damià Quetglas:

> "El rector salvà el pèl
>
> ... Ens consta que es preparava un complot per a assassinar el rector. L'escolà avisà el rector *Gual* que un grup de falangistes li havien dit que anirien a cercar-lo per dur l'extremunció a Son Ramon i que aprofitarien les circumstàncies per a liquidar-lo. Tot, perquè el rector havia mantigut una reunió amb tots els senyors i persones que havien ocupat algun càrrec durant la república, per advertir-los d'una llista que li havia mostrat el vicari on tots hi eren inclosos. Al saber la notícia que li transmetré l'escolà, el rector marxà al seu poble natal de Búger. El poble quedava, definitivament en mans de la trentena de falangistes.(...)"[9].

(8) El Heraldo de Cristo. Octubre, 1939, pàgs. 123, 126

(9) Quetglas, Damià; *"La República poble a poble"* (2005), pàg. 95

El dia 7 de desembre de l'any 1937 presentava la renuncia de rector de Costitx al bisbe Josep Miralles i dia 12 feia l'entrada a Búger, rebut amb mostres d'estima i afecte pels seus paisans, així com per la Banda local de Música.

Els dos anys curts que passà a la seva vila són recordats sobretot per les visites consoladores que feia a les famílies que tenien parents a la presó o que els n'havien afusellat o simplement eren mirades de coa d'ull pel nou règim polític que acabava d'implantar-se. La guerra deixava alguns esperits baldats per sempre.

Quan els costitxers, antics feligresos seus, s'assabentaren de la seva mort, el darrer dia de les festes patronals de la Mare de Déu, feren una aturada prou simbòlica. Amb aquestes emotives paraules ho descriu un nin que visqué d'aprop l'esdeveniment i avui prevere d'aquesta diòcesi: *"el poble deixà de banda la festa i es vestí de dol. Tot el poble de Costitx s'unia d'aquella manera al dolor del poble de Búger per plorar junts el rector mort"*[10].

Tant a la vila de Costitx com a la de Búger Mn. Joan es feu estimar de debò. Famílies senceres enyoraren el seu pare i pastor.

Les cançons de Mn. Gual en el record del poble

La imatge d'aquell capellà enrevoltat de nins i nines que es preparaven per a la seva primera comunió –aleshores als 10 anys- és prou coneguda per aquella població que avui ultrapassa els 80 anys. L'home assegut al piano que tenia a la sala gran de la rectoria de Búger, amb la mà dreta acompanyant i en l'esquerra dirigint no ha quedat en l'oblit; això si, la seva cara pàl·lida traïa els moments de sofriment que ben segur el solcaven per dedins.

(10) Aguiló, Gaspar; *"Recordança de Mossèn Joan Gual i Siquier"*. II Jornades d'estudis locals de Búger. 2002. Pàg 18.

S'enduia els nins i nines vora el Sagrari, els preparava per a una estona de pregària i amb actitud orant els convidava a cantar

Anem al Sagrari, si volem amor
Jesús ens espera, obriu-nos el cor.
vora el tabernacle, Jesús del meu cor,
veurem alegria, viure-hi de jorn.
En vostres braços, dormiu-me d'amor,
a prop del Sagrari, què dolç és l'amor!.

Quan les preparava per a la primera confessió en actitud penitent però plena d'una bellesa redemptora les acompanyava cantant:

Bon Jesús, d'ermosa testa,
qui d'espines coronada, jo som l'ingrat.
Coronau-me a mi la testa
que sovint tan malpensat
castigau-me, però perdonau-me,
que hem sap greu d'haver pecat.

La celebració de la vigília del Nadal, les típiques Matines, les celebrava i ajudava a celebrar-les amb tot el fervor del cor. La nadala *Lo Messies noi*, captivava la feligresia expectant :

Lo Messies noi plorava, plorava,
l'han circumcidat i la sang li raja.
Tonades del Cel, Maria, li canta,
tots cantant, cantant, la rosa de llàgrimes.

No ploreu lo fill, no ploreu la mare,
per dar-vos conhort els àngels davallen.
Davallen del Cel a fer una dansa
corones al cap i en la mà una palma.

Quan acabava l'hora de la doctrina, cada dissabte, sempre tenia una llepolia per a cada un dels futurs homes i dones de la vila, i tot seguit en rotlo les convidava a cantar:

Camp de mort sembra la terra
des que reina Llucifer
cada vici a Déu fa guerra
cada tomb l'Església fer (2)

Desert l'ànima inflamada
jurament santa creuada
fa del Cel, nobles soldats (2)
Jesús mos crida, bandera estesa,
companys feis via, davant, davant,...

Cançons totes elles que convidaven a l'acostament de l'home, la dona, el jove, el nin, creient, al Déu de la vida; amb el qual és possible esplaiar-se en el goig i en la pena, en l'alegria i en l'angoixa. Tota una eina civilitzadora que camina cap a la noblesa de la pau, de la concòrdia, defugint de la malaltia de la venjança i de la discòrdia.

Entre l'autoria i la propagació del missatge musicat

Setanta anys després del seu traspàs -10 de setembre 2009- si un s'acosta a les comunitats que Mn. Joan Gual serví zelosament, si t'aproximes a aquells homes i dones, avui tots ells majors recorden l'entusiasta prevere que els hi ensenyava tot un missatge evangèlic de melodies agradoses, de fàcil aprenentatge.

Es veritat que fins hores d'ara no s'ha trobat cap partitura signada per ell, diguem-ne que es pugui demostrar l'autoria del mestre i director de generacions d'homes i dones que ell aixoplugava vora el seu piano, ansioses de abeurar-se d'un missatge cantat carregat d'esperança, de serenor i de bondat.

Tanmateix per a aquells antics alumnes seus que aprengueren aquest patrimoni musical tenen a Mn. Joan Gual i Siquier com a autor d'aquestes i de moltes altres cançons apreses d'ell i que han testamentat a les futures generacions[11].

(11) Tant a les viles de Costix com a Búger, parlar amb majors que tenien contacte amb el cor de les seves Parròquies en temps de Mn. J. Gual, encara les canten. Per exemple: P. Francesc Capó Femenia C.R. (1919), Mn. Gaspar Aguiló Capó (1932), Joana Payeras Payeras (1927), Magdalena Salvà Capó (1928), Catalina Munar Amengual (1917),...

Tant de bo, aquestes trobades de documentalistes servesquin per a aclarir dubtes, a fi de caminar en plena certesa, encara que sempre el mèrit serà de l'autor que ha engendrat una obra, però també del propagador que l'ha escampada, l'ha ensenyada, l'ha transmesa al poble. Així es combat, la desídia d'abandonar melodies en els arxius, com li agradava dir el P. Antoni Martorell, *"me don compte que he musicat moltes lletres, sobretot Goigs, per a perdre's en la pols dels arxius"*[12].

Don Juan Gual y Siquier. Nació en Buger el 22 de Mayo de 1881. Cursados sus estudios eclesiásticos en el Seminario de Mallorca fué ordenado Sacerdote el 22 de Septiembre de 1906 en la Catedral B. por el Rdmo. Sr. Campins, Obispo de Mallorca. El 18 de febrero de 1907 fué nombrado Capellán auxiliar de Deprá. y el 1 de Diciembre del mismo año, Vicario "in Capite" de la misma. Durante su cargo en esta feligresia puso el pararrayos en el campanario y promovió el canto en el pueblo. Hizo algunas sotanas a los monaguillos y un veto humeral. – Habiendo en 1913 tomado parte en el concurso general a Curatos convocado para dicho año por el Rdmo. Sr. Campins, fué nombrado Párroco de Costitx, cargo que desempeñó hasta que en diciembre de 1937 renunció dicho Curato y fué nombrado Ecónomo de su pueblo natal de Buger, donde falleció el 10 Sept. 1939. R.I.P.

(12) Aquestes paraules del P. Antoni Martorell me les digué al convent de san Pere de les monges de la T.O.R.Calvià, l'any 1999, el dia de santa Isabel d'Hungria, 17/11/ amb motiu d'encarregar-li la musicasió d'uns Goigs.

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 91-134

Bandes de música de Felanitx I des de 1800 a 1939

Bartomeu Rosselló Monserrat

Està dins el nostre pensament, perquè així ho hem vist sempre, la importàcia que tenen les músiques i principalment les bandes, a l'hora de dar relleu a alguns actes o persones a les qui se les posa davora, sien de l'estament religiós, civil, militar o polític. Altra vertent que tenen les bandes és contribuir a la festa o diversió. Podriem posar aquí l'exemple del concert que dona la banda el dia de Pasqua a s'Arraval on es congreguen tots els felanitxers de Felanitx i s'acostuma no escoltar la música, però sí es forma un ágora on es desitgen els "molts d'anys" a grapades.

Però no sempre han estat igual de ben vistes per les autoritats que havien de mantenir l'ordre moral. Així veim com contrasten d'un segle a l'altre aquestes tres cites:

1570, 4 d'octubre. Visita pastoral. *Que els obrers de les confraries no organitzin balls amb trompes els cuals balls solen esser ocasió de pecat.*

1671, 11 d'abril. Els jurats i consellers determinaren fer cantar un Te Deum, fer una processó general i algunes demostracions de llums i focs amb sons de diferens instruments alegres i honests per haver estat elegit bisbe D. Bernat Cotoner, fill de Mallorca.

1676, 20 de juliol. Sta Margalida. *Los cofrades de la fiesta de Santa Margarita en la Villa de Felanitx, pueden bailar, correr y saltar teniendo trompas, el día 20 de este mes.*

Moltes vegades han estat al servei d'uns fets de certa rellevància, també per fer propaganda d'allò que anunciaven i no sempre han afavorit a qui les contractava:

1711, 20 de juliol. *Els trompers de Sta. Margalida, han fet un desaire al batle, l'han deixat en el cos i no l'han acompanyat com és costum.*

1715, 3 de maig. *Posaren la primera pedra de la capella fonda de St. Nicolau del convent i abans la passejaren per la Vila en un tabernacle acompanyant-la amb trompes, repicant en l'interim les campanes, i*

tirant arcabussades; foren padrins els honors Bartomeu Josep Reus i Joan Valls de son Valls.

1727, 26 d'octubre. *Avui el Rector Dr. Joan Vives Massanet posà la primera pedra de la capella del Roser. Abans la passetjaren en processó amb xeremies, flabiols i tamborinos. Foren padrins Joan Obrador de son Burguera i Nicolau Soler de son Soleret.*

Han estat emprades per festajar i fer la bona, a alguna autoritat.

1753, 2 d'agost. *Visita Pastoral del Bisbe Llorenç Despuig i Cotoner. A son Navata li sortí a camí un carro triunfal ab dos parells de mules i músics que cantaven, acompanyats d'instruments.*

1858, febrer. *A entrada de fosca dugueren el Viàtic a D. Joan Cabrer Pvre. i vicari, amb banda militar i dins sa casa se cantà ¡Oh sacrum! amb acompanyament de baixos.*

1881, 7 d'abril. *Vingué a Felanitx el diputat D. Joaquín Tugores fill adoptiu que aconseguí que el govern dragui el port. El reberen amb música a l'entrada de la Vila.*

1885, 28 de març. *Anoche, con un numeroso y lucido acompañamiento y a los fúnebres acordes de la banda militar, fue conducido a la última morada el cadáver del honrado y simpático industrial D. Juan Matas...*

1898, 8 de gener. *La banda del Círculo Liberal recibe la llegada del tren en el que viaja el Gobernador.*

1898, 17 de setembre. Passen cap a Palma els diputats provincials. *"Por la noche nuestro paisano y amigo Sr. Vidal fue obsequiado con una brillante serenata por la banda felanigense y con este motivo se reunieron en su casa numerosos amigos de todos los partidos políticos que deseaban felicitar al Sr. Vidal por su nuevo cargo".*

1915, 2 de gener. *En las primeras horas de la tarde de ayer, la banda de música del Círculo Liberal Conservador obsequió con una serenata al jefe local de su partido, nuestro amigo Don Salvador Vidal Valls de Padrinas, con motivo de celebrar dicho señor su fiesta onomástica.*

1920, 15 d'octubre. *Entra el Rector Mora. L'orfeó de Sa Recreativa canta la missa "Hoc est corpus meum" de Perosi... "Amenizó el acto la banda municipal y la de ocarinas venida expresamente de Esporlas".*

Per solemnitzar algun esdeveniment, processó, o per estar a les ordres dels partits polítics corresponents:

1888, 7 d'abril. *Missa nova de D. Gabriel Puig y Tauler... cantose a toda orquesta la partitura del maestro Paccini... entre otros D. Juan Bou Roig. La Banda de música acompañó a todos los invitados hasta la casa del Sr Puig... serenata de la banda y velada de canto por el tenor Sr. Roig, los presbíteros Gabriel Puig, Gomila y Mora, al piano Bartolomé Llabrés Pro., Luis Planas y el niño Juan Valls de Padrinas.*

1890, 7 de juny. *Festa del Corpus ...amenizándole con bonitas piezas las dos bandas de música de esta localidad. Al son de la Marcha Real entraba la Sagrada Custodia en nuestro templo parroquial a cosa de las siete y media.*

1892, 25 de juny. *Círculo Liberal. Su banda inauguró anoche las sonatas en la Pl. Constitución. Mañana no podrá hacerlo por tener que solemnizar las funciones religiosas del Corpus en La Horta.*

1915, 24 d'abril. *Visita del Conde de Romanones. Recepción oficial en casa de D. Juan Caldentey Monedero, Presidente del Comité Liberal de Felanitx... ocupando multitud de automóviles... La Banda de música del partido, coreando los aplausos que sonaron al detenerse la caravana, esparció por los aires las notas de sus ejecuciones, a cuyos acordes empezó el desfile de autoridades... que iban estrechando la mano al Sr Conde, a D. Alejandro Rosselló, a D. Fernando Weiler, a D. Bernardo Amer... Desde el balcón saludó y fue saludado...*

Dates, directors, i fets més importants de les bandes de Felanitx des de 1820 fins a 1939

Entendre el moviment musical d'aquest complicat segle XIX dins els pobles i referit a les bandes de música, implica entendre també el moviment polític. A vegades un succeït que semblaria no estar condicionat per uns fets concrets, hi està, i així veim per exemple que coincideix la constitució d'una banda de cornetes i tambors per part de la Milícia Nacional durant el període constitucional (1820-1823), o la "unió" de les dues bandes (conservadors i liberals) el temps que els seus partits respectius estaren units (1898), o l'aparició d'un tal Valentí Herrero a l'entrada de Primo de

Rivera (1923), com també el principi de la guerra civil amb la organització ja només d'una sola banda.

Dins aquest segle XIX és també notòria la gran influència italiana en la música felanitxera.

Joan Bautista Auli, dominic i compositor, el seu pedrí havia vingut de Napols.

Filippo Geofredi visqué a Mallorca en temps de la joventut de Valls de Padrines, i Geofredi és el nom de la marxa que interpreta la banda de música acompanyant al Ressucitat des del Convent de Sant Agustí fins a la Parroquia el dia de Pasqua.

Sebastià Caracciolo. 1846. Morí, Sebastià Caracciolo, calderer, a l'edat de 75 anys, casat amb Jerónima Flora, fill d'Ambrosio Caracciolo, també calderer i músic. Era família italiana originària de la regió de Nàpols.

Attilio Bruschetti. Durant els anys 1883-1885 dirigí l'orquestra del Centro Filarmónico y Teatral

1883, 5 febrer. *Programa de mà del Centro Filarmónico y Teatral a beneficio del maestro de la sociedad D. Attilio Bruschetti.*

1º Herold; sinfonía de la Ópera "Le Preaux Clercs", por la orquesta.

2º Pina; la bonita comedia en un acto "Las Cuatro Esquinas".

3º (a)Bruschetti; Marcha triunfal, por la orquesta.

(b)Coronado; romanza en la Ópera "Creola" cantada al piano por el Sr. Rubí.

(c)Arditi; "La Ingenua"; gavota por la orquesta.

(d)Chapí; Valses de la zarzuela "La Tempestad" por la orquesta.

(e)Lecoq; lección de solfeo en la Ópera"Le petit Duc" por el coro de niñas.

4º (a)Bruschetti; Marcha de Árabes, por la orquesta.

(b)Bruschetti; Polka oriental, por la orquesta.

(c)Mozart; Marcha turca, por la orquesta.

(d)Rossini; Cavatina de la Ópera "Il Barbieri di Siviglia ejecutado en escena por el Sr. Rubí y acompañado por la orquesta.

(e)Valls de Padrines; Gran Potpourri de piezas y aires populares españoles y de Felanitx.

I de **Luis Cussini** l'arxiu de la familia Valls de Padrines n'està farcida de composicions seves. No tenim cap dubte de la seva influència dins la música felanitxera, ja que dins l'arxiu Valls de Padrines trobam manuals d'ocarina i partitures per a septimino del mateix instrument. També trobam notícies de "Bandes d'ocarines" dins el segle XIX.

1881, 1 d'octubre. Se anuncian los centros de enseñanza: Conservatorio Balear: profesor de solfeo y ocarina D. Luis Cusini.

1899, 19 d'agosto. Se prepera para San Agustín la orquesta que dirige D. Luis Cusini.

Sens dubte podem creurer el que mos diu l'historiador: *d'Itàlia vengueren professors de música per a ensenyar piano a les senyoretes de casa bona.*

1820-1823. Banda de cornetes i tambors organitzats per les Milícies voluntàries

Antoni Martorell Bennàssar, *Vei d'es racó* 1785-1847. Era Tinent de Milícies i tenia una acadèmia. Fou empresonat al convent de St. Agustí per esser constitucionalista. Mn. Pere Xamena reprodueix a "Rincones de nuestra historia" la persecució de que fou objecte, contada per ell mateix.

Dins la biografia de Martorell, trobam: *A la solemne bendición del convento de Mínimos se ofreció gratuitamente con 10 de sus aficionados compañeros de música de esta villa, pasar a la de Sineu, para cooperar al mayor lucimiento de la función. Martorell tenia uns 25 anys.*

Pels anys 1830-40, existia una acadèmia filharmònica, dirigida per Antoni Martorell, els seus socis amenitzaven no solament les festes de Felanitx sinó a vegades les dels altres pobles

1847, 7 d'abril. Testament d'Antoni Martorell de 62 anys, deixa 3 lliures al P. Aulí "a memòria de la gran amistat que li profés".

Crónica de l'Ajuntament Constitucional: *La compañía de la Milicia Nacional Voluntaria ha formado una música militar muy excelente, con respecto a este pueblo. Con ella, da las retretas en los días festivos donde es extraordinaria la concurrencia de personas de ambos sexos, las*

que no cesan de dar vivas a nuestra adorada Constitución, y entonan himnos patrióticos, particularmente al tiempo de pasar por frente de la Lápida.

1834-1844. Banda Militar de la Milicia Nacional

Joan Aulí Caldentey, *Boter,* 1796-1869. Dominic exclaustrat, compositor felanitxer. Cada any es canta la seva missa a les festes patronals. La fundació ACA li dedicà una Nit Bielenca. Organista i celista, organitzà una companyia d'òpera als anys 40 on representaren les dues óperes seves.

Antoni Oliver Juan, *Aleix,* 1800-1881. Fou el primer professor de música del tenor Juan Bou Roig, i el primer, que podem sebre, d'una llarga tradició familiar musical que acaba amb el seu net Francesc Oliver ja dins el segle XX qui també dirigeix una banda.

1881, 16 de desembre. *Morí a Felanitx en una casa del carrer de la Mar l'erudit Antoni Oliver Juan, marit de Juana Maria Soler. Havia nat dia 7 de febrer de 1800, fill de Pere Juan i de Miquela. Es va interessar per la música i la investigació històrica, i va redactar el treball "Libro de cuentas de la compañía de música y Efemérides"; en el que aporta dades sobre l'oratori del calvari. Va esser director d'una petita orquestra, també d'un conjunt musical que cantava a les funcions de l'església, i d'una banda de música que interpretava música militar.*

Antoni Obrador Ramon, *Velar,* 1818-1887. Fou jutge de la Vila. Dins la temporada en que ell dirigí la banda militar, es reorganitzà, augmentant, vestint els musics, i comprant instrumental nou.

1841, 8 de setembre. El presupost de les despeses que s'han de fer a favor de la Milícia Nacional es aquest... *diez y ocho casacas para los músicos de la Milicia 4.783 reales 13 ms. diez y ocho morriones con sus plumeros 717 reales 17 ms., un fingle, dos trompas de casia y dos clarinetes 2.000 reales dos uniformes de tambor 318 reales 30 ms.*

5 de desembre. L'Ajuntament acorda el salari de Bartomeu Alzamora, tamborer de la Milicia Nacional a raó de 4 Lliures 10 sous cada mes. El Clavari ha pagat...
Mes 150 Lliures, 10 sous a Antoni Obrador Ramon "Velar"pel valor

d'un fingle, dos clarinets i dues trompes de canya per a la música de la Milícia Nacional de la Vila. Mes 300 Lliures pels vestits dels musics.
Mes 2 Lliures 15 sous 6 diners a Antoni Oliver pel valor d'un davantal de pell per l'encarregat del bombo i un altre pel tamborer de la primera companyia.
Mes 193 Lliures 15 sous 6 diners al director de la música Antoni Obrador, para la compra de unos chinescos, un fiston, un clarinete, doce faroles, un fingle y cuatro facistoles para la música.
Mes 2 Lliures 2 sous a Francesc Forteza pel seu treball de portar un fester a set retretes amb música.
Mes 4 Lliures 10 sous a Antoni Obrador per l'oli que s'ha d'emprar en les nits dels mesos de juliol, agost i setembre (1842) a la casa on s'ensenya lliçó als musics milicians.
Mes 18 sous a Francesc Picó pel valor d'una pell de cabra pel tambor de la Milicia.

1842, 24 de juliol. L'Ajuntament acorda: *solicitar la compra de un uniforme completo para el tambor mayor de este batallón, la de una caja redoblanta, y dos de latón y la de tres cornetas, pidiendo asimismo que Bartolomé Alzamora enseñe a tres sujetos que las toquen, y que se le gratifique con cuatro sueldos diarios mientras dure la enseñanza, en cuyo tiempo nada percibirán los aprendices.*

1843, 4 de juny. L'Ajuntament a la vista dels pocs diners existents de la contribució de la Milicia Nacional, acorda que el tamborer Bartomeu Alzamora rebi dos duros mensuals, i els altres tres tamborers, Juan Mates, Onofre Nicolau i Pere Juan Padrines, un sou diari.

29 d'octubre. Nomenament dels individus de la Plana Major del tercer batalló. Tamborer Major Ambrosio Caracciolo, tamborer d'ordre Bartomeu Alzamora

1844. El Clavari paga 2 Ll. A Gabriel Pinya per la conducció dels tambors i altres coses pertanyents a la disolta Milicia Nacional de la Vila als magatzems d'Artilleria de Palma.

***1844-1865.* Antoni Obrador Ramon,** *Velar,* 1818-1887. Després de la desfeta de la Milícia Nacional i tornats els instruments a Ciutat organitzà la primera banda de la Vila, propiament dita.

1849. *Diario constitucional de Palma de Mallorca. Crónica de Felanitx. San Agustín... y en un extremo de ella se levantaba un elegante palco en que*

la música del pueblo ejecutó sonatas escogidas desde las 10 de la noche hasta las dos de la madrugada y después de haber tocado al anochecer más de una hora.

1850 setembre 1. *Diario Constitucional. El guitarrista Huertas dona un concert a Felanitx. "Allí como era de esperarse, apenas se tuvo noticia de la llegada de aquel forastero, que al instante se divulgó era una notabilidad europea en el arte de tocar la guitarra, se le presentaron los principales jóvenes del pueblo, entre ellos D. Antonio Obrador de Velar, director de la música de aficionados que posee Felanitx y obsequiaron a Huerta grandemente" i li demanaren un concert. El donà a la Cortera. Hi assistiren més de dues-centes persones.*

21 de juliol. *"El genio de la Libertad" comentava les festes celebrades a Felanitx amb motiu de la Constitució. Tots els membres de l'Ajuntament han acudit a l'esglèsia per assistir al càntic del Te deum, acompanyats de la banda de música, la qual interpretà l'himne de Riego.*

1860. 30 de novembre. *"El Mallorquín" anotava: Nos escriben del pueblo de Felanitx, que ha estado allí de paso para esta capital, D. Fermín Martín, ex músico de rejimiento, y flautista tan célebre, como que a pesar de lo acostumbrados que están los vecinos de aquel pueblo, en razón de su mucha afición a la música, de oir buenos profesores, quedaron pasmados de los conocimientos teóricos y prácticos de aquel artista. Con tal motivo, la banda que muchos jóvenes tienen allá organizada, y recientemente mejorada con instrumentos nuevos, dió un concierto; ejecutando todos a porfía diferentes sonatas de gusto, y de difícil ejecución alguna de ellas.*

1887. 5 de febrer. *...víctima de una pulmonía fulminante... el juez Municipal... D. Antonio Obrador Ramón a los 69 años. El entusiasmo que sentía por el divino arte musical, le indujo en su juventud a organizar la primera banda que hemos tenido en Felanitx, la que dirigió con grande acierto por espacio de muchos años...*

Dues bandes

1865. 30 de desembre. *El Governador deia al batle "La comunicación de V. de ayer, en que da explicaciones acerca de la cuestión que se ha suscitado con el Rdo. Cura Párroco de esta Iglesia referente al sitio que ha de ocupar en la procesión que se celebrará el domingo prócsimo, cada una de las dos bandas de música que hay en esta villa; me ha hecho conocer*

de una manera desagradable, la poca armonia que por desgracia existe entre las autoridades locales civil y eclesiástica, desacuerdo sensible, que no podrán menos de lamentar cuantas personas sensatas tengan de el conocimiento.

A fin de cortar desde luego una cuestión, que por lo visto va tomando irregulares proporciones, que puede exacerbar más lo ánimos y llegar al extremo de producir lamentables conflictos, que es necesario evitar; he dispuesto que concurran las dos músicas a la procesión: que se sortee la que a la salida ha de ocupar el sitio de preferencia: que sea relevada por la otra a la mitad de la carrera, y que V. procure conciliar en unión del Rvdo. Cura las cuestiones que acaso nuevamente se susciten sobre incidentes que por su insignificancia deben mirarse con indiferencia en una población culta como Felanitx.

1865-1869. Antoni Martorell Llodrà, fill d'Antoni Martorell Bennàssar. *Vei d'es racó,* 1825-1908. Compositor.

1842. *L'Ajuntament proposa com a mestre de minyons a Antoni Martorell que encara no ha cumplit 18 anys.*

1860, 18 de maig. Fira. *Ha amenitzat la festa la música militar d'aficionats la qual ha actuat a la casa del Sr. Bordils amb motiu d'una acadèmia. Alaba l'afecció per la música a Felanitx i el concert de cant i piano celebrat a la casa del director d'orquestra de la Vila Antoni Martorell.*

1866, 29 de març. *Els regidors "acordaron que se decrete del modo siguiente una solicitud presentada por D. Francisco Burdils: "Cese el servicio que fué concedido a D. Antonio Martorell para tener academias de música en el local de la escuela pública, y prohíbase el que las mismas en lo sucesivo, sean de la clase que fueren, tengan lugar en dicho local".*

1860, 14 defebrer. *El Mallorquín"comenta la fira:"Tampoco dejaré en silencio cuanto adelanta aquí en la música y demás artes esta juventud llena de lozanía y esperanza para el porvenir, pues he tenido el gusto de presenciar esta noche pasada con varios señores amigos mios un concierto de canto con acompañamiento de piano, habido en casa del director de la orquesta de la Villa D. Antonio Martorell; y al cual concurrieron nuestras bellas jóvenes y lo más escogido de esta brillante sociedad...*

1877, 26 de maig. *Tres metges han certificat la imposibilitat del mestre Antoni Martorell per continuar exercint el seu càrrec.*

1908, 25 d'abril. *El domingo por la tarde falleció a la edad de 84 años, D. Antonio Martorell profesor de instrucción pública jubilado y uno de los músicos más inteligentes de esta localidad. A la conducción de su cadáver al cementerio, asistió la banda de música del Círculo Conservador, ejecutando, según disposición del malogrado maestro, una marcha fúnebre compuesta por él mismo. Enviamos nuestro pésame...*

1865. Joan Valls de Padrines Burguera, 1841-1930, Compositor. Instrumentista de bombardí i flauta. Fou regidor de la Vila i gerent de la societat de crèdit "Cambio Mallorquín". Hi ha publicada una comunicació sobre la seva vida i la seva obra a una trobada de documentalistes organitzada per ACA.

Carta de Carlos de Giorgis des de Mahó el 20 de Novembre de 1869: *Siento infinito saber que U. no quiera la Dirección de la Música por motibos que todavía ignoro; Con todo, no me cabe la menor duda que tendrá jusyas y sobradas razones para haber tomado esta determinante resolución, de consiguiente si fuese cosa de Udes. Pudieran arreglarlo mi placer sería saber de que U. volvió a tomar otra vez la batuta. (en fin) espero que en otra suya me indique algo sobre este particular, i las noticias que me promete darme.*

1865-1872. Carlos de Giorgis. *Professor de Valls de Padrines.* És interessant la correspondència tinguda amb el seu alumne l'any 1869 desde Menorca on dirigia la temporada d'opera. Resta publicada a la mateixa comunicació sobre Valls de Padrines dels estudis musicals d'ACA. També dirigia l'orquestra. Aquest director tenia casa planta baixa a Felanitx amb gallines, coloms i moixos.

1865, 31 de gener. *Diario de Palma anuncia que demà començarà a impartir lliçons de música i cant als joves de la "Sociedad Coral Palma zona", el profesor Carlos de Giorgis, que ja te bastants d'alumnes i aviat seran 60, "número de que debe constar el coro".*

1866, 2 de setembre. *...por la noche...y con sonatas de la música dirigida por D. Carlos de Giorgis.*

1868, 28 d'agost. St. Agustí Diario de Palma. *Este año según se nos ha informado habrá bailes, músicas, coros, fuegos artificiales, y otras diversiones, pues sabemos que al efecto se ha contratado en esta, una*

orquesta y un cuerpo de coros, que con las dos bandas de música que allí existen amenizarán la fiesta.

2 setiembre. *Fuegos artificiales brillantísimos, obra del hábil señor Arias, y con sonatas de la música dirigida por D. Carlos de Giorgis". Continua dient que la música de l'Ajuntament havia rebut el Governador, i tocant una marcha l'acompanyaren a la casa de Pere Penya.*

1869. Crònica de Diario de Palma comentant el comiat final al P. Aulí: *Un gentío inmenso concurrió a tributarle el último obsequio: la banda de música dirigida por el Sr. Georgis tocando piezas fúnebres acompañó el cadáver hasta el cementerio mientras la otra música (Antoni Martorell Llodrà?) cantaba el Requiem en la iglesia...*

1872, 30 d'abril. Diario de Palma publica l'anunci: *Habiendo concluido su contrato en Felanitx el conocido maestro y director que fué también de este teatro D. Carlos de Giorgis y deseando permanecer algun tiempo en esta isla, ofrece sus servicios, en su calidad de director y maestro de música. Posee el arte de tocar toda clase de instrumentos, tanto de viento como de cuerda, y tiene un estenso repertorio para música militar. Si en algun punto quieren contratarlo podrán dirigirse al mismo interesado, que vive en el pueblo de Felanitx.*

1869-1872. Julià Suau Carrió, 1834-1892. va esser Batle de Felanitx i diputat a Corts durant la primera República (1873)

1869, 18 de juliol. El batle, amb motiu de perillar la tranquilitat pública: *hizo pregonar el bando que literalmente y en idioma de este pueblo dice así: "Orde del Sr. Batle se fa present en el públic que no sia ningú que se atrevesca a fer músiques de nit ni de dia sens el permís de la Autoridat".*

5 d'agost. Julià Suau i Carrió presenta un recurs a la Diputació contra al ban del Batle Mateu Valls de Padrines perque li va prohibir una música. Fa referència a una serenata que, entrada la nit del dia 18, volia donar amb la banda de música que ell dirigeix vora la casa del Sr. Miquel Reus *"en obsequio de este que es uno de los principales propietarios del pueblo. Poco antes de la hora señalada para esta inocente diversión, se publicó un bando, de que se acompaña copia, prohibitivo de que se hagan músicas de día y de noche sin permiso de la Autoridad".* Sobre aquest fet, s'han d'observar dues coses, "*que el bando fué dictado por un mero capricho, eso es, sin peligrar el orden público y 2º que durante la noche en que no se dió esta serenata, porque se quiso obedecer el mandato del alcalde, se oyeron otras músicas por las*

calles de la población, sin que se dictase providéncia alguna contra los que las daban". Continua dient que el batle representa un paper molt trist, propi d'altres temps, ni tampoc és conforme *"con el espíritu de la gloriosa revolución de septiembre".* En la passada festa de St. Joan, el qui suscriu, amb la seva banda de música, volia obsequiar el president d'un dels dos casinos de la Vila, i el batle negá el permis tot i que el donaria si el president hagués estat un altre, i d'altre banda aquella nit se sentiren actuar altres músiques, i d'aquest desaire se'n va ocupar el periòdic "El Progreso" en l'edició de dia 28 de juny. Acaba afirmant que el batle ha infringit la constitució monàrquica.

Una banda

1872-1881. Joan Valls de Padrines Burguera, 1841 1930. Compositor i propitari de Son Valls.

1874, 13 de juny. Filles de Maria... va intervenir la banda de música. Es cantà la lletania, resposta: *por un numeroso coro de doncellas, quienes también cantaron luego después unas coplas de muy agradable efecto musical, y expresamente arregladas por el director de la banda de música de este pueblo D. Juan Valls de Padrines.*

1875, 4 de juny. "Diario de Palma". *Mes de Maria... Una banda de música militar anava darrera el Preste. Tots els altres actes resultaren molt lluits. Els aficionats a la música han cantat els majestuosos cors de Rossini titulats Fe Esperanza y Caridad, interpretats per primera vegada.*

1876. Ha acabat la guerra. *Te Deum... El Ayuntamiento con las autoridades del pueblo invitadas al efecto y con séquito extrahordinario, precedido de una banda de música... La misma banda colocada en un magnífico tablado convenientemente situado en la plaza de la constitución...*

1876, 14 de març. Diario de Palma publica una carta de Miquel Obrador, on conta les alegries del poble al final de la guerra.* *"Sobre la piedra de la constitución, debajo de un precioso dosel, veíase el hermoso retrato de nuestro joven monarca, frente al cual se ha elevado un adornado catafalco para la magnífica banda que dirige el distinguido filarmónico D. Juan Valls de Padrines, cuyas melodias amenizaron aquellas apacibles horas que quedarán eternamente grabadas en la memoria de los liberales.*

*Havia acabat la guerra carlista pel febrer. Es proclama la Constitució de 1876. Aquest mateix any el jove Alfons XII entrà triomfalment a

Madrid.

1881, 22 de juny. "El Ancora" festa del Corpus... es cantà la missa del P. Aulí. *A la processó assistí una banda de música militar i també la guardia civil.*

Cap banda

1882-1884

1883, 20 de juiol. *A la vila no hi ha banda por la poca harmonía que reina entre los músicos.*

8 Setembre. *Se llamenten que no tenim banda.*

Dues bandes

1884-1888. Miguel Oliver Soler, *Aleix*

1884, 31 de maig. Se nos asegura que todos los domingos, una de las músicas de esta villa tocará escogidas piezas en la plaza Arrabal.

1884, setembre. La Almudaina... A la plaça de toros hi hagué diversió molt animada per la música, que interpretà el pasdoble "Vamos a los toros, vamos sin tardar"... La banda de música situada damunt el cadafal, dirigida per Miquel Oliver, interpretà el cor de vermadores de "Las Campanadas", la jota "El dúo de la Africana" i un fragment d'òpera.

Una banda

1885-1890. Joan Barceló de Ciutat. Dirigia també l'Orquestra del Circulo Filarmónico y Teatral. Dins el camp de la composició tenim notícies del seu pasdoble *El Espadachín* i altres partitures

1885, 22 d'agost. *Centro... Dos años ha desempeñado el cargo de director D. Attilio Bruschetti, pero a partir del 1 de Marzo D. Juan Barceló natural de Palma, que se ha hecho cargo además de la enseñanza, de la orquesta del Teatro y de la banda llamada militar. Dicha orquesta se compone de 19 músicos: flauta, dos clarinetes, dos cornetines, una trompa, dos trombones, un bombardino, siete violines, una viola, un violoncelo y un contrabajo. En funciones religiosas se agregan ocho o nueve cantores. La banda consta de 40 individuos, flautín, requinto, clarinetes, cornetines, trompas, trombones, bombardinos, bajos y ruido.*

1886, 24 de juliol. *Fiesta Cívico-Religiosa. Portocolom. ... a las 9'30 se cantará Misa Mayor, partitura de Mercadante con acompañamiento de piano, armonium y contrabajo... y al tiempo de hacerse la colecta la banda de música tocará en el interior de la iglesia una escogida pieza y el tiempo de la elevación de la Sagrada Hostia, la Marcha Real. Acabado el Santo Sacrificio la misma banda dejará sentir los acordes de un acrisolado pasodoble.*

Por la noche...

1º Gran pasodoble sobre motivos de la ópera Guillermo Tell, del célebre Rossini.

2º Gran introducción y Wals con variaciones de bombardino por D. Juan Valls de Padrines

3º Aria final de la ópera Lucía de Lammermour arreglada por D Juan Gabaldá.

4º Tanda de Walses por Cussini.

5º Aria de tiple final del acto 1º de la ópera La Traviata.

6º Mazurca La Elena, por Cusini.

7º Coro y final del tercer acto de la ópera Ernani.

8º Mazurca por D. Juan Valls de Padrines.

9º Treceto y final 2º Nell de la opera Los Mártires.

10º Pasodoble Bergós.

1886, 27 d'agost. *La banda que las veladas de los días festivos toca en la Pl. Arrabal... dirigida por el Sr Barceló...*

1º Pasodoble La Lira de Mini, por E. Daniel.

2º Mazurca Elena por Cusini.

3º Gran introducción y Wals con variaciones de bombardino por D Juan Valls de Padrines.

4º Sinfonía Si j'etais Roi (si fuera rey) por Adam

5º Tanda de Valses, Mourie, por Cusini.

6º Pasodoble El Espadachín, por Barceló.

Dues bandes

1887, 9 de juny. El batle Sebastià Ramón diu al Rector:"Esta tarde asistirá el Ayuntamiento a la procesión acompañado de una banda militar a fin de solemnizar en lo posible aquel acto; y teniendo noticia de que hay otra banda contratada para igual objeto, he determinado que esta va colocada al principio de la citada procesión a fin de que estén lo más distante posible una de otra evitando de esta manera la consiguiente confusión".

24 de juny. Fou inaugurat el nou escorxador municipal amb asistència de molta gent i l'animació d'una banda de música.

1888-1898. Miquel Oliver Bauçà, *Capbaix*, 1867-

1888, 5 de maig. *El domingo pasado las dos bandas... una a la caida de la tarde sobre el catafalco de la plaza Arrabal y otra entrada la noche desde el catafalco de la Sociedad Circulo Liberal.*

Esta última tocará mañana en el mismo sitio:
1º Pasodoble El Ingenuo.
2º Danza Carmen.
3º Tranvía Galop.
4º Tanda de valses Walteufel.
5º Jota del 2º acto de la zarzuela Salto del Pasiego.
*6º Guillermo Tell, pasodo*ble.

Otro catafalco se ha construido en uno de los casinos de la calle Mar sin que sepamos cual de las dos bandas debe ocuparlo.

1888, 14 de juliol. *En tres lugares tocaron las dos bandas: Calle Mar, y Arrabal y la otra en la Plaza Constitución.*
En la Pl. Constitución la banda de la Sociedad Círculo Liberal tocará:
1º Pasodoble El Ingenuo.
2º Danza La Encantada.
3º Variaciones de Bombardino (capricho).
4º Tranvía Galop.
5º Vals del Caballero de Gracia Gran Via
6º Pasodoble Guillermo Tell.

1888, 28 de juliol. *Pl. Constitución*
1º Pasodoble Triana.
2º Polka As de Copas.
3º Polka de las calles y vals del caballero de Gracia- Gran via.
4ºDanza La Graciosa.
5º Moraina, Capricho de Espinosa
6º Mazurca Elena
7º Pasodoble El Palenque.

1888, 1 de setembre. *Las piezas que podrán ser oidas mañana en la Pl. Constitución por la banda del Círculo Liberal:*
1º Pasacalle Niña Pancha.
2º Los dos rivales, Gran Vals.

3º Variaciones de bombardino (capricho)
4º Aria de tiple del 2º acto de la opera La Traviata.
5º Danza La Graciosa.
6º Pasodoble El Ingenuo.

1890, 16 d'agost. *La banda del Círculo Liberal ejecutará en el lugar de constumbre:*
1º Pasacalle Cataluña.
2º Tango Le Mango.
3º Morayma capricho.
4º Aria y duo de la opera Marino Faliero.
5º Polka La Mariposa.
6º Pasodoble flamenco Olé!

23 d'agost. *De 5 a 7 de la tarde de mañana la banda del Círculo Liberal...*
1º Cádiz, pasodoble.
2º Tango El Gorro frigio.
3º. Moraina, Capricho.
4º Vals El Carnaval.
5º Baile El Loangeilo,
6º Pasodoble Recuerdo a Cataluña.

1890, 30 d'agost. *St. Agustí. De 9 a 10'30, la banda del Círculo Liberal interpretará:*
1º Pasodoble Cataluña.
2º Danza de Bacantes.
3º Tranvay Galop .
4º Moraina capricho.
5º Mariposa, polka.
6º Pasodoble Cádiz.

1891, 14 d'agost. *En el catafalco de la Pl. Constitución la banda de música del Circulo Liberal de 8'30 a 10 de la noche del domingo ejecutará las siguientes piezas:*
1º Pasodoble Lagartijo.
2º Anillo de Hierro.
3º Fantasía de Guillermo Tell.
4º Capricho andaluz.
5º Tango El Gorro Frigio.
6º Pasodoble La Giralda

1892. *L'interventor de l'Ajuntament ha pagat... 9 pessetes a la música per l'assistència a la processó de Sta. Margalida...Mes 120 ptes. A Miquel*

Oliver, director de la banda de música per l'assistència a les funcions de Santa Margalida i Sant Agustí, Mes 30 ptes. Per l'assistència de la música a la inauguració de la Casa Consistorial.

1893, 2 de febrer. *En el Centro Filarmónico y Teatral, se celebrará un concert a benefici del bariton Llorenç Prohens.*

4 febrer. *Crònica del concert a benefici de Prohens ... la eminente artista Sra. Risarelli, los distinguidos instrumentistas Ramon y Morell, el maestro Str. Vich y la banda de música que contanto acierto dirige el Sr. Oliver. Con la introducción de "Lucrecia Borgia" que ejecutó la banda... El Sr Prohens en el duo y aria de la Favorita y en la romanza de la Traviata...*

1894, 1 de setembre. *...el concert s'ha efectuat a ca D. Salvador Valls on actuà Matilde Escalas y la Sra. Risarelli, artista consumada, que avassallà amb el foc de la passió, les quals dones interpretaren el duet de la Gioconda... També intervengueren Rosina Escalas que acompanyava la seva germana tocant el piano, romanços i un vals, i també intervengué Josepa Valls de Padrines. No podem oblidar el bariton Palou, de veu molt potent, i l'organista Bartomeu Vich, que tocà el piano en la major part de les cançons... La banda de música situada damunt un cadafal, dirigida per Miquel Oliver interpretà Las Campanadas, El duo de la Africana i un troç d'òpera.*

Setembre. *No podemos quejarnos por falta de música... domingos y dias festivos en la calle Mar y por la noche en la Pl. Arrabal la banda que dirige D. Miguel Oliver... en la Plaza Mayor y calle de id... ¿ Por qué, despreciando mezquindades de partido, no forman ambas partes, de si buenas, un todo completo y mejor todavía?*

1895. *L'interventor pagà 119'5 ptes a Miquel Oliver, director de la banda per l'assistència a les festes de Sta Margalida i St. Agustí.*

1896, 21 de febrer. *El governador destitueix el batle Salvador Valls de Padrines i 8 regidors del partit fusionista i en lloc seu anomena altres tants republicans conservadors.*

1888. Batomeu Vich Bennàssar, 1862-1938. Organista de la Parròquia, compositor i pare de l'organista, beneficiat i compositor Rafel Vich Bennassar. D'ells dos en resten comunicacions a les publicacions d'ACA. També dirigí una orquestra i tingué una vida musical molt activa dins la

Vila, col·laborant en les temporades d'òpera i sarsuela i a tots els concerts que a Felanitx es feren.

1 de setembre. *San Agustín... cantose la misa del P. Aulí... dejándose oir la banda que dirige D. Bartolomé Vich.*

27 d'octubre. *Mañana en el lugar de la Horta se celebrará... amenizará dicha fiesta la banda que dirige el Sr. Vich.*

1890-1896. Joan Valls de Padrines Burguera, 1841-1930. Compositor i propietari de la finca de son Valls. Cunyat del tenor Bou.

En nombre de las facultades que me conceden las disposiciones vigentes concedo permiso a D. Juan Valls de Padrines, vecino de Felanitx, para que pueda recorrer las calles y plazas de dicha ciudad, tocando con la música de su dirección sin impedir el tránsito por la via pública; debiendo dar conocimiento previo a la autoridad local.

Palma 17 diciembre 1890
El Gobernador

En la Ciudad de Felanitx, Provincia de las Baleares, D Pedro Ordinas y Prohens, D. Francisco Fuster y Valls y D. Juan Valls de Padrinas, individuos del comité del partido Liberal-Conservador, se avistaron con D. Rafael Oliver Ferrer (a) Aleix al objeto de llevar a cabo una contrata, con el fin de que formara parte si era posible, en la banda que tiene organizada el partido; y autorizados los mencionados señores por el citado Comité, se convino el contrato bajo las bases siguientes:

1º D. Rafael Oliver, se obliga a tocar el bombardino en la banda del partido conservador y ocupar el puesto que le designe el director por espacio de un año a contar el día de la fecha, hasta el 1º de marzo del próximo año 1897.

2º Para prestar dicho servicio percibirá mensualmente quince pesetas, debiendo asistir con puntualidad a los ensayos y funciones todas las veces que para ello se le diere aviso, salvo los casos de enfermedad.

3º Este contrato no podrá rescindirse que no sea por convenio de ambas partes.

Conformes todos y prometiendo dar cumplimiento a lo pactado, firman por duplicado esta contrata en Felanitx 1º de marzo de 1896.

1895, 13 d'abril. *D. Antonio Martorell Alou, procurador del juzgado de*

Manacor de 23 años ha fallecido... acompañándole hasta su tumba a los tristes acordes de una marcha ejecutada por la banda del Centro Conservador.

1895, 3 d'agost. *D. Juan Valls de Padrinas tomó posesión del juzgado de esta ciudad. Con motivo de su nombramiento, la banda del Centro Conservador obsequió al Sr. Valls con una serenata.*

1896. Joan Valls de Padrines Pou, 1875-1897. Fill de Joan Valls de Padrines Burguera

Músicos que actualmente forman la banda del partido conservador:

Juan Valls de Padrinas i Pou ..... *Director*
Francisco Fuster ..... *Requinto*
Sebastián Rodilla ..... *Clarinete Prl.*
Juan Obrador (Sastre) ..... *Clarinete !º*
Rafael Valls (Barrachet) ..... *Clarinete 2º*
Cosme Gayà (Jormet) ..... *Clarinete 2º*
José Ignacio Bonnín ..... *Fliscorno 1º*
Cosme Adrover(Tascó ..... *Fliscorno 2º*
José Sagrera (Moix) ..... *Cornetín 1º*
Miguel Mora (Manacoré) ..... *Cornetín 2º*
Damián Colom ..... *Trombón*
Miguel Garcia (Quellas) ..... *Trombón*
Antonio Monserrat ..... *Trombón*
Rafael Oliver (Aleix) ..... *Bombardino 1º*
Antonio Gayá (Manuel) ..... *Bombardino 2º*
Miguel Pocoví (Montuiri) ..... *Bajo*
Manuel Oliver (Aleix) ..... *Bajo*
Bernardo Obrador (Pesal) ..... *Bajo*
Francisco Pou ..... *Bombo*
Bartolomé Obrador (Sastre) ..... *Platillos*
Miguel Salvá ..... *Redoble*
Sebastián Vaquer ..... *Caja-viva*
Mateo Alou ..... *Redoble*
Juan Xerray ..... *Avisador*

1897, 16 de gener. *Morí Joan Valls de Padrines, jove estudiant de medicina, fill del secretari de l'Ajuntament.*

19 de gener. *Es comunica la defunció del jove de 22 anys Juan Valls de Padrines Pou "con su muerte ha perdido Felanitx una gloria en el arte* musical...

Una banda

1897. Joan Valls de Padrines Burguera, 1841-1930. Aquest any les dues bandes existents anaren juntes a les processons i D. Joan les dirigí. Previament els dos partits s'havien unit.

> **2 d'abril.** *Las bandas de música del Círculo Liberal y del Centro Conservador han venido a una inteligencia para sumarse y asistir a las procesiones de Semana Santa, a la del día de Pascua y a la fiesta ciclista que se prepara en esta Ciudad. De esta manera se ha conseguido reunir una banda bien completa y numerosa que ha comenzado sus ensayos en el segundo piso del edificio de la Alhóndiga, bajo la dirección del inteligente profesor D. Juan Valls de Padrinas.*

1899-1905. Miquel Oliver Bauzà, *Capbaix.* Germà de Mateu Oliver Bauçà. L'ant 1905 proposà a l'Ajuntament organitzar una sola banda municipal, però els papers quedaren damunt la taula i es traslledà a Soller per dirigir la banda La Lira. És pare del compositor Mateu Oliver Maimó 1904-1992 qui també dirigí La Lira.

> **1899, 6 de maig.** Visita Pastoral S'acorda: *"y que el Ayuntamiento en comunidad acompañado de la banda de música pase a recibirlo.*
>
> **1899, 13 de maig.** Arriba el Bisbe Campins. *"Cosa de las siete de la tarde del martes pasado cuando en medio de alegre repiqueteo de campanas, los acordes de la banda de música..."*
>
> *Se está montando un catafalco en la plaza Arrabal "Para tocar en el una banda de música todos los domingos"*
>
> **20 de maig.** El Bisbe s'en torna... *"a los acordes de la banda de música."*
>
> **15 de juliol.** *S'acorda pagar 30 ptes. A Miguel Oliver per l'assistència de la banda a la rebuda del Sr. Bisbe.*
> *Sta Margarita... con vivo interés de escuchar además las piezas que ejecutó la banda que dirige el Sr. Oliver.*
> *Conciertos de la banda de música:*
> *1º Mascota, pasodoble.*
> *2º La gondolera, mazurca.*
> *3º Fanfasía de la opera La Favorita, Donizetti.*
> *4º Malagueña por E L Juarranz.*

5º Duo de tiple y tenor de la ópera Marta, Flontow.
6º Un dos, pasodoble.

13 de maig. *En el Ayuntamiento "Se cedió el catafalco que posee este ayuntamiento para que en él toque la música en la plaza Arrabal durante el próximo verano."*

27 de maig. *Mañana de 9 a 11 noche 1º Mascota... 2º Malagueña... 3º Duo de ... La Favorita... 4º A mi María... 5º El leon... 6º La gondolera... 7º Un dos...*

3 de juny. *Festa del Corpus... que amenizará la banda de música felanigense...*
Concierto para mañana: 1º Un dos... 2º A mi María... 3º Lucrecia, fantasía. 4º Malagueña. 5º El león... 6º Mayerber, pasodoble.

10 de juny. *...por la banda felanigense: 1º La Giralda, pasodoble. 2º La gondolera, mazurca 3º Cuarteto de las Hilanderas de la opera Marta. 4º Flow tow. 5º A mi María... 6º Fantasía... 7º Meyerber, pasodoble.*

17 de juny. Sábado: *1º Doña Baldomera, pasodoble. 2º A mi María... 3º Dúo... 4º Schotis de la zarzuela Cuadros disolventes. 5º Malagueña. 6º Pasodoble N.N.*
Domingo: *1º. Pasodoble N.N. 2º Mazurca N.N. 3º Fantasía de Lucrecia. 4º Malagueña por M.P. 5 Schotis de los cuadros. 6º Meyerber, pasodoble.*

8 de juliol. *... de cinco y media a siete y media 1º Meyerber... 2º Polka de bombardino, La favorita, A mi María, La Gondolera, Doña Baldomera, pasodoble.*

22 de juliol. *En el Ayuntamiento 15 Julio. "Se acordó el pago de 30 pesetas del capítulo correspondiente a D. Miguel Oliver por la asistencia de la banda al recibimiento y despedida del Sr. Obispo, cuando estuvo en esta.*

12 d'agost. *Concierto mañana de 9 a 11 de la noche en la Plaza Arrabal. Pasodoble Doña Baldomera. La Gondolera, mazurca. Schotis Cuadros disolventes. Lucrecia. Fantasía Donizetti. Polka de Bombardino. Pasodoble N.N.*

9 de setembre. *Mañana, último día de serenatas de nuestra banda en Pl. Arrabal.*

1902, 21 de juny. *De nueve a once de la noche, tocará la banda local en el*

tablado de la calle de Plaza, las siguientes piezas: 1º El barquillero, pasodoble. 2º Odalisca, sinfonía. 3º Tanda de valses Logande. 4º Dúo de Felipe y Mari Pepa de la Revoltosa. 5º Polka. 6º La gracia de Dios, pasodoble

11 de juliol. *El director de la banda de música de esta ciudad, D. Miguel Oliver, ha solicitado tomar parte en la primera sección del certamen que ha de celebrarse en Palma con motivo de las ferias y fiestas.*
(Se levanta un catafalco en la pl. de Sta Margarita para la banda)

Dues bandes

1905, 16 de juliol. *Festa de Sta. Margalida. El regidor Julià Amorós proposa "asistieran las dos músicas cobrando ocho duros cada una, y si no se podia asistir mas que una, cobrase cuarenta pesetas; mientras que se discutia acaloradamente el batle donà per acabada la sessió*

1905 22 d'abril. *Tan lucidas y solemnes como en otros años han resultado en el presente las funciones religiosas de semana santa... el clero, las autoridades civil y militar, todas las asociaciones religiosas y las dos bandas de música últimamente organizadas en la localidad.*

22 de juliol. *La fiesta de nuestra patrona, celebrada anteayer, ha resultado este año algo mas animada por el derroche de música que hicieron las bandas del Círculo Conservador y del Casino Liberal. Hasta hora muy avanzada se vió la plaza de la Fuente concurrida por numerosa multitud, en la que dominaba el elemento joven, el cual solo estrañaba la supresión del típico baile al aire libre, que la decadencia de tal afición ha venido a retirar del programa.*

1906, 14 de gener. *S. Sebastián... pero que en vez de una música asistieran las dos que existen en esta ciudad*

1905-1919. Mateu Oliver Bauçà, 1871-1952 Capbaix Dirigeix la banda dels conservadors la "Unión Felanigense" Germà de Miquel Oliver Bauzà. Baix la seva direcció la banda guanyà el certamen de bandes de Sa Pobla.

1908, 4 de juliol. *La Banda de música del Círculo Conservador, dirigida por D. Mateo Oliver, tocará mañana de nueve a once de la noche y en el catafalco que se está levantando expresamente en la calle del Mar, las siguients piezas:*
1º Pasodoble "El nuevo Alcalde" por Baltasar Moyá.
2º polka "La Etapa" por J. A. L.

3º Gran fantasía de cornetín por A. B. M.
4º Vals Boston por S. Miralles.
5º Dúo de tiple y tenor del 2º acto de la ópera "Marta" por Flotow.
6º Pasodoble "San Fernando" por B. C. P.

1913, 12 de juliol. *Ha vengut l'Infanta Dª Isabel... "Fue recibida a los acordes de la Marcha Real... Las dos bandas de música de la localidad, que se habían fundido en una sola para asistir al recibimiento de la Infanta, juntas tocaron también por la noche en la Plaza de la Constitución..."*

1917, 24 de març. *Homenaje a D. Salvador Vidal Valls de Padrinas con motivo de haberse encargado de la Presidencia de la Exma. Diputación Provincial... Congregados los socios del Círculo Liberal Conservador en el local social de la calle de la plaza de esta ciudad, a las cuatro de la tarde la banda de música del partido que dirige D. Mateo Oliver Bauzá, empezó a amenizar aquellos alrededores...*

1917, 23 de juny. *Exploradores Mallorquines de Sóller. Excursión que viene acompañada por la banda de música Lira Sollerense, con el objeto de tributar un acto de homenaje al benemérito hijo de Sóller y Ecónomo de nuestra Parroquia D. Antonio Mora. A esperar a los simpáticos huéspedes sabemos que irán las autoridades locales con nuestras dos bandas de música al frente y los populares cavallets, gigantes y cabezudos dimonis y Sant Juan Pelós. Estos entrarán en Felanitx al son de animado pasodoble, que ejecutará la banda sollerense en combinación con la de cornetas de los Exploradores... en el solemne momento de la Elevación, las bandas tocarán la Marcha Real y luego se cantará el Himno Eucarístico con acompañamiento por la banda instrumental de la Lira Sollerense... Por la tarde, desde las cinco a las seis y media, en la Plaza Pax tendrá lugar el festival de los exploradores, amenizándolo la banda Lira Sollerense.*

1918, 26 de juliol. *En el primer tren regresó ayer de La Puebla la banda felanigense que fue a tomar parte en el concurso organizado en aquella población. Entró la banda tocando animado pasodoble, para solemnizar el triunfo obtenido en competencia con las mejores bandas de pueblo de la isla. Muchas personas fueron a esperarla en la estación, dispensándola un cariñoso recibimiento. Dirigida por D. Mateo Oliver, disputaba nuestra banda los premios de la primera serie, ejecutando la marcha nupcial del maestro Marqués. Fue tan magistralmente interpretada esta pieza por los músicos felanigenses, que los oyentes, entusiasmados, ahogaron las últimas notas con una*

ovación estruendosa y prolongada. Mereció la mejor calificación del jurado; pero entendiendo este que la banda de Porreras había dicho también con exquisita pulcritud la pieza de libre elección, acordó repartir entre estas dos bandas el importe de los dos primeros premios y conceder un accesit de 200 pesetas a la de Campos. Nuestra sincera felicitación al Sr. Oliver y a cada uno de los músicos, por la hermosa labor de preparación que han realizado en muy pocos ensayos,- pues la idea de concurrir al certamen nació a última hora- y más que nada por la modestia y carencia de pretensiones con que fueron a animar las hermosas fiestas de la Puebla

1905-1919. Francesc Oliver Ferrer, 1875-1938 També havia dirigit una orquestra. És el darrer músic d'una familia d'un segle de llarga tradició musical.

1888, 8 de desembre. *Nueva empresa de zarzuelas con todos los cantantes solistas, coro de 6 hombres y 6 señoras. Orquesta compuesta de un quinteto y dirigido por el maestro Francisco Oliver. Repertorio: Las Amazonas de Tormes, Tempestad, Bocaccio, Cádiz, Las dos Princesas, Doña Juanita, Los Lobos Marinos, Tío yo no he sido, Los Mosqueteros, El Diablo en el poder, El Sacristán de San Justo, Las Hijas de Eva, El Corazón y la Mano, Campanone, Llamada y Tropa, Gran Vía, Niña Pancha, Torear por lo Fino, Toros de Punta, y otras.*

1905, 18 de juliol. *El Governador notifica a Francesc Oliver que li concedeix permis perquè en les nits del 20 al 23, festa de Sta. Margalida, pugui tocar amb la seva banda de música en el cadafal del carrer Nou.*

7 de novembre. *"Vista la instancia...concédele permiso que solicita para que la banda de música que dirige D. Francisco Oliver pueda dar varias serenatas y tocar por las calles de esta ciudad el dia de hoy y mañana"*

1908, 18 d'abril. *Con solemnidad mayor que la de años anteriores... Semana Santa... y las dos bandas de música de la localidad.*
Asegúrase que han sido contratadas las dos bandas de música de esta localidad para tocar en dos puntos céntricos de la misma durante la temporada de verano. La banda del Círculo Conservador, dirigida por D. Mateo Oliver tocará en la calle Mar, frente al Centro Republicano; y la que dirige D. Francisco Oliver, lo hará en la Plaza de la Constitución. La temporada empezará probablemente el domingo dia 28 del corriente..

1909. *Despeses: Mes 20 pts. A Ferancesc Oliver, director de la Banda de música local. Mes 61'40 per l'assistència a la festa de Sta. Margalida...Mes 71'50 per l'assistència a la festa de St. Agustí.*

Una banda

1919 -1923. Mateu Oliver Bauçà, 1871-1952. *Capbaix.*

1923 Valentí Herrero

14 de juliol. *Festa del Beat Ramon Llull.... L'Orfeó Aulí cantarà la misa del músic preclar, organista que fou del Reial Convent d'Atocha, fra Joan Aulí, predicará el P. Jaume Rosselló TOR... A les sis s'organitzará, en el convent de Sant Agustí cívica processó que precedida de la banda de música que dirigeix el mestre D. Valentí Herrero, i presidint les autoritats... Finida la funció la banda de música tocarà a la plaza de la Font, amollant coets per acabament de festa...*

Dues bandes

1924-1936. Mateu Oliver Bauçà. *Capbaix.*

1928. *Programa de la banda de música que dirige D. Mateo Oliver en las fiestas de San Agustín:*
Pasodoble "Gloria al Transval".
Pasodoble "Santa Celia".
Marcha Nupcial (pieza de concurso que le valió a esta banda un premio en La Puebla).
"Benamor" (Canción española).
"Los Gavilanes" (selección). "Canción del prisionero".
"La sal de Sevilla". "Entre flores" (danza andaluza).
"Quien no vió Sevilla".
Pasodoble "agüero".
Pasodoble "Lecumberri".
Pasodoble "La Giralda".
Pasodoble "Mi Capitán".
Pasodoble "Anis Tenis".
"Fantasía de la Viuda Alegre".
"Piscina Boda" (Danza del Opio).
Pasodoble "La Orgía Dorada".
Pasodoble "La Boda de Belmonte".
"La del Soto del Parral".

1929, 21 de setembre. *Café can Manuel. Contando con la cooperación de la banda que dirige D. Mateo Oliver, que ejecutará junto al nuevo local, en el extremo del paseo Ramón Lull, el siguiente programa: Pasodoble Sevilla. Fantasía María Sol "Benamor". Selección "La del soto del Parral". "Cavalleria Rusticana". Pasodoble "La primera de abono"*

1930, 19 de juliol. *Programa de las piezas que ejecutará la Banda Felanigense que dirige D. Miguel Oliver Bauzá, en el catafalco de la Plaza de la Fuente y en las veladas de hoy y mañana, con motivo de la fiesta de nuestra patrona Sta. Margarita:*

1ª Parte 1 "Pasodoble Alabau",
2 Id. "Encarna la Misterio".
3 Id. "La Juventud".
4 "Si te pareix torna".
5 "Mi capitán".
6 "La primera de abono".
7 "La del Soto del Parral" (1ª parte)
8 "María Sol".
9 Mazurca "Ris Ras".
10 "Benamor", canción española.

2ª Parte: 1 Pasodoble Estero.
2 Id. "Ester".
3 "Sevilla".
4 "Pura Sangre".
5 "Corazón Gitano".
6 "Magyar".
7 "El Fallero".
8 "La Orgía dorada".
9 "Las Castigadoras".
10 "Entre flores", danza andaluza.
11 "La Canción del Prisionero".
12 Vals Jota "Pericón de Amor".
13 "La del Soto del Parral" (2ª parte).

1924-1936. Francesc Oliver Ferrer, 1875-1938

1926, 6 de novembre. *Hermanas Terciarias del Carritxó... Por la tarde, después de los actos de coro se organizará una procesión, en la cual será llevada la imagen de San Francisco. Esta acto será amenizado por la banda de música que dirige don Francisco Oliver...*

1929, 12 d'octubre. *De música. La banda de música que dirige don Francisco*

Oliver ha sido ventajosamente contratada para asistir a las carreras y verbena que de ser feria han de celebrarse mañana domingo en la ciudad de Lluchmayor. Nuestra enhorabuena a esta floreciente banda, que con sus frecuentes salidas realza el buen nombre de nuestra ciudad, conquistando los aplausos de los públicos ante los que actua.

He aquí el programa de piezas que ejecutará:
Pasodobles "Corazón gitano" de M. Domingo;
"Graná e mi alma" de Alonso;
Currito de la Cruz" y "Mis-Mas" de los maestros Luna y Penella;
Selección "Los Verderones" de F. Guerrero;
Sinfonía "La Bella Mosa";
Recordos "Alalá" de Rodriguez;
Muñeira "O tio Xam" *de M. San Miguel;*
Chotis "Maciste" de Viscasillas;
Pasodoble Marcha de la Guardia Real
"La Deseada" *de Alonso.*

1930, 19 de juliol. *La banda que dirige don Francisco Oliver dará un concierto en la misma plaza, en la noche del domingo, ejecutando el siguiente programa:*

Pasodoble torero "Graná e mi arma" del maestro Alonso.
Foxtrot y mazurca de la revista "Las Maravillosas", de Soutulio y Vert.
Selección de la zarzuela "Los Verderones", del maestro F. Guerrero.
Muñeira "O tio Sam", del maestro M. San Miguel.
Pasodoble "Estampa", Fernavert.
Sinfonía "Recuerdos", de J. Rodríguez.
Sinfonía "Bella Mosa", M. San Miguel.
Charlestón madrileño de la zarzuela "El niño de la Palma", M. San Miguel.
Selección "Ris Ras", de los maestros Luna y Penella.
Pasodoble "Los Bohemios".

1931. La banda de música que dirige D. Francisco Oliver, ejecutará en los conciertos que dará en las próximas fiestas de Santa Margarita, el siguiente programa:

Domingo Ortega, "Pasodoble torero", de Ledesma y Oropera.
"España Cañí", id de Marquina.
"Entrada", id de Q. Esquembre.
"Las Aviadoras", id de Alonso.
"La Melitona", id de Guerrero.

"Ronda Española", obra de concierto, de Fernández y Iruretagoyena.
"La Canción del día", (canción de Amalio y Estrella de J. Guerrero).
"Los verderones", (selección) de J. Guerrero.
O tio Xam, muñeira de M. San Miguel.
Recordos (Alllá y muñeira) J. Rodríguez.
De Madrid, (chotis castizo) M. San miguel.
Galantes Murmullos (vals), P. Echegoyen.
Gentil mascarita (mazurca) P. Echegoyen.
Gran Polca de salón. Bella Prosa, sinfonía.

Una banda

1936-1939. Mateu Oliver Bauçà, 1871-1952. *Capbaix*

1937, 27 de març. *Procesiones de Semana Santa. ...y la novedad de la banda de música local que apareció por primera vez en público vestida con el uniforme azul de la falange...*

17 d'abril. *Con motivo de la concentración falangista del pasado domingo en Lluchmayor salió para participar en la misma la centuria local con su banda de música.*

7 dagost. *La colecta del Doming... a favor de nuestros soldados de todos los frentes... nuestra banda municipal que interpretó el Himno de Falange que fué escuchado brazo en alto...*

Esquema de directors i dates

1820	Banda de cornetes i tambors
	Antoni Martorell Bennàssar
1823	
1834	Banda Militar
	Joan Aulí Caldentey
	Antoni Oliver Juan
1841	Antoni Obrador Ramón
1844	Antoni Obrador Ramon
1865	Joan Valls de Padrines
	Burguera Antoni Martorell Llodrà
1865-1869	Carlos de Giorgis

	Julià Suau Carrió
1872	Joan Valls de Padrines Burguera
1880	Cap Banda
1884	Dues Bandes
	Miquel Oliver Soler 1836-
1885	Juan Barceló
1888	Bartomeu Vich Bennasser
	Miquel Oliver Bauçà 1867-
1889	Juan Valls de Padrines Burguera
1895	Joan Valls de Padrines Pou
1897	Joan Valls de Padrines Burguera
1899	Miquel Oliver Bauçà
1905	Mateu Oliver Bauçà
	Francesc Oliver Ferrer
1919	Mateu Oliver Bauçà
1924	Valentín Herrero
1924	Mateu Oliver Bauçà
	Francesc Oliver Ferrer
1936	Mateu Oliver Bauçà
1946	

Banda de música de s'Horta

Finalment hem de fer referència a dues bandes que tingueren la seva importància dins la nostra contrada de Felanitx.

Trobam referenciada l'existència de la banda de S'Horta que durà al manco dotze anys i que fou dirigida sempre pel mateix Jaume Manresa. Més tard devers l'any 35 ressorgí per tocar la Marcha Real a l'Encontrada però durà molt poc. Cediren instruments i partitures a la banda de Felanitx a canvi de tocar anyalment per Cincogema. Sebastià Capó havia estudiat també música i n'ensenyava a la banda.

1917, 9 de maig. *"La Almudaina" publicava el programa de les festes que s'havien de celebrar a la Horta de Felanitx a honor de St. Isidre: Retreta per la banda de música dirigida per Jaume Manresa. Dia 15 a trenc d'alba diana per la banda, Xeremies, gegants i caparrots...*

1920, 7 de maig. *S'Horta, Sant Isidre. Dia 14 Retreta por la banda de música de dicho lugar, que dirige D. Jaime Manresa y suelta de cohetes. Dia 15 al amanecer diana por la citada banda, y salida de la gaita y tamboril acompañando los gigantes y cabezudos... A las 18 se dará principio al baile popular al estilo del país.*

1928, 12 de maig. *S'Horta. S. Isidro. Sábado 26 a las 21, suelta de cohetes y concierto de la banda de música de la localidad. Domingo a las siete, diana y pasacalle por la misma banda... se cantará la misa a tres voces "Regina Angelorum" del compositor D. Pedro Sureda, organista de S. Francisco de Palma.*

Maig. *"L'Almudaina" Programa de festes a l'Horta en honor de Sant Isidre; ...i retreta per la banda de música dirigida por Jaime Manresa.*

1929, 1 de juny. *De S'Horta. Tanbién se celebra mañana en este lugar la fiesta del Corpus, con arreglo al siguiente programa... Por la tarde, después de los actos de coro, saldrá la procesión con el Santísimo a recorrer el itinerario de costumbre. La banda de música de aquel caserío amenizará la procesión..*

Composició de la banda una vegada reconstruïda devers l'any 35

Director	*Jaume Manresa(Pauma)*
Baix:	*Sebastià Capó (de can Cremat)*
Bombardí:	*Francisco Grimalt (Muliner)*
Trombó:	*Miquel Roig (Jusep)*
	Toni Adrover (Bassol)
Cornetín:	*Joan Binimelis (Vetla)*
Clarinet:	*Jaume Manresa (Pauma)*
	Jaume Manresa (Pauma fill d'en Jaume)
	Joan Roig (de ca na Pau)
Fliscorn:	*Sebastià Adrover (Fusteret)*
Requinto:	*Pedro Capó (de can Cremat)*
Bombo:	*Toni Company*
Plats:	*Bernat Amengual (Xisquet)*
Caixa:	*Joan Grimalt (Muliner)*
Ferreguins:	*Sebastià Grimalt (Pancheta)*

No podem assegurar que els músics que hem referenciat abans prenguessin part també a la banda primera. Així mateix podem suposar que molts d'ells, sí. Però alguns músics de la primera tongada foren:

Joan (Mestressa)
Macià (Batlet)
Jaume Pere (Ferrer) Aquest músic volgué fer el seu propi instrument però no anà ben afinat amb la resta.

Banda de música de Cas Concos

Cas Concos tingué també una banda pròpia i més primerenca que la de S'Horta però no durà gaire si hem de creurer les poques cites que trobam d'ella.

1890, 12 d'abril. *Según noticias del inmediato caserío de Cas Concos, en las procesiones de Semana Santa que tuvieron lugar este año... la inauguración de banda de música que atendida la afinación y ajuste...*

Directors felanitxers a altres indrets

Antoni Picornell Pizá, 1820-Madrid 1887. Compositor felanitxer que dirigí la banda d'Alcúdia.

1880, 20 de desembre. *A la Protectora actuació del concertista y profesor de guitarra D. Antonio Picornell Pizá natural de Felanitx.*

1856, 29 de juny. *Se celebraren grans festes a Alcúdia amb motiu de dedicar una lápida a la memória de D. Agustín Arguelles. Actuà la Música. "La música, gracias a los desvelos de su inteligente director D. Antonio Picornell, ha merecido los elogios de todo el mundo, y con mayor razón una marcha compuesta por el Sr. Picornell, que ha dedicado a la memoria del Sr. Argüelles. Llabrés*

Bartomeu Oliver Martí, 1894-Palma 1988. Gran compositor. Fundá i dirigí la "Musa de Selva" l'any 1923-1932, a més de dirigir les de Lloret i Sant Joan 1927-1929, i la d'Inca 1932-1939.

1932. *Ha sortit el llibret-homenatge a Mn. Bernat Salas Seguí músic de la nostra terra. Es tracte de la memòria dels actes celebrats el mes de juny en el teatre d'Inca "A altres llotges s´hi veien els notables de la música...*

Mn. Rafel Vich coorganista amb Mn Salas a la Seu,...D. Bartolomé Oliver. Mestre-Director de la Banda Municipal...

1934. *Leemos que el concieto de música mallorquina que tiene que darse mañana en el café Born de Palma, será dirigido por nuestro paisano el notable maestro don Bartolomé Oliver.*

Miquel Oliver Bauçà, 1871-1952. Dirigí a partir de 1916 la Lira Sollerica

L'ajuntament intenta posar ordre dins la banda

No hi ha cap dubte que els polítics de principis del XX tingueren vertaderes ganes de controlar i articular una més que necessària banda a Felanitx perque fos estable i segura. Llavors trobam a les actes de l'Ajuntament casos com els que segueixen. Però era tan dificil...

1903, 22 d'agost. *Presidió D. Bartolomé Uguet. Se acordó organizar una banda de música Municipal subvencionandola con la cantidad que crean conveniente, nombrando una comisión compuesta de los Srs. Uguet, Cruellas, Mas y Vicens para redactar las bases que crean procedentes. Y se levantó la sesión.*

1905 1 d'abril. *Acto seguido se dió lectura a una instancia de D Miguel Oliver Bauzá sobre arreglar una banda, bajo ciertas bases con carácter municipal y enterada la Corporación acordó quedase suspenso por ocho dias.*

1919, 25 de gener. *Por el concejal D. Bartolomé Ramon, se propuso la creación de una banda Municipal presentando un reglamento para su funcionamiento y se acordó quedase todo sobre la mesa para resolverse en la próxima reunión.*

1919, 1 de febrer. *Púsose a discusión la proposición hecha por el Concejal D. Bartolomé Ramón en la sesión última sobre la creación de una Banda Municipal con sujeción al reglamento que presenta y después de larga discusión se aprobó por mayoría de votos la creación de dicha Banda y su Reglamento, pues manifestaron no estar conformes los Sres. D. Miguel Bordoy, D. Juan Obrador y D. Pedro Oliver.*

Se procedió luego a discusión y votación de los artículos uno por uno del citado Reglamento y fueron aprobados todos ellos por mayoría de votos

pues los Sres. Bordoy, Obrador y Oliver opinaron que debía obligarse a asistir la Banda gratis a todas las funciones que preside el Sr. Alcalde, quedando en su consecuéncia aprobado el referido Reglamento en la siguiente forma:

Capítulo 1º Objeto del Reglamento

Artículo 1º. Para fomentar el arte musical de esta Ciudad y asegurar la existencia de una buena Banda de música para amenizar las fiestas y reuniones populares dándoles realce y animación propone el Ayuntamiento crear la referida Banda bajo las condiciones que se expresarán en el siguiente articulado.

Capítulo 2º Sostenimiento de la Banda.

Artículo 2º. El Ayuntamiento abonará a la Banda de música Municipal dos mil pesetas cada año pagaderas por semestres vencidos. También percibirán los músicos los honorarios que devengan en todos los actos particulares en que concurra la Banda pues en los oficiales que así se clasificarán no tendrán derecho a percibir cantidad alguna.

Capítulo 3º Obligaciones de la Banda con el Ayuntamiento y el público.

Artículo 3º. Se conceptuan y quedan clasificados como actos oficiales, a los que deberá asistir, toda la Banda, las fiestas Cívico-religiosas de Santa Margarita y San Agustín de cada año y catorce domingos o fiestas durante cada año que el Ayuntamiento señalará oportunamente. También lo serán todas las recepciones o acompañamientos de personajes de alta jerarquía que visiten esta Ciudad ya sean políticos, militares o eclesiásticos y todas aquellas fiestas y actos oficiales que organice el Ayuntamiento durante el año.

Artículo 4º. A los actos expresados en el precedente artículo deberá asistir toda la Banda sin retribución alguna, sujetándose a los programas y demás condiciones que les señale el Ayuntamiento con la debida anticipación.

Artículo 5º. Se clasificarán como actos o funciones particulares todos los no expresados anteriormente con la única salvedad

de que en las procesiones religiosas que se celebren y asista a ellas el Ayuntamiento o una comisión de su seno, los honorarios de la Banda no podrán exceder de 40 pesetas.

Artículo 6º. Los honorarios que habrá de percibir la Banda en los actos o funciones particulares serán los siguientes:

a) Para asistir a una procesión un dia festivo	*40 ptas.*
b) Para asistir a una procesión en los dias laborables	*60 "*
c) Para asistir a una procesión fuera de esta Ciudad	*50 "*
d) Acompañamiento de cadáveres por la noche laborables	*30 "*
e) Acompañamiento de cadáveres durante el dia siendo laborables	*60 "*
f) Acompañamiento de cadáveres siendo festivo	*30 "*
g) Serenatas por la noche o en dias de fiesta	*35 "*
h) Funciones de toros con pasacalles	*35 "*
i) Funciones de titiriteros y otras con pasacalles	*60 "*
j) Un pasacalles solo	*20 "*
l) Asistencia a una primera Misa	*70 "*

Capítulo 4º Constitución de la Banda

Artículo 7º. La Banda la formarán al constituirse todos los músicos que quieran inscribirse y sujetarse a las condiciones de este Reglamento nutriéndose mas adelante con los otros que lo soliciten, quienes ingresarán en la forma que expresaría este Reglamento.

Capítulo 5º Organización de la Banda.

Artículo 8º. Esta se compondrá de un Director y un Subdirector nombrado por el Ayuntamiento y los demás músicos que se hayan suscrito a este Reglamento ya sean partes principales o secundarias.

Artículo 9º. Se constituirá para una buena organización de la Banda una Junta compuesta de una Comisión del Ayuntamiento, el Director y dos músicos de acreditada actitud que no pertenezcan a la Banda elegidos también por el Ayuntamiento, la cual funcionará y clasificará a todos los músicos de la Banda para los efectos del percibo de haberes de cada músico. Será de su exclusiva competencia la clasificación de todos los nuevos músicos que hayan de

ingresar a la Banda resolviendo además todo cuanto tenga relación con la buena marcha de la música.

Artículo 10º. Dicha Junta cuidará de crear una sección de educandos como meritorios sin retribución patra poder ingresar en su día en la citada Banda.

Capítulo 6º. Obligaciones y retribuciones del Director.

Artículo 11º. Será obligación del Director dirigir la Banda tanto en los ensayos como en las funciones, salvo excusa legal.

Artículo 12º. Se cuidará y velará para el exacto cumplimiento del presente Reglamento castigando con multas a los músicos que falten a su deber apelando a su expulsión en los casos previstos en este Reglamento.

Artículo 13º. Las multas que deberá imponer el Director serán las siguientes:

1º. Las faltas en los ensayos se castigarán con 60 céntimos a los músicos de primera. Con 40 los de segunda y con 30 los de tercera y con 20 los de cuarta. Si se falta a tres ensayos seguidos perderá el músico todo derecho a percibir honorarios durante el semestre en que se falte y si llegase a cuatro faltas consecutivas será expulsado de la Banda.

2º. Las faltas a las funciones serán de triple cuantía a la señalada para los ensayos y faltando a dos funciones consecutivas será expulsado de la Banda.

3º. Todos los músicos que se presenten tanto a los ensayos como a las funciones después de haber terminado la primera tocada serán castigados con la mitad de la multa.

Artículo 14º. El Director llevará la representación de la música en todos los actos oficiales y particulares de la misma.

Artículo 15º. Se cuidará de la custodia y adquisición de papeles para la música.

Artículo 16º. Señalará los dias y horas para los ensayos ordinarios y extraordinarios.

Artículo 17º. Se cuidará del cobro de todas las cantidades que correspondan a la Banda depositándolo en el Banco de Felanitx.

Artículo 18º. Se cuidará del pago de todas las obligaciones de la Banda y de entregar a cada músico la cantidad que le haya correspondido tan luego se hayan efectuado los repartimientos.

Artículo 19º. Llevará un libro donde anotará todas las multas que se impongan a cada músico y otro libro de todos los ingresos y gastos de la Banda.

Artículo 20º. El Director podrá fraccionar la Banda en partes para poder asistir a funciones de poca importancia.

Artículo 21º. El Subdirector tendrá las mismas facultades del Director en sus ausencias.

Capítulo 7º. Obligaciones de los músicos.

Artículo 22º. Deberán estar obedientes a las órdenes del Director.

Artículo 23º. Habrán de asistir con puntualidad a todos los ensayos y funciones.

Artículo 24º. Deberán estudiar en su domicilio las piezas de música que hayan de tocar a fin de saberlas al presentarse en los ensayos.

Artículo 25º. Cada músico tendrá obligación de conservar el instrumento a su costa.

Artículo 26º. Deberá llevar cada músico en todas las funciones que asista una gorra adquirida de su peculio particular arregladamente al modelo que indicará el Sr. Director.

Articulo 27º. Cuando las faltas que cometan los músicos se justifique plenamente que han sido ajenas a su voluntad y por fuerza mayor no serán punibles.

Articulo 28º. Ninguno de los músicos inscritos a la Banda podrá tocar ni formar parte de otra sin el correspondiente permiso del Director.

Capítulo 8º. Disposiciones generales.

Articulo 29º. El Ayuntamiento facilitará a la Banda un local gratis para los ensayos como también alumbrado para los mismos y funciones públicas.

Articulo 30º. El Ayuntamiento no facilitará instrumento de música de ninguna clase pues los músicos deberán adquirirlo a su satisfacción.

Articulo 31º. El importe de las multas que se recauden ingresará al fondo común de la Banda i servirá para la compra de papeles de música.

Articulo 32º. La Banda no podrá asistir a actos públicos cuyo objeto sea celebrar el triunfo de elecciones populares de Concejales o Diputados en el mismo dia que se hayan celebrado estas.

1919, 8 de febrer. *Seguidamente se dió cuenta de que habian suscrito el Reglamento de la Banda Municipal 38 músicos cuyos nombres fueron leidos y en su vista el Ayuntamiento declaró constituida dicha banda con los Sres. Referidos; concediendo un nuevo plazo de ocho dias por si se presentara algún otro músico, pudiese ser admitido.*

Acto seguido se procedió al nombramiento de Director de dicha Banda siendo elegido por mayoría de votos D. Mateo Oliver Bauzá, pues no estuvieron conformes los Sres. D. Pedro Oliver y D. Miguel Bordoy.

Tratóse luego del nombramiento del Subdirector de dicha banda y fué elegido por mayoría D. Andrés Capó Obrador no estando conformes los Sres. Concejales citados anteriormente.

Se procedió luego al nombramiento de la Junta que trata el Art. 9 del reglamento de la Banda de referencia y se designaron para constituirla los Sres músicos D. Bartolomé Vich Bennassar y D. Nicolás Puig Barceló y los Sres. Concejales D. Sebastián Fuster Valls, D. Bartolomé Roman y D. Guillermo Perelló, encargando a la presidencia de la inmediata constitución de la referida Junta.

1922, 18 de febrer. *En el Ayuntamiento. Por la presidencia se dio cuenta de haberse reorganizado la banda de música, que seguirá funcionando por ahora , bajo el mismo reglamento.*

7 d'agost. *Tratose de la Junta Directiva de la Banda Municipal y en vista de que casi no funciona, se acordó reformarla en la próxima sesión.*

14 d'agost. *Se nombraron vocales de la Junta encargada de la Banda Municipal a los Sres. Concejales D. Bartolomé Ramon y D. Rafael Estades.*

19 d'agost. *En el Ayuntamiento. Se dio lectura a la reforma del Reglamento para la Banda Municipal y fue aprobada.*

1922, 16 d'octubre. *Se dió cuenta de los músicos que habian suscrito el nuevo Reglamento para la reorganización de la Banda Municipal y en su vista se acordó se pida informe a los sres. Técnicos que forman parte de la Junta para que den su parecer sobre la constitución de dicha Banda.*

30 d'octubre. *Sin pérdida de momento se dió cuenta del dictamen de los técnicos que forman parte de la Junta de la Banda Municipal los cuales aconsejan que en vista de que es reducido el número de músicos ascritos al nuevo reglamento, se disminuya el haber de dicha Banda a 1500 pesetas anuales abonándose las 500 pesetas que se suprimen a los nuevos músicos jóvenes que ingresaren a la Banda desde hoy en adelante. Discutiose este dictamen suspendiéndose la resolución para otra sesión.*

Se acordó que el haber de dicha Banda correspondiente al segundo semestre lo perciban unicamente aquellos músicos que asistieron a las funciones. El Sr Estades presentó la dimisión del cargo de vocal de la Junta encargada de la Banda Municipal por discrepar del modo de proceder de la mayoría del Ayuntamiento, igualmente de todas las comisiones particulares por que fué nombrado, advirtiendo que no admitirá otro cargo de comisión alguna particular hasta que dicha mayoría cambie de proceder. Igualmente dimitió el Concejal D. Mateo Veny los mismos cargos por idénticos motivos. El Sr Valls contestó a dichos señores expresando que los cargos que dimiten no son particulares sino oficiales suplicándoles manifestaran las causas o motivos que tienen para tal determinación, replicando el Sr Estadas, que los motivos eran por haberse faltado en la anterior sesión a la ley municipal...

1923, 8 de setembre. *Por último el Concejal D. Bartolomé Vaquer propuso se organizara una Banda Municipal bajo la dirección de un competente e inteligente músico y con la obligación de dar lecciones todos los dias a fin de fomentar cuanto sea posible dicho arte. Pusose a discusión y después de expuestos por los Sres Concejales sus opinioones se acordó por unanimidad designar a los Sres. D. Sebastián Fuster, D. Bartolomé Vaquer, y D. Andrés Capó para estudiar la anteescrita proposición y emitir el correspondiente dictamen.*

1925, 28 de març. *Con las consecuencias de la subida del Directorio al poder, la banda de música local quedó bruscamente licenciada, para reorganizarse seguidamente otro grupo de los que habitualmente viven con la protección de una sociedad; pero este también se fue desmoronando, y acabamos últimamente por no tener banda. Ello no podía ser; Felanitx debe disponer de una banda de música; y siendo los mismos músicos los primeros en reconocerlo, decidieron con plausible iniciativa agrupar de nuevo todos los elementos musicales dispersos, sin distinción de significación política, y reorganizar una banda independiente y sin otros medios de vida que los propios. Dicha banda ha comenzado sus ensayos y se presentará al público en las procesiones de Semana Santa.*

1925, 21 de febrer. *Facturas: Otra de Miguel Quetglas importante 25 pesetas para pago de los honorarios devengados por la banda de música que asistió a la fiesta "del Árbol".*

1931, 5 de maig. *Como consecuencia y para dar el debido explendor a los festejos que se organizan con motivo de la Diada Agrícola a celebrar en nuestra querida Ciudad se acordó concurra durante los dias 8 y 10 del corriente mes la Banda de Música Municipal a dar conciertos donde la comisión organizadora lo juzgue conveniente.*

1931, 18 de juny. *Facturas: Otra de Francisco Oliver importante 100 pesetas valor de los honorarios de la Banda de Música que dirige por haber amenizado los actos del día de la proclamación de la República.*

1931, 18 de juny. *El Presidente manifestó haber visto con complacencia que el anterior Ayuntamiento monárquico dictó un reglamento para la formación de una Banda Municipal, para que el mismo pueda realizar debidamente su cometido proponia el nombramiento de una comisión por personas amantes de la música, como para que las mismas organicen con cariño la expresada banda, quedando nombrados por unanimidad sus componentes en la forma siguiente: D. Salvador Valls de Padrinas. D. Bartolomé Sagrera, D. Antonio Vaquer Obrador y D. Juan de Dios Vila, los que aceptaron con complacencia sus respectivos cargos.*

1932, 8 d'octubre. *A continuación D. Salvador Valls de Padrinas expresó la conveniencia que este Ayuntamiento tuviera una Banda Municipal para esparcimiento del vecindario. Para su mejor estudio en cuanto a*

organización a los trabajos que se consideran oportuno realizar como preliminares quedó nombrada la comisión de concejales que se designa el pasado año con el mismo objeto.

1936, 22 d'octubre. *Sesión ordinaria Fué presidida por el Sr. Alcalde D. Juan Falcó Oliver, con asistencia de todos los Sres Vocales... El Sr Alcalde propone debe estudiarse la forma de constituir una banda de Música en este ayuntamiento, pues a más de ser un elemento de cultura y altamente educativo serviría para dar el debido esparcimiento para todas las clases sociales, dándose conciertos públicos los dias de fiesta o cuando convenga. Iniciativa que mereció la más favorable acogida por todos los Sres Vocales quienes acordaron facultar a la Presidencia para que designe las personas que estime más convenientes para constituir un patronato a tal objeto.*

1937, 9 d'octubre. *Sesión ordinaria del dia 7. Fué presentado un proyecto de regularización de la Banda de Música de esta localidad, a la finalidad de que debidamente reglamentada pueda contar con la subvención del municipio.*

1937, 11 de desembre. *Ayuntamiento. Se nombró una comisión encargada de la reglamentación de la Banda de Música subvencionada por el Ayuntamiento, compuesta por los Sres. Presidentes de las comisiones Municipales de Hacienda y Beneficencia y sres. Don Gabriel Adrover Nicolau, Don Nicolás Puig Barceló y Don Nicolás Bordoy Nadal.*

24 de desembre. *Ayuntamiento. Leido y detenidamente examinado el reglamento a que tiene que sugetarse la Banda de Música subvencionada, por el Ayuntamiento, mereció ser aprobada.*

Alguns fets curiosos

1890, 25 d'octubre. *El lunes último, víspera de las vírgenes, varias músicas obsequiaron con serenatas a las pollas, según costumbre, recorriendo con el mayor orden las calles de la población que se vieron animadas hasta hora muy avanzada. Lo que más llamó la atención fue una sección de ocarinas compuesta de varios aficionados de esta Ciudad que nos dieron una agradable sorpresa por el buen gusto..*

1898, agost. *Sant Agustí. Aquest any passetjan-se la música pel poble es pegaren crits subversius.*

20 de setembre. *Comunicació del Governador al Batle. Com que no ha donat part de l'incident del dia de sant Agustí, el denuncia al jutjat a ell i el suspen del càrrec de batle... Quan es feu pública la notícia el mateix diumenge dia 20, la música que donava un concert a la plaça deixà el catafal i anà a cal batle destituït per obsequiar-lo amb una serenata.*

25 de setembre. *El vespre arriba de Ciutat un policia amb una orde del Governador amb la qual destituia del càrrec de batle el primer tinent, per haver permés la serenata al batle destituït.*

1932, 14 d'abril. *Festival escolar. Formada la comitiva, a los acordes del Himno Nacional empieza la manifestación, abriendo marcha un jinete montando el brioso caballo Waillant; siguen las HH de la Caridad con sus escuelas de párvulos y niñas; las Trinitarias y de la Providencia; las escuelas públicas de Cas Concos y S'Horta; las niñas el Convento y de la Torre, cuidando las maestras de mantener la organización. Sigue la banda que dirige D. Mateo Oliver y a continuación las escuelas de niños de los PP. Teatinos, Son Prohens, S'Horta, Carritxó, Son Negre, Cas Concos y la Graduada de Felanitx, cerrando los populares cavallets y cabezudos. En la presidencia figuran el alcalde Sr. Oliver, los tenientes de alcalde Srs. Massutí y Sagrera, nutrida comisión de concejales y una representación de la Unió Republicana con su bandera. Concurre además la banda que dirige D. Francisco Oliver.....*

1934, 14 de juliol. *Fiesta de Sta. Margarita. Cavallets, concierto por una banda de música; diana por las dos bandas de música, cavallets, gigantes y cabezudos; festival taurino presidido por Tina Bosch, Mis Baleares...; gran concierto por las dos bandas de música en los catafalcos de la plaza de Santa Margarita y Plaza de la República, Baile al estilo del Pais en la plaza de Sta Margarita y baile de Salón en la de la Soledad.*

Altres bandes o orquestres

Poden esser les d'ocarines que en trobam algunes vegades o les de bandurries i lauds que d'aquestes n'hi ha quasi sempre, com també les de cornetes i tambors, que sabem que n'existiren:

1884, 25 d'octubre. *Vigilia de las Vírgenes... las dos músicas, comparsas de guitarras flautas y violines.*

1898, 25 de juny. *Una bonita banda de ocarinas recientemente organizada en esta ciudad, obsequió anoche con serenatas a varios de sus amigos con motivo de ser el dia de su santo.*

1898, 22 d'octubre. *11.000 vírgenes. La Banda municipal que anteanoche, dividida en dos secciones, empezó sus sonatas a las 8'30, no se retiró hasta las tres de la madrugada; y sin embargo, todavía anoche se repitieron las serenatas que han dado hasta hora muy avanzada la banda de ocarinas y otra de bandurrias y guitarras*

1905, 21 d'octubre. *Como obsequio de los novios a sus prometidas, tradicionalmente ofrecido en la víspera de la fiesta de las once mil vírgenes, sonaron anoche, hasta hora muy avanzada multitud de serenatas ejecutadas por las bandas del Círculo Conservador y Casino Liberal. Para esta noche está organizada una segunda serie de obsequios musicales, debiendo ser los ejecutantes una banda de guitarras y bandurrias y otra de ocarinas.*

1898, 9 d'abril. *Festival ciclista... Para la velada del sábado se ha invitado el septimino de ocarinas, al cuarteto de guitarras y bandurrias de esta ciudad y al Sr. Bou que galantemente han admitido la invitación.*

1899, 7 d'octubre. *Se prepara una banda de guitarras, laudes y bandurrias.*

21 d'octubre.*Sonatas por la banda felanigense. Estreno de la banda de guitarras, laudes y bandurrias.*

1900, 20 Octubre *Festa de les Verges... la banda de música de esta localidad y mañana la de guitarras, bandurrias y laudes...*

1901, 26 d'octubre. *En las noches del domingo y lunes fueron obsequiadas con serenatas, que ejecutaron la banda local, la de guitarras y bandurrias y otra de aficionados a la música, muchas jovenes de esta vecindad a quienes sus pretendientes suelen festejar el día de las vírgenes.*

1902, 25 d'octubre. *Durante las noches del lunes y martes últimos, la banda de música local y otras varias de guitarras y bandurrias, recorrieron las calles de la población, obsequiando con serenatas a buen número de muchachas. No ocurrió incidente alguno.*

1905. *La banda de guitarras y bandurrias y un nutrido coro, están hace dias ensayando varios números de carnaval para cantarlos en la estudiantina que se ha proyectado organizar el domingo 5 de marzo.*

1907, 26 d'octubre. *En las noches del domingo y lunes últimos, y con motivo de la festividad de las vírgenes, las bandas de música de la localidad y la banda de guitarras y bandurrias que con notable aprochamiento han organizado algunos aficionados, salieron para obsequiar con serenatas a las jóvenes casaderas con novio oficial o nada más que aspirante.*

1910, 16 de juliol. *Fiesta de las espigas que ha de celebrarse en San Salvador... se dispondrán a verificar el último acto de la vigilia, que será la procesión. En esta será llevado el santísimo hasta el "Mirador de lluny", desde donde a la salida del sol, se dará la bendición. La banda de cornetas y tambores del batallón infantil que dirige D. Miguel Riera, asistirá a dicho acto y alternará con los cantos eucarísticos de los adoradores.*

Fonts consultades

Felanigense, Felanitx, Felanitxer, Maculí, Pedra Foguera. Setmanaris de la Vila.

XAMENA, P.; ROSSELLÓ, Ramon. *Història de Felanitx.*

ROSSELLÓ, Ramon. *Noticiatri de Felanitx.*

ROSSELLÓ, Ramon, PARETS, Joan. *Notes per a la Història de la Música a Mallorca.*

XAMENA, P. *Anys enrera.*

XAMENA, P. *Rincones de nuestra historia.*

XAMENA, P. *Felanitx mot a mot.*

ESTEVE, Josep-Joaquim. *Historia de les bandes de música de Mallorca.*

PIZÀ, Antoni. *El músic Joan Aulí.*

Arxiu de la familia Valls de Padrines.

Tradició oral. L'amon Sebastià Capó de can Cremat.

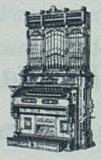

Semblanza de Juan Sans Llinás
Palma 1906 – 1996

Antonio Mir Marqués i Irina Capriles González

Introducción

Mallorca contó durante varias décadas con un significativo movimiento musical basado en la organización de rondallas y tunas. Estas se organizaban especialmente en colegios y centros culturales de diversos barrios de la Isla y se caracterizaban por interpretar tanto el repertorio popular de moda en toda España, como música tradicional mallorquina y composiciones de los directores y músicos que integraban estas agrupaciones. En este marco, Juan Sans Llinás destacó desde la década del 60 como pedagogo musical, especialmente dedicado a la enseñanza de los instrumentos de cuerda pulsada que integraban las rondallas y fundando u organizando muchas de estas en diversas instituciones docentes palmesanas. Compartió su dedicación a la docencia con la composición, escribiendo diversas obras para violín, piano y diversas combinaciones instrumentales.

Reseña biográfica

Hijo de Rafel Sans i Palmer y Bel Llinàs, nace en Palma el 7 de Mayo de 1906 y muere en la misma ciudad el 5 de Enero de 1996. A los ocho años, viviendo en la casa familiar, un antiguo caserón en la finca "Son Coc", escucha por primera vez una bandurria y queda encantado con este instrumento el cual llega a dominar en dos meses de práctica. Las primeras lecciones musicales las recibe de una prima de su madre, y a continuación pasa a estudiar con un profesor del Molinar, Pep Segura, quien le enseña solfeo y violín, para seguidamente pasar a la bandurria, laúd y guitarra.

A los 17 años ya daba clases de música[1]. En 1924 se encuentra en Cuba, formando parte de un dueto, que ambientaba las sesiones de

(1) Los datos biográficos fueron obtenidos en el *Centre de Recerca i Documentacio Historico-Musical de Mallorca* (2005) donde se encuentran además documentos manuscritos de Sans Llinás.

cine mudo en La Habana. Estas musicalizaciones las realizaba, como se acostumbraba en la época, improvisando sobre las imágenes. De Cuba marcha a Melilla, para cumplir el servicio militar. En 1930 se casa con Catalina Tomas Ferrer Balaguer, de este matrimonio nacieron tres hijos Rafael, Pepe y Juan Sans Ferrer. Durante diez años trabaja en la posesión "es Rafalot" en Bunyola. Seguidamente deja este trabajo y monta una tienda y una carbonería. Viaja a Barcelona y a la edad de 24 años se titula como profesor de música en el Liceo, obteniendo una medalla de honor. De esta experiencia obtiene las bases para su futura dedicación a la composición para instrumentos como el piano y el violín. En 1956 conoce a doña Magdalena Torrilla quien será primero alumna aventajada y posteriormente colaboradora impartiendo clases de música en diferentes institutos.

Rondallas y otras agrupaciones musicales

Juan Sans dirigió y fundó tunas y rondallas en diferentes escuelas, en muchas de ellas contó con la colaboración de doña Magdalena Torrilla Alemany. En 1924, funda su primera rondalla, la "Estudiantina armónica" de la Soledad. Siguen a esta, las fundadas en los colegios Las Trinitarias de la Concepción del Molinar y las Teresianas. Entre los años 1962-63 cuando comienza el auge de las tunas femeninas, organiza agrupaciones de este tipo en los Colegios Luis Vives, La Caridad del Terreno, La Caridad de la calle del Moral de Palma, Las Escolapias, Las Franciscanas, La Caridad de Soller, La Caridad de Arta, Sagrado Corazón, Les Vermelletes (el Temple),

Las Miñonas, La Inclusa y San José de la Montaña. Organiza una rondalla para la escuela de las monjas de Can Capiscol, Can Capes, la Milagrosa y La Porciúncula. En varias de las escuelas citadas las clase las daba *ad honorem,* que se decía en su momento "por beneficencia".

Dirige también las rondallas "Unión Juventudes de Mallorca", "Escuela Magisterio", "Institución Teresiana" y "Rondalla Mallorca", las cuales en parte se formaban con algunos componentes de las tunas. Entre ellos pueden citarse varios de sus primeros integrantes: Antoni Esquenelles, Joan Martorell, José Mª Canals, poco después se incorporarían algunas componentes femeninas: Catalina Más, Catalina Antolí, Cati Montroig, hermanas Isern, hermanas Pons, Margarita Alomar, Maria Luisa Fiol, Paquita Llull.

Una muestra del éxito y relevancia social de estas agrupaciones es la cantidad de personas involucradas en ellas; por ejemplo la "Rondalla Mallorca", constaba de dieciocho laúdes, cuarenta bandurrias y cincuenta guitarras.

En 1961 funda y dirige la orquesta "Unión Juventudes de Mallorca", con quienes realizaría una importante labor musical. En su repertorio figuraban obras de música ligera y estudiantil, pero también y desde sus inicios, obras o fragmentos de autores clásicos, zarzuelas y obras de diversos autores mallorquines. Esta agrupación presenta en 1972, su VII Recital de Rondalla en la Sala Magna del Auditórium de Palma. Integrando el programa destacamos la "Pequeña Tarantela" de Bartolomé Calatayud actuando como solista José Sbert, y el "Rondó" de Fernando Carulli interpretados por José Sbert y Miguel Angel Fiol. Dirigidos por Juan Sans, esta agrupación ofrece en 1981 un concierto en la parroquia San Francisco de Paula - Camp Redo, interpretando una selección de obras que nos dan una idea de su repertorio; "El último romántico" de Soutullo y Vert; "El anillo de hierro" de M. Marqués; la Sonata nº 1 de F. Carulli, "El señor Joaquín" de M.E. Caballero, "El conde de Luxemburgo" de F. Lehar; la "Serenata" de F. Schubert y la "Sinfonía nº 40 de W.A. Mozart.

Otras actividades realizadas

Juan Sans Llinás destacó también por su sensibilidad social y el interés que siempre tuvo en la realización de obras de caridad; con este fin organizaba conciertos y muchos domingos por las tardes se dedicó a tocar por los hoteles del Arenal, pasando después la bandeja, cuya recaudación siempre iba destinada a centros benéficos como "Las Miñonas", "El Temple", "Mater Misericordia" y "Caritas". Realizó colectas a través de Radio Popular por Navidad, y en el año 1966 organizó una importante colecta en el Teatro Lírico de Palma.

Durante los años cincuenta fue director musical de las agrupaciones de baile "Aires Mallorquins" y "Flors des Salt" de Puigpunyent. Además de impartir enseñanza musical en varios colegios, dedica parte de su tiempo a las clases particulares en casa. Entre sus alumnos destacan los guitarristas Pep Sbert y Trinidad Solascasas, quienes siempre han tenido palabras de elogio y agradecimiento por Juan Sans Llinàs. A lo largo de su vida su labor fue reconocida con el homenaje de sus ex-alumnos así como de diferentes colectivos de tunas y rondallas. Podemos mencionar el homenaje que se le rinde el 5 de enero de 1975 en Son Gual, al que asistieron más de quinientas personas. La orquesta de jóvenes que fundara Joan Sans, interpretó algunas de las composiciones más populares del grupo bajo la batuta de doña Magdalena Torrilla Alemany. Juan Sans Llinàs escribió también glosas y poemas que dedicó a familiares y amigos; una muestra más de su fina sensibilidad.

Composiciones

Juan Sans escribió gran cantidad de obras para diversos instrumentos solistas y agrupaciones rondallísticas[2]: 4 estudios para guitarra, 40 obras (danzas, romanzas y canciones) para guitarra solista, un "Andante" para dos guitarras, 58 obras para piano, 13 obras para violín y piano, 8 obras

(2) Las partituras fueron legadas al *Centre de Recerca i Documentacio Historico-Musical de Mallorca* a por el mismo Juan Sans Llinás.

para piano y voz (himnos, villancicos y canciones), y más de 15 obras para formación de rondalla (bandurria, laúd y guitarra), algunas con acompañamiento vocal y otras solamente instrumentales.

Muchas de sus obras rememoran la etapa de su vida transcurrida en Cuba, entre ellas, "Una caricia maternal- Habanera", "El Manisero se va" y "Mulata de Camagüey".

Juan Sans Llinás formó parte, al igual que Pedro Antonio Alemany o Bartomeu Oliver, de los músicos mallorquines que se acercaron a la realidad social que representó a mediados del S.XX la organización

de rondallas como actividad musical colectiva. Sans organizó, fundó y compuso música especialmente para estas agrupaciones y dedicó la mayor parte de su energía docente en esta dirección por lo que fue reconocido y apreciado. Su trayectoria pone también en evidencia el interés que diferentes colegios y escuelas tenían en la organización de este tipo de actividad como una vía de práctica e iniciación musical.

Algunos de sus instrumentos de cuerda y sus partituras, fueron legados al "Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca". Constancia de ello es el documento manuscrito que se conserva en el mismo Centro y que dice así:

> "En plenas facultades mentales y propietario de los siguientes instrumentos musicales: Una guitarra de Palosanto de Artesanía "Admira" Modelo Virtuoso.
> Un Laúd de construcción Vicente Sanchiz
> Una Bandurria (Casasnovas)
> Una Mandolina Napolitana
> Y un Ukelele
> Dispongo: Dichos instrumentos sean depositados definitivamente en Museo Artístico de Sineu en plan de propiedad –Exposición-Conservación y Custodia.
> "Centre de Recerca i Documentacio Musical de Mallorca"
> Abril de 1993, firmado: Juan Sans Llinás.

La presencia de las rondallas en un número significativo de centros escolares se fue diluyendo progresivamente después de los años 70, y actualmente no queda sino un reflejo de lo que significó como actividad musical colectiva. Recuperar la figura de Juan Sans es una manera de traer del olvido un capítulo de interés dentro de la historia musical contemporánea de nuestra Isla. Tanto su legado musical, como los instrumentos que dejó al "Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca" son muestra de ello.

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 141-184

A l'entorn de La Sibil·la II

Miquel Pons

***"Però l'emoció de la nit no era la calenda, sinó la Sibil·la... Al jorn del judici / parrà qui no ha fet servici..."*, Llorens Riber**

De bell antuvi torn al maneig de carpetes, blocs, llibres de teatre, d'apunts, als ocasionals retalls de premsa per apropar-me a *l'entorn de la Sibil·la,* destinat al "XVI Trobada de documentalistes musicals de les Balears", continuació de l'iniciat el 2008, a Palma.

No és gens fàcil estar al dia dels estudis i edicions musicals relacionats amb la Sibil·la, notificar la permanència tant a la Seu, esglésies de Palma, convents, pobles, concerts, festes solemnes, noves trobades i ressonàncies, tal volta un poc fora de lloc, amb la mentida de cercar les nostres arrels. Sovint es repeteix que de l'avior es canta la Sibil·la a totes les esglésies de Mallorca. No tenc coneixement d'una estadística completa. Si que és veritat que l'interès m'encamina, entre l'acabament de l'any i els inicis de l'any nou, a fullejar publicacions, noticiaris, simples notes de la interpretació sibil·lina amb les seves particularitats, seguint el to de Lluc, o el de la Seu i, potser el de Felanitx amb les seves variants. Crec que és de justícia fer constar que el 1964, a una parròquia rural de migjorn, a les Matines de Nadal, no hi cantà la Sibil·la, interpretada com

una manifestació folklòrica, com ho seria una processó de festa patronal. L'any següent, algú valorador de la tradició ancestral, feu els possibles perquè el *cant de la Sibil·la* ressonàs sota la volta del temple. El continuador de cercar les arrels, de jove havia cantat anys, la Sibil·la i d'home casat la Sibil·la entrà a la llar completa d'esposa i de filles.

He volgut fer memòria de les memòries d'un gest dels que són, i els que han deixat de ser.

No vull entrar a la recopilació exhaustiva de tot l'entorn de la Sibil·la. Tant s'ha dit i tant es dirà a mesura de noves trobades. A la ment tants d'especialistes, historiadors, literats que ens han legat el fruit dels seus estudis ja publicats o en camí de ser coneguts. Orígens, temps, llocs, llengües, melodies, variants, desaparició, vivències, festes, espectacles... Tot és vàlid a l'hora d'enriquir una tradició, ja sia reminiscència d'un teatre medieval, europeu, català, provençal, castellà...

Com una recompensa al lector de sempre i per sempre, fou l'arribada a les meves mans de la *Vida de la Beata Catalina Tomas*, escrita pel cardenal Antoni Despuig i Dameto, editada per Felip Guasp, a Mallorca, el 1816, i publicada pel Dr. Josep Barberí, presbíter.

Tota una floració de registres em posà en contacte amb la vida i miracles de la camperola valldemossina, de la canongesa del monestir de Santa Maria Magdalena, de Ciutat de Palma, de la monja víctima de les malastrugances de l'àngel del mal, té Catalina més èxtasis que carn, premiada amb miracles. Del que fa el cas, no tenen desperdici les pàgines 89 i 90, que ens relaciona amb la Sibil·la.

> *Algunas Religiosas jóvenes, en la noche de la indicada vigilia, le pidieron por chanza un dulce para poder cantar con mas suavidad los Maytines.* No tengo ciertamente, *les dixo Catalina,* pero volved antes de entrar en el coro. *No cuidaron aquellas de verificarlo, sabiendo que ni en la celda de su hermana, ni en su alacena, se encontraban otros dulces que los instrumentos de su penitencia. Cantáronse los Maytines, á que no asistió por sus indisposiciones, y al salir fue la Priora á visitarla, y la halló en medio de su celda, puesta de rodillas en un profundísimo*

éxtasis, y en su mano un pilon de azúcar, mas blanco que la nieve, y tan suave como celestial.

Semejante prodigio se renovó en el año siguiente para endulzar la vez de Sor Margarita Oleza, Religiosa jóven á quien la Priora habia encargado cantase en indioma vulgar ciertas coplitas que llamamos la Sibila; costumbre que entonces era general en todas las Iglesias de esta Isla en semejante noche, y hoy todavía permanece en la Catedral. Cogióle un resfriado, y pidió á Catalina, á quien servia por estar indispuesta, le diese un poco de azúcar, acordándose tal vez del que habia conseguido del cielo en el año anterior. Una peticion tan inocente, y en circunstancias tan alegres, mereció su atencion: díxole que volviese quando tocarian á Maytines, y executándolo así, la encontró extática con un bollo de azúcar en sus manos, que no se atrevió á tocar. Avisada la Priora, fue ésta á la celda de Catalina, tomóle el dulce de la mano, y lo reservó para los enfermos. Quando el otro dia volvió del rapto, no ignorando lo que habia pasado, dixo con cariño á Sor Oleza: ¿Que porque no habia tomado aquel dulce? *Escusóse ésta modestamente; pero le respondió Catalina:* Hija, bien podiais hacerlo, pues era para vos.

Les dates són un espill de claredat en relació a la vida de Catalina Tomàs, nascuda a la *Velet-muza* aràbiga – *Valldemoza-*, el 1533 (?), professa al monestir de Santa Maria Magdalena, el 13-XI-1552, on defallí el 10-V-1572.

Està ben comprovat que la versió de la Sibil·la és de segles anterior al XVI quan trobam referències a les Sibil·les de Santa Maria Magdalena. Consider validesa a l'aportació del cardenal Despuig, amb la reserva que es poden donar testimonis nominals del *Cant de la Sibil·la* amb anterioritat.

La broma de les religioses joves es deu repetir a l'aplec de copioses biografies de la beata i Santa Catalina Thomàs. Per la condició d'home de la terra i aplegador de paraules fins a disposar de la garbera del *Diccionari*, he triat Mn. Antoni Ma. Alcover, ben lligat al nostre terme des Llombards fins a Calonge, que ens deixà l'herència lingüística - religiosa, una rondalla a "lo" diví, *Vida abreviada de Santa Catalina Tomassa* (Ciutat de Mallorca, 1930 (Estampa de Mn. Alcover, 1930) p. 39 – 40). El canonge Alcover enfila paraules trobades del cardenal Despuig.

Un any el dissapte de Nadal unes quantes de monges joves li demanaren per riure que elze donás qualque cosa dolça per tenir més bona veu per cantar les Matines. – Tornau, *elze diu ella,* antes d'entrar en el chor. *Aquelles monges no hi pensaren, sino que anaren an el chor y cantaren les Matines. La mare Priora, com hagueren acabat, entra a la cel·la de Sor Tomassa, que no era anada an el chor perque estava indisposta, y la troba al mig de la cel·la, agenollada en èxtasis, ab un gran pa de sucre, blanch com la neu, en la ma, deixant anar una oloreta, tota celestial. L'any qui vengué davant succeí el mateix miracle ab motiu de que Sor Margalida Aulesa, monja joveneta, per disposició de la Mare Priora havia de cantar la Sibil·la a les Matines del Convent, com la cantaven llavò a totes les esglèsies de Mallorca, y demanà a Sor Tomassa que li donàs un poch de sucre per tenir la boca més dolça per cantar. Ella li digué que hi tornàs quant hagués d'entrar en el chor per fer tal cant. Ho feu així Sor Aulesa, y la troba extasiada ab una dolsa de sucre en les mans, que no s'atreví a tocar. La Mare Priora ho sap, va a la cel·la de Sor Tomassa, la troba extasiada encara, li pren la dolsa y l'estoja p'els malalts. Quan sortí de l'extasis, digué a Sor Aulesa:* - Per que no prenguéreu sa dolsa? que era per vos. – No vaig gosar, *digué Sor Aulesa.*

Després de les paraules preliminars per a la continuació de *l'entorn de la Sibil·la,* 2009, amb les notes aportades amb el testimoni de la vida i fets sobrenaturals de la beata i Santa Catalina de Son Gallard, amb la seguretat de l'existència de testimonis més antics. Recolzades amb la coneixença de textos seculars del *Cant de la Sibil·la,* anterior al segle XVI del monestir de la Puríssima Concepció, Ignaci Bonnín al seu estudi diu convent de Santa Margalida, és molt probable que no vagi descaminat donada la circumstància històrica del canvi, i un altre, de la comunitat de Santa Margalida a la Concepció, procedent dels còdex del segle XI, segons Pere Joan Llabrés (*Celebrar Nadal a Mallorca,* CETEM núm. 9. Palma de Mallorca, Impr. Taller Gràfic Eugeni, 1990, pàgs. 42 i següents).

El text malauradament és incomplet i es guarda a l'Arxiu Diocesà de Mallorca. Sols unes estrofes ens familiaritzaran l'anunciat *Jorn del judici...*

Per pròpia voluntat, si bé amb tot el reconeixement de mèrits i valors, deixaré per a una altra avinentesa les referències de l'*Auto de los Reyes Magos,* de *la Sibil·la,* de llocs on es representava, de les esglésies on es

cantava en llatí o en castellà, com en llatí i català en les nostres terres, autors, antiguitat que ha de ser dins la incògnita dels segles, que les *Partidas*, del Rei Savi, permeten que els sacerdots puguin representar obres de la Nativitat i passió de Jesús.

S'ha discutit molt l'origen teatral o no de la Sibil·la. Rafael Lapesa, indica la influència ultrapirenaica d'un auto gascó més que català, degut a la presència de francesos a Espanya i especialment a Toledo. Contra la tesi de Lapesa, Sola-Solé s'inclina per la influència àrab de mans d'un mossàrab; mentre Reguero ho contempla dins els paràmetres del teatre català medieval (1977). Les apuntacions s'apropen més a la representació que a la Sibil·la. De fet, sovint es repetia la tesi de Ramón Menéndez Pidal (1900). A *Lo fet de la Sibil·la e l'emperador Sésar en les Matines de Nadal* apunta: «*El cant de la Sibil·la,* igual que alguns sermons versificats que hom recitava en certes festivitats, com la del *Bisbetó*, ha estat considerat com obra teatral per l'estil directe en què està escrit...» Una d'aquestes obres, el *Cant de la Sibil·la,* de la qual es coneix una còpia del segle XIII, es cantava la Nit de Nadal en diverses esglésies catalanes, com Vic i Barcelona entre altres i encara es canta a Mallorca i a la ciutat catalana de l'Alguer (Alghero, a Sardenya). En un manuscrit de Sant Bartomeu del Grau que pertanyé a E. Moliné i Brasés, hi ha una versió de la Sibil·la en la qual dialoga amb l'emperador, text que també es troba en el ms. 1494 de la Biblioteca de Catalunya. L'emperador fa cridar la Sibil·la i la invita a adorar els déus de la gentilitat, però la Sibil·la confessa la fe en Jesucrist i en presència de l'emperador recita els versos: *El jorn del judici...* L'emperador primer la interromp amb paraules despectives, després amb signes de terror i finalment amb indignació, que acaba expulsant la Sibil·la de la seva terra.

A Mallorca, és cosa ben sabuda, que any rere any, a la Seu, a alguns convents de clausura, i monestirs, com a la més humil església rural, la Sibil·la entona les estrofes del *cant* i que a certs temples es limiten les estrofes, com a Lluc, testificat al programa de *Les Matines de Nadal a les Illes Balears* – a la Seu de Mallorca el 17 de gener de 2009.

El jorn del judici / parrà qui haurà fet servici, encapçala el *cant* i el clou, cantades quatre estrofes.

El Cant de la Sibil·la atrau l'atenció dels assistents a Matines, la nit de Nadal. A vegades, entre estrofa i estrofa, l'organista ompl els interludis amb melodies adequades. A Felanitx, encara a la darrera edat, el mestre Bartomeu Vic Bennàssar emocionava amb les notes del *Vou-veri-vou*, com altres organistes ens regalaven el *Cant dels ocells,* de Pau Casals.

Ja el 1983, al meu treball "El teatre del cicle de Nadal", recordava la carta que Mateu Obrador envià a Milà i Fontanals, sobre el diàleg de l'emperador i la Sibil·la, el vespre de Matines a l'interior parroquial de Felanitx.

Amb tot coneixement de causa, i de fidelitat, adjunt la missiva del lul·lista Mateu Obrador, en el seu recent centenari.

Lo de la Sibila se canta a les matines de Nadal. Un noy, vestit ab traje talar y espasa en la mà, puja a la trona, y allí canta, acompanyat de l'orga, la lletra que va inclosa. Record que en el meu poble, anys enrera, he vist cantar la Sibila d'altra manera. Quant ella pujava a la trona, un altre noy, vestit de rey Herodes, estava al enfront d'ella, demunt l'orga, y, a cada estrofa de la Sibila, ell en cantava un altra, despreciant lo que aquella deya. La versió que li enviy és copiada de l'obra del Arxiduch. Crech que no és tan completa, pues tench memòria d'una estrofa en què la Sibila anunciava la venguda del Anticrist, y responia el rey Herodes:

"Si tanta pena y tristor
l'Anticrist ha de causà,
molt pronte'l faré matà,
y'm quedaré emperador."

Sospit qu'axò va ésser una innovacio´introduhida posteriorment. – També era costum, a Felanitx, posar fils prims de part a part de l'església, dels quals penjaven centenars de neules, fent molt d'escàndol y avalot. Altres anys la Sibila portava en la mà una coca ensucrada, y cantavan els pagesos, especialment els noys:

"Pubilla, dassa sa coca,
perquè el bon Jesús ja és nat,
y tots quants t'han escoltat
estan amb un pam de boca."

Dassa *és forma mallorquina* (dame), *y correspon al* do'm *català.*
Palma, 25 desembre 1877.

Passa la trentena d'obres comptabilitzades de *l'Adoració dels Reis,* o simplement Els Reis, sovint amb la presència de la Sibil·la i que no sempre canta els textos ancestrals i alguna vegada són renovats íntegrament.

Oferesc una mostra que consider prou significativa: *Representació del Rey Heródes y la Sibila per la nit Santa de Nadal.* (Palma, Impremta i Llibreria de Trias. 1847.)

Per la data, sembla de les més antigues. Caràcter anònim, i sols amb la Sibil·la, Heródes (sic) i quatre criats del monarca que dialoguen amb ell. *Se presenta la Sibila* i comença a l'estrofa 9 fins a la 34.

Anònim – Jaume Antoni Prohens
Representació del Rey Heródes y la Sibila pér la Nit Santa de Nadal

LAMECH.

6 Si vòl vòstra Majestat
sa Sibila vendrá aqui,
y pronta li podrá di
lo que passa en veritat.

HERÒDES.

7 Vésla á cercá en continent,
digues que jò lademán *(sen va Llach.)*
tem si el cetro em llevarán;
pero cruèl guèrra tendrán
de llevant fins á ponent.

ELIMAS.

8 No tema sa Majestat,
que no quedará tot sòl;
aqui té en es séu costat
un jovenet español. *(Se presenta la Sibila.)*

SIBILA.

9 Tota plena de temor
obeint son manament,
som venguda prestament:
¿que vòl de mi gran señor?

HERÒDES.

10 Vuy que en tota claredat
y sense ocultarme res
digas en que consisteix
lo que está profetisat.

11 Perque et pugas defensar,
y á ningú tengas temor,
còm á Rey y Emperador
sa meva espasa et vuy dar.

Sa Sibila pren s'espasa y sen va en es seu punt acompañada de Lamech.

HABIOL.

12 Señor, res li fassa fòrsa
de tot cuant li fassen veure,
colcuna mos n'em de beure,
y colcuna n'em de tòrsa.

SIBILA CANTA.

13 El jorn del judici
será per qui n'haurá fet servici.
Ans del judici Anticrist
vendrá y ferá lo mon trist,
y fentse com á Deu servir,
qui no 'l creurá el fará morir.

HERÒDES CANTA.

14 Per no morir yo el creuré,
y sense sufrir torment,
heu passaré alegrament,
y en es meu tròno estaré.

SIBILA

15 El séu reinat será molt breu,
y baix del cruèl poder séu
mártirs morirán tots á un lloc
aquells dos sants Elías y Enòc.

HERÒDES.

16 Si tanta pena y tristor
Anticrist ha de causar,
molt pònta el faré matar,
y quedaré Emperador.

SIBILA.

17 El sòl perdrá la claredat
mostrantse fosc y obscurat,
la lluna no dará claró
y tot lo mon será tristó.

HERÒDES.

18 En tanta de oscuridat
ninguna tristor tendré,
perque ben iluminat
es meu palacio tendré.

SIBILA.

19 Gran foc del cèl devallará,
mar, fonts y rius tot cremará;
los peixos donarán grans crits,
perdent sos naturals delits.

HERÒDES.

20 Si mar y fònts han de cremar,
á mí gran torment em dona
ja puc tirar sa corona
que el Céssar en va donar.

SIBILA.

21 Los cóssos mòrts s'alsarán,
sos esperits recobrarán;
y al sò de trompeta bréu
dirán, veniu al juy de Deu.

HERÒDES.

22 A tal juy jò no aniré,
y á aquell qui m'en parlará
ab mes tròpas el pendré,
y pronte el faré matar.

SIBILA.

23 Apres del cèl venir veureu
ab gran cort al fill de Deu,
brillant ab sa majestat
de lo séu còs glorificat.

HERÒDES.

24 Rey será molt poderós
qui venga del cèl gloriós,
mes poder en mí no tendrá,
ni el seu fòc em cremará.

SIBILA.

25 Jesucrist rey universal,
Hòmo y ver Deu eternal,
del cèl vindrá para jutjar
y á cadahú lo just dará.

HERÒDES.

26 Qui contra mi emperadó
mourá semblant traició
de venir perjudicá,
el méu furor provará.

SIBILA.

27 Als bons dirá: fills meus veniu
benaventurats posseiu
el reine que está aparellat
desde que el mon va esser creat.

HERÒDES.

28 ¡Ay trist de mi! ¿que faré?
per cèrt cridat no seré:
ma corona se perdrá
y mon reinat se acabará.

SIBILA.

29 Als mals dirá terriblement
anau, malaits en el torment:
anau, anau al foc etern
ab vòstron príncep de lo infèrn.

HERÒDES.

30 Si hé de petir eternament
en lo infèrn cruèl torment
pera sempre condemnat,
mes valdria no fos nat.

SIBILA.

31 Humil verge que haveu parit
á Jesus infant en esta nit,
vulláu á Deu per nos pregar
que del infèrn, nos vulla salvar.

HERÒDES.

32 Si es vér que es nat anit
un Jesus Rey infinit,
mon cetro y corona ha caigut,
y ja estic del tot perdut.

SIBILA.

33 Al jorn del judici
será per qui n'haurá fet servici.
(se retira la Sibila.)

HERÒDES.

34 De sentir aquest decrèt
tant de fret y calor tenc,
que tot de rabia m'encenc,
y men vatx á infern cap dret.

Les festes nadalenques de 1992, Santanyí va viure la *Representació de la Consueta de Nadal, adaptació de l'obra inèdita del segle XVIII,* per Andreu Ponç i Fullana.

Una senzilla escenificació, a l'església de Cala Figuera, acollí l'obra que dirigí Sebastiana Miquel.

La troballa a l'arxiu parroquial fou celebrada i ens retorna a un temps quan devia ser interpretada, com a seguici del costum, per una nombrosa clerecia. Ens manca tota la informació de l'època pretèrita.

Amb molt d'encert, l'obra fou publicada juntament amb el treball exhaustiu d'Andreu Ponç i Fullana, amb l'aportació del treball referit al cicle de Nadal, sota el títol de *Teatre de Nadal a Santanyí,* que a la vegada contempla les escenificacions a ses Salines. El pròleg és del rector Sebastià Salom.

La *Consueta de Santanyí* insereix textos de variada procedència que, amb el temps, vull escorcollar, amb tota l'atenció. L'inici de la *Consueta de Santanyí* coincideix la intervenció de l'Emperador i els quatre magnats, la Sibil·la, l'algutzir, l'acusador amb la *Consueta de la nit de Nadal.*

Per més detalls, vegeu el meu treball *Teatre del cicle de Nadal* d'IEB – vol. X (9-1983), amb les aportacions de Gabriel Llabrés, Guillem Díaz Plaja, Josep Massot i Muntaner, entre altres.

No puc deixar de fer constar que familiar lector a "El Heraldo de Cristo", i a la "Pàgina Literària", gener de 1973, el franciscà Miquel Colom TOR copia la *Representació del Rei Herodes i la Sibil·la la Nit Santa de Nadal,* amb els mateixos interlocutors. Ja Pere Joan Llabrés ho havia comentat a *Celebrar Nadal a Mallorca* (CETEM núm. 9).

Sota el títol *El rei Herodes i la Sibil·la,* fra Colom aporta un comentari sobre els estudis d'aital obra. A la vora del treball de Colom, es troba una apuntació meva a llapis – Prohens – que seguint Bover II, pàg. 165 correspon a Jaume Antoni Prohens i l'edició és d'Esteva Trias, 1847. Altres edicions: Imprenta de Juan Colomar, 1872, Taller de los libros en blanco, 1874, Imprenta B. Rotger, calle de Palacio frente a la Diputación Provincial, Palma.

El text original que conec com anònim data el 1847, també la signada per Prohens, devien ser prou conegudes, populars, imitades, si bé no en la totalitat del llenguatge, que lluny de les normes de normalització no cau en tants de vulgarismes, dialectalismes, que sempre són d'estimar, castellanismes, recompte sil·làbic... més present a l'obra completa de les edicions de Pep Herdández i Jaume, de Son Sardina, edició de la Impremta Independència, Palma 1923, i a la reedició de 1932, a la Independència, del "Mascle Ros", pseudònim de Jordi Martí Rosselló, i Francesc Oliver Billoch, "Mitja Bota", autors d'*El Rey Herodes manacorí.*

L'*Adoració y representació d'Els Reis Magos,* de l'autor de Son Sardina, ha gaudit d'una gran popularitat i, mancant de comprovacions, pens si fou suplantada per la de missèr Llorenç Moyà.

Del meu temps era l'obra que solia representar-se a la plaça dels pobles, posterior és la representació a temples i teatres. No era abundosa de mèrits, desaforades les actuacions d'Herodes, especialment. Articles de Lluís Ripoll, de Bernat Vidal i Tomàs, de Jaume Vidal Alcover, i altres, denunciaven les mancances i les sobres pel que fa al text, a la vestimenta i a altres detalls.

Amb certa broma, deia un espectador, la veritat que movia nombrosa concurrència, que havia de fer molt de fred i els aficionats ho havien de representar molt malament.

El personatge que se salvava era la Sibil·la, una joveneta de veu galatjada, i ornada amb les antigues joies de tot un poble, com era, record a s'Alqueria Blanca.

Caràcter particular, i no gens favorable, és l'aportació d'Albert Hauf, que es troba a *Paraula*, de Gabriel Janer Manila, 1984 (*El cant de la Sibil·la. Representació del Rei Herodes*)

El tema de la Sibil·la no ha estat un motiu estimat per tants de viatgers que visitaren i escrigueren les impressions de Mallorca i altres illes balears.

He esporgat una munió de llibres, a la recerca dels comentaris de la Mallorca cultural i especialment de la Sibil·la. Entre edicions originals i facsímils o noves edicions traduïdes, la troballa única no és favorable ni fidel al que passa un vespre de Nadal, *"Era una formosa nit de lluna plena"* a la Seu. *"En fer-se una pausa en la missa, una persona jove que suposadament representava l'arcàngel Gabriel, assistit per dos més que sostenien espelmes enceses, aparegueren en el púlpit. Portava un capell escarlata i una espasa sense beina, i amb una veu melodiosa va començar a cantar en castellà la Sibil·la un himne que predeia els diferents destins del bé i del mal en la fi del món."*

(*Les illes venturoses. Vida i viatge a Mallorca, Menorca i Eivissa,* Mary Stuart Boyd. Versió catalana, introducció i notes: Jaume Boada Salom. Edicions Documenta Balear, 2008.)

Selecció de textos d'Herodes i la Sibil·la
Joan Obrador i Riera (Xamerrí) (1847 - 1920)
Els Reis *

Doct.- Que diga l'endevinera
lo que li pot pervenir.

Her.- Digués sibil·la el meu fi,
si ja en ve l'hora darrera.

Sibil.- L'homo en el món és posat
per fer bé i no per fer mal,
i el vostro goig principal
es obrar sensa pietat.
Ara per vos ja comença
la veritat a lluir,
el qui fa mal un mal fi
Déu li dóna en recompença.
Del foc del cel rovegat
morirà el qui és dolent,
no val de res esser valent
ni tenir autoritat.
El qui es nat ha de morir
tal cual la vida és estada.

Her.- I en morir s'heurà acabada
aquesta pena i sofrir?

Sibil.- El qui és estat visquent
homo just i piadós,
caritetiu i amorós
i en servir a Déu diligent,
en morir el seu esperit
a dins el cel pujarà
i eternement gossarà
d'un goig immens infinit.
I el que desobedient
a los preceptes sacrosants
o ferà patir els seus germans
a lo interès obeint,
el que cuantre el Creador
ferà maldat o injustícia
o per vergonya o per malícia

anirà cuantra la raó
a dins el cos de l'infern
anirà de cada dia
creixa la seva agonia
sentirà per un etern.

Her.- I serà el meu lloc allà?

Sibil.- Allà trist Rei aniràs.

Her.- O rabi o satanàs
tot perdut per mi ja està.

Sibil.- No Rei encara vos queda un suplici
molt més cruel que el present
vos queda el gran torment
de compareixa a judici.

Her.- Encara més?

Sibil.- Tu si en aquell dia espantós
cavant Déu totpoderós
afrontat heu d'acudir
i escrit dureu a la cara
el mal que heureu fet en vida
i se farà una crida
dels secrets que teniu ara.

Her.- Perque enseguida nos xapa
sa terra i me'n entreré?

Surt el dimoni.

Horror, horror Llucifer
Aquest pic no li ....

Her.- Favor, favor, vasalls meus.

Doct.- Ajudauli el moment.

Dimas.- Jo ho voldria esser valent
per anar a defensar-lo

Sibil.- La maldat no té defensa
davant la cara de Déu.

Her.- Compliu el mandament meu
que ara el meu torment comença.

Lucio.- Ja del tot se'n es entrat.

Sibil.- I no tornarà sortir.

Doctor a Dimas.- Ara heureu de fer complir
l'encàrreg que heurà deixat.

Dimas.- Ejem ara som jo aquí
ara som jo cap i cova
lograda veuré a la fi
la venjança que aquí cova.

* S'ha respectat tot l'original procedent de viva veu, i posteriorment transcrit. *Coses Nostres* des Cavaller, la publica amb el núm. 7 de la seva col·lecció. 1984.

Miquel Forteza i Valls (1857 – 1922)
Els Sants Reis (Los Santos Reyes) *

Esene 5ª

Entre sescrive y ne Sibile y sescrive diu

Escriva: Tot echo que ma menat
e enat a serca seño
sendivinere milló
que eya é dins le ciutad

Erodes: ¿Sibile? perlem ben cla
y diguem se veritat
yo tenviade e serca
perque en tu e confiat

Sibile: Tote plene de temo
obeint son menement
e vengude prestement,
que vol de mi gran seño

Erodes: Vuy que en tote cleridat
y sense ocultarme res
mespliquis echi com es
lo que esta profetisat
Digues, que sera de mi
que sera des meu reinat
quins porvenis pug teni
com sere á le eternidat
Perque no tengues temo

y tespliquis fort y cla
se meve espase et vuy da
com e rey, y Emperedó.

Sibile: *(quentant)*
Despues de mort e chudisi
senimete enira
y chudicade será
conforme eura fet servisi

Erodes:
Y yo, rey ¿Emperedo?
quin servisi e prestad
de esesina le siutad
y de metá e discrepció

Escriva: *(aparte)*
Ydo que leura trobat,
echó nos pegaen besto
sendivinere es milló
de lo quenvie pensat

Sibile:
Es nostro cos delicat
en tante de composture
será de cucs rovegat
á dins una sepulture

Erodes:
Yo estere embelsemat
per no eplega fluridure

Remón:
Voste perech que sepure
yo estig en seu costad

Sibile:
Ebams del final chudisi
reynera un anticrist
y fera esta el mon trist
emb une orrende justici

Erodes:
En que vengue lanticrist
cap mique trist estere
perque yo comendere
echi com sempre ses vist

Simón:
Pora comenda molt be
cuant estera enterrat
de mans y depeus format
bach de ses rels de un chipré

Sibile: Será el seu reinat molt breu
totam fera tremola
Elies y Enoc metera
bach del cruel poder seu

Erodes: Si equest anticrist ve
de mi no sesquepera
per mes tropes el prende
y pronte el fere meta

Remón: Y yo li echudere
y si el vou ya mo dira

Simón: Y yo si pug com queura
Se sempente li le dere *(Erodes lemanse)*
yo vulie di se ma

Sibile: El sol romendra echisat
le llune per son semblant
tot sera susto y espant
tristese y oscuridad

Erodes: En tante de oscuridad
cap mique trist estere
perque es pelacio tendre
per tot ben iluminat

Remón: Voste si enfade ferm
y no sia de enfeda
que si se viste perdem
ya cobrerem es peupa

Escriva: Sibile dali quebuse
no li as de repera
que tot es seu brevecha
no meterie une puse

Sibile: Els cuatre elements que eya
tots surtiran del seu llog
se terre tremolera
saygo y es vent ebresera
y consumit quedera en fog

Simón: Are las ferit un pog
are en comense e egreda

Erodes: ¿Hay des reinat? ¿Hay de mi?
si un terremotot pesat
y un vent desberetad
tot eve de secumbi
nos res destreña per mi
si merrang es pels des cap *(estiranse)*

Remón: No temi perque equi tendra *(se barbe)*
sempre en es seu costad
hamo que fera forat
e ses peñes per pesa

Erodes: Sempre velent ets estad
sies echi no te veldrá

Sibile: Foc del cel devellerá
será foc devoredó
le mar com oli pendrá
y le terre come querbó
y tot consumit quederá.

Erodes: Si haste el mar a de crema
e mi gran torment me done
des cap en cau se corone
y es setro en fuch de se ma

Remón: Y are que eu creu voste
le ma com oli crema
mem si mos voldra ebonva
en cose que no pot se

Marcos: Y are que creu voste
emb equeche endivinere
tire calle embustere
que tot cuant dius no eya res ve

Escrive: Y que saps tu si pot se
y profetisat está
y equell que no eu creura
será per falte de fe

Sibile: Com Deu determinera
de obre le seve chustici
se cornete toquerá
y dira mort surt e chudisi

Erodes: E tal chudisi, no ey enire
y es prime que men perlerá
per mes tropes el prende
y pronte el fere metá

Escrive: No eya de ena amb esesore
le llibereran perque es ell

Simon: Si es com un ca nemel
que lladren pero denfore

Sibile: De los infers surtirán
aquels probes condenats
y de los sels los selvats
y niran e serca se carn
que en equest mon foren nats

Erodes: Pero yo no ey enire
per be quen venguen devat
yo primé consentiré
que mi duguen rosegant

Remón: Seño Rey, prengue consol
sols no so pos dins es cap
que equi te en es seu costad
un jovenet espeñol

Sibile: Cristo Rey universal
tot querregat de melisi
del sel vendrá e fe chustici
tant sis de be com de mal

Erodes: Permí vendrá de debades
en mi no ey te res que fe
com no pugue e mosegades
com un ca me efuere

Simón: Y sols ses ensimades
no pot mencha ques tan blan
hare que no te barram
eu voldrá fe e mosegades

Sibile: E le esquerre tendrá
tots els condenats trits
y les dirá emb horroros crits
enau el infern e crema

Erodes: Yo tendré molt ben montades
totes ses guarnicions
y e bales y quenonades
li fach toca es revoltons

Escriva: Voste se figurera
despues de mort velerse
y en vide totom li va
contrari, y es ben ve

Simón: Chel ena ques un dolent
no sap ques diu, ni ques fa
se dou pensa comenda
á Deu onipotent

Sibile: En els bons se chivera
y les perlera umilment
dira veniu bone chent
e le glorie e goza

Erodes: Y yo que estad tan dolent
tenguent es meu netural
sempre inclinat en es mal
cremere eternement

Sibile: El qui obre malement
y el qui bones obres fa
equest dos quemins eya
preniu es convenient

Erodes: Consol per mi no nia
per eve estad tan dolent
nire el infer e crema
y sufrire cruel torment
! ay de mi! y des meu reynat
pronte per mi equebera
nire el infer y cremere
per tote une eternidad
Ya vech linfer ubert
evont teng de ena y sufri
y es criats fuchen de mi
se rribera e converti
es meu pelacio en desert

Ay de mi questg enses
de un gran vag ebresat
lo que me espere ya eu veg
de dimonis rodeat.

* Bé es demostra que Miquel Forteza, escrivia tal com parlava, les faltes són a balquena, i es denota la pronunciació particular de Felanitx. Ho he respectat íntegrament.

Jaume Vidal Bonet (a) Biela
Els Reis *

(Aqui se presenta s. Sibila emb el Majordom)

Sibila) Tota plena de temor
Obeint son manement
E vengude prestament
Què vol de mi, gran Señor?

Herodes) Vuy que en tota claredad
Sense ocultarme res
Digues en que consisteix
Lo que está profetisat

id. Perque et pugues defensar
Y á ningu tengues temor
Com á Rey Jo, Emperador
La meva espasa te vuy dar.

Majordom) Señor, res li fase forse
De tot cuant li feran veura
Colcuna mos nem de beura
Y colcuna nen de torsa.

Sibila) El jorn del judici, será
Per el qui no aurá fet servici
Antes del judici
Anticrist vendra, y ferá lo mon
trist, Y fense com á Deu serví
Qui no el creurá el ferá morir.

Herodes) Per no morir jo el creure
Y sense sufrir turment
En peseré alegrement
Y en el meu trono estiré.

Sibila) El seu reynat será molt breu
Y baix del cruel poder seu
Martirs moriran a un lloc
Aquells dos sants Elias y Enoc.

Herodes) Si tanta pena y tristó
L'Anticrist me ha de queusá
Pronte el fere matar
Y quederé Emperador.

Sibila) El sol perdá la claredad
Monstranse fosc y oscurat
La lluna no dará claror
Y tot lo mon será tristó.

Herodes) En tante de oscuridad
Ninguna tristó tendré
Perquè ben illuminat
En el meu trono estiré.

Sibila) Gran foc del cel devellerá
Mar, fons y rius, tot cremerá
Los pexos darán grans crits
Perdan sos naturals delits.

Herodes *(desesperat)* Si mar y fons han de cremá
A mi gran turment me done
Ja puc tirá se corona *(y la tira)*
Que el Cesar me vá doná.

Sibila) Los cosos mors se elserán
Los esperits recobrerán
Y el só de trompeta breu
Dirá venir al Juy de Deu.

Herodes) A tal Juy jo no ey niré
Y aquell qui men perlerá
En mes tropas el prenré
Y pronte el feré matár.

Sibila) Angels del Cel veniu veureu
En gran sort al fill de Déu
Brillant en se Majestad
Del seu cos glorificat.

Herodes) Rey será molt poderós
Que venga del Cel gloriós
Mes poder en mi no tendrá
Ni el meu cos me cremerá

Sibila) Jesucrist Rey universal
Homo y ver Déu eternal
del cel vendrá per judica
Y e cada un lo just dará.

Herodes) Qui cuantre mi Emperedor
Mourá semblant traició
De venir per judicar
El meu furor proverá

Sibila) El bons dirá fills meus veniu
Beneventurats poseiu
El reyno que está epareat
Desde que el mon va se creat.

Herodes) !Ay trist de mí que feré
Per ser cridat no seré
Me corona se perdá
Y mon reynat se acabará.

Sibila) Els mals dirá molt agrement
Anau, maleits en el turment
Enau, enau en el foc etern
Ab vostron princep de lo infern.

Herodes) Si ha de petir eternament
En lo infern cruelment
Pere sempre condenat
Mes valdria no fos nat.

Sibila) Humil Verge que heu parit
Jesús Infant en aquesta nit
Vulgau á vostro fill pregá
Que del infern nos vulga gordá.

Herodes) Si es vé que ha nat anit
Un Rey Jesús infinit
Mon cetro y corona á quegut.
Y jo estic del tot perdut.

Sibila) El jorn del judici será
(sen va) per qui no eurá fet servici.

Herodes) De sentir aquest decret
Tant de fret y calor tenc
Que tot de rabia me enseng
Y men vaix a infern cap dret.

Majordom) Aquesta endevinadora
Se esplica molt malement
Señor: ella li es traidora
Fase callarle rebent
...¡ Que si un poc me encocorre...!
Jo feré un escarment....
Jo vasall de Herodes som
Y me estic com un lleó....
(Se gira al Rey) Seño rey, no tema no
Que governa tot el món.

* Com als altres originals, he mantingut les deficiències lingüístiques, també transcrites com la mateixa parla, però ben cenyit al text d'una obra aliena.

Jaume Vidal Garcies em féu arribar una còpia a partir d'una llibreta del seu pare. Ses Salines – XII – 1978.

Jordi Martí Rosselló ("es Mascle Ros") i Francesc Oliver Billoch ("Mitja Bota")
El Rey Herodes Manacorí. 1919 *

Escena XII
Dits y sibitla

Sibitla.- Salud noble Emperadó
en volé ja pot mandá.
M'ha enviat a demaná
y aqui hem te a disposició.

Herodes.- Vuy que hem digas amb cordura
y desitj sia cantant,
que pestes t'está pasant
amb s'asunto de s'usura.

Sibitla.- Ále, perdoni y ma deix
que li espliqui es meu suplici.

Herodes.- Canta, que en so fe justici
jo vatj contra mi mateix.

Sibitla.- Deu mos asegura *(cantant)*
que al Infern nirá qui fasse usura.
Cremarán com Sant Lloréns
qui estafen parents y esterns
demunt infernals esgrelles
aquests usurés titelles.

Herodes.- Si ells han de mori cremats
beneit es qui no s'atura
de fe negoci amb s'usura.
¡Hey nirán ben bofegats!

Sibitla.- Je heu veu a mi que ma passa.
Abans la ballava grassa
y per una traició
ni tench dobbés ni carbó.

Herodes.- *¡Mitja Bota!* ¡Tens rahó!
Ells t'han fet perdre s'hechura.
Sa molt endiablada usura
t'ha plomat just un gorrió.

Sibitla.- D'usurés manacorins
n'hi ha molts de pillos y fins
que fent sa cara de frare
venen s'honra de sa mare.

Herodes.- ¡Mal llamp es vil *usurero*,
que es poble máta de rusca!
Si no vuy rebre sa brusca
necesit un *chubasquero*.

Sibitla.- Gran foch de Ciutat vendrá
y aquest foch escaufará
tots ets usurés de bréga
y es ell un foch que boféga.

Herodes.- ¡Bon Jesuset quin perfum
p'ets usurés que teníu!
Si el reparteix en *Maniu*
ja comprench que es FOCH Y FUM.

Sibitla.- S'usura es un mal trebay
que a sa jent dona s'esglay
y que sa Lley la castiga
si no manda un bambol figa.

Herodes.- *¡Mitja Bota!* ¡Poc a poc!
Ja no tench tal acostum
ni tem a n'es FOCH Y FUM
ni ma fa pó es FUM Y FOCH.

Sibitla.- Per Manacó pregonats
serán tots es fracasats
y es públich jutjará es *fallo*
y ferá lo que... *me callo.*

Herodes.- Heu pots di publicament
ja que tu be has de compendre
que un jutje no sa pot vendre
a un vil usuré indecent.

Sibitla.- Tantsols justicia esperam
y a veure si heu alcansám,
y p'ets autós d'es bujili
sols sa miseri y presili.

Herodes.- Ja los daré una llissó
que molt s'hen recordarán.
Se cert que no estafarán
ja may mes ni un quigadó.

Sibitla.- Tots es pobrets que han plomats
ja ploren desesperats.
S'usura es molt mala jent
perque no te sentiment.

Herodes.- ¡Y si a mi hem fan fracasá
aquests *tipos* d'influenci!
¡A n'equi demán clemenci!
¡Qui vendrá y m'ajudará!

Sibitla.- Vosté no ha de teni pó
que es partit de Manacó
no te mes Deu ni mes Rey
que sa Justicia y sa Lley.

Herodes.- Veurém, veurém *Mitja-Bota,*
pues que sa plaga usurera
xupa com sa sangonera
y fa ballá cualca jota.

Sibitla.- Es vé, que a mi m'han xupat
deixantmé d'el tot buidat
peró despues de tals *pórros,*
tot s'hen nirá p'ets enfórros.

Herodes.- Pues amb tal escarament
si s'usura perd sa guerra,
no aferrará com aferra
y heu passará malament.

Sibitla.- Deu mos assegura
que al Infern anirá qui fasse usura.

Criat 2.on.- Segons diu en *Mitja-Bota*
vaje alerta amb so fallá
que si demunt sa Lley bota
per sa Ciutat y sa rota
mal de vosté sa dirá.

Herodes.- Sibitla amb so vostro cant
francament m'heu demostrat
es perill que tench devant
y estás fet un bon bergant...
un bergant assoleyat.

Sibitla.- Si vosté es permis ma dona,
d'aquí ma retiraré.

Herodes.- Mereixes una corona
pues que ets s'única persona,
que es repél *suave* saps fé.

(S'hen va sa Sibitla.)

* Palma de Mallorca. Tipografia de Roca y Ferrer y Cª Socarro, 92 – 1919. És una obra tendenciosa, crítica, anticaciquil.

Pep Hernández i Jaume de Son Sardina
Adoració i representació dels Reis Magos. 1923 *

(Aquí es Paje, sen va y mena sa Sibitla, sa música toca es vals y es Paje diu a n'es Majordóm).

Paje. Devant sa teva presenci
sa Sibitla t'he entregada.

Majordom. Amb bon hora haje arribada
Herodes te desitjava
y t'espera amb tota urjenci.

(Sa presenta sa Sibitla en el Rey y diu)
Sibitla. Tota plena de temor,
obeint son manament
som venguda prontament.
¿Que vol de mi gran Señor?

Herodes. Vuy que amb tota claradat
y sensa ocultarmé res
digas en que consisteix
lo que está profetixat.
Perque et pugas defensá
y a ningú tengas temor,
com a Rey y Emperador
sa meva espasa et vuy dá.

(Sa Sibitla diu cantant).
Sibitla. El jorn del judisi
será per qui no heurá fet servisi.
Ans del judisi Anticrist
vindrá y ferá tot lo mon trist
y fentse com a Déu servir
qui no el creurá el ferá morir.

Herodes. Per no morí jo el creuré
y sense sufri torment,
heu pasaré alegrement
y en es meu trono estaré.

Sibitla. El seu reynat será molt breu
y baix del cruel y poder seu
martirs moriran tots a un lloch
aquells dos sants Elias y Enóch.

Herodes. Si tanta pena y tristó
Anticrist ha de causar,
molt pronta el faré matar
y quedaré Emperadó.

Sibitla. El sol perdá la claredat
monstrantse fosch y obscurat
la lluna no dará claró
y tot lo mon será tristó.

Herodes. En tant de oscuridat
ninguna tristó tendré
perque ben iluminat
a mon palacio estaré.

Sibitla. Gran foch del cel devallerá
mars fonts y rius, tot cremará
los peixos donarán grans crits
perdent sos naturals delits.

Herodes. Si mars y fonts han de cremá
a mi gran torment ma dona
ja puch tirá sa corona
que el César hem va doná.

Sibitla. Los cosos morts s'alsarán
sos esperits recobrarán;
y el so de trompeta breu
dirán veniu al juy de Déu.

Herodes. A tal juy jo no hey niré
y aquell que m'hen parlará
amb més tropas el pendré
y pronta el feré matá.

Sibitla. Aprés del cel venir veuréu
amb gran sort al Fill de Déu
parallant amb sa majestat,
de lo seu cós glorificat.

Herodes. Rey será molt poderós
qui venga del cel gloriós;
mes poder en mi no tendrá
ni el seu foch hem cremará.

Sibitla. Jesucrist Rey universal
homo y ver Déu eternal
del cel vindrá per jutjá
y a cada un lo just dará.

Herodes. Qui contra mi Emperadó
mourá semblant traició
de vení per judicá
el meu furor provará.

Sibitla. Als bons dirá: fills meus, veniu
benaventurats, posehiu
el reine que está aparellat
desde que el mon va esser creat.

Herodes. ¡Ay trist de mí! ¿Que faré?
Per cert cridat no seré,
Ma corona sa perdrá
y mon Reynat s'acabará.

Sibitla. Als mals dirá terriblement
anau malaits, a n'el torment;
anáu, anáu al foch etern
a vostrón princip de lo infern.

Herodes. Si he de patí eternament
a lo infern cruel tormentat
per a sempre condemnat;
mes valdria no fos nat.

Sibitla. Humíl verje, vos que haveu parit
a Jesús infant en esta nit
vullau a Déu per nos pregat
que del infern nos vulga guardar.

Herodes. Si es ver que es nat anit
un Jesús Rey infinit,
mon cetro y corona han caigut
y ja estich del tot perdut.

Sibitla. El jorn del judisi
Será per qui no heurá fet servisi.

(Apenas ha acabat sa Sibitla de cantá, surt es Criat 1º y diu)

Criat 1º. Aquesta endevinadora
s'esplica molt malament,
Señor, ella li es traidora;
fassala callá rebent;
que si un poch mes s'encocona
(Amenassant)
li faré un escarament.
Jo vasall de Herodes som
y m'estich com un lleó
Señor Rey, no tema, no,
governará tot el mon.

Criat 2º. Jo també estich rabiós
del hora ensá que he sentit
que vendrá un Rey infinit
de tot lo mon poderós
peró no s'altér de res
de tot cuant li han contat
que no l'hey ha anunciat
ningún profeta ni sant
es que so anat pensant
y com donas rallas tant
per axó l'hey ha anunciat.

(S'hen va sa Sibitla, el Rey toca sa campana. Entra es Majordom y el Rey li diu molt enfadat)

* L'obra de Pep Hernández i Jaume, que s'apunta com de Son Sardina, era la més representada a molts de pobles, àdhuc a Ciutat. Tenc testimoni que fou recordada oralment i fou el punt de partida de la seva transcripció. Així mateix existeixen dues edicions: Impremta Independència – Palma, 1923, i Impremta Independència – Palma, 1932.

Missèr Llorenç Moyà Gilabert de la Portella (1916 – 1981)
Adoració dels Tres Reis d'Orient. 1966

(Entren el Majordom i la Sibil·la.)

Maj. Sibil·la, alerta a un esclat!
Digues, fins i tot, mentida...

Sibil. No pot ser! La meva vida
és per dir la veritat...

Her. Sibil·la, les profecies
que saps, jo les vull sentir.
¿És ver que vendrà un Messies
i al meu regne darà fi?

Sibil. La teva presència imposa.
Tremol plena de temor!

Her. Que la por no et faci nosa...
T'ho jur com a Emperador!
Jas l'espasa i du-la alçada.
(Se la lleva i l'hi dóna nua.)
Ha vençut en noble camp.
Deixa la gent astorada,
com si brandassis un llamp!

Sibil. "Lo jorn del judici
(Cantant) parrà qui haurà fet servici.
Jesucrist Rei Universal,
home i ver Déu eternal,
del cel vendrà per a jutjar
i a cada u lo just darà".

Her. Jo som Rei, i el meu cor floca
per esser més alt senyor,
i em darà, com li pertoca,
corona d'Emperador.

Sibil. "Gran foc del cel davallarà,
mars, fonts i rius, tot cremarà.
Los peixos donaran grans crits
perdent los naturals delits".

Her. Jo podré molt més que el foc,
això a mi no me retgira.
La meva reial cadira
no se mourà d'aquest lloc!

Sibil. "Ans del judici l'Anticrist vendrà
i a tot lo món turment darà
i se farà com Déu servir
i a qui no el crega farà morir".

Her. D'Anticrist seré company
i entre els dos, sense fer guerra,
mos esmitjarem la terra...
Si vol ja pot venir enguany!

Sibil. "Lo seu regnat serà molt breu;
en aquells temps sots poder seu
moriran màrtirs tots a un lloc
aquells dos sants Elies i Enoc".

Her. M'agrada la teva veu,
i, com jo me tenc per savi,
quan el seu regne s'acabi
jo em declararé l'Hereu!

Sibil. "Lo cel perdrà la claredat
mostrant-se fosc i entelat,
la lluna no darà claror
i tot lo món serà tristor".

Her. Jo tendré dins el palau
carns i vins i llum encesa,
i la meva reialesa,
per mi, serà un riu de pau!

Sibil. "Als mals dirà molt agrament:
- Anau, maleits, en el turment!
Anau-vos-ne en el foc etern
amb vòstron príncep de l'infern!"

Her. Justíssima crueldat
és la que jo he sentit ara!
Si tal turment se'm prepara
més valdria no haver nat!

Sibil. "Als bon dirà: - Fills meus, veniu!,
benaventurats posseïu
el regne que us he aparellat
des que lo món va ser creat".

Her. Com això per mi és molt dur
i el meu gran desig esguerra,
jo remouré cel i terra
perquè no hi vagi ningú!

Sibil. "Oh humil Verge! Vós qui heu parit
Jesús infant aquesta nit,
a vòstron Fill vullau pregar
que de l'infern vulla'ns lliurar".

Her. Idò és cert que un Rei ha nat
i, amb més ímpetu que una ona,
em llevarà la corona
per tota l'eternitat!
Dins mi, ara, l'esglai s'aboca
i la sang a glops me ve!...
Però jo em defensaré
amb les ungles i amb la boca!

Sibil. "Lo jorn del judici
parrà qui haurà fet servici".

Maj. La Sibil·la es traïdora,
fes-li sentència mortal!

Her. Jo abans li he donat penyora,
per tant no li faceu mal!...

(Mutis de la Sibil·la per la dreta.)

Sebastià Ferrer Pascual (1937-)
Els Reis. 1990 *

HERODES Sa sibil·la feis venir,
veurem ella que em dirà
perquè jo no em puc sofrir
Ves, mena-la promptament,
diguès que jo la deman,
que em tregui d'aquest turment...

Tem que es cetre em llevaran,
però cruel guerra tendran
de Llevant fins a Ponent.

Se sent en alta veu com Lemec diu a la Sibil·la:

LEMEC Demà, amb gran reverència,
t'he de dur an es meu senyor
i ses profecies diràs.

SIBIL·LA I qui és aquest senyor
que m'envia a demanar?

LEMEC Ell és el Rei de Judà
que governa i que me diu
que vos vengueu fins allà
per treure-lo d'un motiu.

Entren per la part de darrera de Palau la Sibil·la i Lemec, i quan són davant el Rei:

SIBIL·LA Tota plena de temor,
obeint son manament
he venguda promptament.
Què vol de mi gran Senyor?

HERODES Vull que amb tota claredat
i sense ocultar-me res
diguis en què consisteix
lo que està profetitzat.
Perquè et puguis defensar
i a ningú tenguis temor,
com a rei governador
sa meva espasa et vull dar.

La sibil·la agafa l'espasa que li dona el Rei Herodes i puja damunt una penya preparada per a això.

(Música)

SIBIL·LA El jorn del judici
parrà qui no haurà fet servici

HERODES Sempre ha estat sa meva norma
regir com més bé he sabut
contentant es qui he pogut
d'aquesta o d'una altra forma.
Si qualcú no està conforme
diguent que l'he molestat,
no crec esser castigat
en el dia del judici
ja que en mi no haura estat vici,
sols abús d'autoritat.

SIBIL·LA Gran foc del cel devallarà,
mars, fonts i rius, tot cremarà,

los peixos daran horribles crits
perdent los sos naturals delits.

HERODES I si ha de baixar del cel
tant de foc com me suposes,
m'espanten aquestes coses,
estic perdut, sens remei.
El meu imperi, de rel
m'ha de ser arrebassat,
tot, tot quedarà cremat,
seran foc del mar les ones.
Adéu cetres i corones,
per a sempre s'ha acabat.

SIBIL·LA Jesucrist, Rei universal,
home i ver Déu eternal,
del cel vindrà per a jutjar,
i a cada un, lo just darà.

HERODES Damunt mi no té poder
ningun rei, sia el que sia;
jo tenc sa sobirania
i la sabré fer valer.
Si es que venga, tot pot ser,
i com jutge ha de venir,
des d'ara ja li puc dir
que no li rendiré compte,
no em veuran en tal afronta,
ningú no em judica a mi.

SIBIL·LA Als mals dirà, terriblement,
anau maleïts al turment,
anau, anau al foc etern
al príncep de lo infern.

HERODES Es meu càstig serà etern,
amb es dolents em duran;
per recompensa em daran
es foc més viu de lo infern.
Es pensar-hi em desespera,
més valdria no haver nat
per tota una eternitat
sofrir d'aquesta manera.

SIBIL·LA Als bon dirà: fills meus veniu,
benaventurats posseïu
el regne que vos tenc aparellat
des que el món fou creat.

HERODES Vassalls meus del meu reinat,
amb les armes de la terra
anem a fer cruel guerra
a n'aquest Minyó que és nat.

(Herodes s'asseu)

ARAGÓ Sibil·la, da-li calussa,
que no cal es tremolar,
que ses bravates que ell fa
no basten per engrunar
ni ets ossos sols d'una puça.

SIBIL·LA Oh humil Verge!, vos qui heu parit
Jesús infant, aquesta nit,
vullau a vostre fill pregar,
que de lo infern mos vulgui guardar.

HERODES Jo no tenc pus paciència,
faré matar promptament
aquest Rei Omnipotent
i sense usar de clemència;
no vull mudar de sentència
encara que el món rebent.

SIBIL·LA El jorn del judici
parra qui haurà fet servici.

LEMEC Aquesta endevinadora
s'expressa molt malament.
Senyor, a n'aquesta traïdora,
la faci callar rabent,
que si un poc més m'encocora
jo li faig un escarment

(Pren l'espasa a la sibil·la i ella fuig correguent) (Pausa)

Com a vassal seu que som
d'ella estic com un lleó,
Senyor no ha de tèmer, no
qui governa en tot lo món.

HERODES Tot es poble veig alçat
en favor d'aquest nou rei
i a mi com a un trasto vell
em tenen despreciat.

LEMEC Res puc tragar ni sentir
contra mon rei i senyor.
Tengui "ánimo" emperador
que hem de vèncer o hem de morir.

HERODES Hem de vèncer o hem de morir,
però morir és lo més cert;
jo ja veig l'infern obert
que vol fer festa de mi.

LEMEC Sàpiga sa majestat
que sempre el defensaré
i si importa moriré
en es més cruel combat.

* A Capdepera i els Reis, Ajuntament de Capdepera – 1990, Documenta Balear, Impr. Art Gràfiques – Xisco.

A la presentació Pere Cortada i Jaume Fuster, asseguren que a Capdepera es representà per primera vegada "Els Reis" el 1904. És possible, creuen, que l'obra amb el pas del temps ha sofert canvis. A la publicació hi ha unes referències al sojorn dels ligorins – teatins a Capdepera, amb la participació a les representacions nadalenques com el cant de la Sibil·la i el sermó de la Calenda. A la vegada s'inclou un treball documental de les representacions dins els anys.

Pel que fa a les representacions de l'*Adoració dels Reis,* en el darrer quart del segle XX i continuació en el XXI, està bé a la vista que des de 1966, any de l'edició d'*Adoració dels tres Reis d'Orient, ara de bell nou composta per Missèr Llorenç Moyà Gilabert de la Portella* (Obsequi Editorial Moll, 1966) ha duit la doma de les posades en escena, tant a molts de pobles com a la mateixa Ciutat, especialment escenificada a ses Voltes o a l'entorn catedralici, espai també escollit per l'anual *Via-Crucis,* del mateix autor, poeta de la generació de postguerra, que a la vegada ha conreat la narrativa, el teatre seriós i el més popular, les memòries.

Encapçala la publicació, a manera de pròleg, unes notes explicatives, que s'han de tenir en compte.

Llorenç Moyà parla de la descoberta, per Gabriel Llabrés, el 1887, d'un manuscrit amb quaranta-quatre consuetes "a un arxiu parroquial" no sabem quin, diu: Puc anar equivocat, però per sentir dir, i llegir, era a Búger.

Quan parla Moyà d'*Adoració dels Reis,* o simplement *Els Reis,* es refereix a una obra anònima "al meu parer, del segle XVIII o de principis del XIX". Moyà va veure representar "moltes vegades, d'infant" la "consueta oral de Binissalem". Pobles com Manacor, Campos, ses Salines... tenien obra pròpia que es representava. A molts de pobles escenificaven fins a fer-la popular, i sabuda de memòria, *l'Adoració i representació dels Reis Magos* de Pep Hernández i Jaume de Son Sardina, 1923, 2ª edició 1932. Potser fou aquesta peça teatral que embadalís Llorenç Moyà.

De fet els seus personatges coincideixen amb els de l'autor de Son Sardina, manco en pocs que no figuren en el repart. El *cant de la Sibil·la* és el tradicional de les Matines de Nadal i d'altres escenificacions anteriors també l'inclouen Llorenç Moyà fa diferència entre el llenguatge de la Sibil·la, procedent d'algun misteri medieval nadalenc. Els altres personatges parlen "un mallorquí corrupte i barbaritzant". Si bé ha fet unes esmenes polint el llenguatge. Deixa via lliure pels afegitons, improperis, crítiques, ridiculitzacions, tot un anecdotari testimoniat pels vint-i-cinc anys d'escenificació oficials, la qual cosa estava, pens, en la ment de Moyà "Cal afegir, però, que els dits personatges, endemés de recitar quelcom del que ja deien – tòpics imprescindibles -, exposen moltes coses més a la consideració dels espectadors d'avui". L'obra no defuig del caràcter popular, com desitjava Moyà. Les anuals escenificacions encarten tota llibertat.

Jaume Vidal, al seu article "Teatro de Navidad" (1966), va interpretar el sentit popular posat de manifest per Llorenç Moyà, i dedica un elogi a la Sibil·la, que encén la ràbia d'Herodes i els seus versos esburbats contrasten

amb la Sibil·la *"pura, recta como el ciprès virgiliano sobresaliendo entre los blandos mimbres, para exponer su profecía antigua del fin del mundo, la venida del Salvador".* El professor i literat complet, Jaume Vidal posa en boca de Llorenç Moyà *"también yo soy pueblo y tengo derecho a intervenir".*

Mentre el *Cant de la Sibil·la,* serva el secular text, no obstant algunes paraules i la intervenció d'Herodes, ens recorden altres obres prou conegudes, però millorades per Llorenç Moyà.

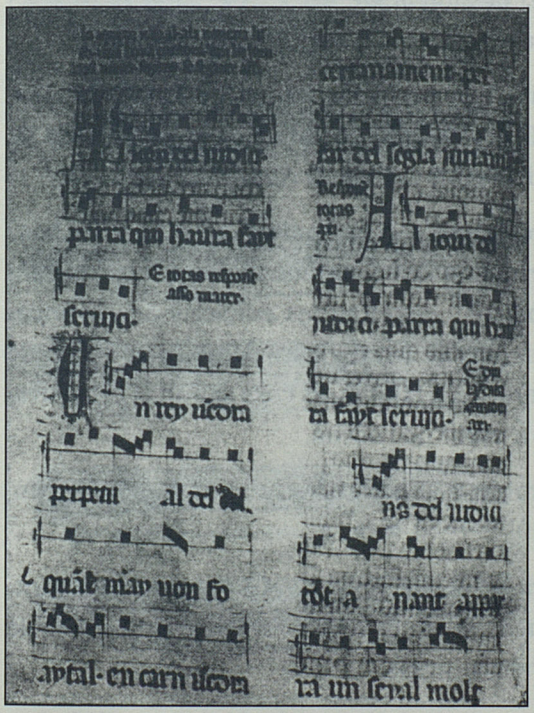

Reproducció del Cant de la Sibil·la, segons un llibre de coral del segle XV, (guardat avui en el Museu Diocesà), del Convent de la Concepció, de Palma.

El *Cant de la Sibil·la,* contempla una ventalla de variacions, a Mallorca i fora de Mallorca i una pluralitat de treballs ben coneguts dels estudiosos del càntic profètic. Amb tota intenció les meves referències són limitades, aportant algunes mostres sempre escrites en català, sense massa atenció a la cronologia de l'origen, i a l'autor.

És just començar amb l'original del segle XIV, procedent d'un llibre de cor del monestir de la Concepció, avui al Museu Diocesà de Palma, Antoni Noguera

i Balaguer (1860 - 1904), aporta la versió transcrita amb certes semblances del manuscrit de l'església dels Dolors de Manacor. (Antoni Noguera, *Ensayos de Crítica Musical,* amb pròleg de Joan Alcover. [Palma, Ed. Tipográfico de J. Tous. 1908] es troba *El Canto de La Sibila* - 1893, pàgs. 261 - 266).

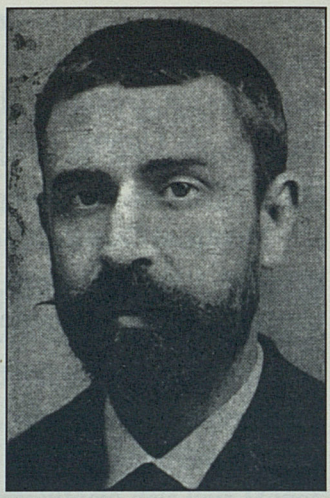
El mestre Noguera

Joan Maria Thomàs (1896 - 1966) *La Sibila* - Extret de *Viaje literato a las iglesias de España* del P. Villanueva *Papeles de Son Armadans,* Nº 2. A.V. T. XVII. Coneguda l'aportació de l'Arxiduc d'Àustria, a *Die Balearen,* V. I. Versió antiga, la sibil·la de Búger, cantada segons informació oral, per Miquel Putxer, el 1914.

Amb freqüència s'ha atribuït la traducció llatina de la Sibil·la a fra Anselm Turmeda (1350 - 1420), mallorquí, no català de Montblanc ni de Lleida, que abjurà del cristianisme per esdevenir Abdalà, mahometà.

Duran Salvanyar, de Barcelona, 1527, a l'edició del *Llibre de bons amonestaments,* afegeix *lo jorn del judici* i oracions a Sant Miquel, Sant Roc, Àngel Custodi, Sant Sebastià... Seguiran les edicions de *Estampes y Llibreter,* Joan Centené, Lluís Ripoll, 1972, i altres amb la confusió de donar com a fet la versió catalana de la Sibil·la. És cosa sabuda l'existència d'altres versions més antigues a partir de l'occità.

Més clarícies es poden trobar a *Celebrar Nadal a Mallorca,* de Mn. Pere Joan Llabrés [CETEM Nº 9].

Estanislau Aguiló a la seva publicació *Fra Anselm Turmeda,* referint-se a *Llibre de bons amonestaments* silencia *lo jorn del judici* (Impremta de la viuda e Hijos de Gelabert, Palma, 1885).

La informació nadalenca a *L'entorn de la Sibil·la,* àdhuc d'*Els Reis* no la pretenc exhaurida, més tost incompleta i amb possible continuïtat.

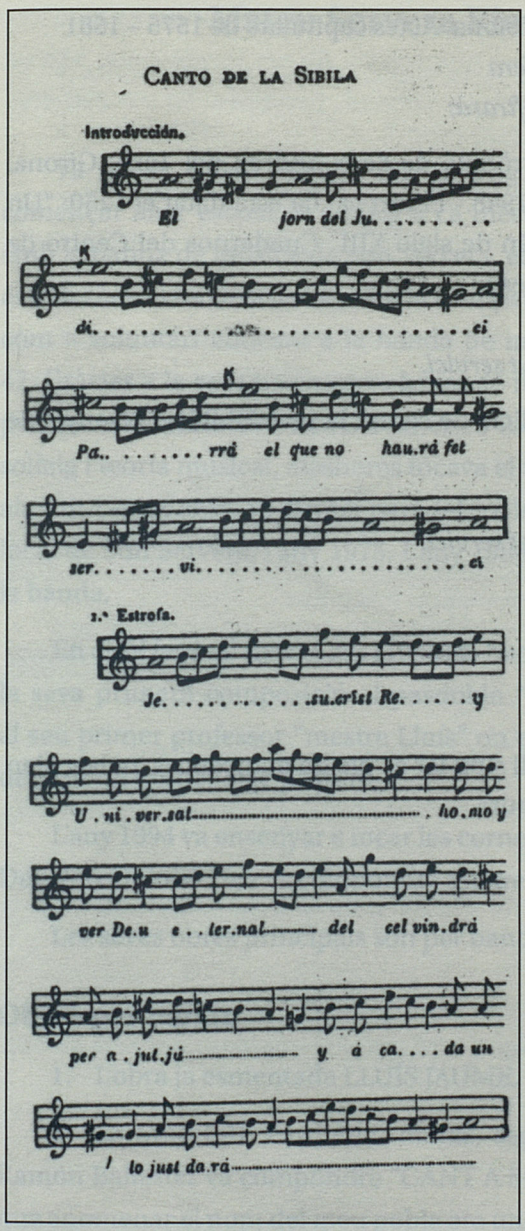

Versió del cant de la Sibil·la, per Noguera, transcrit com ho va sentir nombroses vegades, coincidint amb un manuscrit de la parròquia de Manacor.

Per endavant afirm que no tractaré els vint-i-cinc anys de la representació, més que lliures en certs aspectes, de Missèr Llorenç Moyà de la Portella. L'obra ha derivat cap a una popularitat i deu ser la més representada arreu de Mallorca. L'adoració dels màgics, l'encalentida d'Herodes, i tot el recorregut del drama, accepta innovacions, per exemple que els reis sien interpretats per fèmines, fins al punt que a la parròquia del Sagrat Cor dels Hostalets es representà enguany *Ses Reines de s'Horitzont,* adaptació de l'anònim (sic) llibre titulat *Adoració dels Reis* (1924), tots els personatges han estat encertats per elements femenins, sols la Sibil·la ha mantingut la seva integritat, en aquesta ocasió, perquè avui no es mira ni el sexe ni l'edat per cantar els versos profètics d'un demà.

Altres versions d'*El Cant de la Sibil·la:*

Arx. de la Catedral de Barcelona. Actes capitulars de 1575 – 1581

Ns quel judici no fera
un grá feñal fe moftrara;

El cant de la Sibil·la. Parròquia de Sant Andreu del Torn, Girona. Publicat per Lluís Castants el 1948.- El text català està datat el 1250: "Un «Dies Irae» en romance catalán de siglo XIII". Cuadernos del Centro de Estudios Comarcales de Bañoles.

Al yorn del iusiuy
parrà qui aurà fayt servici.

A l'Alguer continua la tradició de cantar la seva Sibil·la: Lo senyal de judici

Al jorn del judici
parrà qui haurà fet servici.

Pensant que el meu treball sibil·ler és ple de mancances, potser sien subsanades a una altra conjuntura.

Mateu Servera Riera "Fena"

Jaume Cabrer Fito

Va néixer a Son Servera dia 12 d'agost de 1932. Els vuit anys va començar anar escola de solfeig a ca mestre Lluís. Als onze va debutar amb la banda de música de Son Servera, el dia de Sant Antoni, com era i és habitual, el seu instrument era la trompeta. Als desset anys va ingressar com a voluntari educant a la banda de música del regiment de Palma 47. Gràcies a la seva joventut va haver de firmar per quatre anys, això va permetre, baix la direcció de D. Francisco Torres Navarro, aprendre molt de solfeig i teoria musical, aleshores tocava el fiscorn. Una vegada llicenciat, als vint-i -cinc anys, va formar part del col·lectiu que reorganitzà la banda local de Son Servera, l'any 1975. L'any 1988 es va jubilar com a músic de la banda.

En el IV festival de bandes (1996) la banda de Son Servera va estrenar la seva primera composició el pasdoble "Lluís Jaume" que va dedicar al seu primer professor "mestre Lluís" on en aquesta data la banda li va dedicar un homenatge pòstum.

L'any 1994 va ensenyar a tocar les cornetes al confrares de la "Mare de Déu dels Dolors" i les va compondre quatre peces.

Les seves obres principals són per banda i religioses.

Obres per banda

1. L'obra ja esmentada LLUÍS JAUME.

2. ES SERVERÍ: Pasdoble- marxa, segons les seves paraules, Don Ramón Ballester va compondre "CANT A SON SERVERA" me va semblar que anomenar el nom del meu poble era una mica presumptuós i no volia comparar- me a D. Ramon. Això de "ES SERVERÍ" pareix més apropiat per anar per casa. Va ser una estrena en motiu de la patrona de la música.

3. UN POC DE TOT : Popurri. Es va proposar sortir dels pasdobles i va compondre aquest popurri que consta de set moviments: Marxa, vals, xotis, havanera, jota, cançó de bressol, pasdoble. Va ser estrenat, segurament, per Sant Joan de l'any 1997.

4. BRISA LLEVANTINA: En el mes de novembre de 1997 Son Servera va retre un homenatge a Don Ramon Ballester Vives, fill del poble. Aquest vals es va estrenar per aquest motiu.

5. LA VERÒNICA: Marxa fúnebre. Va dedicar aquesta marxa a la confraria del mateix nom, que és de la tercera edat. Es va estrenar per la setmana santa de 1998 (aquestes cinc peces varen ser arranjades pel seu amic de "mili" Josep Llull de Capdepera).

6. LA MARE DE DÉU DELS DOLORS: Va dedicar aquesta marxa a la confraria del mateix nom. Estrenada la setmana santa de 2000. Li va fer els arranjament el músic serverí- manacorí Josep Ros.

7. MARIA MAGDALENA: Marxa fúnebre que resta per estrenar. L'arranjament són de Miquel Fuster artanenc i amic de la mili.

8. Dues marxes fúnebres (la 4 i 5) pendent d'arranjament.

MURTA I OLIVERA: Marxa regular o de processó. Per estrenar. Arranjament de Miquel Fuster.

UNA JOTA, UN VALS I UN PRESTO: amb arranjament de Miquel Fuster. Per estrenar.

9. MESTAI: Popurri . Per estrenar. Consta de sis moviments, marxa, havanera, polca, serenata, tango i sardana. Arranjament del jove serverí Biel Gomila..

Música religiosa

1. MISSA. Kyrie, glòria, credo, sanctus i agnus dei. Arranjament de Miquel Fuster. El Kyrie i el sanctus foren estrenats pel cor parroquial per Sant Joan de 2002.

2. STABAT MATER. 6 estrofes. Arranjament de Miquel Fuster.

3. AVE MARIA, A I B. Mallorquí. Arranjament de Miquel Fuster.

4. AVE MARIA, A I B. Llatí. Arranjament de Miquel Fuster.

5. PANIS ANGELICUS, A I B. Arranjament de Miquel Fuster.

6. DOMINE NON SUM DIGNUS. Arranjament de Miquel Fuster.

7. NADAL I TREBALLEM JUNTS PER LA PAU. Dues nadales amb arranjament de Miquel Fuster. Varen ser estrenades per un sextet de la banda per Nadal de 2004.

També ha dedicat part de la seva vida a recopilar música popular: jotes, mateixes, fandangos, romanços, nadales, que ja cantava la seva mare, i tota mena de cançons que conformen el nostre folklore.

Cal destacar les seves col·laboracions a la premsa, sobretot a les revistes Cala Millor i Sa font.

PITAGORAS

Estudis Musicals (EM) XVI (2009) pàg 189-190

Miquel Fuster Picó "Mosca", va néixer el 24 de Febrer de 1931 a Artà.

Jaume Cabrer Fito

Als 13 anys començà a estudiar solfeig amb el director de la banda de música d'Artà D. Miquel Picó "Salem". Als pocs mesos començà a estudiar clarinet, entrant a formar part de la banda de música del seu poble i més endavant amb el requint. Als 15 anys va compondre la melodia i la lletra de la "Mallorquinita" i la va tocar amb el llaüt. Als 16 anys va entrar a formar part de l'orquestra del poble "SINGAPUR" iniciant al poc temps les classes de piano amb el professor D. Antoni "Seu". També va aprendre a tocar el violí i va actuar, amb varis membres d'aquesta orquestra, per els visitants de les coves d'Artà.

Als 18 anys va compondre la melodia i la lletra de "Serenata" al mateix any es va presentar voluntari al regiment d'infanteria a Palma, començant les classes de piano amb la professora Dª Josefa Piña i va anar examinant-se de tots els cursos de piano i va treure el títol en el conservatori de música de València, el 10 de febrer de 1960.

Durant molts anys va donar classes de piano, clarinet, saxo alt i tenor als alumnes del seu poble.

Durant els tres anys de servei militar va actuar a la banda del regiment i als vespres amb varis orquestres de ball.

Una vegada acabat el servei militar, l'any 1952, va tornar el seu poble i va formar part de l'orquestra "King Combo Five" durant 20 anys.

Durant els anys de la mili amb el director de la banda del regiment D. Francisco Torres va estudiar direcció i clarinet.

Des de 1960 fins a 1980 va dirigir la banda de música d'Artà i durant uns anys l'Orfeó artanenc.

Després de tocar a varis conjunts més va donar per finalitzada la seva etapa pública com a músic l'any 1980, seguint tocant el piano i el clarinet com a plaer personal.

Les seves obres musicals més destacades són:

- 1946. "La Mallorquinita".
- 1948. "Serenata".
- 1986. El pasdoble "Artà endavant".
- 2002. "Pequeño estudio".
- 2003. "Caprici mediterrani"

Ha realitzat una gran tasca en la recuperació de la cultura musical popular publicant la seva recerca a la revista Bellpuig i Artà.

Les principals tonades transcrites per ell són entre altres:

- El ball de sa cisterna (1)
- Ball de sa cisterna (2)
- Es molí d'en Jordi Vives.
- Tonada de ses figues.
- Tonades de simbomba.
- Vós sou nostra Llum Primera.
- Sant Antoni...

Llistat de vinils que es troben en el centre de Recerca i documentacio Historico Musical de Mallorca II

Pere Roig Massanet

Nota: Continuació del llistat de vinils que es troben en el centre de Recerca i documentacio Historico Musical de Mallorca, Estudis Musicals (EM) XV (2008) pàg 233-242.

Títol del vinil.
Subtítol, si es que en te
Lloc d'origen
Any
CASA PRODUCTORA
Dígits de control.

Temas infantiles de Tv
Los Chiquitines
DISCOS BELTER 00225
Caja de ahorros Sa Nostra

Miquel Vicens
Maria Martorell
1981
MALLER API 77

Baltasar SAMPER
Mallorca Suite Simfònica
Ritual Campesino, Tres Cantos
Mallorquines
Orquesta de Conciertos de Madrid
Jesús Arambarri (director)
HISPAVOX HHS 10-56

El Olivo
Robert Graves, Ramon Farran
Edicions Arxipèlag de la
Universitat de Palma de Mallorca
BLAU – Unió de músics

ENCONTRE DE COMPOSITORS I
Llorenç Balsach, Amadeu Marin, Llorenç Barber

Ajuntament de Palma Institut d'Estudis Baleàrics
1983
ACA - UM (Unió de Músics)

ENCONTRE DE COMPOSITORS II
Antoni Matheu, Lluis Berenguer, Enrique Macias
Ajuntament de Palma, Institut d'Estudis Baleàrics
1984
ACA - UM

ANTONI CAIMARI
Obres per a piano
Antoni Caimari (piano)
Stereo A-1
UM (Unió de Músics)

MÚSICA PIANÍSTICA BALEAR
Joan Moll (piano)
Obres de Marques, Capllonch, Matheu, Aguiló, Más Porcel, Thomas, Torrandell, Samper, Galmés i Marí
Stereo B.3
UM (Unió deMúsics) - ACA
Conselleria d'Educació i Cultura de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears

Alfonso X y su tiempo
Cantigas de Santa Maria y Música trovadoresca medieval
Pro Musica Antiqua de Madrid
Miguel Àngel Tallante (director)
Dep. Legal: M-41098-1985
Ministerio de Cultura

CHOPIN Y MALLORCA
24 Preludios op. 28
Joan Moll (piano)
1980
HISPAVOX s 60.415

MIQUEL CAPLLONCH
Obras para piano
Juan Moll (piano)
EMI Odeon 10 c 063 021618
Producciones ETNOS

ANTONI TORRANDELL
Sonata per a violoncel i piano, op. 21. Obres per a piano
Joan Moll (piano)
Roger Lowenguth (violoncel)
UM (Unió de Músics) Stereo B1
Ed. Fundació Joan March

EUTERPE
Paisaje, Camino y Canción
1974
HISPAVOX Estereo HHS 11-282

VII Concurs POP ROCK
Palma de Mallorca 1989
Susie Q, Limites, Rompiendo Cuerdas, Juanito Percha y Los Colgaos, Wonkhai Palma, A Bordo, La Fosca
Ajuntament de Palma
BLAU A 054

LA FOSCA
La Carn Humida
MASTER DIGITAL
DG- A 20
Ajuntament de Palma
Ed. A. Fernández

CANÇONS DE LA MEDITERRÀNIA
Y. Dalaras, S. M'Barek, J. Bibiloni, M. Tokas, Ll. Llach, El lebrijano y la orquesta Andalusí de Tánger, A. Branduardi
Rtve – Ajuntament de Palma
720021- 1989

MISA CRIOLLA - MISA LUBA
Los Fronterizos (solistas)
Cantoría de la Basílica del Socorro (coro)
J.G.Segade (presbítero)
Ariel Ramírez (dirección)
Philips 856 933 PY

MARIA DEL MAR BONET
Breviari d'Amor
Ariola 1982 I – 205100

JUNTS
Serrat, Isaac, La Trinca, Montllor, Tapias, Llach, Bonet, Pi de la Serra, Subirachs
Ariola 1981 75382 D

RAPHEL PHERRER
Sor Thomasseta Super Star
Salseta Discos
L.D. 11012
DL B 43 716-89

MARIA DEL MAR BONET
Alenar
Ariola 1977 25 125 I

MARIA DEL MAR BONET
A l'Olympia
Ariola 88 878 I
1975

MARIA DEL MAR BONET
ES 113 A
M 19 169 1983

LA BAZANCA
Canciones Sefardies
SAGA 1983 Sed 5 002

EN FOLIA
Capilla Musical del Seminario de Estudios de la Música Antigua
D.L., M 35.562-1983
HISPAVOX 1983

Iruñeko Gaiteroak
Por segunda vez
ELKAR 55-56
D.L. SS 222-223/83

HILARIONS ESLAVA I Centenario
Misa a capella para adviento y cuaresma op. 136 – motetes op. 147
Agrupación Coral de Camara de Pamplona
Luis Morondo (director)
Tic Tac 1978

LLUC
Cançons de l'Escolania
Jaume Palou (director)
Vicenç Juan Rubí (organista)
ALOSA D.L. B 19774/81

ALBENIZ
Obras para piano vol. 2
Alicia de Larrocha (piano)
HISPAVOX 1968
DL. M 36 199 – 1983

CHOPIN Y MALLORCA, II
Joan Moll (piano)
HISPAVOX S 60.416
1980

ANDRES GAOS
Obras para piano
Joan Moll (piano)
Etnos 02 A XII
1982

DESDE ANDALUCÍA CON EL FLAMENCO DE JOSE GALAN
Manolo Franco (Guitarra)
PASARELA PSD 2030
D.L. SE. 385 1985
Ref. PSC 1012 EC

J.B. PLA
Sonatas para dos flautas
Joana Guillem – Magdalena Martínez (flauta)
EXA
Etnos 02 A XXXII

ORGANOS Y ORGANISTAS VALENCIANOS
Obras de Hervas, Pascual Roig, Cabanilles, de San Agustín, Fabuenca
Vicente Ros (organista)
D.L. V 1529 – 1984
XLC 001

El Baile de los Pajaritos (dance little bird)
Mallorca 81
OLYMPO L. 835

VACACIONES EN MALLORCA
Por the studio group
Dial discos M 19470 – 1978
Ref. NC. 50. 1321

VACACIONES EN MALLORCA
MOVIE PLAY
M 110322/9 Estereo

JORGE PARDO
Carlos Benavent
Joan Bibiloni
BLAU A- 002

MALLORCA
EMIDISC 10 © 038 021 482
Dep Legal B 14461 – 1978

LORENZO SANTAMARIA
Para que no me olvides...
D. L. B 42125 - 1975
Emi Odeon J 062 21230

DEL PODER DE LA LUNA NI SE SABE ...
La Isla
Ajuntament de Palma
Master Digital DG A12

JAZZTÀ
VIII Festival Internacional de Jazz
Ajuntament de Palma
Master Digital
DG A 10

LOS MALDITOS
Ajuntament de Palma
VIII Concurs de Pop Rock de Palma
Master Digital
Estudis Digitals A- 24

BERROS & COSMOPOLISMO
Pedro Rubio "El hijo del Berro"
Cosme Adrover (arreglos y dirección de orquesta)
MALLER API 107

ANTOLOGÍA DE MÚSICA PERUANA DEL SIGLO XX
Vol. III Música de Cámara
Edubanco (Fundación del Banco Continental para el fomento de la Educación y la Cultura)

JOAN BIBILONI
Joana Lluna
BLAU – Estudis MALLER
A - 001 1982

SIMPLE
Salvador y Marita
BLAU - DIGITALS
A –025

VI CONCURS DE POPO ROCK
La Isla, Cerebros exprimidos, Los Turkos, Susie Q, Cutres, Damage Inc., Intransigentes
MASTER DIGITAL DG – A 11
Ajuntament de Palma

MILORD'S
Enseñame a cantar
MALLER API – 19
1977

MALLORCA Y VIVA ESPAÑA
OLYMPO – 2 OL L 150
Recopilatori 1973

MIGUEL ALLER
Golden Years
MALLER API- 5

CARLOS BAGUER (1768-1808)
3 Sinfonías
Orquesta de Cámara Reina Sofía
Gonçal Comellas (concertino director)
ENSAYO DIGITAL
ENY D 2203, 1985

CANÇONS DE LA MEDITERRÀNIA
Ofra Haza, T. Soler, A. Azrié, D. Galani, C. Nougaro, Els Valldemossa, M. D'Azzo, Paco de Lucía
RNE – RTVE
Ajuntament de Palma

CUCORBA
Demà és festa
MASTER DIGITAL DG A 08
Consell Insular de Mallorca

SIS SOM
DIGITALS DG A06
Fundació Serveis de Cultura pel Poble
Consell Insular de Mallorca

CATALUNYA CANTA AL NOSTRE AVI
Sardanes de Francesc Masros
Cobla Marina
FOC NOU FLP 111, 1985

PAISATGES SONORS DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA
Generalitat Valenciana
Conseleria de Cultura, Educació i

Ciència
SA 10 001

SARDANES
Creu de Sant Jordi de la Generalitat
Cobla Montgrins
FOC NOU FLP 110, 1985

JORGE CARDOSO
TAÑIDOS VOL. II
Música española para guitarra barroca
MSDM 4009
Pentagrama Mágico

FELIX MAXIMO LOPEZ
Musica para clave
Sonatas a quatro manos
Mª. Teresa Chenlo/ Sharon Gould (clave)
DIAPASON 52 5088, 1985

CONCIERTO INAUGURAL DEL AÑO EUROPEO DE LA MÚSICA
Teatro Real 21 de enero de 1985
Orquesta Sinfonica de Madrid
"Orquesta Arbos"
J. R. Encinar (director)
Coro Nacional de España
S. Calvillo y T. Cabrera (directores)
C. Halfter (director)
Obras de C. Bernaola, T. Marco, Luis de Pablo, C. Halfter
LINTERNA MUSICA AA 1185 – 010/11
Ministerio de Cultura

MUSICA TRADICIONAL Vol.I
ZAMORA
TECNOSAGA SAGA VPD 1085

DOMENICO SCARLATTI EN ESPAÑA
DIAL DISCOS
54.9363, 1985
Ministerio de Cultura
Instituto de las artes escénicas y de las artes

I Antología de Cantautores Andaluces
FONORUZ D-143-1, 1986
Junta de Andalucía
Consejería de Cultura

LOS VALLDEMOSSA
BELTER 22.824

JORDY
MALLORCA CHA, CHA, CHA
Pepe Robles y Cosme Adrover (arreglos)
BLAU MN 1
P.M. 156 – 1985

ANTOLOGÍA DE MÚSICA PERUANA Siglo XX
Vocal – Coral Vol. I
EDUBANCO R.I. 1423 Industria Peruana

CANTATA POPULAR
DONDE NACEN LOS CONDORES
"Kuntur Wachana" de Celso
Garrido Lecca
CEPRODAR R. I. 1423

INOLVIDABLES DE ORO
Hector Ferreyra y su quinteto de Camara
VIRREY / Y VIR 0001045.6

MÚSICA DEL REDESCUBRIMIENTO
Polifonía en las Catedrales del Nuevo Mundo
Grupo Vocal Gregor Coral de la Universidad de Cádiz
Marcelino Diez (director)
HARMONY HA 5048
1985

CANTES DE IDA Y VUELTA
Guajira, Rumba, Milonga, Vidalita, Colombiana
Conmemoración del V Centenario del Descubrimiento de America
PASARELA PRD 140, 1985
Junt de Andalucía

Mossèn Joan Parets i Serra, Prevere i Documentalista Musical.

Mn. Pere Fiol i Tornila, Pvre.

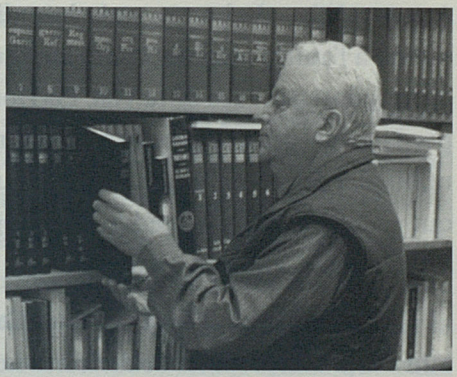

Era el diumenge dia 29 de Setembre de l'any 1940. La madona Maria, la madona de Can Mig, el cafè que hi ha al mig de la Carretera d'Inca, ja ha servir begudes i cafès a la nombrosa parròquia que hi ha al seu hostal. Va feixuga perquè aquest quart embaràs ja arriba a la seva fi, però s'arregla, com sempre, amb temps va al Convent perquè don Gabriel, el Custos, ja ha tocat el primer i necessita temps per a les nombroses devocions que ha de fer, a més avui és sant Miquel, i En Miquelet, el fill major fa festa, com també el sogre i cal resar per a ells.

Entrar al Convent i sentir-se envaïda per una forta calma és tot u. Com l'agombolen aquestes estones que pot estar tranquil·la, deixant les converses de l'Hostal i resar i resar davant el Senyor. Passen els minuts, prest ja farà mitja hora i Mossèn Gabriel toca el tercer. Ara no sap què li passa, però l'experiència dels altres tres parts li aconsella anar a ca seva i avisar la comare i sense pensar-ho més ja hi camina. Quan la gent sortia de missa ja varen sentir dir que la madona de Can Mig havia tingut un nin. Li tocava nombre Joan, com son pare, i cap allà amigues i parentes varen dirigir llurs passes, i l'Hostal s'omplí de gent que aquell migdia anava a demanar com havia anat la cosa. Així començava la vida el subjecte d'aquesta biografia, el capellà santamarier Joan Parets i Serra, a qui aquesta nit dedicam el Segon Reconeixement 14 novembre ACA.[1].

(1) Així ho contava sa mare a ma mare pels anys cinquanta, quan feien el camí cap al Seminari.

Joan Parets i Isern i Maria Serra i Pol s'havien casat a la mateixa vila de Santa Maria del Camí dia 18 de juny de 1931[2]. D'aquesta unió en nasqueren Miquel (7 de maig de 1932); Jaume (1 de juny de 1934); Anna (9 d'abril de 1937); Joan (29 de setembre de 1940); Margalida (27 de novembre de 1944) i Maria (06 de desembre de 1946). Vivien a l'Hostal de Can Mig. Aquesta Vila, aleshores, tenia ben diferenciades aquestes barriades: La Vileta, a l'antic Camí de Muro, La Vila, tota arrambada a l'antiga església parroquial i a la casa de la Vila. Els Hostals, a la Carretera d'Inca, protegida per l'ombra gentil i graciosa del campanar de l'antic Convent de frares mínims, i Fora Vila, que unia, amb una germanor ben estreta, a tots els qui vivien al camp: Terrades, Son' Seguí, Es Campet, Can Franco, Ses Set Xemeneies, Can Dolç, Es Serral...

A la carretera d'Inca, vora el Convent, hi ha una forta aixamplada tant de la carretera, com de les voravies de les cases. Aquest espai, fins l'any 1945, estava ocupat per una illeta formada per dues cases, la de Can Mig, que tenia el portal principal mirant cap a Inca. En els baixos hi havia l'hostal que tenia una gran porxada a un costat, un gran saló que s'emprava principalment per a fer ball i per fer glossades. En el primer pis hi havia un gran saló que estava destinat a teatre. L'altra casa era Can Millo. Tenia el portal mirant cap a Palma. En els anys de la Dictadura del general Primo de Rivera (1923-1929), ja es volia tomar aquesta illeta, però els diners necessaris per a dur endavant aquestes obres eren molt quantiosos, i aquesta dificultat donà pervivència a Can Mig. Serà els anys 1944-1945 quan la família haurà d'agafar barca i bolic, obrarà una part de la portassa edificant el local que començà dient-se Can Mig Nou, ara Cafè Comerç, i allà hi viurà el nostre Joan fins que tenia deu o onze anys[3].

Les germanes de la Caritat, establertes a la vila pel benemèrit Rector Rafel Caldentei i Perelló (Manacor 1818. Rector de Sta. Maria 1853-1887, any que morí), davant la creixent puixança de la barriada dels Hostals,

(2) Arxiu Parroquial de santa maria del Camí

(3) Capó Juan, Josep. *La Vila de Santa Maria del Camí Volum II* Mca.1985 Pàg. 246

on vivia Joan, passaren a cuidar una escoleta, que el Batlle Bartomeu Simonet i Canyelles (1924-1930), havia aixecat en aquella barriada (1924). Allà anirà Joan, serà Sor Francesca qui li ensenyarà a seure i a escoltar vetllant perquè jugui bé amb els altres nins de la barriada. D'aquí passarà a Ca Ses Monges, a l'antiga Rectoria, on aprendrà a llegir, escriure i a resar. Hi viurà les jornades simples i plenes de bons sentiments, tot preparant-se a fer la Primera Comunió que el Rector Parets li donarà.

Fetes aquestes passes, tots els atl·lots del poble passaven a l'escola pública. El mateix Batlle Simonet havia fet habilitar les cases de Can Capó, entre la Casa de la Vila i el Temple Parroquial, perquè tots els nins hi aprenguessin les primeres lletres. Les nines, seguint el vell costum, seguiran a Ca Ses Monges, on els matins aprendran la ciència d'escriure, llegir, fer comptes en les quatre operacions i així poder-se defensar per la vida, mentre que els capvespres eren anostrades en les feines que calia saber fer una atl·lota per a poder ser madona de casa seva, atendre l'espòs i els fills i tenir una casa neta i endreçada.

Aquests anys de lletres a Can Capó seran els anys que Joan comença a fer d'escolanet i cantadoret. Ja coneixia tots els racons del Convent perquè don Gabriel Salvà, el Custos del Convent, tenia bo de fer anar a Can Mig a cercar ajuda, perquè entre els fills de la casa i els qui s'hi arranbaven per jugar-hi, sempre n'hi havia un estol. Ara, tan apropet de la parròquia, podrà donar una ajuda al Rector i als vicaris que sempre precisaven dels servei d'aquests atl·lots tant per tocar les campanes, com per cantar i servir els funerals, que llevonses sempre es feien els matins, com també quan les dones havien de sortir a missa, celebració que sempre se feia a una hora no tan matinera[4] i que també precisava la presència dels escolanets, doncs l'escolà major calia que no perdés el jornal. L'any 1947 arribava a la vila un nou vicari, el senceller Pere Munar i Carbonell, qui sempre anava

(4) El Sagrament del Baptisme sempre es celebrava als pocs dies del naixament de l'infant, cosa que impedia que sa mare hi assistís. Quan la mare ja estava millor s'habillava l'infantó i amb la participació de la família m´s propera, la mare "sortia a misa", eren llegits els evangelis a l'infant, i sempre hi havia un poc de festa i la visita obligada als familiars vells o malalts que no havien pogut anar a veure el nou nat. A Inca aquesta tradició es solia fer, moltes vegades, celebrant la missa a la Capella de Sant Sebastià, on hi havia l'estàtua de Sant Ramon Nonat.

enrevoltat d'un núvol d'atl·lotells, entre els quals sempre hi havia en Joan. Moltes eren les vegades que aquest vicari el venia a cercar per feines a la parròquia o a la vicaria. El Mestre Rafel Fuster sempre hi venia a bé perquè En Joan anava adelantat. D'aquesta manera el nostre Joan començà a trobar gust a les coses d'Església.

Les coses, per a la família Parets i Serra, no anaven tant bé al nou local de la carretera, com a l'antic Can Mig i es decidí deixar el local i arrendar una casa a Son Cosset per anar-hi a viure. Això no romprà res la vida de la família. Joan seguirà essent escolanet tant a la Vila com als Hostals i l'equip de futbol dels Hostals també servirà per omplir hores i il·lusions d'infantesa, com també anirà formant un caràcter que gaudirà de la companyia i de fer les coses amb altres.

El germà major estudia al Seminari de Palma, els vuit anys que li du d'avantatge fan que el miri amb molt de respecte. Quan ve de vacances, ja el tracten com un home, malgrat també ajudi a les feines familiars i a les gresques germanívoles, doncs tres nins i tres nines, quan se posen a parlar i a fer bulla, hi ha possibilitats de que l'armin grossa, i així passava a Can Mig. L'amo'n Joan, el pare, havia de posar un poc d'ordre i mirar de repartir la paraula. Poc a poc Joan va acaronant una idea que li bull en el cap, també ell vol ser capellà. En Jordi i En Pep de can Perantoni ja ho proven al Seminari, ell també hi anirà. Així en parla al vicari, als pares, al rector i comença a preparar-se per a fer l'ingrés al Seminari. En el mes de juny de l'any 1953, té dotze anys ben complits, anirà al Seminari menor, que ara està al carrer dels Socors, al Convent del Agustins, i allà s'examinarà i li donaran una papereta que dirà "APTE". Content i botant la mostrarà, perquè això vol dir que podrà començar el nou curs al Seminari.

Anys de seminari, 1953 – 1967

Seminari Menor, 1953-1959

El Seminari Conciliar de Sant Pere, a Mallorca, és una vella institució que si bé la manà fundar el Concili de Trento dia 15 de juliol de 1563 amb

el Decret "Cum adolescentium aetas" (seu forma erigendi Seminarium Clericorum), no fou erigida a Mallorca fins dia 29 de juny de 1700. En aquell moment el nostre Seminari funcionava com el que actualment diríem un Col·legi Major, perquè els alumnes de la casa participaven a les classes que es donaven a l'Estudi General Lul·lià, de manera que el Seminari era el lloc on els futurs capellans s'anaven formant espiritualment i humana per ser un dia els caps espirituals de tota la feligresia mallorquina. L'edifici que s'aixecà vora Montision, en el carrer que ara es diu "del Seminari" va haver de sofrir diferents transformacions per a donar cabuda a tots els alumnes, quan es començà a exigir l'internat per a ser ordenat prevere, i quan, desaparegut l'Estudi General (1829), s'hagueren d'acomodar espais per impartir les classes en el mateix edifici[5].

El gran capellà inquer Mossèn Pere Josep Llompart i Campins (1807-1893), Rector del Seminari de 1857 a 1893[6] cuidà d'engrandir la casa perquè pogués donar resposta a les necessitats que tenia el Seminari, però ja no hi havia manera. Els anys de després de la guerra civil (1936-1939) no hi havia manera d'agombolar tots els seminaristes en aquelles venerables parets, l'obra de les vocacions eclesiàstiques, que tan meravellosament havia fet desplegar per tota la diòcesi l'Arquebisbe-Bisbe Miralles (1929-1947) començava a donar molt de fruit, de manera que son successor, el Dr. Joan Hervàs i Benet (1948-1956), en el primer any de son pontificat, ja podia anunciar, dia 30 de setembre de 1948, que tenia una escola preparatòria per a entrar en el Seminari, un seminari menor provisional a una part del Convent dels Agustins i uns solars, a Son Gibert, per edificar un nou Seminari [7]. Dia 12 de juny de 1949 es posava la primera pedra del Seminari Nou.

El curs 1953-1954 per a Joan i per a tot el grup d'alumnes del Seminari menor, va començar el divendres dia 6 de Novembre, d'aquesta manera

(5) Fiol i Tornila, Pere. *"El Seminari Conciliar de Mallorca"*. Inca Revista números 55 i 56. Any 2.000

(6) Fiol i Tornila, Pere *"Mn. Pere Josep Llompart i Campins 1807-1893"* Inca Revista nº 24 Any 1990

(7) Fiol i Tornila, Pere "*Estudio documentado del período 1891-1948 de la Historia del Seminario de Mallorca"* Treball inèdit pàg. 80.101

preparàrem la diada del diumenge dia 8, que hi va haver la benedicció d'una part del nou seminari, part que seria ocupada pels llatinistes i humanistes, cinc cursos d'estudiants.

Deixar el poble i passar a l'internat del Seminari, per a Joan i per a la seixantena llarga d'atl·lots que aquell any començàvem, era una experiència nova i vitenca, però en definitiva els dies s'anaven omplint d'hores d'escola i d'estudi. Tenir cada dia una hora de llatí i una de gramàtica castellana, possibilitava que aprenguessis aquelles matèries que, destres professors, no desistien d'aficar-te en el cap[8]. Matemàtiques, Història i Geografia, Música, que també era diària amb el "Solfeo de los solfeos", i d'una mitja hora de durada, anaven completant el panorama escolar d'aquell primer any de formació.

Aprendre a estudiar, aprendre a conviure eren també unes assignatures que arribaven a pesar molt en el viure de cada dia. La mancança de l'ambient familiar, (el seu germà estava a Palma, en el Seminari que ara començarà dir-se "vell" contraposant-lo al "nou", que era on vivia En Joan), la llunyania de la família feien que també la convivència humana i espiritual s'anàs aficant a l'ànima d'uns atl·lots plens de nobles il·lusions. Així va passar els anys al Seminari menor. Les assignatures unes eren més atractives i altres més feixugues, els professors ben igual.

El Seminari Menor, aleshores, estava regit per un Rector que era independent del Rector del Seminari Major. En aquell moment ho era Mossèn Miquel Moncades i Noguera (1921-1989), Rector de Seminari Menor de 1948-1956, capellà murer i futur Bisbe de Menorca (1968-1977) i de Solsona (1977-1989), qui era ajudat per un Superior, Mn. Miquel Ramon i Font, home que havia nascut a Puigpunyent l'any 1925, havia estat ordenat prevere l'any 1948 i que havia deixat les activitats pastorals per les pedagògiques d'aquell casal. A més de cuidar de la disciplina, amb uns seminaristes majors que eren coneguts amb el nom de "prefectes", també

(8) El professor de llatí era Mossèn Antoni Esteve i Tous, capellà artanenc (1914) que estava en la flor de la vida; el de gramàtica castellana era el futur bisbe de Menorca i Solsona, don Miquel Moncades i Noguera (Muro 1921-Manresa 1989)

donava classes de matemàtiques. Completava el grup de formadors un director espiritual, Mossèn Guillem Payeras i Bujosa, capellà bunyolí (28 de maig de 1925), també ordenat l'any 1948 i que ha fet tota la seva vida pels passadissos i despatxos del seminari, serà bon amic de Joan a qui haurà d'orientar en moltíssimes ocasions, i qui li ensenyarà a caminar en les temporades que els escrúpols obstaculitzen l'avençar en el camí cap a la maduresa humana i espiritual.

L'any 1956 representa l'inici d'una nova etapa per a la vida del Seminari. L'any anterior el bisbe Joan Hervàs i Benet (1947-1955) havia passat a la diòcesi de Ciudad Real, i havia arribat a Mallorca el Dr. Jesús Enciso Viana (1955-1964), home que venia del camp de les lletres i amb força experiència en els estudis i en seminaris. Entre altres coses remodelà el seminari, li donà un nou pla d'estudis, establí que els estudis de Teologia es fessin en quatre anys i es dedicàs el cinquè a activitats pastorals per les parròquies de Palma, residirien al Seminari Vell, que començà a dir-se "Convictori Sacerdotal", mentre que tots els estudis ja passarien al Seminari Nou. D'aquesta manera sols hi hauria un Rector, que seria ajudat per diferents prefectes de disciplina: un pels llatinistes (els tres primers cursos); un pels humanistes (quart i cinquè); un pels filòsofs (sisè, setè i vuitè); i un pels teòlegs (novè, desè, onzè i dotzè). El darrer curs, que estava format pels "convictors", com hem dit, ja residirien al Seminari vell i tindrien un capellà, Mn. Pere Amorós i Esteva (1894 i ordenat l'any 1920), qui els orientaria en les primeres passes que farien en el camp de la pastoral. En el Seminari, a més de Rector i Prefectes de disciplina, també hi hauria els Directors Espirituals, que seguirà essent Mn. Guillem Payeras pel Seminari Menor, i el capellà inquer Mn. Miquel Amer i Quetgles (1909-1998), qui des de 1935 era professor de la casa, ara serà també el Director Espiritual del Seminari major. Don Miquel ho serà tots els anys que regirà la institució un altre benemèrit capellà inquer, Mossèn Francesc Payeras i Mulet (1903-1966), rector del Seminari de 1956 a 1960.

El nou pla d'estudis agafarà Joan en el darrer any de llatinitat, que passarà gojosament per entrar a les Humanitats, on el llatí seguirà essent

amic obligat i fidel, que també es veurà acompanyat de la llengua grega, que amb l'abecedari diferent no deixa de tenir son misteri. La gramàtica donarà el pas a la literatura, les matemàtiques a l'Àlgebra i a la Geometria i farà les primeres passes per llengües estrangeres, el francès serà la nova porta d'un món on caldrà veure altres fonètiques i altres maneres de parlar i de pensar, d'aquesta manera anirà enriquint la seva persona.

Seminari Major 1959-1967

El curs 1959-1960 començarà els cursos de filosofia. Caldrà deixar el "bavero" del Seminari menor i vestir la sotana i esclavina del Seminari major. Sa mare ja havia guardat totes les coses d'En Miquel, ordenat prevere dia 21 de desembre de 1957, perquè quan Joan donàs la passa, poguera emprar la mateixa "beca blava", el roquet de mànigues xapades, l'esclavina, el barret.... Les classes eren diferents, els professors també i no en parlem de les matèries. Ademés aquells professors parlaven en llatí, explicaven els temes en llatí, et feien les preguntes en llatí i en aquesta mateixa llengua tu els havies de contestar. Els primers mesos foren fatals, però prest l'oïda s'hi agombolà i el cap també, i d'aquesta manera anà creixent en coneixements i en maduresa.

Les coses noves no eren només aquestes, ara el Solfeo de los solfeos havia deixat el lloc a un llibrot gros "Liber usualis" també en llatí per descomptat, però una música diferent, el gregorià, prest aprengué els diferents tons, les diferents claus, que posaven el do i el fa a la retxa que volien i d'aquesta manera canviava fort ferm la lectura de les notes, et creava unes noves sensacions i experimentaves la facilitat que tenies per a cantar lletres noves llegint la música que hi havia. També aquell any s'afegí una nova signatura musical, el piano. Aquells ditons grassons, no eren gaire destres en canviar continuament, crear sons nous per a unes melodies i per acompanyar-les amb la ma esquerra.

El Seminari Major també li va oferir una altra possibilitat, l'Schola Cantorum, on hi entraria tot d'una per a cantar-hi de tenor. Aquesta Schola havia estat fundada en el Seminari pel bisbe Pere Joan Campins i Barceló

(1898-1915) a l'Edicte del nou curs acadèmic de dia 12.09.1909: "volumus et absque detrimento potioris studii cantus gregoriani, in Seminario etiam constituatur ex omnibus internis externisque alumnis Schola Cantorum ad studium et executionem poliphoniae et optime musicae sacrae"[9]. En fou el primer director Mossèn Antoni Sanxo i Nebot (1884-1961), qui ja féu moltes passes musicals els anys que estudiava a Roma (1902-1908), dirigí l'Schola Cantorum del Col·legi espanyol de Sant Josep, que allà hi havia i retornat a Mallorca (1908), en segueix l'experiència. Després d'un any d'experiència escolar a Mallorca, anà a perfeccionar els estudis musicals amb dom Mocquerau, de l'Abadia de Solesmes, estiu de 1909. Dirigí l'Schola fins l'any 1922, que passà la batuta a Mossèn Bartomeu Nigorra i Barceló (1891-1968) gran gregorianista, qui la dirigí fins l'any 1948. El temps que Joan formà part de l'Schola n'era director Mossèn Bernat Julià i Rosselló (Felanitx 1922) de qui fou un bon col·laborador, sobretot actuant d'arxiver per a ordenar les partitures i particel·les que, tira tira, s'havien anat copiant per les diferents generacions de cantaires que ja duia l'Schola.

L'elecció del Vicari General de Mallorca, Mossèn Francesc Planes i Muntaner (1904-1985) per Bisbe d'Eivissa l'any 1960, dugué una nova moguda al Seminari, perquè el Rector Payeras passà a ocupar el càrrec que deixava buit el nou bisbe, i el curs 1960-1961, Joan feia el segon curs de filosofia, fou començat amb un nou rector, el prevere manacorí Mossèn Pere Sureda i Rosselló (1910-1984), qui serà Rector de la institució de 1960 a 1968, període de l'ordenació i comiat del Seminari per a Joan. El nou Rector aportarà també un nou equip directiu[10] Mossèn Jaume Cabrer passarà a ser el Director espiritual del Seminari major, substituint a Mn. Miquel Amer, i Mossèn Gabriel Reus, que ja era Superior dels filòsofs,

(9) "Sense que s'hagi de llevar res a l'estudi quant més millor del cant gregorià, volem que en el Seminari es formi una Schola Cantorum integrada pels alumnes tant interns com externs perquè s'estudiï i s'interpreti polifonia i el millor de la música sagrada" Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca 49 (1909) pàg. 117

(10) Ibidem Juliol 1960 pàg. 167-169

passarà a ser-ho dels Teòlegs (1960), passant, el proper curs, a la vida parroquial i deixant el càrrec en mans de Mossèn Joan Soler i Planes[11].

El curs 1962-1963 Joan Començà els anys de Teologia. Sembla que les diferents crisis que hi poguera haver, i els dubtes que poguessin arribar ja anaven essent superats; les matèries estudiades ja li eren més agradoses, com també certs professors que tingueren una forta incidència en la seva vida, sobretot Mossèn Llorenç Pérez Martínez, que ja l'havia tingut com professor de Història en els anys d'Humanitats[12], però ara, estudiant Història de l'Església en el primer i segon curs de Teologia, és el moment que l'home ja està fet, sorgeixen les inquietuds i es veuen nous camps de ciència que atreuen les intel·ligències dels joves estudiants.

El Seminari, que com institució també acumula experiència, tenia el "Certamen Científico-Literario" que era una bona palestra per endinsar alumnes en el camí de la investigació i de la creació literària, així ja ho deia el savi bisbe Campins, fundador també dels certàmens, a l'edicte del primer (1899), "valorant molt positivament la generositat i la frescor de la jovenesa, us convidam avui perquè moguts per noble afany participeu en el Certamen que per a vosaltres obrim, no posant els ulls en els premis, que puguem oferir-vos, que sempre seran minsos, sinó en la viva brillantor de l'art literari, en les glorioses conquestes de la ciència, en les delícies inefables que dóna l'estudi profund i constant, en els serveis que heu de donar a la religió, en les claredats indefal·lents amb que Déu il·lumina i enrevolta a les ànimes que s'acosten a Ell per conèixe'l més íntimament"[13].

Joan sempre participà en els certàmens amb companyia d'altres alumnes, pens que no en va fer cap de totsol, i sempre en coses pràctiques,

(11) Ibidem 1961 pàg. 215

(12) Els estudis en el Seminari estaven organitzats en tres anys de llatinitat, dos d'humanitats, tres de filosofia, quatre de Teologia i un de pastoral.

(13) Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca (39) 1899. Pàg. 188

vull dir que no anava estudiant idees, sinó temes concrets amb els quals li era més bo de fer entendre's.

Potser en tingui un de sociologia realitzat amb un company santamarier, que estudiava la possessió de Son Torrella de Santa Maria, potser seria en el darrer curs dels estudis de filosofia, que s'estudiava aquesta matèria amb un gran professor, Mossèn Bartomeu Quetgles i Gaià (1900-1964)[14]. Ja a Teologia, el primer any, treballà en el tema 26, amb els companys Joan Darder i Brotat i Mateu Ramis i Canyelles: "Índex alfabètic dels cent primers volums (1861-1960) del Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca". L'any següent participà en el treball "Sant Pau en la història, el culte i l'art de Mallorca" que enllestírem amb Jaume Sanxo i Gili i jo mateix, l'autor d'aquestes ratlles. L'any 1965 treballà en el tema 16 amb el condeixeble Josep Antoni Fuster i Segura en "Introducció a un estudi crític-biogràfic de Santa Catalina Tomàs i Bibliografia" i en el tema 23 que li obrí un camp que ja mai ha deixat de conrar: "Índex-Catàleg de les obres musicals d'autors mallorquins existents en els Arxius de la Diòcesi d'abans del segle XX" aquest treball el realitzà amb el seminarista inquer Jaume Rovira i Ramis.

El darrer any participà en el certàmen amb el condeixeble Bartomeu Fons i Pasqual en un tema força engrescador per un jove santamarier i aspirant a sacerdot diocesà: "Mossèn Rafel Caldentei, Rector de Santa Maria: notes inèdites de la seva vida, acompanyades de la transcripció i ordenació dels seus manuscrits" Aquest certàmen revestí una solemnitat especial perquè no es celebrà el dia normal, que era la festa de Sant Tomàs d'Aquino en el mes de Març, sinó dia 31.05.1966 amb la presència del Nunci del Papa a Espanya, que en aquells dies es trobava a Mallorca.

La vida del Seminari, com la de tot internat, té les seves coses, més aquells anys que els cursos eren numerosíssims, una vintena d'alumnes a cada curs. Aquesta multitud de joves aportava també una multiplicitat

(14) Don Bartomeu, a qui familiarment anomenaven Ketteler recordant al gran Bisbe de Magúncia, gran coneixedor dels Gremis i de la Doctrina Social de l'Església i gran difusor d'ella. Té multitud d'obres publicades sobre aquesta matèria i sabia suscitar un bon amor a la seva assignatura.

de caràcters i de situacions, que moltes vegades o amargaven o divertien majorment els dies. El Rector Sureda (1960-1968) gaudia d'organitzar festes i coses. Una de les que organitzà fou que cada curs formàs un petit cor per cantar nadales, així de cada curs en sortia un director, copistes de particel·les, noves cançons, moltes vegades les nadales que es cantaven als pobles, cosa que ajudava a conèixer la música de tot Mallorca. També s'introduí la dèria de la creació musical, perquè també hi havia un premi per la nadala millor que algun seminarista creava per l'avinentesa d'aquell any. José Leoncio García Mallada, jove inquer, o millor dit, fill d'un militar que habitava a Inca, i sempre ell mateix es considerà inquer, hi feia bon paper en aquesta palestra nadalenca. Un any sortí una nadala diferent i agradosa, no se sabia d'on venia i el Jurat li donà el primer premi. Fou una simple copiada d'una música de pel·lícula i malgrat els autors del plagi fossin honestos i la presentassin amb el lema "quod audivimus, cantamus"[15], el Jurat, que ara no recordo qui el formava, com que no anava mai al cinema, no es donà compte del plagi i li adjudicà el primer premi, però els plagistes foren honrats i el vespre es presentaren a l'habitació del qui havia obtingut el segon premi i li donaren els llibres que havien guanyat com premi[16].

Altres vegades la bulla i la bauxa venien de grups que es significaven per qualque acció. N'hi va haver una que tingué per protagonistes dos cursos, el de Joan, i un altre. Seria en el segon trimestre quan els estudis eren prou forts i calia saber dosificar l'estudi i l'esbarjo. Un grup d'alumnes aficionats a la caça havien duit un grapat de garbellets per a caçar tords. Son Gibert era prou gran i els entesos sabien com fer-ho i pensaven fer una torrada, per això aconseguiren l'anuència de les monges que cuidaven la cuina, perquè calia guardar la caça a la gelera. Així ho feren, i dia rere dia la bossa dels tords augmentava i es posà data per a la torrada, i així s'anaven organitzant les coses, però els modèlics, així era conegut el curs de Parets, tramaren la festa al seu gust, enviaren Miquel Amengual i

(15) "Cantam el que hem sentit"

(16) Tot això fou obra de Mossèn Manel Haro Martínez, ara Rector de la parròquia ciutadana del Beat Ramon Llull.

Saurina, tot enbufandant i aparentment gripós, a cercar els tords. La bona monja, que no sospità res, li donà la bossa i els modèlics feren la festa. El disgut va ser quan l'altre grup anà a cercar el que els pertocava i tots els tords ja havien volat quedant així boca badada i ben escaldats. Fou ocasió de bones rialles i millors comentaris per a molts anys. D'aquesta manera es forjaren amistats, s'aprenia a posar filosofia a la vida, i aquestes facècies endolcien els dies i els entrebancs, que sempre comporta una vida comunitària i períodes d'estudi que cal harmonitzar amb el creixement humà i espiritual.

Prevere

Dia 18 de Juny de l'any 1967 Joan era ordenat prevere de la Santa Església de Mallorca. Abans havia rebut la clerical tonsura: 20.06.1965; Ostiariat i Lectorat 22 de juny de 1965; Exorcistat i Acolitat 15.08.1965; Subdiaconat 22 de desembre de 1965; Diaconat 26 de març de 1966. Acabat l'estiu de 1967 rebé el nomenament de Vicari de la parròquia de Bunyola. Aquesta parròquia, no massa llunyana de la seva Santa Maria natal, fou el primer lloc on Joan començà les tasques pastorals i culturals. Amb Jaume Conti i Borràs, antic Director de l'Schola del Seminari, fundaren la Coral Polifònica de Bunyola (1967), i amb un grup de joves donaren vida a una revista juvenil i cultural "Es Castellet". També va tenir temps per a fer escola al poble i uns anys hagué d'anar a l'escola pública "Es Fossaret" de Sóller.

L'any 1974 passa a la Parròquia ciutadana de Sant Josep Obrer, on hi treballarà dos cursos, fins que passarà a viure la primera etapa missionera a Lima (Perú) 1976-1980, on juntament amb Mossèn Pere Fons i Pasqual faran el projecte i començaran les obres de la tan sospirada parròquia dels mallorquins a Magdalena del mar, amb el títol de San Juan María Vianney. Gaudirà d'endinsar-se en el folklore d'aquell llunyà país i intentarà, no sense contratemps, incorporar-lo a la litúrgia d'una feligresia que no ho tenia massa acostumat, però els "huainitos" li roben el cor. La trobada

amb un bisbe proper i bon historiador, Monsenyor José Dammert Bellido, bisbe de Cajamarca, li foragità molts dubtes, que per molt que nosaltres li diguèssim, no ens creia, i que li digués un cap mitrat, el tragué de l'ensurt.

De 1980 a 1987 tornarà residir a Mallorca. Uns anys a Inca, a la barriada de Jesucrist Rei (1980-1984) mirant, il·lusionat, com l'Harpa d'Inca necessitava revitalitzar i empeltar-hi nova saba, cosa que ho va fer juntament amb les "Monges Negres" doncs aquestes eren i són les que tenia a la Parròquia. La sobtada mort de l'estimat Rector de Lloseta, Mossèn Andreu Llabrés i Feliu (1984), va fer que Joan tornàs a la vida de poble, i Lloseta serà casa seva fins l'any 1987. Aquests anys Joan havia freqüentat certs ambients culturals i havia tret a rotllo la documentació musical que tenia des del Seminari i que tira tira havia anat espolsant i augmentant. D'aquestes trobades en sortí la idea de crear el "Centre de recerca i documentació històrico-musical de Mallorca". L'any 1984 pot quedar fixada com la posada en marxa d'aquesta institució cultural. Gabriel Massot i Muntaner i Pere Estelrich i Massutí s'uniren a la comesa iniciada per Parets i Rovira l'any 1965 i ampliaren la panoràmica incloent-hi partitures, fotocòpies, articles, llibres, discs, cassettes... tot el món de la música comença a tenir lloc en uns arxivadors que foren col·locats a la Rectoria de Lloseta. L'avinentesa de comprar el fons musical, que havia seleccionat Rafel Fortesa i Fortesa, que els oferí Llorenç Pérez i Martínez, aleshores Director de Can March, augmentà la primitiva col·lecció seminarística, i d'aquí sortirà la primera obra conjunta d'aquest nou equip d'investigadors del fet musical a Mallorca: "Diccionari de compositors mallorquins (segles XV-XIX)" Mallorca 1987 coedició de la Conselleria d'educació i cultura del Govern Balear i d'edicions Cort. Ja és presenta com obra "del Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca"

El deure pastoral i missioner de Joan féu que, aquest mateix any de 1987, retornàs a Lima. Deixar la parròquia de Lloseta també suposava llevar de la rectoria els arxivadors del Centre de Recerca, que foren depositats

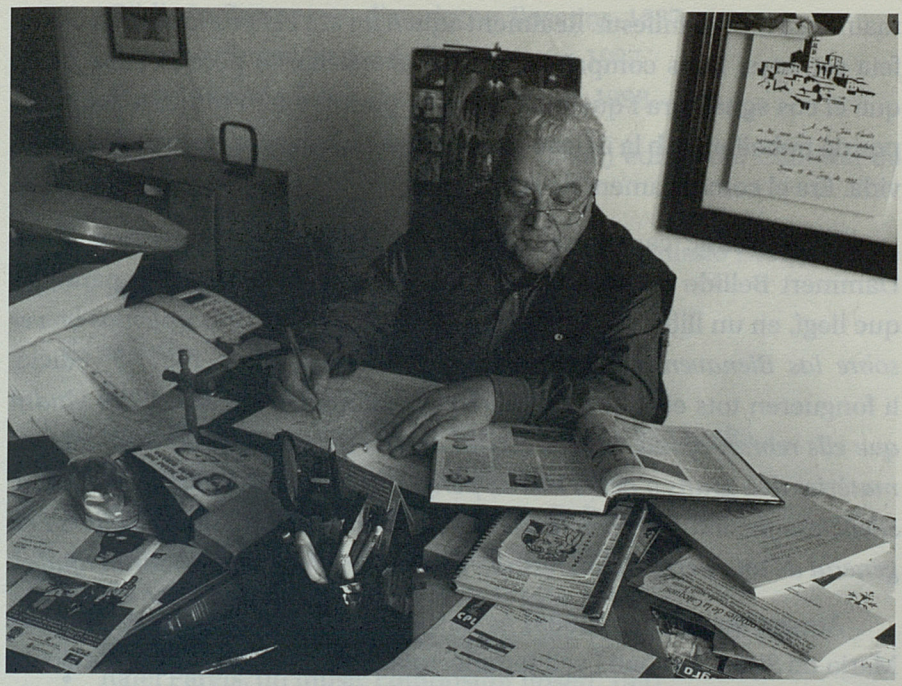

a Palma, al Carrer del Palau número 8, casal habitat, antigament, pel músic Mestre Massot. Així Joan passava a Lima per complir una segona etapa americana, perquè el compromís que l'Església de Mallorca té amb l'Església del Perú (08 de desembre de 1959), demana que unes parròquies d'allà siguin ateses per capellans mallorquins, i Joan tornava a la que és el cap i casal de tots els mallorquins en aquelles terres, la Parròquia de San Juan María Vianney, a Magdalena del Mar, eixampla de la capital peruana, però aquesta segona etapa no va anar bé, el físic de Joan fallà. Realment el Perú no era el mateix, la parròquia dels mallorquins tenia un temple parroquial ben acabat, consagrat dia 04.08.1983, en ple rendiment, torn de misses diari, hores d'oficina ben fitxades i ben ocupades, multitud de grups que sovint i a tota hora demanaven la presència del capellà... i per afegitó "Sendero Luminoso" no deixava d'assustar cada divendres a vespre, a l'hora de la missa vespertina, apagant el llum a tot el país fent volar diferents torres del cablejat elèctric. Al carrer la fam era més cruel, la

malfiança més manifesta. Realment aquell no era el Perú que havia deixat feia set anys. Bons companys saberen aconsellar-lo perquè calia mirar que el cos aguantara i que a Mallorca es podria refer i tornaria ésser ell i podria treballar amb la il·lusió que sempre l'havia acompanyat en la seva vida. Era el començament de l'any 1989.

El bon amic cap mitrat i Bisbe de Cajamarca, Monsenyor Josep Dammert Bellido l'encoratjà en sa feina musicològica i unes paraules, que llegí, en un llibret d'un teòleg de l'alliberament: *Pensamientos breves sobre las Bienaventuranzas.* Sánchez I. Manuel, Lima 1987, 3ª edició, li fongueren tots els dubtes: *"Feliços els qui ajuden als altres, dia vindrà que ells rebran ajuda. Feliços els qui ajuden als altres elaborant índex de matèries dels grans o petits llibres, perquè la seva feina callada, anònima, silenciosa facilita fort ferm la labor dels estudiosos, dels investigadors i en general de tota persona interessada pel qualsevol tema. Ells rebran ajuda"*

Aquest mateix any (1989) és destinat a l'antiga parròquia de Santa Maria de Sineu, un bell i vell temple, una Rectoria gran i capaç de donat aixopluc al Centre de Recerca, que de Palma és traslladat a Sineu. És una etapa que podem entendre com d'una plenitud manifestada en les diferents col·laboracions a revistes i periòdics, que, d'una manera generalitzada, sintetitzarem.

L'any 2003 rep el nomenament de Rector de les parròquies de Campanet i Moscari, passant a viure en la Rectoria de sant Miquel de Campanet, i amb ell hi ve tota la documentació del Centre de Recerca i Documentació històrico-musical de Mallorca, seguint i ampliant la presència d'aquesta institució en el món cultural de les Illes i del Continent. L'any 1989 començaren a organitzar-se les Trobades de Documentalistes Musicals, i juntament amb la Fundació ACA, el Simposium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears (1994).

És autor de:

- Pregó de Setmana santa. Bunyola 1981
- La Òpera en Mallorca, Siglo XIX. 1982

- Bibliografia impresa d'escriptors llosetins. 1987
- Apunts sobre el fet musical a Manacor. 1997
- Maria Antònia Salvà, Poemes musicats. 1998

Ha curat de la quarta (1995) i quinta (2000) edició del Cantoral de l'Església de Mallorca.

Des de l'any 1990-2009 fou el President de la Comissió Diocesana de Música Sagrada.

És coautor:

- Breve Historia Musical de Mallorca. 1982
- Breu Història Musical de les Ulles Balears. 1982 i 1989
- Apunts sobre el fet Musical a Felanitx. 1986
- Pere Josep Canyelles i Jaume, músic de Calvià. 1986
- Diccionari de Compositors Musicals. 1987
- Els Ministrils i els Tamborers de la sala. 1993
- La Seu de Mallorca / la Música a la Seu. 1995
- Rafel Parets, un músic compositor llosetí. 1997
- Àlbum Musical de Compositores Mallorquines. Edició facsímil 1999
- La guitarra i els seus constructors. 2000
- Baleàrica 2,. Música impresa. 2000
- Compositors de les Illes Balears. 2000
- L'Orgue de la parròquia de Lloseta. 2001
- Notes per a la història de la Música a Mallorca (Quatre volums) 2003-2004
- Isaac Albéniz a Mallorca. 2004
- La guitarra a les Balears i els seus constructors. 2004

Ha col·laborat a les revistes i periòdics: Sóller, Perlas y Cuevas (Manacor), Es Castellet (Bunyola), Pòrtula (Marratxí), Dijous (Inca), Lloseta, Coanegra (Santa Maria del Camí), Campanet, Madrigal, Faristol, Full Dominical, Diario de Mallorca, El Mundo, El Día de Baleares, Comunicació/Lluc, Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca, Boletín Oficial

del Arzobispado de Lima, Panorama Musical, Full informatiu sobre la vida de Miquel Costa i Llobera, Baula (Sineu), Cala Murta, Randa, Estudis Baleàrics, El Mirall, Studia Lulliana, Maina, Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana, Albopàs, Serra d'Or, Comunicació, Palau Reial, Revista de Musicologia, Fontes Artis Musicae. Programa de les Festes de sant Agustí de (Felanitx), Programa del Dijous Bo (Inca), Programa de les festes patronals d'Inca. Jornades d'estudis Locals d'Inca. Jornades d'estudis locals. Mancomunitat Pla de Mallorca. Jornades d'estudis locals a Marratxí. Lloret, Esporles, Congrés Internacional d'Estudis Històrics "Les Illes Balears i Amèrica" 1992; Congressos Internacional: Palma, Valladolid. "Música y Literatura en la Península Ibérica". IV Congreso de la Sociedad Española de Musicología. Madrid, Toledo, Còrdova, Siguenza... Simposi sobre Sor Francinaina Cirer de Sancelles i el seu temps !999; Jornades de cultura popular a les Balears Muro 1993; Menorca 1994; Formentera 1995; Manacor 1997; Jornades d'Estudis Locals en memòria de Josep Capó (Santa Maria del camí) 1998; Jornades d'estudis locals en memòria d'Andreu Bestard Mas (Santa Maria del Camí) 1999.

Ha estat col·laborador de la Gran Enciclopèdia Catalana de la Música, Història de la Música Catalana, Valenciana, Balear. Gran Enciclopèdia de Mallorca. The New Grover Dictionary Of Musics & Musicians. Col·labora i coordina des de 1993 la Nit Bialenca (Búger). Col·lecció Música. 1989; Estudis Musicals. 1994; Col·lecció So de guitarra. 2000.

Ha donat conferències a distints indrets de Mallorca i en distints forums sobre temàtica musical, sobretot en audicions comentades de La Sibil·la.

Col·labora, des de la seva fundació amb la Federació de Corals de Mallorca, amb l'Àrea de Creació Acústica (ACA) i amb els Amics del Cant Gregorià.

L'any 1998 rebé la **P** de Ràdio Popular i dirigí els programes: *"El Bon dia de Joan Parets", "la Veu dels qui no tenen veu"* i *"Temps de glosar"* a Ràdio Balear d'Inca.

L'any 2000 el premi Fra Miquel Colom, *TOR*, de l'Obra Cultural Balear d'Inca.

ARTS, d'Arts Serveis de Cultura 2"1

Baltasar Moyà. De la federació Balears de Bandes de Música i Associacions Musicals 2004.

Cantaire d'Honor de la Coral Universitària de les Illes Balears. 2007

2n Reconeixement 14 novembre - ACA 2009

Així ha viscut Joan aquests primers seixanta-nou anys de la seva vida, mirant de ser fidel a Jesús amb qui es va comprometre en els anys de la jovenesa i de les il·lusions, mirant de servir també una Església en un món que moltes vegades mira els capellans com un fenomen marginal i residual, que vol ignorar el servei quotidià a una gent que de mil maneres cerca l'aliment d'una vida, que va més enllà de les quatre coses que tenim al davant, i ho troba en el servei sofert i fatigós de tant de capellans que no han abandonat una ruralia mallorquina mirant d'imitar Jesús dolç i humil de cor en serveis que no són notícia, però sí realitat moltes vegades mesclada amb afanys culturals ben profitosos al poble mallorquí.

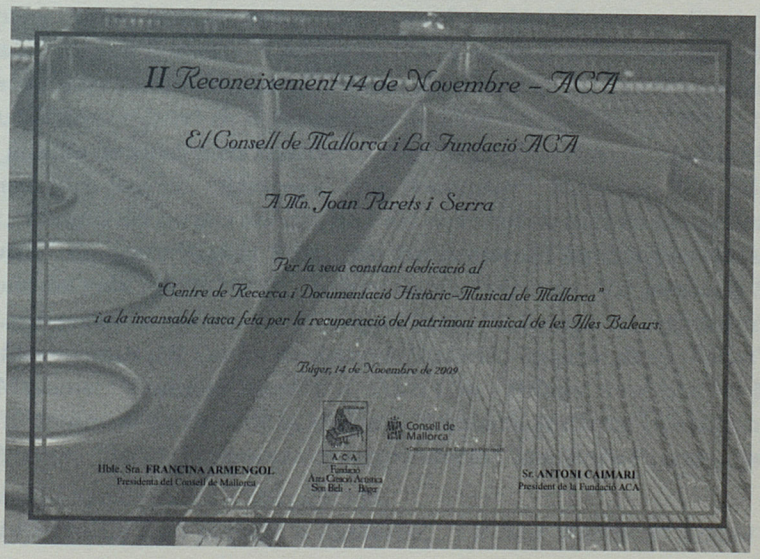

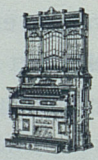

SIMPÒSIUM I JORNADES INTERNACIONALS DE L'ORGUE HISTÒRIC DE LES BALEARS
TROBADA DE DOCUMENTALISTES MUSICALS

- Vol. I, sa Pobla, 1994. 113 pàg. Esgotat.
- Vol. II, Inca, 1995 / Llucmajor 1991. 249 pàg. 12 €
- Vol. III, Ciutat d'Alcúdia, 1996. 216 pàg. 12 €
- Vol. IV, Muro, 1997. 295 pàg. 12 €
- Vol. V, Pollença, 1998. 407 pàg. 18 €
- Vol. VI, Artà, 1999. 462 pàg. 18 €
- Vol. VII, Campos, 2000. 333 pàg. 18 €
- Vol. VIII, Manacor, 2001. 293 pàg. 18 €
- Vol. IX, Muro, 2002. 353 pàg. 18 €
- Vol. X, Palma de Mallorca, 2003. 344 pàg. 18 €
- Vol. XI, Búger, 2004. 304 pàg. 18 €
- Vol. XII, Felanitx, 2005. 416 pàg. 18 €
- Vol. XIII, Campanet, 2006. 308 pàg. 18 €

"25 anys d'Orgueneria a Mallorca: Reflexions i interrogants". Antoni Mulet i Barceló. ***"L'orgue barroc de l'església Del Socors de Ciutadella"***. Gabriel Julià Seguí. ***"L'orgue parroquial de Sant Josep de sa Talaia d'Eivissa"***. Jordi Martí Company. ***"Coral Sant Miquel de Campanet"***. Antònia Bennàssar Capó. ***"Notes diverses"***. Ramon Rosselló. ***"Catàleg de l'obra musical Del músic-compositor i organista Pare Antoni Martorell"***. Arnau Reynés i Florit. ***"La corporalitat més tènue: Música i misteri en el pensament de Rabí Duran"***. Manel Frau i Cortès. ***"Una família de músics: els Sancho"***. Antoni Gili Ferrer, Rosa de Aguilar Morales i Llorenç Vich Sancho. ***"Bartomeu Vich Bennàssar"***. Bartomeu Rosselló Monserrat. ***"Sinopsi del corpus documental del repertori de la colla de xeremiers de Mallorca"***. Francesc Huguet Balle. ***"Els Valldemossa i les cançons de les Illes, cançons del món (1978-1989)"***. Andreu Ramis Puig-gros. ***"La música a Santanyí. Les bandes de música (III)".*** Miquel Pons. ***"Catalogació informàtica dels fons documentals del Centre de Recerca Històrico-Musical de Mallorca"***. Pere Roig Massanet. ***"Catàlogo musical archivo C.m. -Palma"***. José Barceló Morey, c.m. ***"El órgano de La Casa de la Misión de Palma de Mallorca"***. Christian Huarcaya Azañón. ***"Rector i organista en confrontació"***. Joan Pons Payeras, pvre.

- Vol. XIV, Santanyí, 2007. 304 pàg. 18 €

"Jordi Bosch: La seva petjada a Mallorca... i a fora Mallorca". Antoni Mulet

i Barceló. ***"Enregistraments de l'orgue de Santanyí"***. Joan Pinya. ***"Notes històriques sobre els orgues de Bunyola"***. Bàrbara Suau Font. ***"El músic bunyolí Miquel Negre Nadal (1884-1932)"***. Jaume Mateu Verdera i Bàrbara Suau Font. ***"La música a Santanyí. Les bandes de música (IV)"***. Miquel Pons. ***"Recorregut històric de la pedagogia musical a Mallorca a través dels mètodes editats fins a les primeres dècades del segle XX"***. Noemy Berdel Gómez. ***"D. Joaquim Sancho, mestre de capella de la Seu"***. Llorenç Vich Sancho. ***"Repertorio para guitarra en Mallorca (1880-1930)"***. Antoni Mir Marqués i Irina Capriles González. ***"Joan Santandreu i Moragues (1907-1956). Dades biogràfiques i obra"***. Llorenç Gelabert Gual. ***"Baltasar Bibiloni, o el llenguatge del ritme"***. Bernat Martí. ***"Introducció a l'obra de Baltasar Bibiloni"***. Llorenç Gelabert Gual. ***"Julià Llinàs Mascaró. Felanitx (Mallorca) 1948 - Segovia 1993"***. Ramon Codina Bonet. ***"Les tecnologies aplicades al treball de camp i a l'edició de resultats"***. Francesc Vicens. ***"El* guitarró *en la formación del maestro de música"***. Irina Carriles. ***"Els Contrabaixos de Mallorca"***. Miquel Ferrà Pol.

■ Vol. XV, Palma, 2008. 272 pàg. 18 €

"Orígenes históricos del canto de la Sibila". Maricarmen Gómez Muntané. ***"La Sibil·la. Un exemple de música emblemàtica"***. Francesc Vicens. ***"A l'entorn de la Sibil·la"***. Miquel Pons. ***"El órgano de la parroquia de San Miguel del siglo XVIII"***. Christian Huarcaya Azañón i José Barceló Morey. CM. ***"Orgues de Mallorca i Menorca. CD's"***. Llorenç Gual Vicens. ***"Fra Jaume Juan Sancho, organista"***. Antoni Gili Ferrer. ***"Feliu Pons, un músic de la Capella Reial apallissat l'estiu de 1792"***. Llorenç Vich Sancho. ***"Alguns apunts sobre D. Miquel Sancho Vicens"***. Llorenç Vich Sancho. ***"Elisabeth de la Trinidad. Un cántico de silencio. Carlos Eymar"***. Ramon Codina i Bonet. ***"La música a Mallorca en la narrativa de Llorenç Villalonga, el primer terç del s. XX"***. Aránzazu Miró. ***"Alguns amics músics de Joan Miró en el fons documental de la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca"***. Aránzazu Miró. ***"Apunts sobre el fet musical a Calvià"***. Antoni Mir i Marquès i Irina Capriles González. ***"Llistat de vinils que es troben en el centre de Recerca i documentació Historico Musical de Mallorca"***. Pere Roig Massanet.

PUBLICACIONS DEL CENTRE DE RECERCA i DOCUMENTACIÓ HISTÓRICO-MUSICAL DE MALLORCA

Col·lecció Música

1.- Joan Maria Thomàs i Sabater – Joan Parets i Serra, *Breu història musical de les Illes Balears*. Palma, 1989 – 43 pàg. (esgotat).

2.- Biel Massot i Muntaner – Pere Estelrich i Massutí, *Rere les passes de Bach*. Mallorca, 1989 – 95 pàg. (esgotat).

3.- Ramon Rosselló i Vaquer – Joan Parets i Serra, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca I*, Mallorca 2003 – 278 pàg.

4.- Ramon Rosselló i Vaquer – Joan Parets i Serra, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca II*, Mallorca 2004 – 254 pàg.

5.- Ramon Rosselló i Vaquer – Joan Parets i Serra, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca III*, Mallorca 2004 – 255 pàg.

6.- Ramon Rosselló i Vaquer – Joan Parets i Serra, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca IV*, Mallorca 2004 – 222 pàg.

7.- Jaume Bover i Pujol, *Notes per a la Història de la Música a Mallorca V*. Indexació (en preparació).

Col·lecció So de guitarra

0.- Antoni Mir – Bartomeu Calatayud Cerdà. *Mètode per a guitarra*. Mallorca, 1996 – 53 pàg.

1.- Antoni Mir i Marquès – Trinitat Solascasas i Sierra. *Records de Bartomeu Calatayud Cerdà (1882-1973)*. Mallorca, 2000 – 93 pàg.

2.- Antoni Mir i Marquès – Joan Parets i Serra. *La guitarra a Mallorca i els seus constructors*. Mallorca, 2001 – 78 pàg.

3.- Antoni Mir i Marquès – Joan Parets i Serra. *Isaac Albeniz a Mallorca*. Mallorca, 2004 – 123 pàg.

4.- Antoni Mir i Marquès – Joan Parets i Serra. *La guitarra a les Balears i els seus constructors*. Mallorca, 2004 – 87 pàg.

5.- Antoni Mir i Marquès. *Els tres Bowden*. Mallorca, 2006 – 83 pàg.

6.- Antoni Mir i Marquès - Trinitat Solascasas i Sierra. *José Luis Romanillos Vega - Marian Harris Winspear & La guitarra española*. Mallorca, 2008 – 180 pàg.

PITAGORAS

XVI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears

XVI Trobada de Documentalistes Musicals

Fundació Cultural Coll Bardolet

Valldemossa

Concerts d'orgue / Conciertos de órgano
Organ concerts / Orgelkonzerte

Alcúdia, Búger, Campanet, Campos, Colònia de Sant Pere, Eivissa, Inca, Llucmajor, Montuïri, Moscari, Muro, Palma, Pollença, sa Pobla, Santa Maria del Camí, Santanyí.

OCTUBRE / OCTOBER / OKTOBER • NOVEMBRE / NOVIEMBRE / NOVEMBER • DESEMBRE / DICIEMBRE / DECEMBER / DEZEMBER

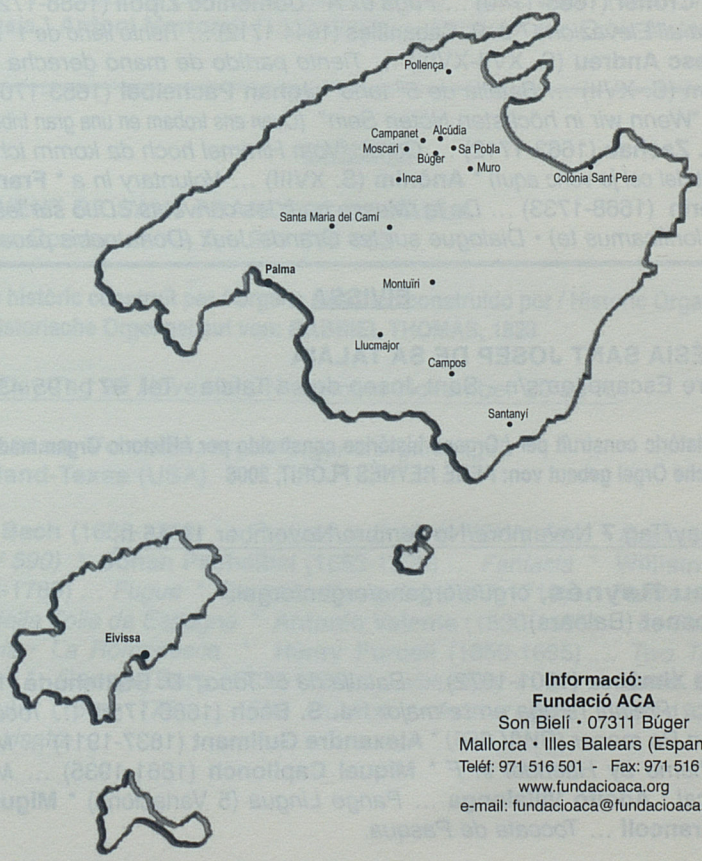

Informació:
Fundació ACA
Son Bielí • 07311 Búger
Mallorca • Illes Balears (Espanya)
Teléf: 971 516 501 - Fax: 971 516 502
www.fundacioaca.org
e-mail: fundacioaca@fundacioaca.org

ESGLÉSIA DE / IGLESIA DE / CHURCH OF /KIRCHE VON
Concerts / Conciertos / Konzerte:

POLLENÇA

CONVENT DE SANT DOMINGO
C/ de Sant Domingo, s/n - Tel. 971 530 015

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: LLUÍS NAVARRO, 1732

• Dia/Day/Tag **25** Octubre/October/Oktober **19'30** h.

Antoni Mulet, orgue/órgano/organ/orgel.
Sta. Maria del Camí (Baleares)

Daniel Croner (1665-1740) ... *Fuga ex A* * **Domenico Zipoli** (1688-1726) ... *Toccata all'Elevazione* * **J. B. Cabanilles** (1644-1712) ... *Tiento lleno de 1º tono* * **Francesc Andreu** (S. XVII-XVIII) ... *Tiento partido de mano derecha a 3* * **Anònim** (S. XVII) ... *Batalla de 5º tono* * **Johan Pachelbel** (1653-1706) ... *Coral: "Wenn wir in höchsten Nöten Sein" (Quan ens trobam en una gran tribulació)* * **F. W. Zachau** (1663-1712) ... *Coral: "Vom Himmel hoch da komm ich her" (De dalt del cel jo venc aquí)* * **Anònim** (S. XVIII) ... *Voluntary in a* * **François Couperin** (1668-1733) ... *De la "Messe pour les convents": Duo sur les tierces (Glorificamus te)* • *Dialogue sur les Grands Jeux (Dona nobis pacem).*

EIVISSA

ESGLÉSIA SANT JOSEP DE SA TALAIA
C/. Pere Escanelles s/n - Sant Josep de sa Talaia - Tel. 971 195 459

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: PERE REYNÉS FLORIT, 2006

• Dia/Day/Tag **7** Novembre/Noviembre/November **19'45** h.

Arnau Reynés, orgue/órgano/organ/orgel.
Campanet (Balears).

Jusepe Ximénez (1601-1672) ... *Batalla de 6º Tono* * **D. Buxtehude** (1637-1707) ... *Preludi i Fuga en re major* * **J. S. Bach** (1686-1750) ... *Toccata i Fuga en Re menor (BWV 656)* * **Alexandre Guilmant** (1837-1911) ... *March on a theme by Haendel in F* * **Miquel Capllonch** (1861-1935) ... *Marxa Pontifical* * **Adolfo Villalonga** ... *Pange Lingua* (5 Variacions) * **Miguel A. Roig-Francolí** ... *Toccata de Pasqua.*

ALCÚDIA

PARRÒQUIA DE SANT JAUME
Plaça Jaume Quès, Prevere, s/n - Tel. 971 548 665

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: JOSEP BARCELÓ, 1899

• Dia/Day/Tag **8** Novembre/Noviembre/November **20'15** h.

Arnau Reynés, orgue/órgano/organ/orgel.
Campanet (Balears).

Ramon Carnicer (1789-1855) ... *Sonata núm. 6* * **P. Antoni Soler** (1729 - 1783) ... *Interludi* * **J. B. Cabanilles** (1644-1712) ... *Tocata de 6º tono* * **Jusepe Ximénez** (1601-1672) ... *Batalla de 6º Tono* * **D. Buxtehude** (1637-1707) ... *Preludi en Sol menor (Bux WV163)* * **J. S. Bach** (1686-1750) ... *Fantasia* * **Antoni Martorell** (1913-2009) ... *Partita (Kyrie Orbis factor)*

CAMPOS

CONVENT DE SANT FRANCESC DE PAULA
C/ Des Convent, s/n - Tel. 971 650 003

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: GABRIEL THOMÀS, 1823

• Dia/Day/Tag **20** Novembre/Noviembre/November **20'30** h.

Thomas Vozella, orgue/órgano/organ/orgel.
Midland-Texas (USA).

J. S. Bach (1686-1750) ... *Prelude in D Minor (BWV 580)* • *Pastorale in F (BWV 590)* * **Johan Pachelbel** (1653-1706) ... *Fantasia* * **William Selby** (1738-1789) ... *Fugue* * **Bernado Pasquini** (1637-1710) ... *Partite sopra la Aria della Folia da Espagna* * **Antonio Valente** (1530-1585) ... *Lo Ballo dell' Intorcia* • *La Romanesca* * **Henry Purcell** (1659-1695) ... *Two Trumpet Tunes* * **George Berg** (1730-1760) ... *Voluntary in D* * **Louis Claude D'Aquin** (1694-1772) ... *The Cuckoo* * **Arthur Bird** (1856-1923) ... *Improvisato.*

COLÒNIA DE SANT PERE

PARRÒQUIA CÒLONIA DE SANT PERE
C/ Sant Mateu, 4 - Tel. 971 836 020

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: PERE REYNÉS, 2002

• Dia/Day/Tag **21** Novembre/Noviembre/November **19'45** h.

Thomas Vozella, orgue/órgano/organ/orgel.
Midland-Texas (USA).

Antonio Valente (1530-1585) ... *Lo Ballo dell' Intorcia • La Romanesca* * **Bernado Pasquini** (1637-1710) ... *Partite sopra la Aria della Folia da Espagna* * **Henry Purcell** (1659-1695) ... *Two Trumpet Tunes* * **J. S. Bach** (1686-1750) ... *Prelude in E Minor (BWV 533) • Pastorale in F (BWV 590) • Two Choral Preludes: Gott, der Vater wohn uns bei (BWV 748) - Erbaram' dich mein, O Herre Gott (BWV 721)* * **George Berg** ... *Voluntary in D* * **Louis Claude D'Aquin** (1694-1772) ... *The Cuckoo* * **Felix Mendelssohn** (1809-1847) ... *Prelude and Fugue in G (Opus 37, No. II)* * **Arthur Bird** (1856-1923) ... *Improvisato.*

BÚGER

PARRÒQUIA DE SANT PERE
C/ Major, 45 - Tel. 971 516 147

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: PERE JOSEP BOSCH, 1763

• Dia/Day/Tag **22** Novembre/Noviembre/November **19'30** h.

Thomas Vozella, orgue/órgano/organ/orgel.
Midland-Texas (USA).

J. S. Bach (1686-1750) ... *Prelude in D Minor (BWV 580) • Pastorale in F (BWV 590)* * **Johan Pachelbel** (1653-1706) ... *Fantasia* * **William Selby** (1738-1789) ... *Fugue* * **Bernado Pasquini** (1637-1710) ... *Partite sopra la Aria della Folia da Espagna* * **Antonio Valente** (1530-1585) ... *Lo Ballo dell' Intorcia • La Romanesca* * **Henry Purcell** (1659-1695) ... *Two Trumpet Tunes* * **George Berg** (1730-1760) ... *Voluntary in D* * **Louis Claude D'Aquin** (1694-1772) ... *The Cuckoo* * **Arthur Bird** (1856-1923) ... *Improvisato.*

MOSCARI

PARRÒQUIA DE SANTA ANNA
C/ Pou, 1 - Tel. 971 516 107

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: JULIÀ MUNAR, 1873

• Dia/Day/Tag **28** Novembre/Noviembre/November **19'30** h.

Izumi Kando, orgue/órgano/organ/orgel.
Osaka (JAPÓ).

Antonio Correa Braga (s.XVII) ... *Batalha de 6º tom* * **William Byrd** (c.1543-1623) ... *A Fancy* * **William Hayes** (1708-1777) ... *Concerto en Sol major (Adagio-Allegro-Andante-Minuetto Allegro)* * **John Stanley** (1713-1786) ... *Voluntary VIII, Op. 5* * **Theodor Grünberger** (1756-1820) ... *Unter dem Offertorium aus der 3.Orgelmesse* * **Félix Máximo López** (1742-1821) ... *Sonata en sol menor* * **J.S. Bach-M.Publig** (1961-) ...*"Badinerie" de la Suite Nº2 BWV1067 i Baja Flamenca* * **J. Matthias Michel** (1962-) ...*"Hilf, Herr meines Lebens". Tema i Variacions a l'estil jazzístic. Arranjament per I. Kando* * **Izumi Kando** (1961-) ... *"Kagome Kagome". Cançó japonesa tradicional amb variacions. Tema-Cel-Nens i Joc-Noia-Nostàlgia-Festa.*

SANTANYÍ

PARRÒQUIA DE SANT ANDREU
Plaça Major, 31 - Tel. 971 653 152

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: JORDI BOSCH, 1762

• Dia/Day/Tag **29** Novembre/Noviembre/November **19'30** h.

Izumi Kando, orgue/órgano/organ/orgel.
Osaka (JAPÓ).

António Correa Braga (s.XVII) ... *Batalha de 6º tom* * **William Byrd** (c.1543-1623) ... *A Fancy* * **William Hayes** (1708-1777) ... *Concerto en Sol major (Adagio-Allegro-Andante-Minuetto Allegro)* * **John Stanley** (1713-1786) ... *Voluntary VIII, Op. 5* * **Theodor Grünberger** (1756-1820) ... *Unter dem Offertorium aus der 3. Orgelmesse* * **Félix Máximo López** (1742-1821) ... *Sonata en sol menor* * **J.S. Bach-M.Publig** (1961-) ...*"Badinerie" de la Suite Nº2 BWV1067 i Baja Flamenca* * **J.Matthias Michel** (1962-) ...*"Hilf, Herr meines Lebens". Tema i Variacions a l'estil jazzístic. Arranjament per I. Kando* * **Izumi Kando** (1961-) ...*"Kagome Kagome". Cançó japonesa tradicional amb variacions. Tema-Cel-Nens i Joc-Noia-Nostàlgia-Festa.*

MURO

PARRÒQUIA DE SANT JOAN BAPTISTA
C/ Bisbe Ramón Torrilla, 1 - Tel. 971 537 022

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: PERE JOSEP BOSCH, 1761. Restaurat i reconstruït per: PERE REYNÉS, 1993

• Dia/Day/Tag **5** Desembre/December/Dezember **20'00** h.

Miquel Bennàssar, orgue/órgano/organ/orgel.
sa Pobla (Balears)

Antonio de Cabezón (1510-1566) ... *Diferencias sobre las Vacas* * **Jan Pieterszoon Sweelinck** (1562-1621) ... *Eco Fantasia* * **Andrea Gabrieli** (1510-1586) ... *Ricercare arioso I* * **Dieterich Buxtehude** (ca.1637-1707) ... *"Wie schön leuchtet der Morgenstern" BuxWV 183 (Que hi brilla d'hermosa l'estrella de l'auba)* * **Domenico Zipoli** (1688-1726) ... *Pastorale (Largo - Allegro - Largo)* * **Baldassarre Galuppi** (1706-1785) ... *Andante • Allegro in Do* * **Mª Teresa Agnesi** (1720-1795) ... *Sonata in Fa* * **Claude Balbastre** (1727-1799) ... *Marches des Marsellois et l'Air Ca-ira.*

MONTUÏRI

ESGLESIA DE SANT BARTOMEU
Plaça Major, sn - Tel. 971 646 020

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von:

• Dia/Day/Tag **6** Desembre/December/Dezember **20'30** h.

Arnau Reynés, orgue/órgano/organ/orgel.
Campanet (Balears).

Ramon Carnicer (1789 - 1855) ... *Sonata núm. 6* * **P. Antoni Soler** (1729 - 1783) ... *Interludi* * **J. B. Cabanilles** (1644-1712) ... *Tocata de 6º tono* * **Pablo Bruna** (1611-1679) ... *Tiento de medio registro de mano derecha de 1º Tono* * **D. Buxtehude** (1637-1707) ... *Preludi en Sol menor (Bux WV163)* * **J. S. Bach** (1686-1750) ... *Fantasia* * **Antoni Martorell** (1913-2009) ... *Partita (Kyrie Orbis factor)*

PALMA

REIAL BASILICA DE SANT FRANCESC
C/ Convent de Sant Francesc, 7 - Tel. 971 712 695

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: JORDI BOSCH, 1771

• Dia/Day/Tag **11** Desembre/December/Dezember **20'30** h.

Homenatge al Pare Antoni Martorell.

Bartomeu Manresa, Rafel Riera, Antoni Mulet, Miquel Bennàssar, Arnau Reynés, orgue/órgano/organ/orgel.

Antoni Martorell (1913-2009) ... *Toccata sul motivo popolare di "Sor Tomasseta".* **Bartomeu Manresa** • *"Fuga e toccata sul nome di B.A.C.H".* **Rafel Riera** • *Preghiera Mattinata.* **Antoni Mulet** • *Toccata-Cadenza sul "Benedicamus Domino"* . **Miquel Bennàssar** • *Variacions i fuga (fragments) sobre "Girau a mi vostra mirada".* **Arnau Reynés**.

SA POBLA

PARRÒQUIA DE SANT ANTONI ABAT
Plaça de l'Església, 2 - Tel. 971 540 294

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: DAMIÀ CAYMARI, 1717

• Dia/Day/Tag **12** Desembre/December/Dezember **20** h.

Miquel Bennàssar, orgue/órgano/organ/orgel.
sa Pobla (Balears)

Antonio de Cabezón (1510-1566) ... *Diferencias sobre las Vacas* * **Jan Pieterszoon Sweelinck** (1562-1621) ... *Eco Fantasia* * **Andrea Gabrieli** (1510-1586) ... *Ricercare arioso I* * **Dieterich Buxtehude** (ca.1637-1707) ... *"Wie schön leuchtet der Morgenstern" BuxWV 183 (Que hi brilla d'hermosa l'estrella de l'auba)* * **Domenico Zipoli** (1688-1726) ... *Pastorale (Largo - Allegro - Largo)* * **Baldassarre Galuppi** (1706-1785) ... *Andante • Allegro in Do* * **Mª Teresa Agnesi** (1720-1795) ... *Sonata in Fa* * **Pablo Nassarre** (1650-1730) ... *Tocata de 1º tono.*

LLUCMAJOR

CONVENT DE SANT BONAVENTURA
C/ Convent, 19 - Tel. 971 669 758

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: LLUÍS SCHERRER, 1804

• Dia/Day/Tag **19** Desembre/December/Dezember **20** h.

Miguel Ángel García, orgue/órgano/organ/orgel.
Sevilla (Andalusia)

Johann Ernst Eberlin (1702-1762) ... *Toccata prima et fuga* * **Wilhelm Friedemann Bach** (1710-1784) ... *2 preludios corales: "Nun komm der Heiden Heiland" • "Christe, der du bist tag und licht"* * **José de Nebra y Blasco** (1702-1768) ... *Batalla de clarines* * **Miguel Hilarión Eslava** (1808-1878) ... *Elevación en Mi bemol (Andante - Andante moderato)* * **Vincenzo Bellini** (1801-1835) ... *Sonata para órgano (Grave - Allegro)* * **Camille Saint-Säens** (1835-1921) ... *Elevación o comunión op. 13* * **Louis J. A. Lefébure-Wély** (1817-1869) ... *Bolero de concierto op. 166* * **Buenaventura Íñiguez** (1840-1902) ... *Introducción, pastoral y fuga en Re menor* * **Joaquín Turina** (1882-1949) ... *Preludio op. 10* * **Eduardo Torres** (1874-1934) ... *2 piezas (Saeta - In modo antico).*

INCA

PARRÒQUIA DE SANTA MARIA LA MAJOR
Pça. Orient, 36 - Tel. 971 500 147

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: GABRIEL THOMÀS I ESTARELLAS, 1816

• Dia/Day/Tag **20** Desembre/December/Dezember **20'30** h.

Miguel Ángel García, orgue/órgano/organ/orgel.
Sevilla (Andalusia)

Anònim (S. XV) ... *Himno "Pange Lingua" more hispano* * **Sebastián Aguilera de Heredia** (1561-1627) ... *Pange lingua a 3 sobre tiple • Pange lingua a 3 sobre bajo* * **Francisco Peraza** (1564-1598) ... *Obra de medio registro alto de primer tono* * **Domenico Zipoli** (1688-1726) ... *4 versi e canzona en sol menor* * **Johann Sebastian Bach** (1685-1750) ... *Coral armonizado y 2 versiones variadas sobre: "Wer nur den lieben Gott lässt walten" (El que se deja guiar por el amado Dios)* * **José de Nebra y Blasco** (1702-1768) ... *Batalla de clarines* * **Johann Ernst Eberlin** (1702-1762) ... *Toccata sexta et fuga* * **Domingo Arquimbau** (1760-1829) ... *Baile de seises* * **Juan de Sessé** (1736-1801) ... *Intento de séptimo tono* * **Buenaventura Íñiguez** (1840-1902) ... *Introducción, pastoral y fuga en Re menor* * **Eduardo Torres** (1872-1934) ... *In modo antico*

SANTA MARIA DEL CAMÍ

PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DEL CAMÍ
C/ Joan Vic, 1 - Tel. 971 620 074

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: LLUÍS NAVARRO, 1737

• Dia/Day/Tag **26** Desembre/December/Dezember **19'30** h.

Miquel Bennàssar, orgue/órgano/organ/orgel.
sa Pobla (Balears)

Antonio de Cabezón (1510-1566) ... *Diferencias sobre las Vacas* * **Jan Pieterszoon Sweelinck** (1562-1621) ... *Allein Gott in der Hoh' sei Ehr (4 variacions) (Glòria a Déu a les altures)* * **Andrea Gabrieli** (1510-1586) ... *Ricercare arioso I* * **Dieterich Buxtehude** (ca.1637-1707) ... *"Wie schön leuchtet der Morgenstern" BuxWV 183 (Que hi brilla d'hermosa l'estrella de l'auba)* * **Domenico Zipoli** (1688-1726) ... *Pastorale (Largo - Allegro - Largo)* * **Baldassarre Galuppi** (1706-1785) ... *Allegro in Do* * **Mª Teresa Agnesi** (1720-1795) ... *Sonata in Fa* * **Pablo Nassarre** (1650-1730) ... *Tocata de 1º tono.*

CAMPANET

PARRÒQUIA DE SANT MIQUEL
C/ Llorenç Riber, 4 - Tel. 971 516 107

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by / Historische Orgel gebaut von: LLUÍS NAVARRO, 1735

• Dia/Day/Tag **27** Desembre/December/Dezember **19'30** h.

Miquel Bennàssar, orgue/órgano/organ/orgel.
sa Pobla (Balears)

Dieterich Buxtehude (ca.1637-1707) ... *Ciaccona Ex e (BuxWV 160)* • *"Wie schön leuchtet der Morgenstern" BuxWV 223 (Que hi brilla d'hermosa l'estrella de l'auba)* * **Ralph Vaughan Williams** (1872-1958) ... *Land of Birth* * **Jaak Nikolaas Lemmens** (1823-1881) ... *Prélude a 5 parties* * **Théodore Salomé** (1834-1896) ... *Grand Choeur* * **Johann Sebastian Bach** (1685-1750) ... *"Gottes Sohn ist kommen" BWV 600 (El fill de Déu ja és aquí)* • *"Vom Himmel hoch, da komm ich her" (De l'alt cel jo venc)* • *Toccata BWV 566a (Toccata - Fuga I - Toccata - Fuga II).*

Amics
de l'Orgue
Balears

XVI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears
XVI Trobada de Documentalistes Musicals
Valldemossa - 2009

• Dissabte, **12** de Desembre a les **9'30** hores

SIMPÒSIUM I TROBADA

FUNDACIÓ CULTURAL COLL BARDOLET - Valldemossa

- Benvinguda del Sr. **Francesc J. Mulet**, batle de **Valldemossa**, a les Jornades del **XVI Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears** i **XVI Trobada de Documentalistes Musicals - Valldemossa 2009.**

- Presentació del llibre corresponent al **XV Simpòsium i Jornades Internacionals de l'Orgue Històric de les Balears** i **XV Trobada de Documentalistes Musicals - Centre de Cultura "Sa Nostra" - Palma 2008**.

- A les 10:30 h. lliçó inaugural a càrrec del Sr. **Miquel Estelrich**, pianista:

"Al voltant de la figura i l'obra de Jaume Mas Porcel"

- A continuació es presentaran les *comunicacions*

- Moderarà les sessions: Sr. **Joan Parets i Serra**

•

* L'assistència a l'acte, en qualitat d'oient, és gratuïta.

* Després de l'acte hi haurà un dinar de companyonia a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Valldemossa.

* Per a qualsevol aclariment contactau amb la **Fundació ACA** al:

telèfon **971 516 501** o al fax **971 516 502**
e-mail: **fundacioaca@fundacioaca.org**

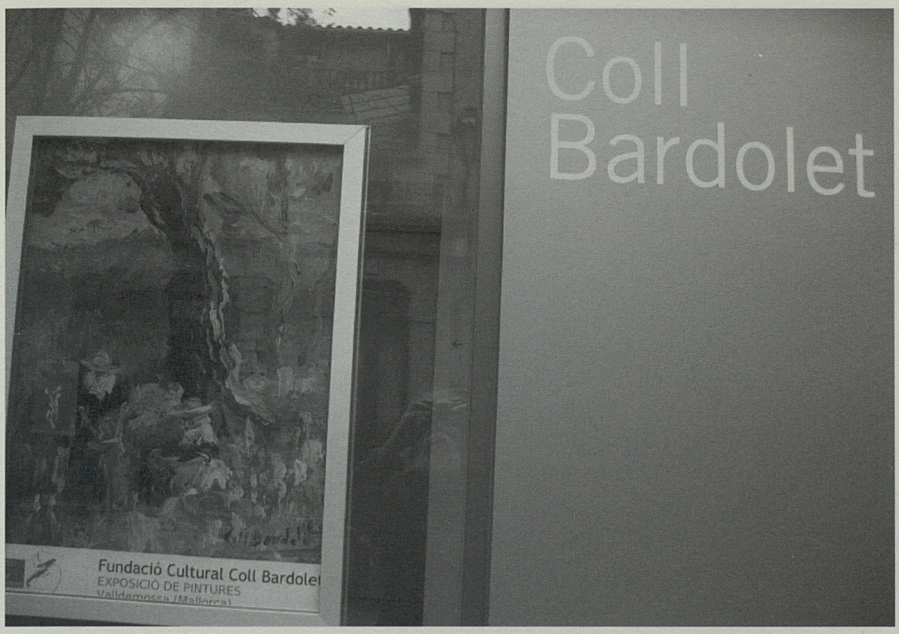
Coll
Bardolet
Fundació Cultural Coll Bardolet
EXPOSICIÓ DE PINTURES

Mallorca
Illes Balears
www.illesbalears.es
Alcúdia Búger Campanet Campos
Colònia de Sant Pere Eivissa Inca
Llucmajor Montuïri Moscari Muro
Palma Pollença sa Pobla
Santa Maria del Camí Santanyí
OCTUBRE / OCTOBER / OKTOBER
NOVEMBRE / NOVEMBRE / NOVEMBER
DESEMBRE / DICIEMBRE / DECEMBER / DEZEMBER
ILLES BALEARS 2009
Bardole

4
Coll
Bardolet

EXPOSICIÓ

Membres de la Secció AMICS DE L'ORGUE d'ACA

Director:	*Arnau Reynés*
Vice-director:	*Antoni Mulet*
Secretari:	*Joan Segura*
Vice-secretari:	*Miquel Bennàssar*
Vocals:	*Bartomeu Mut, Joan Parets, Pere Reynés, Antoni Caimari i Xavier Carbonell*

Àrees de la Fundació ACA

ART : *arts*

"Naturalesa, Artesania i Gastronomia"

UM / Unió Musics

CENTRE DE RECERCA I DOCUMENTACIÓ HISTÒRICO-MUSICAL DE MALLORCA

TRADITIO: ARS

Aula Poètica

Àrea d'Imatge

Amics de l'Orgue Balears

Aquest llibre va acabar d'imprimir-se
el dia 29 d'octubre de 2010, festivitat
de sant Narcís, al taller d'arts gràfiques
Gelabert de sa Pobla, Illes Balears. El
tiratge és de 300 exemplars.

V · E · R · I · T · A · T · I

Actes de la Fundació ACA

Aquest llibre va acabar d'imprimir-se el dia 29 d'octubre de 2010, festivitat de sant Narcís, al taller d'arts gràfiques Gelabert de sa Pobla, Illes Balears. El tiratge és de 500 exemplars.

V · E · R · I · T · A · T · I

Ajuntament de Montuïri

AJUNTAMENT DE SELVA

ASSOCIACIÓ DE VEÏNATS DE MOSCARI

AJUNTAMENT DE MURO

AJUNTAMENT DE PALMA

AJUNTAMENT DE POLLENÇA

AJUNTAMENT DE SA POBLA

AJUNTAMENT DE
SANTA MARIA DEL CAMÍ

AJUNTAMENT DE SANTANYÍ

Col·laboren:

Fundació
"SA NOSTRA"

Bisbats i Parròquies de Mallorca, Menorca i Eivissa

Fundació
Àrea Creació Acústica
Son Bielí · Búger

Govern
de les Illes Balears

Conselleria de Turisme
Conselleria d'Educació i Cultura

IBATUR
INSTITUT BALEAR DEL TURISME